

PERSFOCUS

VIJFDE JAARGANG NUMMER 12 - DECEMBER 1989

knipselkrant van vereniging Martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

MUG december 1989

EENZAME ERIK

LEKKER BUITEN WANDELEN IN 'T-PARK

in dit nummer:

Errata!	pag. 2
Sneekweek compleet	pag. 5
Bescherm de kinderen!	pag. 9
Bewijs het maar eens!	pag. 10
Bijstand en controle	pag. 13
Professioneel misbruik	pag. 15
Ontucht in Maurik	pag. 16
Ontzettend!	pag. 17
PABO over pedo's	pag. 20
Tot de dood ons scheidt...	pag. 22
Meanwhile in the States	pag. 24
Voorlichting: seks en spuitjes	pag. 25
Leerlingen vs. leraren	pag. 28
Oude Pekela en Bolderkar revisited	pag. 29
Ontucht van de maand	pag. 33
Schengen opgeschort	pag. 36
Achtergrond	pag. 38

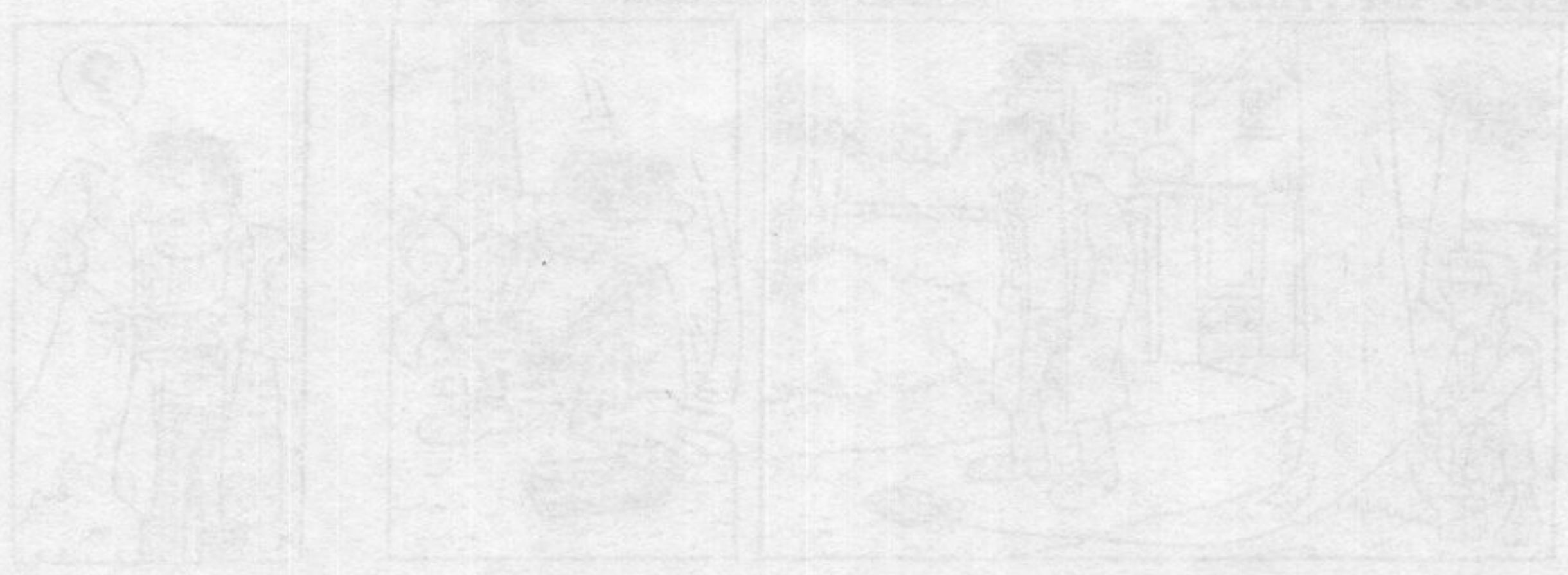
THE FIRST FOUR

THE FIRST FOUR PARTS OF THE STORY

ATTACHMENT FOR THE FIRST PART

THE FIRST PART OF THE STORY

THE FIRST PART

THE FIRST PART

THE FIRST PART OF THE STORY

THE FIRST PART OF THE STORY

PERSFOCUS, vijfde jaargang, nummer 12, december 1989

knipsels uit:

De Volkskrant	VK
NRC Handelsblad	NRC
Trouw	Tr
Parool	Par
Algemeen Dagblad	AD
Telegraaf	Tel
Leeuwarder Courant	LC
Fries Dagblad	FD
Alkmaarder Courant	AC
Nieuwsblad van het Noorden	NvhN
Het Nieuwsblad	
Dagblad Kennemerland	
Utrechts Nieuwsblad	UN
Leids Dagblad	LD
Vrij Nederland	VN
Panorama	Pan
De Tijd	DT
Haagse Post	HP
Gay Krant	
Alkmaars Weekblad	
GGZ-Gazet (blad geest. gezondheidszorg)	
U-Blad (Univ. Utrecht)	
Pheme	
Blaupraat	
Unicef Nieuws	
Naturisme	Nat
Schoolblad PABO Haarlem	
Bravo	
De Morgen	DM
Seattle Times	ST
Seattle Post Intelligencer	SP-I

Abo nementen op Persfocus kosten f 65,- Bezorging als
brief is f 15,- dunder en komt op f 80,-
Losse nummers f 8,-.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 5478, 1007 AL AMSTERDAM

Oude-Pekela (1) *Van 10 dec*
 Waarom schrijft A.J. Heerma van Voss (Boekenbijlage, 25 november) zo'n negatieve recensie over het boek *Zedenangst* van Benjamin Rossen (dat een beeld geeft van de massahysterie rond het - vermoedelijk vermeende - zedenschandaal in 1987-1988 in Oude-Pekela, en probeert te verklaren waarom Nederland op zijn kop stond terwijl nooit bewezen is dat er ook maar één geval van ontucht heeft plaatsgevonden)?

Sommige verwijten van Heerma van Voss zijn beslist onterecht: 1. Heerma van Voss schrijft: "Dat een massapsycholoog, met al dit materiaal in de hand, kan beweren dat er niets is gebeurd in Oude-Pekela, is eigenlijk onbegrijpelijk. Een heel dorp verscheurd en opgezweept, de halve Nederlandse pers over haar toeren, wankelende autoriteiten - en dit alles zou geen enkele reden hebben die de moeite van nader onderzoek waard is?" Wat Rossen doet is echter: a. niet uitsluiten dat zich slechts een klein incident heeft voorgedaan in Oude-Pekela, en b. met argumenten vaststellen dat er sprake is geweest van overspannen reacties van onder meer onderwijzend personeel, hulpverleners en niet in de laatste plaats van journalisten. Dit alles was voor Rossen kennelijk juist wel reden voor nader onderzoek, zijn boek is daarvan het gevolg.

2. Heerma van Voss signaleert verder de volgende opvatting van Rossen: "als er al iets gebeurd zou zijn met de kinderen, dan was het ook niet zo erg." Hiermee trekt hij de integriteit van Rossen sterk in twijfel, terwijl het boek integendeel blijkt geeft van Rossens bezorgdheid om het kind (dat bij idiote paniek niet gebaat is) en Rossens streven het kind voor de schadelijke gevolgen van de zedenangst in de toekomst te behoeden.

3. Ook dat Rossen van mening zou zijn dat 'de jodenvervolg op een halve bladzij is samen te vatten' kan niet zijn ontleend aan het boek.

Gezien deze punten wordt wat Marten Brouwer in het voorwoord stelt, interessant: "...Als

BELEVEN

iemand twijfels uit aan de gerechtvaardigheid van kruisochten, dan zal hij of zij zelf wel niet deugen. Je kunt veilig voorspellen dat dit ook het lot zal zijn van Rossens monografie in de handen van nogal wat recensenten."

Amsterdam, Anton de Goede

Naschrift A.J. Heerma van Voss:

De jodenvervolg wordt door Rossen, van het begin tot en met het einde, besproken op de bovenste helft van blz. 16 van zijn boek. Bij andere beweringen gaf ik citaten van de auteur, waarop de briefschrijver niet ingaat.

Oude-Pekela (2)

In zijn recensie van Rossens boek *Zedenangst* ontpopt Heerma van Voss zich als de rücksichtloze verdediger van het burgermansfatsoen waar het gaat om seksuele relaties tussen volwassenen en kinderen. Die zijn taboe. Er mag niet over worden nagedacht en er mag zeker niet aan worden getwijfeld of die relaties nu wel altijd en onder alle omstandigheden afkeurenswaardig zijn. Wie dat toch doet, zoals Benjamin Rossen, kan rekenen op een fikse

afstraffing van Heerma van Voss, bestaande uit van suggestief commentaar voorziene citaten, en insinuaties.

De opvattingen over 'pedofilie' die Heerma van Voss tot de zijne rekent, acht hij kennelijk zo vanzelfsprekend dat hij het niet eens nodig vindt ze te verwoorden, laat staan te beargumenteren. Op zich niet zo gek, want het zijn precies de vooroordelen, mythen en stereotypen die deel uitmaken van de geestelijke bagage van de gemiddelde Nederlander:

- seksuele contacten tussen volwassenen en kinderen zijn altijd schadelijk,
- pedofielen houden helemaal niet van kinderen en zijn alleen maar uit op seks,
- bij elk seksueel contact tussen een volwassene en een kind is er sprake van misbruik,
- vrijwillige seksuele contacten tussen volwassenen en kinderen bestaan niet.

Een serie vooroordelen gebaseerd op angst voor seksualiteit en gevoed door grenzeloze domheid en hypocrisie.

Wie Benjamin Rossen verwijt, dat hij zich bij het vormen van zijn mening over pedofilie 'verre heeft gehouden van alles wat er de laatste tien jaar over incest en seksueel misbruik geschreven en verteld is', suggereert dat onderzoek naar seksuele mishandeling van kinderen tot de 'standaardliteratuur' over pedofilie behoort, en dus zonder blikken of blozen ge-

weld en seksualiteit identificeert, is dom of te kwader trouw.

Alkmaar,

R. Rehm

24-11-89
Homohuwelijk in Leeuwarden op politieke agenda

Van een onzer redacteurs
LEEUWARDEN - Wat doet het gemeentebestuur van Leeuwarden, als een homopaar naar de burgerlijke stand stapt met de mededeling dat het wil trouwen? Deze prangende vraag stelde het PvdA-raadslid Tjeerd Herrema gisteravond aan wethouder en partijgenoot Dolph Kessler van de Friese hoofdstad tijdens de beraadslaging van de emancipatiecommissie.

Volgens Herrema staat in de letterlijke tekst van het burgerlijk wetboek geen beperking ten opzichte van het geslacht van de trouwlustigen. Twee mannen of twee vrouwen kunnen daarom juridisch gezien nu al trouwen, bevestigde Herrema.

De overheid moet nu kleur bekennen, vindt hij. De socialist deed het voorstel deze kwestie op welke manier dan ook bij de rijksoverheid aan te kaarten. De wethouder zei in beginsel positief tegenover een 'homohuwelijk' te staan. Hij wil de zaak met zijn collega's en de burgemeester bespreken.

Ik heb sterk getwijfeld of ik het boek 'Zedenangst' van Benjamin Rossen hier wel zou bespreken.

Genoeg over dit vieze werk van een suspecte figuur. Het is ook onvoorstelbaar dat een uitgeverij als Swets en Zeitlinger dit pseudo-wetenschappelijke gezwets heeft durven uitgeven.

Het boek is opgehangen aan de affaire Oude Pekela en heeft als konklusie: er bestaan geen als clown verklede kinderslokkers, 'noch in Oude Pekela, noch elders'.

Ook seksueel misbruik bestaat eigenlijk niet, volgens Rossen. De signalen daarvoor zijn onbetrouwbaar/onwetenschappelijk. Wat de een als een plezierige ervaring beschouwt, gaat de ander (vrouw of kind) ineens als misbruik zien. Dat wordt ze maar aangepreft door al die enge feministen. Rossen noemt dan

ook een voorbeeld van kinderen met een pedofiele relatie die zich daarin happy gevoeld zouden hebben, totdat de ouders en anderen ervan schrokken en toen was het mis.

In het boek staat dat veel volwassenen niet in staat zijn hun eigen seksuele frustraties buiten spel te zetten bij kwesties als deze. Het is wel merkwaardig dat Rossen dit niet op zichzelf betrekt. Rossens pedofilie zal toch wel van invloed zijn op zijn geschrift.

*GGZ-GAZET
 OKT '89*

■ DICK ARENDSHORST

Strafklacht tegen De GAY Krant ingebracht

Jongenshandelaar in Roermond gearresteerd

Door Rob Bruntink

GAY KRANT 4 NOV '89

ROERMOND - Zoals in de vorige De GAY Krant al was voorspeld, heeft de Koninklijke Marechaussee op de dag van verschijning van die krant een 45-jarige sergeant-majoor aangehouden op verdenking van handel in minderjarige Thaise en Filipijnse jongens. De verdachte, Huub S., is administratief medewerker in de Ernst Casimir-kazerne in Roermond. Het onderzoek van justitie is uiteraard nog in volle gang; hoelang het gaat duren is onbekend. De verdachte zit in voorlopige hechtenis.

"Veel vragen blijven nog open," stelt de Roermondse officier van justitie Eland. "Wij weten nog niet of er feitelijk jongens naar Nederland of België zijn verhandeld. Maar poging-tot is ook strafbaar." Ook is nog onbekend of de zaak voor de krijgsraad komt (de verdachte is militair) of voor de strafrechter. Eland: "Juridisch gezien kan het een heel ingewikkelde zaak worden."

Over de prijzen die voor de bemiddeling aan Huub S. zouden moeten worden betaald, geeft justitie geen duidelijkheid. Het zou gaan om bedragen die tussen de 4.500 en 5.500 gulden (90.000 en 110.000 Bfr) liggen, afhankelijk van de herkomst van de jongen. Het enige wat het onderzoeksteam van de Marechaussee kwijt wil is dat de bedragen 'bekend' zijn. Omdat het gerechtelijk vooronderzoek loopt, mogen er geen verdere mededelingen worden gedaan.

Of Huub S. bij zijn handelje ook meerderjarige jongens (18 jaar en ouder) heeft betrokken, is voor justitie minder interessant, omdat dergelijke handel niet strafbaar is gesteld in het Wetboek van Strafrecht. Het voornemen om dit strafbaar te stellen is er wel - al in februari van dit jaar nam minister Korthals-Altes van Justitie zich dat voor -, maar door onder andere de val van het kabinet is de wetswijziging van Artikel 250ter vertraagd.

STRAFVERVOLGING

De vele publicaties in landelijke en regionale kranten hebben "een verzoek om strafvervolg tegen de directie van De GAY Krant" tot gevolg gehad. Naar aanleiding van het artikel dat De Telegraaf op de voorpagina had, schrijft ene Tom Dinnesen van de Bredase Aktiegroep Burgerbelangen (de zoveelste 'dekmantel' van homohater Wim Kock) aan de officier van justitie in Den Bosch dat "De GAY Krant door plaatsing van de advertenties

de betrokken militair in de gelegenheid heeft gesteld zijn smerige praktijken uit te oefenen". Zoals bekend plaatste Huub S. in januari en april van vorig jaar advertenties in De GAY Krant, om op die manier geïnteresseerden te lokken.

Dinnesen van Burgerbelangen zendt de Bossche officier van justitie ook de advertentie van de Rotterdamse sauna Spartacus toe, en spreekt van "een mogelijk verband met de jongenshandel". De advertentie van Spartacus staat al jaren in De GAY Krant en verblijdt de lezer met een foto van twee elkaar omhelzende blanke jongens. "Verband met jongenshandel"?

BEMIDDELAAR

Volgens het regionale dagblad De Limburger kregen de vijftig mensen die reageerden op de eerste advertentie in De GAY Krant een brief van Huub S. waarin hij zich aanbiedt als bemiddelaar. De bemiddeling zou geschieden op 'niet-commerciële' basis. Het geld moet gestort worden op een Roparco-rekening van de verdachte, waarna deze aan het werk gaat. De transactie zou drie tot vier maanden kunnen duren. Huub S. zorgt ervoor (ditmaal volgens een artikel in het Limburgs Dagblad) dat de buitenlandse jongens - na aankomst in Nederland tijdelijk worden ondergebracht in zijn stacaravan op het recreatieoord De Leistert in Roggel (ligt vlakbij Roermond).

Tegenover een als 'geïnteresseerd koper' vermomde journalist van het Limburgs Dagblad, verklaart de verdachte niet als handelaar te willen worden gezien. "Ik doe dit uitsluitend uit ideële overwegingen. Het gaat er mij in de eerste plaats om zo'n jongen te helpen. Je moet niet vergeten dat zo'n jongen in zijn eigen land nauwelijks toekomst heeft. Het is armoe troef." Het zal Huub S. verbazen dat Vrouwe Justitia hem voor deze goede bedoelingen kan straffen met zes jaar cel.

SUSPECT FIGUUR *GGZ-GAZET NOV*

Naar aanleiding van het artikel 'zeven kinderboeken voor hulpverleners' van Dick Arendshorst wilde ik de volgende opmerkingen maken. Zeven recensies die gemiddeld niet meer dan tien regels per boek (gerekend op een A-viertje) bevatten, kunnen niet veel meer inhouden dan een aankondiging van een boek met enkele impressies, inclusief waardering en/of afkeuring. De inleiding tot de zeven recensies, waarin een boek als leugenachtig wordt bestempeld, maakte me nieuwsgierig. Wat blijkt? Het gaat om het boek 'Zedenangst' van Rossen, dat (voor straf?) als laatste wordt besproken en bovendien (voor straf?) geen kadertje met gegevens krijgt toebedeeld. Dick Arendshorst maakt het helemaal bont door de tweede zin te beginnen met: "Genoeg over dit vieze werk van een suspecte figuur". Volgens mij was hij nog maar nauwelijks begonnen. Daarna volgen er een reeks van verwerpelijke opvattingen, die Rossen volgens Arendshorst ventileert in het onderhavige boek. Het gaat er nu op lijken dat Rossen in zijn boek een warm pleidooi houdt voor de pedofilie (de viezerik).

Ik raad Arendshorst aan het boek nog eens goed te lezen. Het gaat om een verklaring van het fenomeen 'Oude Pekela', waar je het in meer of mindere mate (niet) mee eens kunt zijn. Het is dan ook wel erg goedkoop om op de man te spelen door de seksuele geaardheid van Rossen in het geding te brengen. Ik dacht dat we de periode achter ons hadden gelaten, waarin prestaties worden beoordeeld naar de seksuele geaardheid van de auteur. Kennelijk ben ik te optimistisch geweest.

Wim van Borselen, psycholoog RIAGG Groningen

Nawoord

Wim van Borselen heeft gelijk, maar toch even dit. Allereerst besloegen de recensies oorspronkelijk een A-viertje per boek (wat eerlijk gezegd nog weinig mogelijkheden tot diepgang geeft), maar wegens ruimtegebrek zijn alle stukjes noodgedwongen ingekort. Vervolgens is met de recensie van het boek 'Zedenangst' iets helemaal fout gegaan in de productiefase. De tweede alinea is weggevallen en vervangen door de laatste zin van het oorspronkelijke stuk. Onze exkuses hiervoor. Verder zullen we in de toekomst proberen om boeken objectiever te bespreken om het uiteindelijke oordeel aan de lezer over te laten.

De redactie

*UTRECHT: N.V. AGG
 PB 840
 3503 RK UTRECHT*

*ZIE OKK
 PAG. 4*

Hoornse wijk tussen schrik en woede na verkrachtingen

AC 10 NOV
(Van onze verslaggevers)

HOORN — Twee verkrachtingen, een aanranding en een ontvoering met seksuele motieven. De balans van een bewogen week in de Hoornse wijk Grote Waal. De bewoners worden zwaar beproefd. Ongeloof, verbijstering en woede vechten tegen de ingeboezemde schrik. De Hoornse politie is een breed onderzoek gestart en krijgt daarbij sinds gisteren assistentie van een recherchebijstandsteam. „Het had ook ergens anders kunnen gebeuren, maar zo'n wijk krijgt meteen een rot naam.”

Kinderen spelen voor de deur en er ligt iemand aan een auto te sleutelen. De Siriusstraat, vlak naast de spoorlijn Hoorn-Purmerend, herinnert vrijdagmorgen in geen enkel opzicht meer aan het drama dat zich hier 's nachts heeft voltrokken. Kort na twee uur werd een zestienjarige meisje door haar vriendin voor de deur afgezet. De vriendin fietste door en heeft niets meer gemerkt van het feit dat het slachtoffer door een man werd overmeesterd. De dader, die zichzelf met een bivakmuts onherkenbaar had gemaakt, nam haar onder bedreiging met een mes mee naar de achterkant van een van de flats. Daar misbruikte hij het slachtoffer.

De politie heeft sterke aanwijzingen dat het gaat om dezelfde man die afgelopen weekeinde onder een flat aan de Astronautenweg, een paar honderd meter verderop, een meisje van veertien verkrachtte. Het meisje werd na een avondje oppassen onder begeleiding naar huis gebracht, maar besloot het laatste stuk alleen te fietsen. Toen ze haar fiets in de box wilde zetten, werd ook zij van achteren door de dader besprongen. Ook hier hanteerde de verkrachter een mes.

Een buurvrouw heeft gezien hoe een 20- tot 25-jarige jongeman in een blauw jack zich richting boxen spoedde, nadat het meisje daar naar binnen was gegaan. Een andere be-

woonster van de flat heeft in het holst van de nacht wel gegil gehoord, maar dat kan achteraf ook afkomstig geweest zijn van een wild feestje dat op een andere verdieping aan de gang was.

„Zondagmorgen was de politie hier met een onderzoek bezig”, vertelt Frank Jansen, die namens de woningbouwvereniging Hoorn in de sterflats als een van de twee huismeesters fungeert. „Er werden onder meer foto's genomen. Ik dacht eerst dat er iemand met zijn auto van de Westerdijk was gereden. Later bleek het om een verkrachting te gaan.” Omwonenden reageerden geschrokken, meldt Jansen.

Het had ook ergens anders kunnen gebeuren”, stelt de huismeester.

„Nu krijgt de wijk meteen een rot naam.”

Afshuw

Die vrees koestert ook Cees van der Helm, wijkopbouwwerker. „Het is een twintig jaar oude wijk, maar ontzettend veel mensen wonen er met groot plezier. Het zou erg jammer zijn wanneer de wijk nu wordt gebrandmerkt, in de trant van: Zie je wel, de Grote Waal.”

Zijn ervaring is dat er na het gebeure van zaterdagavond door de wijk weliswaar met afschuw, maar niet in paniek is gereageerd. Niettemin constateert hij dat de kookclub voor kinderen, die de wijkstichting 't Wiel iedere dinsdagmiddag tot half zes houdt, deze week niet door de gangbare twintig, maar door een

stuk of acht mini-koks werd bezocht. „De ouders praten erover, dat merk je. Maar je kunt zo weinig doen, hè. Als iemand kwaad wil, dan doet hij dat tóch. In de marge kunnen we proberen om tot afspraken te komen met de politie, opdat we in ieder geval het gevoel kunnen geven dat er wat aan gedaan wordt. Ik denk dat dat heel belangrijk is.”

Begin dit jaar heeft 't Wiel nog een cursus zelfverdediging voor vrouwen gehouden. Een soortgelijke cursus voor oudere meisjes zat al enige tijd in de pen, maar is volgens Van der Helm nu 'wat meer urgent' geworden. „Je probeert er in preventief opzicht wat aan te doen.”

Dat is in eerste instantie ook wat binnen de mogelijkheden van de gemeente ligt, concludeert wethouder Marjo Koopman (welzijnzaken), zelf Grote-Waalbewoonster. Na de verkrachting van afgelopen week-einde was daarover al gesproken in het college van burgemeester en wethouders, maar volgens Koopman volgt er 'zeker' hernieuwd overleg.

Samenhang

Onduidelijk is nog in hoeverre de twee verkrachtingen samenhangen met twee andere misdrijven van seksuele aard, eerder vorige week. Woensdagmiddag werd bij de Weel, de verkeersader van de Grote Waal, een negenjarig meisje opgepikt door een man in een rode VW Golf. Hij nam haar mee naar Wijdenes, een dorpje buiten Hoorn, en dwong haar vervolgens hem seksueel te geïevien. In tegenstelling tot eerdere berichten zou het meisje, dat na het gebeure weer in de Grote Waal werd afgezet, niet zijn verkracht.

Een dag later, donderdagavond, werd langs de Weel een vrouw aangerand door een ongeveer 25-jarige man. Nadat hij het slachtoffer onzedelijk had betast, nam hij de benen.

J. S. Smit, directeur van de Prisma scholengemeenschap, die vlak bij de Weel en de Siriusstraat is gelegen, lijkt het moment nabij gekomen om zijn leerlingen officieel te gaan waarschuwen. Officieus stelt de leiding al langere tijd het nodige in het werk om de veiligheid van de scholieren te waarborgen. In perioden van grote duisternis worden zij zelfs wel eens een uur eerder naar huis gestuurd. „We zorgen ervoor dat de leerlingen inderdaad voor donker bij school weg zijn.”

Anders ligt dat natuurlijk bij de middenstands-avondschool, die drie dagen in de week van de Prisma-lokalen gebruik maakt. Prisma-adjunct Oldenburg, die ook op de avondschool doceert, heeft zijn groepen al meermalen op het hart gedrukt in groepsverband het gebouw te verlaten. „En als er eens een dame is die alleen naar de auto moet, bij voorbeeld naar het parkeerterrein Pelmolendpad, dan is er altijd wel iemand die even mee wil lopen.”

Dat samen-uit, samen-thuis-principe wordt ook gehuldigd bij sportvereniging Zwaluwen '30, die aan de rand van de Grote Waal op een tamelijk afgelegen complex huist. „Ouders doen er verstandig aan hun kinderen af te zetten en ook weer op te halen”, vindt voorzitter Piet Boeke. „Dat is toch de beste manier. Desnoods regelen ouders iets onderling, dat er bij toerbeurt gereden wordt. Als vereniging kun je denk ik alleen een waarschuwende rol naar de leden toe vervullen.”

Op het Hoornse politiebureau aan de Blokmergouw formeerde zich gisteren in de loop van de dag een van de twee recherchebijstandsteams, die in Noord-Holland à la minute kunnen worden opgeroepen. Ongeveer vijftientig rechercheurs zullen zich voorlopig met het ontrafelen van de misdrijven bezig houden. Daarin past onder meer een uitgebreid buurtonderzoek.

● KLAAS SALVERDA

● TON DE JONG

'Meer aandacht voor veiligheid'

HOORN — In kringen van Hoornse en Westfriese vrouwenorganisaties is met afschuw gereageerd op de mensonterende gebeurtenissen die zo dichtbij hebben plaatsgevonden. De stichting incest West-Friesland, het platform tegen seksueel geweld, de coördinatiegroep zelfverdediging, het vrouwengezondheidscentrum Artemis en de stichting ondersteuning emancipatie Noord-Holland zijn met een gezamenlijke verklaring van die strekking naar buiten gekomen.

Woordvoerder Carrie de Jong voegt hieraan toe dat met de jongste reeks misdrijven andermaal het belang van trainingscursussen in zelfverdediging wordt aangetoond.

De gezamenlijke vrouwenorganisaties melden voorts nauwere samenwerking met bestaande hulpverleningsinstellingen te willen nastreven. De gemeente Hoorn en de andere Westfriese gemeenten wordt voorgesteld meer aandacht aan de sociale veiligheid in de woonwijken te besteden. De Westfriese vrouwenorganisaties verwijzen wat dat betreft naar de aanbevelingen die de stichting Vrouwen Bouwen en Wonen uit Rotterdam eerder heeft gedaan.

Ruim 30 tips over ontucht Wijdenes na tv-uitzending

(Van onze verslaggever)

HOORN — Het recherchebureau van de rijkspolitie Alkmaar dat een ontuchtzaak in Wijdenes onderzoekt, heeft gisteravond veel bruikbare tips overgehouden aan de uitzending van het tv-programma 'Opsporing Verzocht'. Op tv werd voor de eerste keer ook de compositietekening van de vermoedelijke dader getoond, die aan de hand van aanwijzingen is gemaakt.

Het onderzoek is gericht op het aanhouden van een 20- tot 30-jarige blonde man, die op woensdag 8 november een negenjarig meisje in Hoorn in zijn auto trok en meenam naar een polderweg in Wijdenes. Daar dwong hij het meisje tot ontuchtige handelingen.

De politie kreeg in de eerste weken al zestig tips. Gisteravond kwamen daar meer dan dertig bij.

De rijkspolitie zoekt een man met lang blond golvend haar, blauwe ogen en een oneffen gezicht. Hij droeg een blauwe spijkerbroek, een lichtkleurige trui en sportschoenen. De man reed op die dag in een roodbruine vierdeurs auto. Getuigen kunnen zich melden bij de rijkspolitie, telefoon (072)-195600.

Weer geval van verkrachting in wijk Hoorn

(Van onze verslaggever)

HOORN — Voor de tweede keer deze week is in de Hoornse wijk Grote Waal een meisje verkracht. Een zestienjarig meisje werd vannacht omstreeks kwart over twee bij thuiskomst voor de deur van haar woning overmeesterd door een man, die een bivakmuts droeg. Onder bedreiging van een mes voerde hij haar naar de groenstrook achter

Getuigen gezocht

De groep Stede-Broec van de rijkspolitie is in samenwerking met de afdeling Jeugd- en Zedenzaken van de rijkspolitie district Alkmaar bezig met het onderzoek in het zedenmisdrijf op woensdag 8 november.

Een negenjarig meisje werd die dag omstreeks 13.15 uur door een man in zijn rood/bruine personenauto getrokken. Dit gebeurde bij het Mobil-tankstation aan de Weel in Hoorn. De bestuurder nam het meisje door de stad mee, richting Schellinkhouterdijk. Via deze IJsselmeerdijk reed hij naar Wijdenes, waar hij via de Zuideruitweg en Kerkbuurt naar de Jongeweer in Wijdenes reed. Op de Jongeweer bracht de bestuurder zijn auto in de tinkerberm tot stilstand. Vermoedelijk heeft de auto daar tussen 13.30 en 14.00 uur gestaan, met de voorzijde van de auto in de richting van de provinciale weg S9. Daar werd door de bestuurder ontucht met het meisje gepleegd. Daarna vervolgde de bestuurder zijn weg over de Wijmers in de richting van de provinciale weg S9.

Vermoedelijk heeft op de Wijmers de bestuurder van een andere auto geprobeerd de auto van de verdachte in te halen. Dit werd door de verdachte voorkomen doordat hij zijn snelheid opvoerde. De verdachte is via de provinciale weg S9 naar Hoorn gereden en heeft zijn slachtoffer bij de bushalte aan de Middeweg in Hoorn rond 14.15 uur, uit de auto gezet.

Het signalement van de verdachte luidt: circa 30-jarige blanke man, slank postuur, halflang blond golvend haar en blauwe ogen. De man sprak accentloos Nederlands. Hij droeg een lichtgekleurde trui en sportschoenen. Verder een blauwe spijkerbroek. Van de personenauto zijn de volgende gegevens bekend: vierdeurs met enigszins schuin aflopende achterkant. Kleur: rood/bruin.

De politie wil graag in contact komen met:

- de bestuurder van de auto die op de Wijmers getracht heeft de auto van de verdachte in te halen;
- personen die de auto op de Jongeweer hebben zien staan;
- personen die hebben gezien dat het meisje op de Middeweg uit de auto is gezet;

• getuigen die informatie kunnen verstrekken, die kan leiden tot de oplossing van dit misdrijf.

Alle informatie zal discreet worden behandeld. Getuigen kunnen contact opnemen met de Rijkspolitie te Stede Broec (02285-12544) of met de Meldkamer Rijkspolitie Alkmaar (072-195555). Het recherchebijstandsteam in Hoorn is te bereiken onder nummer 02290-34444.

de flats in de Siriusstraat, waar de verkrachting plaats had.

De Hoornse gemeentepolitie houdt er 'ernstig rekening' mee dat de dader dezelfde is als de man die afgelopen zaterdagavond in een box aan de Astronautenweg een veertienjarig meisje verkrachtte. Ook in dat geval had de man zich onherkenbaar gemaakt en dreigde hij met een mes.

De dader is, volgens een politiewoordvoerder, vermoedelijk een ander dan de verkrachter die vorige week woensdagmiddag een meisje van negen ontvoerde uit de Grote Waal en misbruikte nabij Wijdenes.

Wetenschappelijke bijval voor markies De Sade

(PROEFSCHRIFT
VAN NAERSSSEN)

door Rita van Veen **TR-11**
„Van al onze spelen is het seksuele verlangen het enige dat onze ziel ondersteboven kan keren, het enige waarin de speler zich wel aan de razernij van het lichaam moet overgeven,” schrijft Yourcenar in een van haar romans.

Waar die razernij begint en toe leidt, is niet interessant, zolang het 'normaal' is. Pas wanneer het seksueel verlangen buitensporig wordt, komen de wetenschappers in beweging. En wat dat betreft maakt de seksuologie gouden tijden door.

Drie keer per jaar een groot congres over incest is niet uitzonderlijk. Na de schrik dat incest wel degelijk bestaat en nog veel vaker voorkomt dan menigene dacht, is het hele gezinsleven omgewroet.

De hoofddocent psychologie aan de Universiteit van Utrecht, A. van Naerssen is de volgende in de rij van onderzoekers naar seksueel gedrag. Hij doet een poging om het verlangen te ontleden dat leidt tot seksueel gedrag. In zijn proefschrift 'Labyrint zonder muren: analyse van het seksueel verlangen', waarop Van Naerssen onlangs promoveerde, beschrijft hij het leven van verkrachters, sado-masochisten, incestplegers, prostituees, homoseksuelen, pedofielen en hetero's.

Voor Van Naerssen geen merkwaardig gezelschap, want hij stelde zich niet de vraag of het seksuele gedrag 'normaal' is, maar zocht naar het

ontstaan van het verlangen. Het ging hem om de theorie die mensen over seks hebben en hoe zij dat beredeneren.

„Het zijn nu juist belevingen, fantasieën, verwachtingen en emotionele uitingen waar ik in de afgelopen tien jaar in de seksuele hulpverlening mee werd geconfronteerd. De klinische seksuologische uitdrukkingen als seksueel dysfunctioneel, parafiel, homoseksueel, gaven mij een gevoel van onbehagen.”

In de theorie van Van Naerssen zijn mensen te veel gefixeerd op de eigen theorieën over seks. Ze vertellen in zijn spreekkamer over seksuele gevoelens die zij zelf als een probleem zien. Een man die zegt ziek te zijn omdat hij niet kan klaarkomen, of de vrouw die zich graag laat vastbinden en slaan.

„Ik ordende de belevenissen. In het gesprek kan desintegratie bij een persoon zich uiten in verward en chaotisch spreken over de seksuele ervaring, of volstrekt het tegendeel. Er zijn mensen die hun seksuele biografie zo logisch en overzichtelijk presenteren dat het als ongeloofwaardig overkomt.”

De cliënten van Van Naerssen hadden één ding gemeen: hun 'onaangepaste' gevoelens bezorgde hen psychosomatische klachten als migraine, hyperventilatie, depressies, angstaanvallen, eenzaamheid en vervreemdingsgevoelens.

„Wat maakt bij deze mensen het probleem tot een seksueel probleem? Niet het gedrag, maar het verlangen ernaar.”

„Ik behandelde een man die sadisti-

sche fantasieën had over vrouwen. Hij vond dat verschrikkelijk er wilde daar van af. Na vele gesprekken over zijn verleden kwam naar boven dat zijn moeder hem nooit had willen accepteren. Op zijn achtste hoorde hij zijn moeder door de telefoon tegen een vriendin zeggen: 'Ik wou dat hij nooit geboren was'. Het heeft geen zin om met die man alleen over zijn seksuele verlangens te praten, als je niet onderzoekt hoe deze zijn ontstaan. Ouders en de omgeving leggen de basis voor het seksueel verlangen en samen met de samenleving maken ze de persoon.”

Het is een theorie van Van Naerssen, zoals er voor hem, sinds Freud, vele wetenschappers hebben gepoogd om seksuele gevoelens te verklaren. Een mens is noch hetero nog homoseksueel; zijn seksuele gedrag is altijd voorlopig, is de stelling van Van Naerssen. Bewijzen kan hij het niet, het is een veronderstelling. Waarom de drift om in het seksleven van mensen te wroeten, met de wetenschap dat het slechts een theorie oplevert?

„Het seksueel verlangen is niet te ontleden, net als de ziel, maar daarom zijn de uitingen van beide nog wel te onderzoeken.”

Van Naerssen heeft zich aan de zijde van markies De Sade geschaard, die hij ook uitvoerig beschrijft in zijn proefschrift.

Waarom is nooit voor honderd procent duidelijk geworden, maar de markies werd in 1785 in de gevangenis gedumpt, vermoedelijk omdat hij zich voor de regels van tijd per-

vers gedroeg. De Sade schreef in de cel het 'beroemdste pornoboek', 'De 120 dagen van Sodom'. Alles wat moreel verboden was stond er in; pedofilie, verkrachting, sadisme, masochisme, prostitutie, homoseksualiteit. In totaal werkte hij 600 perversiteiten uit, waarvan er vele misdadig en gewelddadig waren. De Sade ging ervan uit dat ieder mens tot perverse seksuele handelingen in staat is, het is maar net in wat voor omstandigheden hij of zij leeft. Dr. Van Naerssen is het met de markies eens.

Het verlangen bepaalt het gedrag en dat verlangen is niet aangeboren, maar wordt gevormd door de omgeving.

Dat beulen in Chileense gevangenis vrouwen op beestachtige manier verkrachten en zelfs levende ratten met de kop naar voren de vagina induwen, waarna het dier zich een weg vreet door de baarmoeder, dat is niet voorbehouden aan Chileense militairen. Wanneer Nederland een dictatuur zou kennen, zou het ook hier gebeuren. Zolang er macht bestaat zal seksueel geweld ook blijven bestaan, volgens De Sade en Van Naerssen.

En het is diezelfde macht die seksuologen, psychologen en psychiaters parten speelt. Wie maakt uit wat pervers is. Geregeld worden ze gevraagd om als getuige deskundige op te treden bij strafzaken. „We worden geacht ons onafhankelijk op te stellen ten opzichte van alle partijen die in het geding zijn. Dat is onmogelijk.”

Van Naerssen kan zich nog goed de

strafzaak herinneren tegen een man die meisjes in huis haalde, die hij aan een met chocola ingesmeerde kunstpenis liet likken. „Mij werd gevraagd een verklaring te geven voor dit gedrag. Ik hield mijn verhaal, waarna de rechter zich over zijn tafel boog, mij strak aankeek en vroeg: 'Maar mijnheer Van Naerssen, vindt u dit nou ook niet pervers?' Wie ben ik om daar een oor-

deel over te geven. Als het volgens de wet verboden is, dan moet de rechter de man straffen. Als de rechter gevraagd had of er schade aangericht was, dan had ik dat ontkend.”

De hulpverlening moet oppassen zich niet te laten gebruiken om de plaats van de rechter in te nemen. Van Naerssen heeft zich tijdens het laatste incest-congres in Groningen

zitten ergeren aan vrouwelijke hulpverleners die het onderzoek van professor Frenken aanvielen. Frenken is met geld van de overheid bezig om een behandelmethode te ontwikkelen voor incestplegers. Een aantal vrouwen op het congres vonden dat die proef gestopt moet worden. Zolang er te weinig geld is om slachtoffers te helpen, mag er geen cent worden uitgegeven aan de daders, vinden zij. „Ik vind dat op het randje. Seksueel geweld is verschrikkelijk, maar je moet wel praktisch blijven en niet alles sociologisch willen maken. Zolang jongens het leger in moeten om te leren hoe ze geweld moeten gebruiken, zal er ook seksueel geweld blijven bestaan. Je schiet er niets mee op wanneer je alleen de slachtoffers behandelt.”

(VERVOLG PAG. 2)

Heksenketel (GGZ-GAZET REC.)

Ik heb met verbazing kennis genomen van de 'recensie' over het boek 'Zedenangst' van Benjamin Rossen. De recensie werd geschreven door Dick Arendshorst in de GGZ GAZET van oktober jl. Als ik de recensie van Frits Abrahams in de NRC van 11 november ernaast leg, kan ik haast niet geloven dat ze het beiden over hetzelfde boek hadden.

In de recensie van Arendshorst komt zijn eigen waardeoordeel veel te sterk naar voren. Rossen is mogelijk pedofiel, maar daarom behoeft hij nog niet suspekt te zijn. Zijn boek is inderdaad een vies werk, het beschrijft immers de wantoestanden in Oude Pekela: de rol van de pers, van de heer Mik, de heer Jonker enz. enz.

Mensen die werkzaam zijn in het veld van de GGZ dienen te weten wat er in Oude Pekela aan de hand is geweest. Het boek van Rossen beschrijft dit op een scherpe wijze. Waarom probeert Arendshorst dan te voorkomen dat het boek gelezen wordt? Mogelijk heeft hij bijgedragen aan de ontstane heksenketel en probeert hij, samen met de rest van de Nederlandse pers, de gehele affaire-Oude Pekela snel te vergeten.

Een blad als de GGZ GAZET mag hier toch niet aan meedoen!

R.B. OLDENBOOM,
BILTHOVEN

Nawoord

De vorige keer is in deze rubriek al gemeld dat mijn recensie ingekort en ook nog verminkt opgenomen is. Desalniettemin wil ik toch nog de volgende verduidelijking geven. Ik vind dat Rossens pedofilie wel degelijk een rol speelt in zijn waarneming van de affaire-Oude Pekela. Zelfs de door u aangehaalde recensie van Frits Abrahams beaamt dat. Rossens weergave van de affaire is op tal van punten daardoor gekleurd. Verder heeft Rossen in de publiciteit voor het verschijnen van zijn boek zich wetenschappelijke kwalifikaties toegeschreven die hij niet bezat.

Mijn grootste bezwaar tegen het boek is dat het ogenschijnlijk over Oude Pekela gaat, maar dat de grote boodschap erachter is dat al dat signaleren van seksueel geweld tegenwoordig maar massahysterie is, gevoed door het feminisme. Zoals ik al schreef is Rossen een student van prof. Marten Brouwer, die nu al sinds jaar en dag allerlei dagblad- en tijdschriftkolommen teistert met het verhaal dat seksueel geweld in welke vorm en omvang dan ook nog steeds niet wetenschappelijk bewezen is.

Wat betreft de rol van de pers, deze is na de eerste schok van meet af aan op enkele uitzonderingen na juist erg sceptisch geweest. Met name Frits Abrahams wist al onmiddellijk na het opsteken van de storm over Oude Pekela in het weekblad Elsevier te melden dat er niets aan de hand was.

Zelf vind ik het voor deze sector weinig zinvol na te gaan wat nu de waarheid is omtrent deze zaak. Voor de RIAGGs is van belang dat mensen die hulp behoeven, ook al is de aanleiding niet conform de realiteit, deze adequaat krijgen. Wel valt me op dat aan het plegen van seksueel geweld door en op meerdere personen vaak getwijfeld wordt, naar regelmatig is gebleken ten onrechte.

■ (da)

'Sneek schuldig aan brandpunt ellende door gettovorming'
 'Seksuele kindermishandeling op grote schaal'

LC 25-11-89

SNEEK - De ongeveer 25 kinderen in de leeftijd van vier tot veertien jaar uit de Sam de Wolffstraat in Sneek worden zowel binnen als buiten het gezin seksueel mishandeld. Dit stellen medewerkers van de Regionale instelling voor ambulante geestelijke gezondheidszorg (Riagg) en de Sneker stichting De Espel in een strikt vertrouwelijke nota. Veel bewoners ervaren de Sam de Wolffstraat als een degradatiestraat. Zij proberen soms al jaren, onder andere wegens „terreur” door buurtgenoten, tevergeefs een huis te krijgen in een ander deel van de stad. De bewoners beweren daarbij op onwil te stuiten van de gemeente Sneek en de woningstichting Patrimonium.

In de nota hekelen de Riagg en De Espel deze doelbewuste „gettovorming”, die een „negatieve stigmatisering” als gevolg heeft. Het gemeentebestuur is er volgens deze instellingen in belangrijke mate verantwoordelijk voor, dat de Sam de Wolffstraat een „brandpunt van sociale ellende” is.

De Sneker wethouder Wietse Faber (CDA) van volkshuisvesting bestrijdt het veronderstelde concentratiebeleid van de gemeente: „Gettovorming is niet aan de orde. Verhuizing van bewoners naar elders werken wij niet tegen. Bovendien gaat de commissie voor de verdeling van woonruimte over de toewijzing van huizen.

Harddrugs

De wantoestanden, waarvan de betrokken instanties al meer dan een jaar kennis dragen, duren onverminderd voort: seksuele kindermishandeling en prostitutie, handel in harddrugs, overlast door drankmisbruik, bedreigingen. Een paar jaar geleden streken tot grote ergernis van veel bewoners mensen, afkomstig van woonwagens en -wagens, in de Sam de Wolffstraat neer. De situatie is toen verslechterd, menen zij.

Opmerkingen van deze bewoners achter gesloten deuren spreken boekdelen: „Hier horen wij niet tussen. Ik wil vandaag nog weg. In de stad kijk ik wel uit te zeggen waar ik woon. Mijn kinderen durven niet naar buiten. Collectanten durven niet meer in de straat te komen”.

Wethouder Faber bevestigt: „De verhoudingen in de straat zijn verslechterd door verhuizingen. Maar als voorzitter van het woonwagenschap Friesland protesteer ik, wanneer mensen beweren dat dit ligt aan de komst van woonwagengewoners. Want dat zijn zeer hoogstaande mensen”.

Medewerkers van De Espel en de Riagg stellen in de nota voor met het zogenaamde Preventie Project Seksuele Kindermishandeling (PPSK) een brug slaan tussen de kinderen, hun ouders en de hulpverlenende instanties. Aan de ontwikkeling van dit project is ruim een jaar door deze instanties gewerkt.

Het PPSK voorziet onder andere in de plaatsing van een container in de Sam de Wolffstraat. In die container maar ook in de gymnastiekzaal bij het schoolgebouw van De Dukdalf moeten de seksueel mishandelde kinderen na schooltijd worden opgevangen, vermeldt het plan. Hiermee willen de hulpverleners een plaats bieden „waar kinderen dagelijks thee kunnen drinken, hun verhaal kwijt kunnen, deel kunnen nemen aan activiteiten en, middels deze activiteiten en met de nodige begeleiding, kunnen leren hun eigen 'plek' te bewaken en andermans 'plek' te respecteren”, aldus de nota. De kosten van dit project, waarvoor onder andere is aangeklopt bij het gemeentebestuur van Sneek, bedragen ruim 85.000 per jaar. Volgens de woordvoerder van Sneek vindt „in principe op korte termijn een gesprek plaats met de betrokken instanties over het project en de financiering ervan”.

De nota rept van een „concentratie van zogenaamde 'multi problem'-gezinnen” in de Sam de Wolffstraat aan de rand van de stad. Het gaat hierbij om dertien sociaal zwakke gezinnen. De seksuele kindermishandeling in de 'getto' is in de afgelopen jaren stukje bij beetje aan het licht gekomen. De zaak kwam in september 1987 aan het rollen door de aanranding van een zwakbegaafd, zeven jaar oud meisje op een „begroeid ruig terrein achter de straat”.

De ouders van het slachtoffer deden hiervan aangifte bij de politie. „Toen de politie in verband hiermee een buurtonderzoek begon, kwam plotseling gelijktijdig aan het licht dat er in dezelfde straat sprake was van gedwongen seksuele contacten tussen een aantal jongens. Concreet bleek het een viertal gezinnen te betreffen. Vermoedelijk meer, maar niet ieder gezin was even bereid om hierover in gesprek te gaan”, aldus de nota.

Therapie

De hulpverlening aan de gezinnen uit de Sam de Wolffstraat zit thans muurvast. De Riagg heeft vorig jaar in samenwerking met het maatschappelijk werk van De Espel hulp geboden aan de gezinnen, die bij de aan het licht gekomen seksuele kindermishandeling waren betrokken. De ouders hadden om deze hulp verzocht en werkten in eerste instantie mee aan de therapie die hen werd geboden in de gymnastiekzaal van een naburige school.

„Nadat de ergste nood gelenigd was, wilden de ouders niet langer hulp aannemen van de Riagg. Zij vonden het te bedreigend worden voor hen zelf, omdat de meeste volwassenen ook zelf bij seksuele mishandeling zijn betrokken geweest of

nog betrokken zijn”, wordt in de nota toegelicht.

De Riagg biedt alleen hulp op vrijwillige basis, terwijl het contact met de gezinnen uit de Sam de Wolffstraat is verbroken. „Dit is des te betreurenswaardiger, omdat de Riagg vanuit verschillende instanties signalen ontvangt dat het seksueel misbruik bij de kinderen in deze straat nog steeds plaatsvindt.”

'Geheime zenders'

De hulpverleners die destijds betrokken waren bij de therapie aan de gezinnen in de Sam de Wolffstraat constateerden een ernstig gemis aan grenzen tussen ouders en kinderen. De nota hierover: „Ofwel de ouders waren 'kind' met hun kinderen, ofwel de kinderen waren 'ouders' met hun ouders”. Het epistel vervolgt: „Het ontbreken van duidelijke grenzen was ook merkbaar in de relatie van de gezinnen tot de eigen straat. Zo werd er in de groep meermalen over geklaagd dat datgene wat in de groep werd besproken, uitlekte in de buurt”.

„Enkele ouders voelden zich daardoor niet veilig. Een duidelijke afbakening van de gespreksgroep ten opzichte van de rest van de straat bleek echter totaal niet haalbaar; de geheime zenders bleven onverminderd doorzenden. Dit algemene gemis aan grenzen zal er destijds zeker toe hebben bijgedragen dat het seksuele misbruik van de kinderen in de straat zo'n grote vlucht kon nemen”.

„Vermoedelijk heeft het bijeen plaatsen van deze 'multi-problem-gezinnen', die stuk voor stuk kenmerken van deze grenzeloosheid lijken te vertonen, in het algemeen geleid tot normvervaling. Kinderen tonen zich niet eens geschokt als ze tijdens het huisbezoek van een hulpverlener vertellen dat ze 's morgens vroeg een buurman met handboeien om en politie met getrokken revolver uit een huis zien stappen. Evenmin als ze het hebben over mannen (drugsdealers naar 't schijnt) die 's nachts over de daken lopen”, rapporteren de hulpverleners in de nota.

„Tijdens het huisbezoek van een hulpverlener komt de politie in één gezin opbellen om te vragen om meer politie-assistentie omdat een dronken man met 'blaffer' iemand anders staat te bedreigen. Ook hier lijkt het bij het gesprek aanwezige kind niet vreselijk onder de indruk te zijn”.

'Pornofilms'

„Niemand praat erover dat kinderen in de straat voor f 0,25 bij een man pornofilms kunnen bekijken, hoewel het een bekend feit lijkt”, vervolgt de nota. „Evenmin dat zwakbegaafde puber-meisjes van een school in de straat regelmatig aan huis komen bij bepaalde mannen/jongens, daar seksueel contact mee hebben en dat dit door ouders wordt gedoogd, omdat ze bang zijn dat de meisjes anders geen kans maken om 'aan de man' te komen.”

„Bij de hulpverleners bestaat het sterke vermoeden dat wat de seksualiteit in deze straat be-

treft nog maar een topje van de ijsberg zichtbaar is geworden”, formuleren de medewerkers van het Riagg-bureau te Sneek in de nota. „Wel lijken de gezinnen gebukt te gaan onder deze algehele normvervaling en ervaart men de straat zelf ook als getto. Een reden waarom men, zoals gezegd, steeds weer probeert te verhuizen.”

In verband met krotopruijing zijn in 1977 veel bewoners uit de zogenaamde Priorstratenbuurt verhuisd naar de Sam de Wolffstraat. „Vele bewoners hebben de verhuizing naar de Sam de Wolffstraat als een gedwongen verhuizing ervaren. De bewoners hadden het gevoel dat zij als a-sociaal beschouwd werden, waarvoor men een speciaal 'nieuwbouwwijkje' had gebouwd.”

„De gemeente heeft indertijd lijsten samengesteld met kandidaten voor de Sam de Wolffstraat en omgeving. De gemeente stelde dat verplaatsing van deze bewoners over verschillende wijken niet passend zou zijn.” Tegen de wensen in van de bewoners, kenbaar gemaakt in een door de stichting Sudergoa gehouden enquête, koos de gemeente voor concentratie van deze 'multi problem'-gezinnen in één wijk.

Tegemoetkoming

„Uiteindelijk zijn de meeste bewoners toch verhuisd naar de Sam de Wolffstraat, mede door het feit dat zij een extra financiële tegemoetkoming ontvingen, die zij niet zouden krijgen wanneer zij weigerden om zich hier te vestigen.” Wethouder Faber en directeur Willem Haanstra van de Sneker woningstichting Patrimonium beweren evenwel dat de Sam de Wolffstraat destijds is gebouwd op verzoek van de bewoners uit de Priorstratenbuurt, die bij elkaar wilden blijven wonen.

Verschiedene bewoners hebben nu de indruk dat woningstichting Patrimonium hen geen ander huis wil geven. „Patrimonium is bang dat de woningen in de Sam de Wolffstraat leeg blijven staan als wij vertrekken”, veronderstellen zij. „Want wie wil hier nou wonen?”

Haanstra spreekt van „een moeilijke zaak, waarvoor zorgvuldig beleid nodig is. Voor de bewoners die willen verhuizen moet je passende woonruimte hebben. We houden ze daar dus niet vast maar willen geen tweede Sam de Wolffstraat. Hoewel die mensen ons ook aan het hart gaan, zijn daar nu eenmaal probleemgevallen. Moet je dan van een andere buurt een probleemgeval maken? We hebben de zaak in onderzoek. Want we willen voorkomen dat de problemen alleen maar worden verplaatst”.

Haanstra noemt de kwestie rond de Sam de Wolffstraat ernstig. „Ik ga er nu ook persoonlijk mee aan de slag.” De Patrimonium-directeur overweegt met medewerkers van De Espel na te gaan of een gezamenlijke aanpak van de problemen mogelijk is. „Maar wat je je af kunt vragen is of De Espel nog wel zo in trek is in de Sam de Wolffstraat. Ja, dat is de keerzijde van de medaille.” Gevraagd om een toelichting wilde Haanstra alleen nog kwijt: „Je vangt hier en daar wel eens iets op”.

‘Seks met
25 kinderen
in Sneek’

Van een onzer redacteurs

SNEEK - Ongeveer 25 kinderen in de leeftijd van vier tot veertien jaar uit de Sam de Wolffstraat in Sneek worden zowel binnen als buiten de gezinnen seksueel mishandeld. Dit schrijven hulpverleners van de Riagg-Friesland en de Sneker stichting De Espel in een vertrouwelijke nota. De instellingen stellen het gemeentebestuur van Sneek verantwoordelijk voor de wantoestanden in de Sam de Wolffstraat. Door toedoen van de gemeente zou „gettovorming” zijn ontstaan.

De zaak is de afgelopen jaren stukje bij beetje aan het licht gekomen. Pogingen van het Riagg om de betrokken gezinnen hulp te bieden leken aanvankelijk te slagen, maar hebben later schipbreuk geleden. De hulpverleners hebben het sterke vermoeden dat wat de seksualiteit in de straat betreft nog maar het topje van de ijsberg te hebben ontdekt. In de buurt wordt verder geklaagd over prostitutie, handel in harddrugs, drankmisbruik en bedreiging.

Meer hierover op pagina 17.

Eén kind om
seksueel misbruik
uit huis geplaatst

LEEUWARDEN/SNEEK - Van 1987 tot en met 1989 zijn acht kinderen uit huis geplaatst die in de Sneker Sam de Wolffstraat wonen. Dat laat de kinderrechtster van het arrondissement Leeuwarden desgevraagd weten via persrechter mr. Van der Meer. Van alle gevallen van het onder toezicht plaatsen van kinderen is er in één zaak sprake van seksueel misbruik van kinderen. In vijf zaken gaat het om spijbelgedrag. In twee andere gevallen, waarvan één zeer recent, gaat het om uithuisplaatsingen in verband met 'dreigende lichamelijke en zedelijke ondergang van het kind”.

Over seksuele kindermishandeling in Sam de Wolffstraat LC 28/11/89

Espel Sneek slikt eigen rapport in

Van een onzer redacteuren SNEEK/LEEUWARDEN - Directie en bestuur van de stichting voor sociaal-cultureel werk De Espel in Sneek herroepen de in hun vertrouwelijke rapport beweerde seksuele kindermishandeling in de plaatselijke Sam de Wolffstraat. Op dit moment is daar geen sprake van, aldus De Espel in een persbericht. De stichting komt hiermee ook terug op verklaringen van Espel-directeur Siep Louwsma, die gistermorgen nog beweerde dat seksuele kindermishandeling in deze straat wel degelijk plaatsheeft.

De Espel hekelt in dit persbericht ook de berichtgeving over het rapport in deze krant. „Anonieme beschrijvingen uit het verleden zijn in het gewraakte artikel uit hun verband gehaald en in het heden geplaatst." Op basis van dit rapport trachten de samenstellers, De Espel en de regionale instelling voor de ambulante geestelijke gezondheidszorg (Riagg), geld los te krijgen voor een preventieplan, bestemd voor de Sam de

Wolffstraat. De beweringen in het rapport, die De Espel nu inslikt, worden door justitie, de Raad voor de kinderbescherming en de gemeente Sneek serieus genomen.

Hoofdofficier van justitie mr.

Albert Bosch heeft vandaag een gesprek over de Sneker kwestie belegd met de betrokken instanties. Het uitgelekte rapport „vormt de basis voor dit gesprek", aldus Bosch gistermiddag nog voordat De Espel beweringen uit

dit rapport inslikte. Daarin wordt gesteld dat ongeveer 25 kinderen in de Sam de Wolffstraat binnen en buiten hun gezin seksueel worden misbruikt. De bewoners zijn woedend over deze bewering.

De bewoners van het woonwagencamp en woonschepenhaven aan de Johan Willem Frisostraat in Sneek voelen zich gegriefd door een passage in het uitgelekte rapport waarin een verband wordt gelegd tussen de komst van onder andere enkele bewoners van het kamp en de haven en de problemen die zich in deze straat zouden voordoen of hebben voorgedaan. Allereerst wonen er helemaal geen oud-bewoners van dit kamp; maar bovenal wordt de goede naam van het centrum en zijn bewoners onterecht in diskrediet gebracht, zo geven zij met nadruk te kennen.

In een enkel geval leek het ouders van kinderen uit de Sam de Wolffstraat beter om hun kind thuis van school te houden. De schoolleiding pleegt hierover overleg met hen. De andere kinderen zijn gisteren en vandaag gewoon naar school gegaan.

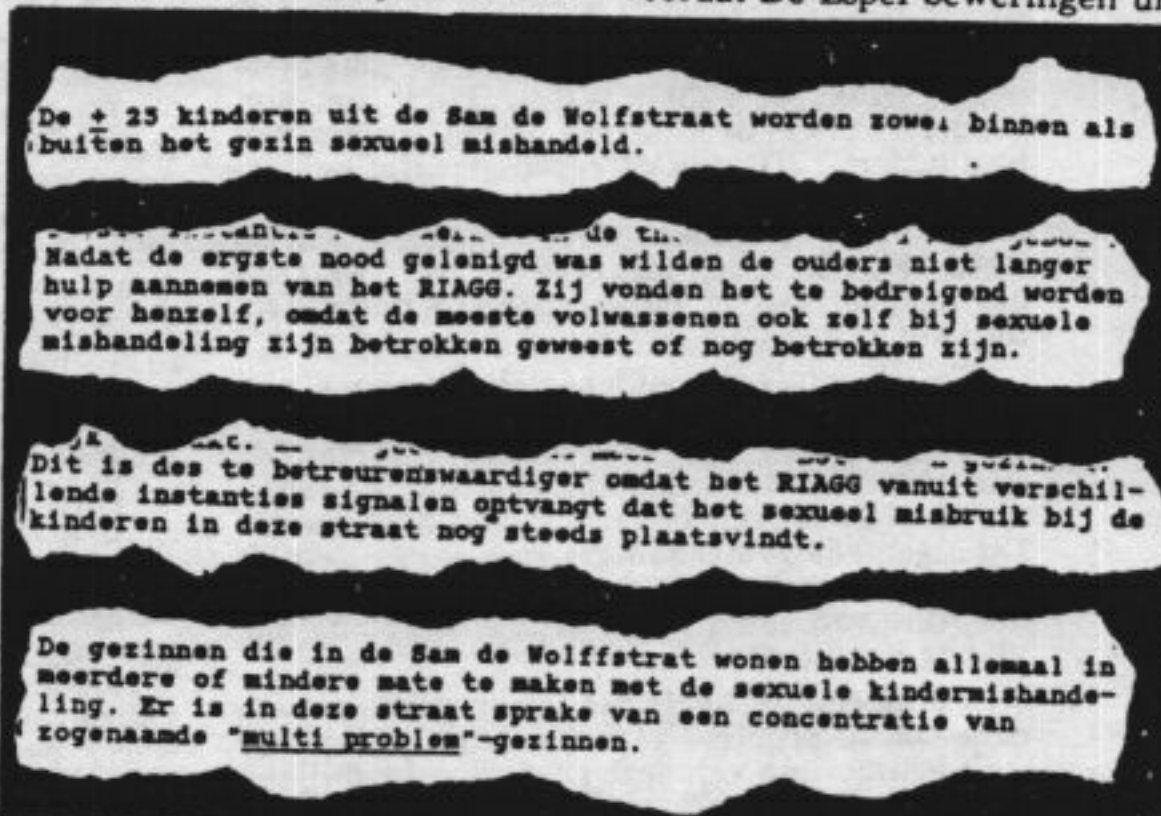
Meer hierover op pagina 17.

Incest in Sneek LC 1-12

„Een paar jaar geleden strekten tot grote ergernis van veel bewoners mensen, afkomstig van woonschepen en woonwagens, in de Sam de Wolffstraat neer. De situatie is toen verslechterd, menen zij." Hierbij doelend op de seksuele kindermishandeling, prostitutie en drugshandel, enzovoorts. Bedankt! Het betreft uitingen van mensen die in een uiterst vervelende situatie verkeren en alleen nog maar van zich af kunnen trappen. Hiermee komen woonwagencampbewoners weer eens in een kwaad daglicht. Weet men eigenlijk wel hoeveel woonwagencampbewoners er in de Sam de Wolffstraat wonen? Niet een!

Weet men eigenlijk wel waarover men schrijft? De onderlinge controle onder woonwagencampbewoners is groot. Wij zijn wijs met onze kinderen. Incest wordt niet getolereerd. Als iemand van ons zoiets in zijn hoofd zou halen, wordt hij onmiddellijk op zijn plaats gezet: oftewel verstoten.

Sneek. Jan Dommerholt, voorz. Platform Woonwagencampbewoners Friesland.

Vier passages op pagina 2 van de vertrouwelijke nota, samengesteld door de Riagg en De Espel.

Van een onzer redacteuren SNEEK - De advocaten mrs. Hans en Willem Anker eisen van de gemeente Sneek een afschrift van het omstreden rapport over de daarin beweerde seksuele kindermishandeling in de plaatselijke Sam de Wolffstraat. Ze beroepen zich hierbij op de wet openbaarheid van bestuur. De advocaten zijn door de bewoners van deze straat in de arm genomen.

De Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (Riagg) en de stichting voor sociaal-cultureel werk De Espel uit Sneek, die het rapport op verzoek van het gemeentebestuur opstelden, weigerden gisteren het

Advocaten eisen rapport op bij gemeente Sneek LC 30-11-89

rapport af te staan aan de advocaten.

Voorlichter Henk van der Winden van Sneek over het verzoek van de advocaten: „We hebben daar nog geen definitief ja of nee op kunnen zeggen. We willen eerst nagaan hoe zulks juridisch ligt. Het is niet een kwestie van willen of niet willen, het gaat ons

nu duidelijk om de vraag of dit verzoek wettelijk wel gerechtvaardigd is."

Anker kreeg eerder gisteren bij zowel De Espel als de Riagg te horen, dat zij het rapport in elk geval niet aan hem ter inzage zullen geven. Mocht ook de gemeente tot die conclusie komen, dan overweegt Anker via de Raad van State het rapport in handen te krijgen. Van der Winden zei gisteren, te verwachten dat de gemeente in de loop van deze dag Anker van haar besluit op de hoogte zal stellen. „Maar m'n hand durf ik er niet voor in het vuur te steken. We willen dit echt grondig uitzoeken," liet hij weten.

Directeur van Raad voor Kinderbescherming: 'Preventieplan bestrijding met limonade en rietje' LC 28/11/89

SNEEK - „Dit preventieplan komt neer op het bestrijden van seksuele kindermishandeling met limonade en een rietje. Dat zei officier van justitie De Valk tegen mij en ik ben het roerend met hem eens." Directeur Pieter de Haan van de Friese Raad voor de Kinderbescherming is gekant tegen het 'containerplan' van De Espel en de Riagg. Volgens de Riagg doet De Haan dit plan met zijn vergelijking tekort. Riagg en Espel willen zoals gemeld de betrokken kinderen uit de Sam de Wolffstraat na schooltijd opvangen in een container, achterin de straat, en in de gymnastiekzaal van een naburige school.

Volgens De Haan heeft het Sneker college van burgemeester en wethouders subsidiering van dit 'containerplan' eerder dit jaar geweigerd. „De motivatie van het college voor de afwijzing van dit plan is terecht: Je kunt niet preventief optreden waar curatief gewerkt moet worden", meent ook De Haan.

Gemeentevoorlichter Henk van der Winden ontkent ten stelligste dat het college zou hebben besloten geen geld beschikbaar te stellen voor dit plan. „Dat is absoluut onjuist", aldus Van der Winden. B. en w. hebben na het binnenkrijgen van het rapport contact gelegd met beide instellingen en daarmee afgesproken dat in gezamenlijk overleg binnen afzienbare tijd naar een oplossing zou worden gezocht, zo zegt hij.

'Gevoelig'

„Dit is een zaak die je niet een-twee-drie oplost. De kwestie ligt gevoelig, daar moet je zorgvuldig mee omgaan. Anderzijds is het ook een zaak die niet op de lange baan mag worden geschoven. Het college is zich dat terdege bewust", verklaart Van der Winden. B. en w. waren en zijn wel degelijk van plan op korte termijn de

raad van het rapport op te hoogte te brengen en over de gedane aanbevelingen een oordeel te laten vellen." De raad spreekt vanavond in besloten zitting over de affaire.

Directeur De Haan van de Kinderbescherming verklaart dat het rapport half oktober via via in handen is gespeeld van zijn Raad en justitie in Leeuwarden. „Ik verwijt De Espel en de Riagg dat zij dit rapport nooit aan ons hebben gegeven. En dat terwijl het college van Sneek De Espel heeft geadviseerd over de problemen in de Sam de Wolffstraat contact op te nemen met onze raad. Dat is niet gebeurd. Het rapport is bij ons maar ook bij justitie binnengekomen via een ander kanaal." De Haan wil daar verder niets over kwijt.

'Straat viel op'

De directeur van de Friese Kinderbescherming zegt geschrokken te zijn van de inhoud van het rapport. „De situatie is zeer zorgelijk door de concentratie van problemen in één straat, die ons trouwens al eerder was opgevallen. Elf adressen uit de straat zijn om verschillende redenen bekend bij de raad. Wij hebben vervolgens

contact opgenomen met het Openbaar Ministerie en zitten nog steeds met de afweging: Doen we iets voor de hele straat of alleen voor individuele gevallen? Ikzelf geef de voorkeur aan het laatste."

„Met de affaire rond De Bolderkar in ons achterhoofd willen we als kinderbewerking niet weer het verwijt krijgen dat we overal maar inspringen", licht De Haan het standpunt van zijn raad toe. „Het optreden van ons moet ingegeven worden door de aard van de zaak en niet door het adres. Wel zijn we nu vooral ook gespist op de vraag wat de invloed van de omgeving is op die individuele gevallen."

Raad van Kindermishandeling: FD 28/11/89

Tien uithuisplaatsingen Sneker probleemstraat

LEEUWARDEN/SNEEK - In de Sam de Wolffstraat in Sneek staan tien kinderen onder toezicht. Dat laat directeur P. de Haan van de Raad van de Kinderbescherming desgevraagd weten. De Raad is tegelijkertijd met het Openbaar Ministerie op de hoogte gesteld van de problemen in de Sam de Wolffstraat, waar volgens een rapport van het Riagg en de welzijnsinstelling De Espel regelmatig kinderen zowel binnen als buiten het gezin seksueel worden misbruikt.

Volgens De Haan is De Raad van de Kinderbescherming zes weken geleden toen men het 'strikt vertrouwelijke rapport' in handen kreeg met het bureau vertrouwensarts en de voogdijvereniging een onderzoek gestart naar een mogelijke aanpak van de problemen. „Wij hebben een coördinerende functie", legt De Haan uit. „Op basis van het rapport zijn er grote problemen in de straat en er worden nog steeds kinderen misbruikt. De situatie is heel zorgelijk". Volgens de Raad van de Kinderbescherming ligt er aan de gemeente en de woningbouwver-

eniging Partimonium de taak om de voedingsbodem voor de problemen weg te nemen.

Rechter mr. Van der Meer benadrukt dat de tien uithuisplaatsingen van kinderen in de Sam de Wolffstraat niet allemaal te maken hebben met seksueel misbruik. „Er kunnen ook andere redenen zijn", aldus Van der Meer. „Wanneer kinderen lichamelijk, dan wel geestelijk er onder door dreigen te gaan, dan vinden uithuisplaatsingen plaats".

Wat directeur De Haan van de Raad van de Kinderbescherming hogelijk heeft verbaasd, is dat er nog nooit een strafrechtelijk onderzoek heeft plaatsgevonden naar de gevallen van kindermishandeling. „Het heeft niet alleen mij verbaasd, maar ook de officier van justitie te meer omdat de zaak bij de politie ook bekend was".

Chef J.H. de Vries van de recherche van de gemeentepolitie van Sneek verklaart dat er geen aangiften van kindermishandeling zijn binnengekomen. „Justitie is momenteel bezig de zaak te onderzoeken. Wij wachten dit onderzoek eerst af".

Openbaar Ministerie: LC Onderzoek naar kwestie seksuele mishandeling LC 27/11/89

SNEEK - Het Openbaar Ministerie in Leeuwarden stelt een onderzoek in naar de seksuele mishandeling van kinderen in Sneek. Hoofdofficier mr. Albert Bosch heeft vanmorgen contact gehad met de Regionale Instelling voor Ambulante Geestelijke Gezondheidszorg (Riagg) in Friesland, „om te kijken welke acties er zijn ondernomen en wat er nu op de rails wordt gezet".

Zoals zaterdag gemeld, schrijven de hulpverleners van de Riagg en de Sneker stichting De Espel in een vertrouwelijke nota dat ongeveer 25 kinderen in de leeftijd van vier tot veertien jaar uit de Sneker Sam de Wolffstraat zowel binnen als buiten de gezinnen seksueel worden mishandeld. Bosch geeft toe dat het parket al enige tijd op de hoogte was van de bevindingen in het rapport.

Ouders voor Kinderen verwijt De Espel oplichting

N 1/1 N 9-12-89

'Rapport kindermishandeling gebaseerd op verzinsels'

Beroep tegen besluit Sneek rapport openbaar te maken

LEEUWARDEN, 2 dec. — Het RIAGG en welzijnsstichting De Espel uit Sneek gaan bij de Raad van State in beroep tegen het besluit van het college van B en W een rapport over vermeende seksuele mishandeling in een straat in Sneek ter beschikking te stellen aan aan de advocaat van de bewoners.

Directeur J.R. Kuipers van het RIAGG Friesland meent dat openbaarmaking van het rapport de bewoners van de straat en medewerkers van beide welzijnsinstellingen schade zal berokkenen. Volgens Kuipers beroept het college van B en W zich met zijn beslissing om het rapport ter inzage te geven ten onrechte op de Wet Openbaarheid van Bestuur (WOB).

„Het gaat hier niet om een gemeentelijk rapport maar om een onderzoeksrapport van de Espel en het RIAGG. De instellingen wilden subsidie voor een preventieproject en het rapport diende de aanvraag daarvoor te onderbouwen. Het rapport is met de garantie dat het strikt vertrouwelijk zou worden behandeld aan de

gemeente-ambtenaren overlegd. De WOB is hier niet van toepassing omdat het slechts een voorbereiding voor een procedure betrof. Daarnaast heeft De Espel zowel de subsidie-aanvraag als het rapport inmiddels ingetrokken”, aldus Kuipers. De beide instellingen zullen zo snel mogelijk een schorsingsverzoek aan de voorzitter van de Raad van State sturen. De gemeente wacht tot maandagmiddag met het versturen van het onderzoeksrapport aan de advocaat die door de bewoners is ingeschakeld en een rectificatie van alle in het rapport gedane beweringen eist. (ANP)

Advocaat mag rapportage over De Wolffstraat inzien

SNEEK (ANP) — Advocaat mr H. Anker van de bewoners van de Sam de Wolffstraat in Sneek heeft toestemming gekregen om het vertrouwelijk rapport van welzijnsstichting De Espel en de Sneker Riagg in te zien. In dat onderzoeksrapport staan uitlatingen over gevallen van seksuele kindermishandeling in de straat.

Anker diende donderdag bij de gemeente een schriftelijk verzoek tot inzage in. Het Sneker college van B en W heeft in verband met de Wet Openbaarheid van Bestuur besloten het verzoek van Anker in te willigen. Maandagmiddag wordt het onderzoeksrapport volgens de gemeente Sneek naar de advocaat gestuurd. De Riagg en welzijnsinstelling De Espel uit Sneek gaan bij de Raad van State in beroep tegen het besluit.

straat. De gemeenteraad van Sneek heeft gisteren uitgesproken dat zij het betreurt dat er zoveel publiciteit over de Sam de Wolffstraat is geweest. Met name het feit dat de laatste kwestie omtrent seksuele mishandeling enkele jaren terug heeft gespeeld zou niet duidelijk geworden zijn. „Zaken uit het verleden zijn in het heden geplaatst”, aldus de verklaring van Riagg, gemeente en De Espel.

Mogelijk geding

De advocaten van de bewoners van de Sam de Wolffstraat, mr. H. en mr. W. Anker, overwegen sterk om door middel van een kort geding of op grond van de Wet Openbaarheid van Bestuur het gewraakte rapport in te zien.

Volgens de bewoners raken de beschuldigingen over seksuele kindermishandeling „kant noch wal”. „Er is slechts sprake van vermoedens, beweringen, gissingen en veronderstellingen. De 'conclusies' in de nota zijn gebaseerd op drijfzand. Concrete feiten en omstandigheden ontbreken echter in het geheel. Nu zit de gehele straat in de beklagdenbank”, aldus een verklaring van de bewoners. Zij wijzen tevens klachten over handel in drugs, bedreigingen, prostitutie en seksuele kindermishandeling naar het rijk der fabelen.

Rapport Sneek ter inzage voor advocaten bewoners

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM — De bewoners van de Sam de Wolffstraat in Sneek, het Riagg en de welzijnsstichting 'De Espel' hebben gisteren overeenstemming bereikt over het verstrekken van het Riagg-rapport over vermeende kindermishandeling aan de advocaten van de bewoners.

Dat is gebeurd via onderhandelingen van de advocaten van de verschillende partijen. De voorwaarden waaronder het akkoord is bereikt, houden onder meer in dat het rapport niet aan derden ter inzage mag worden gegeven. Ook mogen er geen kopieën van worden gemaakt.

De advocaten van de bewoners van de Sam de Wolffstraat willen met eigen ogen verifiëren of in het rapport melding wordt gemaakt van seksueel misbruik van 25 kinderen. Is dat niet het geval dan willen zij in het openbaar een rectificatie eisen.

Afgesproken is dat de Riagg en 'De Espel' via de advocaten een toelichting zullen geven over de totstandkoming en de vertrouwelijke behandeling van het rapport.

Privésfeer

De advocaten zullen de inhoud ervan zo samenvatten dat de persoonlijke levenssfeer van de bewoners beschermd zal blijven. Verder is afgesproken dat de nu lopende procedures bij de Raad van State en de gemeente Sneek om inzage in het rapport te krijgen, worden ingetrokken.

Sneek wil rapport uit handen geven

Van een onzer redacteurs

SNEEK - Burgemeester en wethouders van Sneek geven maandagmiddag vijf uur het omstreden rapport over seksuele kindermishandeling in de plaatselijke Sam de Wolffstraat uit handen aan de advocaten mrs. Hans en Willem Anker. Het gemeentebestuur houdt evenwel nog een slag om de arm. Als de Riagg of De Espel - de schrijvers van dit rapport - of anderen tegen dit besluit bezwaar aantekenen bij de Raad van State (RvS), hangt het vrijgeven af van de RvS-uitspraak.

Hans Anker, die met zijn broer de belangen behartigt van de bewoners van de Sam de Wolffstraat, spreekt zijn waardering uit voor de „positieve grondhouding van Sneek. Wij hadden het rapport liever onvoorwaardelijk in handen gekregen. Toch is het besluit van het college van Sneek een stap in de goede richting”. Anker meent dat alle foutieve bewe-

ringen in het rapport rechtgezet moeten worden in landelijke en regionale media.

Nadat de Regionale instelling voor ambulante geestelijke gezondheidszorg (Riagg) en het Sneker centrum voor sociaal-cultureel werk De Espel weigerden het rapport uit handen te geven, eisten de advocaten de nota op bij het gemeentebestuur. Zij deden in

Van een onzer verslaggevers

LEEUWARDEN — De Vereniging Ouders voor Kinderen uit Beverwijk heeft bij de Leeuwarder officier van justitie aangifte gedaan van poging tot oplichting door het RIAGG en stichting De Espel in Sneek. Volgens de Vereniging hebben beide instellingen geprobeerd de gemeente Sneek voor 85.000 gulden op te lichten via een geheim en uitgelekt rapport over gefingeerde gevallen van kindermishandeling in de Sneker Sam de Wolffstraat.

Volgens de advocaat van de Vereniging, mr. P. Prinsen, is het een kwestie van openbare orde dat er een strafrechtelijk onderzoek komt. „De vereniging komt op voor ouders in het algemeen. Vanuit de jeugdzorg is er een poging gedaan om geld los te krijgen op basis van verzinsels.” Prinsen is van mening dat de kinderrechters te veel afgaan op het advies van jeugdhulpverleners, die echter een economisch belang hebben bij verscheidene zaken. „Bij elke zitting van de kinderrechter is er sprake van een vloeiende overgang van een advies op basis van wetenschappelijke criteria naar een advies op basis van ordinaire oplichting.”

De achtergrond van de aangifte vormt volgens Prinsen het feit dat het project zoals dat in Sneek van start zou gaan zou leiden tot het loodsen van kinderen naar kindertehuizen. De Vereniging Ouders voor Kinderen werd in maart dit jaar opgericht en houdt zich bezig met de rechtspositie van ouders die te maken hebben met maatregelen van de Kinderbescherming.

Interim-directeur S. Louwma van De Espel ontkent dat het rapport zou zijn aangedikt met het doel om sneller subsidie te krijgen. Ook gemeentevoorlichter H.E. van der Winden ontkent dit. Volgens Louwma is het niet in het belang van de kinderen dat de klacht is ingediend bij Justitie. „Ik vind dat die vereniging eerst moet nadenken wat ze doet. Je kunt de hele boel wel weer oprakelen, maar dat is nadelig voor de bewoners van de Sam de Wolffstraat en voor hun kinderen.”

verband hiermee een beroep op de Wet Openbaarheid Bestuur (WOB). Het college heeft aan het vrijgeven van het rapport de voorwaarde verbonden, dat de advocaten alleen een 'algemeen verslag' mogen geven van de inhoud.

Op grond van de WOB hebben burgemeester en wethouders alvast alle namen in het rapport verwijderd. Het betreft hier namen van initiatiefnemers van het

preventieproject seksuele kindermishandeling voor de Sam de Wolffstraat.

Justitie rust niet na verklaring De Espel

SNEEK — De verklaring van de stichting sociaal-cultureel werk De Espel in Sneek als zou er geen sprake zijn van seksuele kindermishandeling in de Sam de Wolffstraat is voor officier van justitie mr. A. Bosch geen reden om het rapport van dezelfde instelling waarin wél sprake is van kindermishandeling naast zich neer te leggen. Hij overlegt binnenkort met de kinderrechter over een nader onderzoek.

Volgens Bosch is het rapport geen strafrechtelijk bewijs. Voor een strafrechtelijk onderzoek is dan ook geen directe aanleiding, maar uit het nader overleg met de kinderrechter zou een onderzoek toch ingesteld kunnen worden.

Volgens directeur S. Louwma van De Espel spreekt de verklaring als zou er nu geen sprake zijn van seksuele kindermishandeling, de inhoud van het vertrouwelijke rapport niet tegen. Volgens officier van justitie Bosch is dat in wezen wel het geval. „Als je in de eerste zin zegt, dat er 25 kinderen seksueel worden misbruikt en vervolgens schrijf je 25 kantjes vol waarin je zegt dat dit niet het geval is, dan blijft zo'n eerste zin in het rapport toch overeind staan”.

Binnenkort heeft De Espel weer overleg met de bewoners van de

Van een onzer redacteuren
SNEEK - De advocaten mrs. Hans en Willem Anker van de Sam de Wolffstraat in Sneek someren de Riagg en De Espel nog deze week in een persbericht aan de media 'uitdrukkelijk afstand' te nemen van beweringen in hun nota over seksuele kindermishandeling in deze straat. De bewoners van de Sam de Wolffstraat betrouwen de klacht tegen deze nota die de Amsterdamse vereniging Ouders voor Kinderen vorige week indiende bij de Leeuwarder officier van justitie.

Advocaten eisen rectificatie van Espel en Riagg

LL 13-12-89

Volgens deze vereniging hebben de Riagg en De Espel gegevens over De Wolffstraat in de nota aangedikt om snel geld los te

krijgen bij het gemeentebestuur voor hun Preventieproject Sexuele Kindermishandeling, bestemd voor die straat.

Advocaat Hans Anker van de Sam de Wolffstraat over deze klacht: „De vereniging Ouders voor Kinderen loopt te hard van stapel, kent het rapport niet, heeft geen contact opgenomen met ons. En dat terwijl de bewoners rust willen en dus al helemaal geen behoefte hebben aan een procedure.”

Meer hierover op pagina 25.

Advocaten van bewoners Sam de Wolffstraat:

'Nota van De Espel en Riagg is een zeepbel'

LC 13-12-89

SNEEK - De gehele nota van de Regionale instelling voor ambulante geestelijke gezondheidszorg (Riagg) en de Sneker welzijnsinstelling De Espel is volgens de advocaten „opgehangen aan de kapstok dat alle circa 25 kinderen uit de straat seksueel mishandeld worden en dat alle gezinnen in meerdere of mindere mate ermee te maken hebben. Die kapstok blijkt een zeepbel te zijn. Daarmee en daardoor komt de nota in de lucht te hangen”, aldus beide advocaten in hun persbericht.

„Er kan volstrekt niet aannemelijk gemaakt wor-

den dat van die beweerde seksuele kindermishandeling zo'n twee jaar geleden sprake was en zeker ook niet daarna en momenteel”, vermeldt het persbericht. De gehekelde passages uit de nota „worden door de bewoners als volledig onjuist en bijzonder grievend en kwetsend ervaren”.

De advocaten eisen tevens van de Riagg en De Espel, die de nota schreven, dat zij in hun persbericht „uitdrukkelijk excuses” aanbieden aan de bewoners van de Sam de Wolffstraat. „Daarna zullen de bewoners geen verdere actie jegens de Riagg en De Espel ondernemen”, aldus het persbericht. Een uitzondering geldt evenwel „voor het nemen van maatregelen

tegen degene die het rapport aan de publiciteitsorganen heeft verstrekt c.q. ter inzage heeft verstrekt.”

Directeur Siep Louwsma van De Espel was vanmorgen niet bereikbaar voor commentaar, terwijl directeur Jan Kuipers van de Riagg de sommatie nog niet had ontvangen en daarom nog geen commentaar wilde geven.

Touwtrekken

Na een periode van kort maar krachtig touwtrekken - zo stapten de advocaten naar de gemeente Sneek om de nota los te krijgen en trachtten Espel en

Riagg te voorkomen, dat zij het epistel zouden ontvangen door het indienen van een schorsingsverzoek bij de Raad van State - gaven de twee betrokken instellingen de nota zoals gemeld ter inzage aan de raadslieden van de Sam de Wolffstraat. Die maakten er een samenvatting van en bespraken deze gisteren met de bewoners.

Na het losbarsten van de affaire over de Sam de Wolffstraat vatte op grond van de eerste publicatie in deze krant ten onrechte de mening post, dat ook opmerkingen van bewoners over de relatie tussen komst van woonwageng- en woonschepenbewoners en drankmisbruik, prostitutie, bedreigingen en handel in harddrugs uit de nota afkomstig waren.

Riagg niet vervolgd wegens rapport kindermishandeling

Van onze verslaggever VK 30
SNEEK — De Riagg en de stichting voor sociaal-cultureel werk, De Espel in Sneek worden niet vervolgd in verband met de veronderstelde seksuele kindermishandeling in de Sneker Sam de Wolffstraat. De Leeuwarder officier van justitie, mr A. Bosch, heeft geen bewijsmateriaal voorhanden voor vervolging wegens oplichting of poging daartoe.

De Vereniging Ouders voor Kinderen hadden tegen beide instellingen begin december een klacht gedeponneerd bij het Openbaar Ministerie. De vereniging gaat ervan uit dat de Riagg en De Espel met hun rapport over kindermishandeling slechts hebben geprobeerd het gemeentebestuur te bewegen tot subsidiëring van hun preventieproject seksuele kindermishandeling. Volgens de vereniging staan in het rapport slechts gefingeerde gevallen.

Voor raadsman, mr H. Anker, van de bewoners van de Sam de Wolffstraat komt de beslissing van de officier van justitie om af te zien van vervolging niet als een verrassing. Ook voor hem is wel duidelijk dat zo'n verdenking niet keihard te bewijzen is. „We hebben de klacht van die vereniging ook altijd betreurd. Hij is ook buiten ons en de bewoners van de Sam de Wolffstraat om inge-

diend”, aldus Anker. De vereniging zegt op te komen voor ouders die te maken krijgen met uitspraken van kinderrechtshouders en de ten uitvoerlegging daarvan door bijvoorbeeld de Raad voor de Kinderbescherming en andere hulpverleningsinstanties.

Intussen proberen de raadslieden van de bewoners van de Sam de Wolffstraat nog steeds de Riagg en De Espel ertoe te bewegen hun beweringen in het vertrouwelijk rapport te herroepen. Al op 12 december sommeerden de raadslieden de beide instellingen deze beweringen expliciet terug te nemen. Ze worden door de bewoners als „volledig onjuist, bijzonder grievend en kwetsend” ervaren. Dat terugnemen diende uiterlijk 16 december publiekelijk — bijvoorbeeld door middel van een persbericht — te gebeuren. Daarin moesten de beide instellingen ook hun excuses aan de bewoners van de Sam de Wolffstraat maken.

Tot nu toe is van beide niets gekomen. „We hebben deze week nog contact gehad met de beide instellingen, maar ze zijn er kennelijk nog steeds niet uit hoe deze stap te nemen. Bij De Espel schijnen ze er wel voor te voelen, maar tot op heden is het nog niet gebeurd”, aldus mr Anker vrijdagmiddag.

Riagg Sneek trekt beweringen over mishandelingen in

SNEEK, 6 jan. — De bewering van het RIAGG-Friesland en welzijnsstichting De Espel, dat circa 25 kinderen in één straat in Sneek seksueel zijn mishandeld, is gisteren door beide instellingen ingetrokken. Dit hebben de bewoners van de straat, de Espel en het RIAGG gisteren in een gezamenlijk communiqué meegedeeld. De bewoners hebben de aangeboden excuses van de beide instellingen aanvaard en zien af

van verdere juridische stappen. Het RIAGG en De Espel hebben verklaard dat de omstreden bewering, gedaan in een rapport dat in november uitlekte, was gebaseerd op informatie uit 1987. „In het rapport hebben wij geprobeerd theoretisch te verklaren waarom kinderen uit deze straat een hoog risico lopen op seksueel en ander misbruik.” Beide instellingen bieden hun verontschuldiging aan voor het presenteren van vermoedens als feiten.

Het lek

NRC 4

In Sneek zitten ze met een informatiek. Ernstige zaak. Er moet een of andere schof rondlopen die vertrouwelijke rapporten van de RIAGG laat uitlekken naar de pers. Zoiets verwacht je niet van Sneek. Sneek — dat is de veemarkt, de Elfstedentocht, Beerenburg, de Sneekweek. In Sneek zou geen Deep Throat mogen rondwaren.

Met vereende krachten probeert men in Sneek het lek 'boven water te krijgen'. Mijn voorspelling is: het zal niet lukken, Snekers missen de ware speurzin.

Hoofd van de politie is ook in Sneek de burgemeester, en hij heeft er zelfs een schitterende naam: mr. B. van Haersma Buma. Vroeger kwam je met zo'n naam hoog in de diplomatieke dienst terecht, maar we zijn gedemocrateerd, en tegenwoordig krijgt zo iemand Sneek. Geeft niks, als hij maar goed is voor zijn werk.

Dat is mr. B. van Haersma Buma ook, hij heeft alleen één makke: hij is geen reïncarnatie van Sherlock Holmes.

Wat is het geval? Hulpverleners van de RIAGG en de welzijnsstichting De Espel hadden begin juni een rapport ingediend over seksueel misbruik van kinderen in de Sam de Wolffstraat in Sneek. Daarin vroegen de hulpverleners tevens subsidie aan voor het Preventieproject (met 'k' uiteraard) Seksuele Kindermishandeling. Hulpverleners zijn dol op preventie, dat betekent immers niet actief ingrijpen in de Aktuelle Situaties, maar gezellig kletsen met de bewoners over hoe vervelend het zou zijn als hun straat een slechte naam kreeg.

Burgemeester en wethouders reageerden niet op dit rapport. Op de keper beschouwd was er slechts sprake van één geval van seksueel misbruik, en de burgemeester zal gedacht hebben: mijn collega in Oude Pekela benijdt me. Misgerekend. Opeens stond het rapport in de Leeuwarder Courant, en was een hele straat — inclusief alle aardige, onschuldige mensen die er ongetwijfeld óók wonen — gebrandmerkt.

Sneek heeft zich de afgelopen dagen suf gepiekerd wie er gekan hebben. Ook mr. B. van Haersma Buma kan er met zijn verstand niet bij. Sommige verslaggevers probeerden hem en zijn mensen te helpen. Zouden het misschien de opstellers van het rapport zelf...

Nee, zei een woordvoerder van de gemeente, want dan zouden de hulpverleners toch het vertrouwen van de mensen verspeelen? Een excellente woordvoerder. Hij staat nog maar aan het begin van zijn carrière, maar je ruikt het talent. Hij zal eindigen als woordvoerder van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Op de vraag waarom al die fabrieken de bodem in de Nederlandse gemeenten verontreinigen, zal hij antwoorden: „Dat doen ze niet — daarmee verspeelen ze toch het vertrouwen van de bewoners?”

Ook burgemeester Van Haersma Buma blijft geloven in de integriteit van zijn hulpverleners. „Ik geloof niet”, zei hij, „dat ze de zaak zwaar hebben aangezet om de gemeente verschrikkelijk te laten schrikken om zo geld los te krijgen.”

We moeten de burgemeester zijn optimistische kijk op de mensheid gunnen, maar misschien is het toch gewenst hem een nuttige suggestie aan de hand te doen. Hij zou een ronde-tafelconferentie moeten organiseren voor alle burgemeesters van Nederland. Gast sprekers: de burgemeesters van Oude Pekela en Vlaardingen. Onderwerpen: de zedenschandalen van Oude Pekela en De Bolderkar. Thema: de rol van de hulpverlening. De burgemeester zal die dag enkele verrassende ontdekkingen doen. Hij zal merken dat de hulpverlening in beide affaires een uiterst onzuivere rol heeft gespeeld; dat tientallen kinderen met wie niets aan de hand was, voor het leven zijn getraumatiseerd door de lompeheid van volwassenen in het algemeen en van hulpverleners in het bijzonder; dat de kinderen met wie misschien, heel misschien („We hebben er misschien wel signalen voor”, zei een Sneker hulpverlener) wel iets is gebeurd, alleen maar verder in de narigheid worden ondergedompeld door alle voorlichtingsbijeenkomsten-voor-ouders, overhaaste uithuisplaatsingen en informatielekken. Als ze flink zijn, zullen de burgemeesters van Nederland nog diezelfde dag hun gemeenteraad vragen nooit meer één cent subsidie aan hun hulpverleners te verstrekken. Het zal niet het einde betekenen van de ontucht in Nederland, wel van Het Zedenschandaal.

FRITS ABRAHAMS

DEN HAAG (ANP) - Na een aantal jaren waarin kinderen in ontwikkelingslanden het iets beter kregen, zijn hun vooruitzichten het afgelopen jaar verslechterd. Dat blijkt uit het jaarrapport van Unicef, het Kinderfonds van de Verenigde Naties, dat gisteren in Washington openbaar is gemaakt. Kinderen zijn de eersten die de tol betalen van de drukkende schuldenlast van de arme landen, aldus Unicef. Door hoge defensie-uitgaven is er minder geld voor gezondheidszorg en onderwijs.

Op dit moment besteden de regeringen van ontwikkelingslanden de helft van hun budget aan schuldenaflossing en militaire doeleinden. Dat is zo'n 2 miljard gulden per dag. Ondertussen sterven dagelijks 8.000 kinderen omdat

Jaarverslag Unicef:

Situatie kinderen weer verslechterd

HET NIEUWSBLAD 13
 zij niet zijn ingeënt, 7.000 kinderen komen om door uitdroging als gevolg van diarree en nog eens 6.000 kinderen overlijden na longontsteking.

Zetten de huidige ontwikkelingen door dan zullen in de komende tien jaar meer dan honderd miljoen kinderen onder de vijf jaar sterven door uitdroging, longont-

steking, tetanus, mazelen en kinkhoest. Met vijf miljard gulden per jaar zouden de meeste kinderen die nu ziek zijn, ingeënt of behandeld kunnen worden. Dat is een heel bedrag, erkent Unicef, maar het is niet meer dan wat de Sovjetunie uitgeeft aan vodka of wat bedrijven in de Verenigde Staten besteden aan sigarettenreclame.

Omdat alleen politieke beslissingen van hoog niveau ervoor kunnen zorgen dat alle kinderen in de derde wereld geholpen worden stelt Unicef voor in september 1990 in New York een topconferentie over kinderen te houden.

„Het wordt tijd dat kinderen en hun behoeften deze aandacht krijgen”, aldus Unicef's algemeen directeur James Grant. „De bescherming van de lichamelijke en geestelijke ontwikkeling van kinderen is de belangrijkste investering in de sociaal-economische toekomst van onze maatschappij. Doen wat er gedaan moet worden om dat te bereiken is een onderwerp dat op de agenda van de wereldleiders, de media en iedereen zou moeten staan”.

Alkmaars Weekblad

13-11-'89

Praten over kindermishandeling

DEN HAAG - Eind 1990 gaat een campagne tegen kindermishandeling van start, met als motto: „Over sommige geheimen moet je praten”.

Het taboe rond zaken over kindermishandeling en incest is de laatste jaren verminderd; het aantal meldingen neemt toe. En daarmee groeit de directe vraag om hulp en de behoefte aan deskundige hulpverlening. Er is dus heel veel te doen: opvang van jonge kinderen; hulpverlening aan volwassenen die in hun jeugd mishandeld zijn; voorlichting over de mogelijkheden van hulp aan kinderen en hun ouders; begeleiding van hulpverleners en leerkrachten...

Inmiddels is een „leskoffer” ontwikkeld voor het basisonderwijs waarin een geïntegreerd pakket voorlichtingsmateriaal: video's lesboekjes voor kinderen, en folders en brochures voor docenten. Er is samenwerking met een aantal kindertijdschriften om te komen tot publicaties ten tijde van de campagne. De Nederlandse Onderwijs Televisie (NOT) maakt een vijftal programma's over kindermishandeling en de Stichting Socutera stelt zendtijd ter beschikking. Daarnaast zijn er plannen om een landelijke postercampagne te ontwikkelen. Verschillende radio en tv-uitzendingen zullen uitzendingen aan het thema kindermishandeling wijden.

Par 14,2

Onderzoek naar klachten over Kinderbescherming

(Van onze politieke redactie)
 DEN HAAG - De Tweede Kamer overweegt een parlementair onderzoek in te stellen naar de werkwijze van de Kinderbescherming. Reden is de groeiende stroom klachten over de organisatie.

Op verzoek van CDA en PvdA laat de bijzondere kamercommissie voor het jeugd welzijnsbeleid nu eerst de aard van de klachten onderzoeken. Medio januari volgt een besluit of nader onderzoek gewenst is.

Vorig jaar wilde de Kamer nog niet tot onderzoek overgaan omdat het vorige kabinet op dit punt nog nieuw beleid zou ontwikkelen. Toen meende de commissie dat ook het mi-

nisterie van justitie een rol zou kunnen spelen door alle klachten te verzamelen en deze ter inzage van de Kamer aan te bieden. Justitie is daar niet op ingegaan.

De Raden voor de Kinderbescherming kunnen kinderen onder toezicht of voogdij plaatsen. Reden is veelal mishandeling, seksueel misbruik of verwaarlozing. Ouders die het niet eens zijn met een beslissing niet eens zijn kunnen terecht bij klachtencommissies, die deels afhankelijk zijn van de Kinderbescherming, die hen moet informeren.

CDA-kamerlid Doelman-Pel: „Ouders krijgen vaak niet de hulp die zij nodig hebben als een kind van hen uit huis wordt geplaatst. Zij weten soms niet eens waarom hun kind is weggehaald. Dat moet veranderen.”

Inmiddels stelt commissievoorzitter Lankhorst (Groen Links) vast dat de kamercommissie dreigt te verworden tot een klachtenbureau. „Als er zoveel klachten binnenkomen is dat aanleiding om je af te vragen of er iets moet veranderen. Toch vind ik dat je daar heel voorzichtig mee moet zijn. Wijzigingen hoeven niet altijd veranderingen ten goede te zijn.”

In januari valt beslissing over parlementair onderzoek

Kamer bespreekt kinderbescherming

Van onze verslaggeefster VK 14
 DEN HAAG - De vaste kamercommissie voor jeugdhulpverlening beslist half januari of zij al dan niet een onderzoek gaat instellen naar de werkwijze van de Raden voor Kinderbescherming. Jaarlijks komen bij de commissie enige tientallen klachten over de jeugdhulpverlening binnen. Die klachten worden de komende weken op een rij gezet. Als daaruit blijkt dat er over een bepaalde sector wel erg vaak wordt geklaagd, volgt nader onderzoek.

Dit heeft commissievoorzitter Lankhorst woensdag laten weten. CDA en PvdA hadden al enige tijd geleden aan de rest van de commissie gevraagd de klachten eens nader te bestuderen. Volgens Lankhorst bestaat inderdaad de indruk dat vooral over de Raden voor

Kinderbescherming wel erg vaak wordt geklaagd. Zo klagen ouders er vaak over dat hun kind ten onrechte bij anderen is ondergebracht. De laatste tijd komen nogal wat klachten binnen van vaders, die zeggen door de raad te zijn beschuldigd van incest.

Volgens Lankhorst ligt het voor de hand dat er veel klachten zijn over de jeugdhulpverlening, omdat vooral de gedwongen uithuisplaatsing van een kind een zeer emotionele zaak is. De commissie gaat er niet vanuit dat de Raden voor Kinderbescherming het vaak verkeerd doen, maar gezien de vele klachten wil ze toch nagaan of er een verklaring voor die klachten te vinden is.

Als de commissie inderdaad nader onderzoek wenselijk vindt, zal dat waarschijnlijk worden uitbesteed aan een

universiteit, aldus Lankhorst. Hij zei dat er geen sprake van is, dat er een parlementaire enquête wordt gehouden. Als de inventarisatie daartoe aanleiding geeft, kan er straks wellicht gesproken worden van een parlementair onderzoek, maar dat heeft noch inhoudelijk, noch politiek de zware lading die bij de term enquête hoort.

Lankhorst verwacht dat na de aankondiging van een mogelijk onderzoek het aantal klachten bij de commissie fors zal toenemen. Maar hij waarschuwt ervoor om de commissie als een klachtenbureau te beschouwen. „Dat zijn we niet. De zaken die bij ons binnenkomen, moeten wel naar een meer algemeen niveau getild kunnen worden, voor individuele gevallen zijn andere instanties beschikbaar.”

Commissie stelt onderzoek in naar kinderbescherming

Van onze verslaggeefster VK 22
 DEN HAAG - Staatssecretaris Kosto van Justitie zal begin volgend jaar een commissie van deskundigen installeren die de gang van zaken bij de Raden voor Kinderbescherming gaat onderzoeken. Het onderzoek wordt gehouden naar aanleiding van de vele klachten over het functioneren van de raden. De commissie zal, aldus een woordvoerder van het departement van Justitie, snel moeten rapporteren.

Al jarenlang wordt door onder andere ouders en pleegouders van kinderen geklaagd over de manier waarop Raden voor Kinderbescherming soms opereren. Zo zijn kinderen in een pleeggezin geplaatst waar ze werden mishandeld, of juist weggehaald bij een gezin waar het volgens de betrokkenen goed met ze ging. Ook is de raden (maar ook andere hulpverleners) verweten dat ze niet reageerden op signalen van ongeruste ouders of hulpverleners, en het probleem doorschoven naar een volgende instantie.

Kosto wil weten wat er werkelijk

waar is van al die kritiek. Zijn woordvoerder wees er gisteren op dat emoties een grote rol spelen als kinderen aan de ouderlijke macht worden onttrokken of onder toezicht worden geplaatst. Maar de staatssecretaris vindt de klachten die binnenkomen verontrustend genoeg om een onderzoek in te stellen.

De vaste kamercommissie voor Jeugdhulpverlening heeft juist deze week besloten de klachten die bij haar binnenkomen op een rij te zetten en eventueel naar aanleiding daarvan een onderzoeksbureau in te schakelen. Die mededeling leidde niet alleen tot een nieuwe vloed van klachten bij de commissie, maar ook tot een „sollicitatiebrief” van een onderzoeksinstituut.

Voorzitter Lankhorst van de kamercommissie heeft er geen problemen mee dat Kosto de commissie als het ware de wind uit de zeilen neemt door zelf met een onderzoekscmissie te komen. „We gaan natuurlijk geen dubbel werk doen”, aldus Lankhorst. „Maar we gaan door met onze inventarisatie. Afhankelijk van de uitkomst daarvan bekijkt de commissie of nog nader onderzoek nodig is, of dat de commissie van Kosto voldoende is.”

Volgens de woordvoerder van Justitie heeft Kosto eind november al aan de vaste kamercommissie gemeld dat hij overwoog een onderzoek te laten uitvoeren naar de Raden voor Kinderbescherming.

Onafhankelijke commissies voor klachten over werk kinderbescherming

Door een onzer redacteurs NRC

DEN HAAG, 27 dec. - Vanaf 1 februari volgend jaar oordelen zes onafhankelijke commissies over klachten over het werk van de negentien Raden voor de Kinderbescherming. Dit heeft staatssecretaris mr. A. Kosto (justitie) besloten.

Mensen met klachten over de uitspraken van de Raden voor de Kinderbescherming inzake omgangsregelingen en toewijzingen van voogdij kunnen zich dan wenden tot een onafhankelijke commissie die bestaat uit drie personen. De leden van die commissie worden voorgedragen door rechtbankpresidenten, provinciale besturen en het ministerie van justitie.

Tot nu toe konden mensen met een klacht alleen terecht bij colleges die waren samengesteld uit mensen met een grote betrokkenheid bij de Raad waartegen de klacht was gericht. De directeur van de Raad voor de Kinderbescherming in Arnhem en secretaris van de Vereniging van Secretarissen van de Raden voor de Kinderbescherming, W.B. Bavinck, is positief over het initiatief van staatssecretaris Kosto. „Het is goed dat die onafhankelijke commissie er nu komt, want op deze manier wordt de schijn van partijdigheid opgeheven.” Dat die schijn ontstaat kan Bavinck zich wel voorstellen, want „de cliënten gaan in beklag bij een commissie die representant is van de instelling waartegen de klacht is ingediend”. Ondanks de tevredenheid over het instellen van een onafhankelijke commissie heerst bij Bavinck toch ook enige onzekerheid over de deskundigheid van de nieuwe commissies.

Aanranding bio-sociaal verklaard

Door onze redacteur
FOLKERT JENSMA

NRC

DEN HAAG, 19 dec. — In de auto begint de man zich op te winden. Het is half zeven 's avonds en hij komt uit het café. Na het werk is hij met collega's een pilsje gaan drinken. „Waar kom je vandaan?“, zal zijn vrouw straks zeggen. Hij houdt wel van haar — ze moest alleen niet zo zeuren. „Wat heb je uitgespookt?“. Hij voelt ergernis en woede in zich opwellen. Altijd zit ze op m'n nek, gvd. Ik zal d'r eens wat laten zien. Hij rijdt de stad weer in. Misschien valt er wat te halen. Hij ziet een politie auto rijden. Spannend. Maar mij pakken ze niet. Behalve dan die ene keer, toen hij een vrouw in de struiken had getrokken. Als hij daar weer aan terugdenkt wordt hij nog kwaaiër. Deze keer zal me dat niet overkomen. Ik ben ze allemaal de baas.

Twintig minuten later randt de man in een park een vrouw aan. Vandaag verschijnt de casus van 'patiënt P.' in het blad Justitiële Verkenningen, dat is gewijd aan de behandeling van seksuele delinquenten. Dit vakblad van het wetenschappelijk instituut van het ministerie doet in het decembernummer verslag van twee besloten studiedagen voor medewerkers van forensisch-psychiatrische inrichtingen eerder dit jaar. Zij hebben te maken met patiënten als 'P.' die ter beschikking van de regering zijn gesteld (TBS). Eind vorig jaar verbleven er in Nederlandse justitie-klinieken 162 agressieve seksuele delinquenten. Ongeveer een kwart van het totale aantal TBS-patiënten.

Gedragsalternatieven

Voor een gemiddelde periode van ongeveer negen jaar verblijft deze groep in een van de duurdere psy-

chiatrische voorzieningen in Nederland. De verpleegprijs is er ruim twee keer zo hoog als in een gewoon psychiatrisch ziekenhuis: 692 gulden per dag. Ter vergelijking: een gewone cel in de gevangenis kost 250 gulden per dag. In min of meer zelfstandige leefgroepen van 8 tot 12 patiënten wordt in TBS-inrichtingen geprobeerd het gestoorde gedrag van de patiënt te veranderen. De leefgroep is bedoeld om de patiënt sociaal functioneren bij te brengen. Met een breed en vrij kostbaar aanbod van therapieën proberen psychologen, artsen en therapeuten de patiënt 'gedragsalternatieven' bij te brengen.

Leiden al deze inspanning ergens toe? Tijdens de proefverloven pleegt ongeveer een kwart opnieuw een verkrachting. Na afloop van de TBS blijft de recidive even hoog: een kwart doet het opnieuw. In de bijdrage van de TBS-coördinator bij Justitie drs.

J.L. van Emmerik wordt deze statistiek in angstaanjagende incidenten vertaald. De 162 patiënten hebben na hun veroordeling 195 'feiten' gepleegd: 125 binnen de inrichting en 70 daarbuiten.

Bij ieder misdrijf dat een TBS-patiënt pleegt wordt in de media de vraag gesteld of proefverloven niet moeten worden afgeschaft. Maar zou dat helpen? Volgens Van Emmerik gaat daar hooguit „een recidive-verplaatst effect naar de periode na beëindiging van de maatregel van uit“. Hij meent dat concrete normen over aanvaardbare recidive-niveaus „niet zijn te formuleren. De norm kan nooit zijn dat recidive tijdens de tenuitvoerlegging geheel of nagenoeg geheel moet worden uitgesloten“.

Dat zou namelijk leiden tot het permanent insluiten van de patiënt in de inrichting — artsen en therapeuten zullen dan nooit weten of ze met hun behandeling op de goede weg zijn. „Daarmee zou een belangrijke toetssteen wegvallen ter beoordeling van de noodzaak van de verdere verlenging van de maatregel. Namelijk inzicht in het gedrag van TBS-gestelden in uiteenlopende omstandigheden buiten het instituut“. Zo is de cirkel rond: de delinquent is ziek, moet dus als patiënt behandeld worden, maar of de zieke genezen is valt pas te controleren door hem de gelegenheid te bieden weer delinquent te worden.

Valt die patiënt overigens te genezen? Het themanummer biedt een staalkaart van behandelmodellen, variërend van de klassiek Freudiaanse psycho-analyse in de Van Mesdag Kliniek tot een recent ontwikkeld gedragstherapeutisch model uit de dr. Henri van der Hoeven Kliniek. De psycholoog/psychotherapeut drs. D.J. van Beek van de Van der Hoeven-kliniek gaat uit van een biosociale leertheorie van verkrachting, gebaseerd op een artikel van Marshall en Barbaree uit 1984 ('A behavioral view of rape'). Verkrachting zou een aangeboren neiging zijn bij mannen: seks en agressie zijn bij pasgeboren jongtjes volgens Marshall hetzelfde. Door het socialisatie-proces tijdens het opgroeien leert het kind die van elkaar te scheiden. Daarbij kan een heleboel fout gaan: gestoord school- en gezinsleven, gefrustreerde puberteit met als gevolg onzekerheid, wrok en isolement. Komt daar later nog alcoholmisbruik bij, depressie of woede-aanvallen, en is de man ook nog 'ontremd' door agressieve porno dan zijn de voorwaarden voor een verkrachting vervuld.

Van Beek vindt het biosociale uitgangspunt van Marshall nogal een „gewaagde stellingname“. Maar aangezien Marshall's ideeën vrij gemakkelijk vertaald kunnen worden in een vorm van therapie, en psychotherapeuten „pragmatische lieden“ zijn, komt hij met een 'leidraad' van zes punten. Daarin legt hij onder meer aan de hand van patiënt 'P.' uit hoe de zelfcontrole van de patiënt versterkt kan worden en diens sociale competentie vergroot. Meest opvallende element daarin is dat hij de verkrachter vraagt precies zijn gedachten en gevoelens te reconstrueren die aan het delict voorafgingen. Zo wordt hem stukje bij beetje de eigen „dynamiek van gevoelens, gedachten en handelen“ onthuld. Daarna wordt de man gevraagd alle negatieve gevolgen van zijn delictgedrag op te schrijven. De volgende keer dat 'P.' in de auto naar huis woede en onlustgevoelens voelt opkomen moet hij van zijn therapeut het lijstje te voorschijn halen en vijf maal zijn eigen tekst voorlezen.

En wat denkt Van Beek van proefverlof? Hij meent dat de patiënt een lange oefentijd in de maatschappij toekomt „mits hij daarbij voldoende waarborgen voor de veiligheid wordt geboden. De behandelaars moeten tot op de minuut weten waar de patiënt zich bevindt. Een strikte tijdsplanning is in deze fase onontbeerlijk“.

wordt geuit. Een uiteindelijke vrijspraak wegens gebrek aan bewijs wordt dan als een klap in het gezicht ervaren.

En toch, het is niet anders en het mag ook niet anders zijn. In een strafproces moet voor elk delict, hoe ernstig of weerzinwekkend ook, het wettig en overtuigend bewijs aanwezig zijn, wil er een veroordeling volgen. De verklaring van een slachtoffer die door een deskundige met een grotere mate van waarschijnlijkheid als 'waar' wordt gekwalificeerd (en verder kan een deskundige niet gaan als hij er zelf niet bij is geweest) is niet voldoende.

Doordat in zeer veel gevallen de verklaring van het slachtoffer van doorslaggevend betekenis is, worden nogal eens deskundigen ingeschakeld; in feite voor geen ander doel dan het waarheidsgehalte van de verklaring te onderzoeken. Anders gezegd: om de rechter te helpen de overtuiging te verkrijgen uit de inhoud van de bewijsmiddelen. Dat kan nuttig zijn, maar kan ook ter terechtzitting, ontwaarden in een woordenstrijd tussen deskundigen over de psychologie van een slachtoffer, dat zij overigens niet psychologisch hebben onderzocht.

Het past namelijk niet in het Nederlandse strafproces dat een psychologisch onderzoek van het slachtoffer wordt verricht en in het geding wordt gebracht. Enige terughoudendheid met betrekking tot de waardering van deskundigenverklaringen is dus geboden.

De schrijfster is advocaat-generaal bij het gerechtshof te Arnhem.

Hoe pijnlijk het ook kan zijn: incest moet worden bewezen Pas op met deskundigheid

staat men er toch wat anders tegenover. Er worden meer incest-zaken als strafzaak aangebracht, men is er, ook in het belang van slachtoffers, meer op gebrand dat de dader wordt gestraft. Dit heeft, naast de ontwikkelingen die zich op het gebied van hulpverlening aan incestslachtoffers hebben voorgedaan, ook te maken met veranderde opvattingen in het strafrecht: het accent is weer wat verschoven in de richting van straffen in plaats van hulpverlening (aan de dader).

Het leed dat door incest is aangebracht maakt dikwijls diepe indruk op degenen die ermee worden geconfronteerd. Toch moeten we blijven beseffen dat in een strafrechtelijke procedure een bewijs moet worden geleverd. Alleen een verklaring van een slachtoffer tegenover een ontkennde dader is niet voldoende. Er is meer nodig.

Kwelling

Het hele strafproces is dan voor een slachtoffer een kwelling; niet alleen omdat er geruime tijd mee is gemoeid, waarin men telkens weer met het gebeurde wordt geconfronteerd, maar ook omdat steeds twijfel aan de door het slachtoffer afgelegde verklaring

worden afgelegd. Onnodig te zeggen, dat de meeste incest-slachtoffers juist daarmee grote moeite hebben. Toch kan dit niet altijd worden vermeden. Het komt nogal eens voor dat de raadsman van een ontkenkende verdachte erop staat dat het slachtoffer, vooral in hoger beroep, ter terechtzitting wordt gehoord als getuige.

Het is om deze reden dat nogal eens wordt afgezien van het doen van aangifte. Het komt zelfs voor dat een slachtoffer zijn verhaal bij de politie vertelt, maar er geen officiële aangifte van wil maken. Het contact met de politie dient dan voornamelijk voor het verkrijgen van informatie over de verdere procedure.

Als officier van justitie heb ik me er destijds wel eens door de politieke van moeten laten overtuigen dat het beter was geen vervolging in te stellen in het belang van het slachtoffer. Aanvankelijk deden dergelijke discussies vreemd aan: de politie, op de hoogte van een ernstig strafbaar feit, pleit ervoor geen strafvervolgung in te stellen!

Nu, nog geen tien jaar later,

procedure wordt geëntamerd. Dat laatste is voor een slachtoffer een enorme belasting, ook als de incest al geruime tijd daarvoor is gestopt, bijvoorbeeld doordat het slachtoffer het ouderlijk huis verliet.

Voor een strafprocedure is een aangifte nodig. Het slachtoffer moet daarbij zelf een verklaring afleggen, terwijl het praten over de gebeurtenissen met niet verwante personen vaak problematisch is. Tegenover een hulpverlener lukt dat dan nog wel, maar tegenover de politie is dat al veel moeilijker, zeker als men beseft, dat het daarmee niet is afgelopen. Als de strafrechtelijke molen eenmaal in werking is gezet is het einde ervan nog niet zo gauw in zicht.

Wanneer er voldoende bewijs voor een veroordeling aanwezig lijkt, zal het openbaar ministerie de zaak aanbrengen bij de rechter. Hierna gaat dan dikwijls nog een gerechtelijk vooronderzoek vooral, waarbij het slachtoffer wordt gehoord door de rechter-commissaris. Dit mede om te voorkomen dat later op de terechtzitting een getuigenis moet

hulpverlening worden ingeschakeld en het strafrecht buiten beschouwing blijven?

In de politie-opleiding werd meer aandacht besteed aan het opvangen en horen van slachtoffers van seksuele delicten; voor het omgaan met slachtoffers van incest bleken speciale trainingen nodig.

Nadeel In de praktijk heeft deze speciale aandacht zijn nut bewezen. Er kleefde echter ook een nadeel aan: de kans bestaat dat zeer gespecialiseerde politiemensen te veel geïnvolveerd raken in het onderzoek. Tegenwoordig maken politiemensen deel uit van zogenaamde incest-teams. Deze zeldzame politiemensen horen vervolgens een slachtoffer van incest. Het is de vraag of in een dergelijk geval voldoende afstand kan worden opgebracht. Voor de verdediging in een strafzaak is het in elk geval een aangrijpingspunt om de betrouwbaarheid van de verklaring van het slachtoffer in twijfel te trekken.

Als zich een geval van incest voordoet zal vroeg of laat de vraag beantwoord moeten worden of de politie wordt ingeschakeld en, daaropvolgend, of er een straf-

NRC 4

Of incest in de laatste jaren meer voorkomt dan vroeger is niet met zekerheid te zeggen. Feit is echter wel, dat er veel meer over wordt gesproken en dat incest meer voorkomt dan men vroeger wel heeft gedacht. De maatschappelijke discussie over seksueel misbruik binnen het gezin, die een doorbreking van het taboe betekende, heeft tot gevolg gehad dat incest ook meer ter kennis is gekomen van politie en justitie.

Het is nog niet eens zo lang geleden, dat iemand die naar de politie ging met een incest-verhaal nauwelijks werd geloofd, bijvoorbeeld omdat het betrof een kind uit een te goeder naam en faam bekend staande familie kwam en het „dus“ onmogelijk was dat in een dergelijk gezin incest voorkwam. Kortom, men wist er niet goed raad mee.

In de jaren zeventig trad een kentering op. De maatschappelijke discussies over incest en ander ongewenst seksueel contact gingen uiteraard ook niet aan politie en justitie voorbij. Deze ontwikkelingen voltrok zich ongeveer tegelijkertijd met de verhoging van de aandacht voor slachtoffers van misdrijven in het algemeen. Dit kwam de bejegening van slachtoffers van incest of ander ongewenst seksueel contact zeer ten goede.

De vraag met welke aanpak het belang van het slachtoffer het best gediend zou zijn kwam aan de orde: met de strafrechtelijke weg of louter via de hulpverlening. Dit speelde vooral in gevallen waarin de incest nog actueel was: moet het gezin bij elkaar blijven en moet met dat doel de

Anonieme getuigen bij gebrek aan

De oud-hoofdcommissaris vindt het jammer dat het oude handwerk van de politie is uitgehold, en dat er bij gebrek aan bewijs steeds meer wordt teruggevallen op de anonieme getuige. „Met anonieme getuigen moet je heel voorzichtig omgaan.” Het Europese Hof voor de Mensenrechten gaf hem enkele weken geleden gelijk: de Nederlandse praktijk met het bewijsmiddel van de anonieme getuige is te ver doorgesloten. Over twee meter tv-kabel en de machteloosheid van strafpleiters.

door Marcel van Lieshout en Gert Riphagen **VK 16**

Soms heeft hij het gevoel dat het vak van recherche „de laatste jaren wat wordt uitgehold”. Dat de politie te veel leunt op „hulpmiddelen” als het afluisteren van telefoons, tipgevers, anonieme getuigen, en zelf te weinig creatief onderzoek doet. Commissaris J. Blaauw, oud-hoofdcommissaris van Rotterdam, vindt dat een treurige zaak. „Want recherche is een echt vak. Een vak dat je niet zomaar in de vingers krijgt.”

Er zijn duizend-en-één mogelijkheden om een misdrijf op te lossen, doceert Blaauw, nog enkele weken waarnemend korpschef in Gorkum. Met graagte haalt hij de zaak van de vermoorde bankloper aan. De man werd in een sloot gevonden, met aan zijn lichaam een van televisiekabel gemaakt netje met vijftien kilo stenen.

„Dat netje bleek twee meter gestrekte kabel te zijn. We zijn nagegaan waar die kabel werd gemaakt. In Duitsland. Er was vijftien kilometer van gemaakt. Tien daarvan was naar Rotterdam gegaan. Vijf vonden we in een magazijn. Bleef over 4.998 meter. We hebben bijna alles terug gevonden, waaronder de honderd meter die de twee daders in hun bezit hadden.”

Blaauw kan liefdevol over het oude handwerk verhalen. Maar hoe werkt het heden ten dage: „Gekscherend, de eerste vragen zijn: wat zegt de Criminele Inlichtingen Dienst ervan? Wat zegt de computer ervan? Kunnen we er observatie op zetten? Kunnen we een telefoontap krijgen? Allemaal schitterend hoor, maar...”

En als de bewijsvoering tegen een verdachte dan nog niet is rond te krijgen, is er altijd nog de anonieme

getuige. Het is de getuige die voor de verdachte belastende verklaringen aflegt die, om welke reden dan ook, niet tijdens de zitting in de rechtszaal kunnen worden getoetst.

Iedere strafpleiter heeft er ervaring mee. Het zijn pijnlijke ervaringen. Politie en Openbaar Ministerie dragen anonieme informatie aan, waarvan de betrouwbaarheid voor de verdediging moeilijk is te toetsen. Begin dit jaar, bij een strafzaak voor de rechtbank in Assen, had de politie drie anonieme verklaringen opgenomen in het proces-verbaal. Later lekte uit dat het om een en dezelfde persoon ging.

„Zoiets doet denken aan de wonderbaarlijke broodvermenigvuldiging”, zegt de Amsterdamse officier van justitie mr H. Wooldrik. „Wat daar in Assen is gebeurd, kan absoluut niet. De politie heeft daar gewoon een streek geleverd.” Meer in het algemeen gesproken acht Wooldrik het bewijsmiddel anonieme getuige („In Amsterdam valt het wel mee. Buiten specifieke zaken tegen drugsdealers schat ik dat het hier tien keer per jaar voorkomt”) te verdedigen.

Strafpleiters denken daar anders over. Zij zeggen dat het verschijnsel de laatste jaren een vlucht heeft genomen, maar cijfers heeft niemand. Mr J. Boone, advocaat te Wijk bij Duurstede en een van de felste critici van de anonieme getuige: „Vaak sta je machteloos en heb je geen enkele mogelijkheid om de verklaringen op hun waarheidsgehalte te toetsen.”

Enkele weken geleden bepaalde het Europese Hof voor de Rechten van de Mens in Straatsburg dat de Nederlandse

praktijk met het bewijsmiddel van de anonieme getuige te ver is doorgesloten. Volgens het hof maakt Nederland zich schuldig aan schending van de mensenrechten. In een zaak tegen drie vermeende (en later veroordeelde) bankrovers zou er volgens het hof geen sprake zijn geweest van een eerlijk proces.

Het drietal werd louter op basis van anonieme verklaringen veroordeeld. Uit angst voor represailles wilden twee getuigen, die het verhaal over de overval van verdachten zelf hadden gehoord, anoniem blijven. De politie stond dat toe, de rechter-commissaris stond het toe en de rechter beoordeelde de verklaringen als betrouwbaar.

Behalve deze categorie (anonimiteit uit angst voor wraak) zijn er nog twee andere „soorten” anonieme getuigen. Het gaat dan om de tipgever van de politie, die in enig stadium van het gerechtelijk vooronderzoek tot getuige wordt getransformeerd. En het gaat om politiemensen die *under cover* gaan (infiltratie in het criminele circuit) en wier anonimiteit gewaarborgd moet blijven.

Sinds het wapen van de anonieme getuige — onder zekere, vaak arbitraire voorwaarden — toelaatbaar wordt geacht, lijkt er geen houden meer aan. In vroeger jaren gebruikte de politie het bewijsmiddel doorgaans alleen in ernstige zaken: grote drugszaken bijvoorbeeld, die anders nooit konden worden aangepakt. Tegenwoordig wordt onderzoek naar illegaal gokken, of zelfs naar bijstandsfraude, met behulp van anonieme verklaringen rondgebied.

De advocatuur klaagt en staat vaak machteloos. Bij het heilige doel van het aanpakken van de criminaliteit worden de belangen van de verdachten platgewalst, zo luidt de klacht. Mr G. Spong uit Den Haag: „Een verwerpelijke opsporingsmethode. Ik heb wel honderd zaken met anonieme getuigen gehad. Mijn indruk is dat de beweerde angst voor represailles wel erg gemakkelijk wordt aangenomen.”

Mr T. de Roos uit Amsterdam: „Dan lees je altijd weer in het proces-verbaal van de politie de bekende zinnsede: *ons bereikte informatie dat...* Hoe dan, wat dan? Je hebt het maar te geloven.” Mr

Boone: „Die infiltrerende politiemensen moeten altijd maar anoniem blijven omdat ze anders niet meer inzetbaar zijn. Wat een kul-argument. Alsof de waarheidsvinding daaronder mag lijden.”

De klacht van de advocatuur gaat verder: de rechter-commissaris toetst onvoldoende of de verklaringen wel betrouwbaar zijn, of er bijvoorbeeld gerechtigd angst voor wraak is en of de politie wel voldoende andere middelen heeft beproefd. Wat scherper gesteld: de rechter-commissaris steunt al te snel de visie van politie en justitie.

Commissaris Blaauw erkent dat de

Oud-politiefchef: „Geef mij maar een vingerafdruk of zo”

politie zeer terughoudend moet zijn met het opvoeren van anonieme getuigen. „Een getuigeverklaring is vaak het minst betrouwbare bewijsmiddel. Geef mij maar een technisch bewijs, een vingerafdruk of zo. Met anonieme getuigen moet je heel voorzichtig omgaan.”

„Zo mag de politie de getuige de anonimiteit niet aanpraten. Als een getuige zich anoniem weet, dan kan dat ertoe leiden dat hij minder kritisch wordt op de verklaring. Ik vind ook dat een tipgever in beginsel tipgever hoort te blijven. Hij komt niet in de stukken voor, en hij legt ook geen verklaring af. Het is de taak van de politie om, op basis van de tip, bewijsmateriaal boven water te halen.”

Wie bepaalt of de anonieme getuige betrouwbaar is? Wie bepaalt of er sprake is van reële angst voor bedreiging? Dat behoort de rechter-commissaris te zijn. Die moet in ieder geval op de hoogte zijn van de identiteit van de anonieme getuige en met hem spreken, zo is inmiddels de gangbare opvatting.

Volgens officier van justitie Wooldrik kunnen belangen van het Openbaar Ministerie en van de verdediging best wor-

den gecombineerd: „De anonieme getuige wordt dan door de rechter-commissaris gehoord, terwijl in een andere kamer de advocaat via een geluidsinstallatie meeluistert en vragen kan stellen. Dat komt wel voor. Ook heb ik *under covers* ter zitting zien getuigen: een agent, vermoed met een zwarte bril, een pet, baard en snor.”

Advocaten twijfelen wel eens aan de objectiviteit van de rechter-commissaris. Een van hen zegt: „Het is als met de telefoontaps. Dat is wettelijk geregeld; de rechter-commissaris moet toestemming geven. De politie zegt altijd dat zo'n tap noodzakelijk is op basis van een rapport van de Criminele Inlichtingen Dienst. De rechter-commissaris stemt er maar al te snel mee in, vraagt vaak niet eens naar die CID-informatie!”

Commissaris Blaauw: „De politie moet natuurlijk nooit met zaken komen aanzetten waarbij de bewijslast alleen maar wordt opgehangen aan één anonieme getuige. Dat kan echt niet. Informatie loskrijgen van getuigen is een kunst. Als we het op de recherschool over verhoren hebben, zeg ik altijd: *what a man desires, he easily believes*. Anoniem getuigen mag niet het tovermiddel worden. Als politie moeten we niet van maatwerk naar massa-confectie gaan.”

Alle reserves die de politiecommissaris aangeeft, doen bij de Utrechtse strafpleiter mr Doedens de stoppen doorslaan. „Dat is mooi zeg: ik heb Blaauw wel vijftien keer voor het hekje gehad in zaken met anonieme getuigen. Steeds ging het om *under covers*, en steeds wilde hij, in het kader van de politietactiek, niks zeggen.”

Eén keer heeft Doedens de commissaris beet gehad, zo vertelt hij gretig. Een door de politie gebruikte infiltrant in een heroine-zaak was naar Engeland gestuurd om „uit het zicht te raken”. De politie staakte volgens Doedens de betalingen aan de man, die in financiële problemen raakte. De infiltrant meldde zich vervolgens bij de advocaat.

„Ik heb die man een verklaring bij de notaris laten tekenen en die bij het proces opgevoerd. Toen bleek dat deze *under cover* tijdens zijn infiltratie te ver was gegaan. Mijn cliënt bleek uitgelokt te zijn. Hij is dan ook vrijgesproken.”

Gedrag advocaat 'onbehoorlijk'

(Van een verslaggeefster)

AMSTERDAM - De Amsterdamse advocaat mr H. Kersting is door de Raad van Toezicht van de Amsterdamse Orde van Advocaten berispt wegens zeer onzorgvuldig en onbehoorlijk gedrag jegens de directrice van een basisschool in Amsterdam-Noord.

Kersting heeft zich onnodig grievend in het openbaar over de directrice uitgelaten en onvoldoende rekening gehouden met haar belangen, aldus de Raad. De directrice werd in december 1987 door de vader van een leerlinge ontvoerd, met de dood bedreigd en zwaar mishandeld. De vader beweerde dat vier leerkrachten waaronder de directrice, ontucht pleegden met zijn negenjarige dochtertje. Het meisje had dit thuis verteld.

De directrice deed uit angst allerlei zogenaamde bekentenissen over ontucht, die de man op de band opnam. Daarna liet hij haar gaan. Later trok de directrice, die blijvende gehoorzaamheden opleep, de 'bekentenissen' in. Mr Kersting, advocaat van de vader, gaf een persverklaring uit waarin hij de 'bekentenissen' wereldkundig maakte en in een radio-uitzending noemde hij de directrice de verdachte.

De vader werd veroordeeld.

Justitie concludeerde na een onderzoek dat van ontucht op de basisschool geen sprake was. De directrice diende begin dit jaar een aanklacht in tegen Kersting bij de Raad van Toezicht.

Geen spoor

De Raad noemt Kerstings persverklaring onnodig grievend. Op tal van punten worden daarin beschuldigingen geuit, die louter berusten op drie jaar tevoren gedane mededelingen van het meisje over oude gebeurtenissen. Bovendien bestond er 'geen spoor van bewijs', aldus de Raad.

De rechtvaardiging van Kersting dat hij de vader die in voorarrest zat, door middel van publiciteit wilde vrijkrijgen, wijst de Raad van de hand.

Kersting heeft nagelaten andere mogelijkheden voor vrijlating te onderzoeken en hij heeft het schoolbestuur niet de tijd gegund te reageren, aldus de Raad.

bewijs

Zes jaar celstraf geëist tegen verdachte van verkrachting 'Weigeren test bewijs van schuld'

Door een onzer redacteurs **NRC**

MAASTRICHT, 14 dec. — Het weigeren van een DNA-test is het belangrijkste bewijs dat de 43-jarige M.S. uit Kerkrade de twee verkrachtingen waarvan hij wordt verdacht inderdaad heeft gepleegd, aldus de officier van justitie in Maastricht. De officier, mr. H. Smalburg, eiste gisteren zes jaar gevangenisstraf tegen de man, wegens bedreiging, geweldpleging en verkrachting van een 16-jarig meisje in 1988 en een evenoud meisje in de loop van dit jaar, op vrijwel dezelfde plek.

De verdachte bleef gisteren bij zijn weigering bloed of wangslijm af te staan voor een DNA-proef. Volgens Smalburg kan de man, van wie is vastgesteld dat hij niet gestoord is, daar maar één reden voor hebben: „Dat zijn schuld voor honderd procent vaststaat.”

Verscheidene keren vroeg rechtbankpresident mr. J.A. Nollet de verdachte, die zegt onschuldig te zijn, naar zijn motieven voor de weigering: „Waarom maakt u geen gebruik van de DNA-test om uw onschuld aan te tonen?"; „Ik begrijp niet dat u dat niet doet”. S. verklaarde dat hij genoeg heeft aan „mijn alibi”, in de vorm van verklaringen van zijn kinderen, andere familieleden en zakenrelaties, dat hij het „op mijn erewoord” niet heeft gedaan en verder principiële bezwaren heeft. Dat alibi is volgens de officier „nergens bewijsbaar juist, hooguit bewijsbaar onjuist”.

Door een vergelijking van de DNA-structuur van bloed of sperma — dat bij het slachtoffer van een verkrachting is achtergebleven — met de DNA-structuur van een verdachte kan met vrijwel honderd procent zekerheid worden vastgesteld of hij daaraan schuldig is of juist niet.

Tijdens het vooronderzoek heeft Smalburg gevraagd om DNA-onderzoek van het bloed van de verdachte en later om slijm uit de wang. De rechter-commissaris die de leiding van het vooronderzoek heeft stemde daarmee in. Mr. D. Moszkowicz, raadsman van de verdachte, ging echter beide keren in beroep en kreeg gelijk van de rechtbank.

Op de openbare zitting gisteren van de rechtbank, in een andere samenstelling, vroeg de officier andermaal om toestemming voor de DNA-proef. Hij kreeg steun van ongeveer honderd medescholieren van het dit jaar verkrachte meisje, die voor het gerechtsgedrag in de regen postten met spandoeken en borden waarop eisen voor een wettelijke regeling van de DNA-test. Smalburg toonde zich hiervan een voorstander, maar nu die regeling er niet is wil hij bestaande wetsartikelen een ruimere uitleg geven, „met inachtneming van de belangen van

Ruim honderd vrouwen uit Bocholtz en leerlingen van de scholengemeenschap Sancta Maria uit Kerkrade demonstreerden gisteren enkele uren voor de rechtbank in Maastricht voor de wettelijke invoering van de DNA-test bij verdachten van verkrachting. (Foto-ANP)

de verdachte, de slachtoffers en alle andere burgers”.

De officier betoogde dat de weerstand tegen de test wordt veroorzaakt door een „begrijpelijke, menselijke angst voor het nieuwe” en door onbegrip. Als deskundige had hij daarom drs. H. Logtenberg van het Gerechdelijk laboratorium van het ministerie van justitie opgeroepen. Voor een vergelijking met DNA-onderzoek bieden bloed en sperma de grootste trefkans, aldus Logtenberg. Wangslijm, urine en speeksel zijn in theorie ook bruikbaar, maar daarvan zijn veel grotere hoeveelheden nodig, waarbij de kans op duidelijk resultaat geringer is.

De rechtbank wees het verzoek van de officier desondanks af. Het afnemen van lichaamsstoffen zonder toestemming is naar het oordeel van de rechtbank niet te beschouwen als een onderzoek aan het lichaam. Voor zover onderzoek van lichaamsopeningen is toegestaan gaat het om stoffen of voorwerpen die daar verborgen worden gehouden, aldus de rechtbank.

Clownspak

Uit de verklaringen van de twee verkrachte meisjes blijkt grote overeenkomst tussen de twee zaken. In beide gevallen kwam er, op vrijwel dezelfde plek, een man uit de struiken die het meisje van de fiets trok en dwong mee te gaan. Hij sprak Duits, droeg handschoenen en een zonnebril en in het laatste geval een clownspak, dat later is teruggevonden met resten bloed en sperma. De meisjes kregen plakband op mond

en ogen, de geslachtsdelen werden met crème ingesmeerd en na de verkrachting werden de meisjes met plakband vastgebonden.

Het tweede slachtoffer kreeg na afloop een spuitje met een verdovend middel. Zij heeft verklaard dat zij de man had gevraagd of hij de vorige verkrachting ook had gepleegd, gezien de overeenkomsten. S. had toen volgens het meisje geantwoord: „Nee, toen was ik met vakantie.” Onderzoek van bloed- en spermavlekken heeft uitgewezen dat het in beide gevallen om dezelfde dader gaat. De broer van S., die wel akkoord is gegaan met een DNA-test, gaat op grond daarvan vrijuit.

Het clownspak werd in de buurt van het huis van S. gevonden in een vuilniszak, waarin ook medicijnen op naam van de vrouw van S. zaten. Zij bevestigde dat het clownspak van haar man was. Volgens S. had hij enkele zakken met rommel op het braakliggende land achter zijn huis gezet om te verbranden. Voor het zover was waren ze verdwenen. Iedereen kan er aan gezeten hebben, meende S. Zo kan ook de injectiespuit er in geraakt zijn. Volgens de officier is vastgesteld dat de spuit na 1981 niet meer is geleverd. Hij werd nadien alleen nog gebruikt in de kliniek waar mevrouw S. ettelijke keren is opgenomen.

De officier van justitie motiveerde de hoogte van zijn eis („voor verkrachting staat gemiddeld een jaar”) met een verwijzing naar voorbedachte rade, ook al spreekt de wet daar niet van. „Alles is zorgvuldig voorbereid. Er was sprake van ontmenselij-

king, van negatie van elke waarheid.”

De raadsman van de verdachte betoogde dat er onvoldoende bewijs is tegen zijn cliënt en vroeg de rechtbank hem op vrije voeten te stellen. „Mij is niet bekend dat de weigering van een test als bewijs kan dienen. Het is niet zo dat een verdachte zijn onschuld moet bewijzen; het is de taak van het Openbaar Ministerie op grond van wettig en overtuigend bewijs de schuld aan te tonen.”

Schoenen

Moszkowicz wees er verder op dat de twee slachtoffers zijn cliënt niet hebben herkend, noch zijn stem. „Ik heb twijfels of hij wel voldoende kracht heeft om te doen waar hij van wordt beschuldigd. Hij heeft trouwens verklaard al jaren geen trek in seks te hebben.”

De rechtbank wees na beraad het verzoek tot schorsing van de voorlopige hechtenis af, maar kwam tegelijk met enkele „vraagpunten”. Onderzocht moet worden of het schaaamhaar van de verdachte overeenkomt met de haar die bij een van de slachtoffers is gevonden en of hij schoenen heeft die passen bij de voetsporen op de plaats van het misdrijf. Ook wil de rechtbank laten nagaan of S. in 1988 op de dag van de verkrachting inderdaad met vakantie was.

De zaak wordt voortgezet op 29 december. S. verklaarde dat hij al is 'berecht' in het huis van bewaring. Drie gedetineerden hebben hem eind oktober in elkaar geslagen. Nadien is hij overgeplaatst.

Weigeraar onderzoek DNA vrijgesproken van verkrachtingen

Van onze correspondent **VK30**

MAASTRICHT — De rechtbank in Maastricht heeft een 43-jarige inwoner van Kerkrade vrijgesproken van twee verkrachtingen. De man heeft zich steeds verzet tegen een DNA-onderzoek. De officier van justitie wilde met dat onderzoek aantonen dat de genetische eigenschappen van de man overeenstemmen met die eigenschappen in het sperma van de dader dat bij een van de twee slachtoffers is gevonden.

In Nederland bestaat echter geen wettelijke regeling waarmee een verdachte kan worden gedwongen bloed af te staan voor een DNA-onderzoek. De weigering van de verdachte werd door de officier uitgelegd als een bekentenis. Hij eiste daarom zes jaar gevangenisstraf tegen de verdachte.

De rechtbank verwees de zaak op 13 december terug naar de rechter-commissaris. Die moest een onderzoek instellen naar een deel van het alibi, naar voetsporen die op de plaats van de verkrachting zijn gevonden.

Rechter Maastricht wijst verplicht DNA-onderzoek af

Van onze correspondent **VK14**

MAASTRICHT — De officier van justitie bij de rechtbank in Maastricht heeft woensdag zes jaar gevangenisstraf geëist tegen een 43-jarige man uit Kerkrade. De man wordt verdacht van verkrachting van twee scholieren. Een verzoek van officier mr. H. Smalburg om de verdachte te verplichten tot een DNA-onderzoek, werd door de rechtbank afgewezen. Twee voorgaande verzoeken van de officier zijn eerder door de raadkamer in Maastricht afgewezen.

Smalburg wil van de verdachte een zogenoemde DNA-fingerprinting laten maken. Zo'n procedé kan gebruikt worden om DNA-structuren van de verdachte en van sperma dat bij het onderzoek is gevonden te vergelijken. Specifieke genetische eigenschappen worden er niet mee aangetoond. Daarmee, aldus Smalburg, is zo'n DNA-fingerprinting geen ontoelaatbare inbreuk op de privacy van de verdachte.

Advocaat Spong vrijuit TR

Raad van discipline verklaart klacht 'Tegen haar wil' ongegrond 12-12

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM — De klacht van de stichting 'Tegen haar wil' tegen de Haagse advocaat mr. G. Spong is gisteren door de Raad van discipline in Den Haag ongegrond verklaard. Spong heeft de grenzen van het betamelijke niet overschreden, maakte de raad gisteren bekend.

De stichting was verolgen over de wijze waarop Spong een 43-jarige incestpleger uit Neede verdedigde. In het beroep tegen een uitspraak van het Arnhemse hof bij de Hoge Raad liet Spong zich volgens de stichting grievend uit over het slachtoffer. Dat was een 21-jarige vrouw die enkele jaren geleden een

kind kreeg van haar eigen vader en vervolgens geconfronteerd werd met diens eis tot een omgangsregeling met het zoontje. De man werd in juni door het hof van Arnhem veroordeeld tot een jaar cel. Ook werd hem verboden het kind dat hij bij zijn dochter verwekte de komende twee jaar op te zoeken. Raadsman Spong moest het ontgel-

den omdat hij de 43-jarige incestdader verdedigde. Ook verdedigde de advocaat een Haagse vrouwenarts die een reeks patiënten seksueel misbruikte. 'Tegen haar wil' bekladde het kantoor van Spong met teksten als 'vrouwenhater' en 'incest valt niet te verdedigen'.

De Raad van discipline meende gisteren dat een advocaat de vrijheid moet hebben een client zo goed mogelijk bij te staan. Tijdens een eerdere zitting van de Raad van discipline (tuchtcommissie voor advocaten) bleek dat de dochter zelf de raadsman van haar vader niets kwalijk nam. 'Tegen haar wil' overweegt tegen de uitspraak in beroep te gaan bij het Hof van discipline.

Bestrijding criminaliteit door BVD zou blunder van staat zijn

VK 21

Het is goed dat er een BVD is, ook voor de dag van morgen. Laat daarover geen enkele twijfel bestaan. Ik verklap ook geen staatsgeheim wanneer ik zeg, dat de BVD gegevens verzamelt omtrent organisaties en personen „welke door de doelen die zij nastreven, dan wel door hun activiteiten aanleiding geven tot het ernstige vermoeden dat zij een gevaar vormen voor het voortbestaan van de democratische rechtsorde, dan wel voor de veiligheid of voor andere gewichtige belangen van de staat”.

Hoe rekbaar-abstract deze, aan de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten ontleende formulering ook moge zijn, corruptie in het overheidsapparaat kan er naar mijn opvatting alleen maar met behulp van een „listige kunstgreep” in „gefietst” worden. In een moeite door zou je vervolgens ook een aantal „gewone” criminele organisaties het etiket „staatsgevaarlijk” kunnen opplakken.

Waar die plotselinge belangstelling van de „Dienst” voor de bestrijding van ambtelijke corruptie vandaan komt weet ik niet en hoef ik ook niet te weten. In het kader van mijn verhaal is het trouwens ook minder interessant. Wat ik wel stellig weet is dit: Het zal in de geschiedenis van de misdaadbestrijding worden opgetekend als een staatsblunder van formaat, wanneer de BVD ooit zou worden toegelaten tot het per definitie aan de politie voorbehouden jachtveld van de (georganiseerde) criminaliteitsbestrijding.

Daarover immers gaat de discussie wanneer we het hebben over corruptie, niet over de een of andere mistige „ambtelijke pseudo-samenzwering” tegen de veiligheid van de staat.

De BVD is geen politie-apparaat en mist, terecht, iedere opsporingsbevoegdheid. Wanneer al dan niet door de eigen inlichtingenactiviteiten van de „Dienst” een concreet strafbaar feit zichtbaar wordt, is het de reguliere politie die het feitelijke opsporingsonderzoek verricht.

Navigatiemiddelen

Dat zich in het dagelijkse vaarwater tussen beide apparaten ambtelijke aanvaringen kunnen voordoen is natuurlijk niet wenselijk maar daarom wel menselijk. Beide diensten werken nu eenmaal met hun eigen handelsmerk van „navigatiemiddelen”.

In gedachten heb ik geprobeerd mij een beeld te vormen van de situatie die op het terrein van de corruptiebestrij-

Tijdens een besloten bijeenkomst op het ministerie van Binnenlandse zaken deed mr A. van Leeuwen, hoofd van de Binnenlandse Veiligheidsdienst, dit najaar de suggestie de BVD in te schakelen bij de bestrijding van georganiseerde misdaad en corruptie in het overheidsapparaat. Een buitengewoon slecht idee, aldus hoofdcommissaris J. Blaauw, waarnemend korpschef te Gorkum.

ding zou ontstaan, wanneer ook de BVD daar enige bemoeienis mee zou krijgen. Laat ik voorstellen, dat corruptie, feitelijk een verzamelnaam voor een aantal ambts- en andere misdrijven, een niet te onderschatten gevaar betekent voor het functioneren van het overheidsapparaat.

De bestrijding kan wat mij betreft dan ook niet hard genoeg zijn. Afgezien van het feit dat de ene ambtelijke sector, bijvoorbeeld politie of douane, kwetsbaarder is dan de andere, zijn de karakteristieken bij corruptie gelijkloidend:

— de motieven van corruptie vloeien voort uit de vijf grote D's (Dames, Drank, Diensten, Dubbeltjes en „Doelmatigheid”);

— het misdrijf zelf speelt zich af in een voortdurende conspiratieve sfeer tussen partijen, die door criminele activiteiten als het ware aan elkaar vastgeklonken zitten. Dit en andere facetten van het delict maken het opsporingsonderzoek bijzonder moeilijk.

— de gevolgen van corruptie werken naar twee kanten: het gecorrumpeerde apparaat wordt ernstig ondermijnd terwijl de criminele organisatie er wel bij vaart.

Bokkesprongen

Corruptie komt in de regel niet aan de oppervlakte naar aanleiding van een of andere aangifte. Een slachtoffer is er namelijk niet. Veeleer vindt het langs drie andere ingangen een weg

naar de politie: vertrouwelijke informatie uit het criminele milieu, het „afbranden” van de betrokken crimineel en ten slotte als resultaat van de voor Jan en alleman duidelijk zichtbare weelderige bokkesprongen van de corrupte ambtenaar.

Betreft het een politieambtenaar zelf, dan is er maar een politieinstantie die het onderzoek ter hand dient te nemen en dat is de Rijksrecherche. Gaat het om een ambtenaar uit een andere overheidssector dan is het de reguliere politie die een opsporingsonderzoek op gang brengt. Hoe omzichtig het onderzoek vervolgens ook wordt gedaan, vanaf het eerste moment zal de politie niet alleen gebruik kunnen maken van haar bevoegdheden, maar zich bovendien dienen te houden aan de wettelijke regels en voorschriften, waaraan zij die bevoegdheden ontleent.

Tot zover de formele en volstrekte BVD-ouderlijke kant van de zaak. De praktische uitvoering van het opsporingsonderzoek speelt zich feitelijk af op een al even BVD-vreemd terrein namelijk in het criminele milieu. Wat zou dan nog de rol van de BVD kunnen zijn wanneer het gaat om bestrijding van corruptie? Inlichtingen verzamelen? Om wat bij wie, wanneer, hoe, waarom en op basis waarvan vast te stellen of te ontdekken?

Mijnenveld

Als we het vaarwater wat ik noemde oit in een dicht mijnenveld willen aanleggen dan moeten we vooral de BVD, die in dit verband naar mijn opvatting geen speurdersbeen heeft om op te staan, op ambtelijke corruptie laten jagen. Corruptie is een fenomeen dat in een rechtsstaat voortdurend doelmatig en doeltreffend aangepakt dient te worden.

Vanuit preventief oogpunt kan nooit genoeg energie gestoken worden in een nationaal anti-corruptieprogramma dat, wat mij betreft, ook gerust bij de politie zou mogen beginnen. Zeker in een tijdperk waarin de georganiseerde criminaliteit verleidelijk welig tiert. De opsporingsrol in het verhaal dient gespeeld te worden door een in alle opzichten voortdurend controlebaar politie-apparaat, tenzij we een geheime politie over de vloer willen hebben.

J.A. BLAAUW

Hoofdcommissaris J.A. Blaauw, waarnemend korpschef in Gorkum.

Kosto: gratis rechtsbijstand beter vergoeden

Door een onzer redacteurs NRC

DEN HAAG, 6 dec. — Staatssecretaris Kosto (justitie) zoekt mogelijkheden om de vergoeding aan advocaten voor gratis rechtsbijstand te verhogen. Voor 1 januari 1991 wil Kosto een wetsvoorstel bij de ministerraad indienen met een nieuwe structuur voor de gefinancierde rechtshulp.

Dit bleek gistermiddag tijdens een kort geding dat de Vereniging Sociale Advocatuur Nederland (VSAN) tegen de minister van Justitie had aangespannen. De vereniging, die ongeveer 300 sociale advocaten vertegenwoordigt, eist dat de Staat voor 1 januari de vergoedingen met 50 procent zal verhogen. Volgens landsadvocaat mr. J.L. de Wijkerslooth zou dat de Staat 100 miljoen gulden kosten. Ook wil de VSAN dat de Staat voor 1 januari mededeelt welke vergoeding de Staat zelf voor een pro deo advocaat adequaat vindt.

De Wijkerslooth zei gistermiddag voor de rechtbank in Den Haag dat eind januari op het departement een technische commissie het werk van de Commissie Polak zal „voortzetten en op tal van punten uitdiepen”. De Commissie Polak adviseerde in augustus de toenmalige minister van justitie Korthals Altes de vergoedingen met 25 procent te verhogen en een systeem van contractadvocatuur in te voeren. Kosto zal zich volgens de landsadvocaat „in deze context beraden over de mogelijkheden te geraken tot verhoging van de toevoegingsvergoedingen, dan wel over verhoging van de aan de advocatuur in het kader van de rechtsbijstand aan min- en onvermogens uit te keren bedragen”.

Volgens De Wijkerslooth „spelen daarbij de gedachten aan contractadvocatuur een rol”. Daarmee wordt bedoeld op een systeem van vaste afspraken tussen de Staat en advocatenkantoren om op jaarbasis en tegen een vaste vergoeding een vooraf overeengekomen aantal zaken te behandelen. De VSAN meent dat een dergelijk systeem de onafhankelijkheid van de rechtshulpverlener kan bedreigen en mogelijk „bureaucratiserend” werkt.

De Nederlandse Orde van Advocaten vindt dat contractadvocatuur alleen ingevoerd kan worden als er „harde garanties” komen dat de rechtshulp „nooit onder politieke beïnvloeding komt te staan”. Volgens De Wijkerslooth is het „de Staat wel duidelijk dat er haast is geboden”. Al eerder wees de president van de Haagse rechtbank de minister van justitie terecht toen deze de vergoeding voor strafzaken wilde terugbrengen.

De deken van de Orde mr. L. Spigt zei gisteren achter de eisen van de VSAN te staan. Als een overleg over twee weken met Justitie geen concrete resultaten oplevert dan zal de Orde zich voegen in de bodem-procedure die de VSAN naast het kort geding voert. In die procedure claimt de VSAN onder meer dat de Staat opzettelijk nalaat een goede regeling te treffen voor de vergoeding van het werk van sociale advocaten waardoor vooral de advocatencollectieven schade lijden. Volgens de raadsman van de vereniging verdienen sociale advocaten een inkomen dat „aanzienlijk beneden modaal ligt”. Gemiddeld boeken advocaten die zich geheel richten op 'gratis' cliënten een jaaromzet van een ton, waar al gauw 60.000 gulden aan kosten tegenover staat.

Volgens De Wijkerslooth zijn de berekeningen van de VSAN niet betrouwbaar. Uit steekproeven van het ministerie blijkt dat de omzetten per advocaat in toevoegingszaken onderling uiteenlopen van „enkele duizenden gulden per jaar tot in een extreem geval ongeveer 300.000 gulden per jaar”. Ingrijpen in het politieke proces van het stellen van financiële prioriteiten achtte De Wijkerslooth geen taak voor de president van de Haagse rechtbank. Deze doet uitspraak op 19 december.

Burger wijst agent of deurwaarder te weinig de deur

Van onze verslaggever VK 8
AMSTERDAM — „Burgers moeten eens wat vaker een overheidsdienaar de toegang tot hun woning weigeren. Laat de politieagent of deurwaarder maar gewoon aan de deur staan.” Deze aanbeveling doet mr P. Mevis die donderdag aan de Katholieke Universiteit Nijmegen promoveerde.

Zijn proefschrift droeg de titel „Binnen zonder kloppen”. Mevis bestudeerde de wettelijke regelingen over het binnentreden van woningen in het kader van een strafrechtelijk onderzoek.

De meest probate manier om te tonen dat bezoek van een overheidsdienaar niet op prijs wordt gesteld, is het bekende bordje „verboden toegang” ophangen. De politie of deurwaarder kan dat verbod negeren. De wet geeft opsporingsambtenaren en deurwaarders de bevoegdheid — in nadrukkelijk genoemde uitzonderingsgevallen — ook tegen de wil van de bewoner een woning te betreden.

De wet bevat de voorschriften die dan in acht moeten worden genomen. De ambtenaar moet voor het

binnentreden een schriftelijke last hebben van de procureur-generaal of de (hulp-)officier van justitie.

In de praktijk hoeft in veel gevallen geen gebruik te worden gemaakt van de wettelijke mogelijkheden tot binnentreden, omdat burgers zich veelal niet verzetten tegen overheidsop treden. Uit de rechtspraak blijkt dat de politieagent of deurwaarder bij afwezigheid van verzet de wettelijke regels over de bevoegdheid tot binnentreden niet hoeft na te leven.

De bescherming van de woning van burgers tegen de overheid is vastgelegd in de Grondwet (artikel 12). Maar er zijn ongeveer tweehonderd regelingen die ambtenaren de bevoegdheid geven een woning te betreden. Mevis constateert dat in de rechtspraak nogal wat praktijken worden getolereerd die rfi in overeenstemming zijn met de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever.

De wet geeft alleen voorschriften waaraan de ambtenaar zich moet houden als de bewoner geen toestemming geeft tot binnentreden. Mevis noemt het verbazingwekkend dat een wettelijke regeling ontbreekt voor het binnentreden met toestemming. Daardoor ontbreken in dat geval ook waarborgen voor de bewoner.

De rechtspraak gaat uit van de fictie dat als de toegangsdeur tot een woning open staat, de bewoner geen bezwaar heeft dat de politie of de deurwaarder binnenkomt. Maar dat de rechter goed vond dat de politie door de geopende achterdeur naar binnen ging, gaat Mevis te ver: „In het algemeen is het de bedoeling dat uitsluitend de voordeur de functie heeft bezoekers toe te laten.”

Helemaal te bont, aldus Mevis, maakten de agenten het die door de burens in hun tuin werden gelaten, over de schutting klonnen en vrolijk fluitend door de tuindeur de woning van de verdachte binnenliepen. De Hoge Raad keurde dit optreden goed.

Mevis vindt dat overheidsfunctionarissen zich correct moeten gedragen, zich moeten legitimeren, hun lastgeving tonen en de reden van het bezoek moeten meedelen. Als zij geen lastgeving bij zich hebben, moeten zij de argeloze burger wijzen op zijn recht de toegang te weigeren — zelfs als er „binnen zonder kloppen” op de deur staat.

Weerstand tegen voorgenomen verkoop Oostbrabants centrum voor informatieverwerking „Persoonsgegevens liever bij overheid laten”

Van onze verslaggever
HANS HORSTEN VK 21
EINDHOVEN — Is het bewaken en beheren van persoonsgegevens een taak die strikt aan de overheid toebehoort of mogen ook particuliere, commerciële bedrijven zich op deze markt begeven? In de Brabantse gemeenten Eindhoven en Den Bosch staat deze vraag in de actualiteit nu de besturen van beide gemeenten van plan zijn het Centrum voor Informatieverwerking Oost-Brabant (CIOB) in Eindhoven te verkopen aan het automatiseringsbedrijf HCS.

Het CIOB ontstond in 1973 door de samenvoeging van de Bossche en Eindhovense gemeentelijke afdelingen automatisering. Het verwerkt nu persoonsgegevens en bevolkingsadministraties voor tweehonderd gemeenten en semi-overheidsinstellingen en heeft bij elkaar 1,2 miljoen burgers in de computers.

Na een aantal acties hebben de 150 personeelsleden van het CIOB gedaan gekregen dat de onmiddellijke dreiging van de verkoop van de baan is. De besturen van beide steden gaan nu ervan uit dat eerst onderzocht moet worden of het overheidsbedrijf zelfstandig verder kan, zoals het CIOB zelf wil. Het informatica-bedrijf zou dan een soort overheids-nv worden, waarbij de aandelen in handen van verschillende deelnemende gemeenten zouden komen.

Uitstel is echter geen afstel. Hoe het onderzoek (dat door het bureau AEF uit Utrecht zal worden verricht) ook mag uitvallen; de colleges van Eindhoven en Den Bosch (die ieder voor 50 procent in het CIOB deelnemen) steken niet onder stoelen of banken dat ze nog steeds sterk geporteerd zijn voor verkoop van

het CIOB. Niet alleen vinden de beide gemeentebesturen dat het runnen van een bedrijf geen gemeentelijke taak is, ze betwijfelen ook of het CIOB sterk genoeg is om zelfstandig te overleven in een markt waar schaalvergroting aan de orde van de dag is en waar een ware concurrentieslag woedt.

Met name op het Eindhovense stadhuis wordt gehuiverd bij het idee van de overheid als zelfstandig ondernemer. Dat is mede een gevolg van het fiasco met de waterfietsenfabriek, een werkgelegenheidsproject waar de gemeente Eindhoven door weinig briljant ondernemerschap een paar jaar geleden

„Gemeente is controle en zeggenschap kwijt bij particulier bedrijf”

7,5 miljoen gulden bij inschoot. „Door dit trauma reageert zowel de Eindhovense raad als het college van B en W nogal terughoudend op het toekomstbeeld dat het CIOB als commerciële onderneming onder overheidstoezicht doorgaat”, vertelt H. de Haas, die bij het CIOB in het Georganiseerd Overleg zit.

„Dat is jammer”, aldus De Haas, „want in alle jaren van ons bestaan hebben we met winst gedraaid en daardoor een reserve van 11 miljoen gulden opgebouwd. We hebben de kennis, de ervaring, en door een jaarlijkse groei in de overheidsautomatisering inmiddels een marktaandeel van 20 procent. Bij ons leeft daarom de overtuiging dat het CIOB voortreffelijk op eigen benen verder zou kunnen.”

Een belangrijk argument dat volgens het personeel vóór verzelfstandiging pleit is dat bij verkoop van het CIOB aan HCS vertrouwelijke persoonsgegevens in particuliere handen komen, waardoor de kans op misbruik groter zou zijn. „Wij hebben niets tegen HCS, maar het is nu eenmaal een bedrijf dat als doelstelling het halen van een maximale winst hanteert”, aldus CIOB-medewerker W. Willems. „De automobielenbranche en levensverzekeringen bijvoorbeeld zijn zeer geïnteresseerd in persoonsgegevens. Nou, in de toekomst zouden die bedrijven dan in dezelfde computer zitten als de gegevens van het CIOB. Het is niet denkbeeldig dat het dan eens een keer fout loopt.”

De gemeente Eindhoven is van mening dat het CIOB op dat punt last heeft van koudwatervrees. Het gebruik van persoonsgegevens en privacy-gevoelige inlichtingen door commerciële bedrijven kan door de overheid immers worden afgedekt met waterdichte contracten. Willems: „Dat is weliswaar een waarborg, maar zeker geen garantie tegen misbruik. Bovendien, de gemeente Eindhoven kan door een contract met HCS de risico's van een verkeerd gebruik van de gegevens misschien afdekken, maar er verder geen invloed meer op uitoefenen. De controle en de zeggenschap is de gemeente kwijt.”

Nadat al maanden geruchten de ronde deden, kwamen de werknemers van het CIOB er begin september tot hun verontwaardiging achter dat de verkoop van hun bedrijf aan HCS (voor een geschat bedrag van enkele tientallen miljoenen gulden) al bijna in kannen en kruiken was. Door het personeel te mobiliseren kon dit plan worden tegengehouden. Een belangrijk instrument van de werknemers daarbij was een inderhaast gehouden onderzoek van het Expertise Centrum, een onderzoeks bureau uit Den Haag.

Daarbij constateerden prof. ir P. Tas

en mr T. Stehouwer dat het CIOB voldoende troeven in handen had om als zelfstandig bedrijf succesvol te kunnen zijn. Het CIOB was voldoende winstgevend en had de juiste schaalgroottes om zich op de markt van de overheidsautomatisering te kunnen handhaven. Als het CIOB zich bij de ontwikkeling van nieuwe producten op de grote en middelgrote gemeenten zou richten en de marketing zou verbeteren, zou het bedrijf volgens het Expertise Centrum een zonnige toekomst tegemoet gaan.

Deze conclusies zijn de werknemers niet alleen uit het hart gegrepen, ze duiden er volgens het personeel ook op dat het CIOB er alleen maar op achteruit kan gaan als het onder de vleugels van HCS verder moet. De Haas: „We zijn een hecht en efficiënt bedrijf met een eigen identiteit. Het is maar de vraag wat daar bij HCS van overblijft. HCS is voornamelijk werkzaam voor de industrie. Door ons aan te kopen hoopt het bedrijf op de markt voor de overheidsinformatisering binnen te dringen. Maar wat doet HCS als bijvoorbeeld over een paar jaar blijkt dat die overstap toch niet zo veelbelovend was als het zich liet aanzien? Waar blijven wij dan?”

In dat verband verwijst De Haas naar het RAET, een concurrent van HCS. Dit informaticabedrijf kocht in enkele jaren tijd verschillende rekencentra en bedrijven als het CIOB op. Vervolgens sloeg RAET aan het reorganiseren en werden verschillende diensten aan gemeenten afgestoten. „Dit heeft bij die bedrijven toch ruim zestig arbeidsplaatsen gekost. Gemeenten als Apeldoorn, Hengelo en Leiden, die eerst mee overgingen naar RAET, hebben zich inmiddels al weer als klant bij ons gemeld. Dat beschouwen we als een teken aan de wand; dat je die overheidsinformatisering en de opslag van persoonsgebonden gegevens beter in handen van die overheid kunt laten”, aldus De Haas.

Door een onzer redacteurs *NRC*

DEN HAAG, 9 dec. — Justitie heeft maatregelen genomen voor een betere controle op delinquenten die verpleegd worden in de Van Mesdagkliniek en zonder begeleiding met verlof gaan.

De stichting Tegen Haar Wil had daarom gevraagd naar aanleiding van de moord op een 22-jarige studente in maart 1988, door een patiënt van de Van Mesdagkliniek in Groningen.

Het ministerie van justitie heeft de stichting meegedeeld dat het maatschappelijk werk in de inrichting concrete informatie verzamelt over patiënten die met verlof gaan door contacten met familie, vrienden en bekenden. Dezen worden ook beter dan voorheen op de hoogte gehouden van de stand van de verpleging van de betreffende patiënt.

Gegevens over de verlofdata, de tijden en de bezoeken die zijn afgesproken, worden door de afdeling van de inrichting doorgegeven aan het maatschappelijk werk, zodat controle mogelijk is. Nagegaan wordt steeds of de patiënt zich heeft gehouden aan de afspraken. Ook wordt geïnformeerd of zich bijzonderheden hebben voorgedaan tijdens de bezoeken van de patiënt. Elke week maakt een maatschappelijk werker schriftelijk rapport op over de contacten van de patiënt met medepatiënten en familie en andere activiteiten.

Delinquenten die ter beschikking zijn gesteld (tbs) voor seksuele delicten, worden volgens het ministerie niet als een aparte categorie beschouwd. De behandeling van alle tbs-gestelden heeft echter, naast gemeenschappelijke onderdelen ook elementen die op het individu zijn afgestemd. Het ministerie wijst er op dat er verschillen zijn in behandelmethoden in de inrichtingen. Zo zijn er afwijkingen in de hoeveelheid pornografisch materiaal die patiënten

mogen hebben en de voorwaarden die daarvoor worden gesteld.

Het ministerie acht het wel wenselijk dat in het behandelprogramma op een meer systematische manier aandacht wordt besteed aan de seksuele aspecten van de stoornis. Therapeuten en stafleden van tbs-klinieken hebben inmiddels een daarop toegepaste cursus gevolgd. In de inrichting Oldenkotte werkt al een stuurgroep die behandelmethoden uitwerkt voor seksuele delinquenten. Het ministerie bekijkt of het initiatief van Oldenkotte ook in andere inrichtingen kan worden toegepast.

Het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek (Nisso) heeft plannen voor de oprichting van een vereniging voor forensische seksuologie. Die zou psychotherapeutische behandelprogramma's moeten ontwikkelen voor mensen die seksuele misdrijven hebben gepleegd. Het ministerie van justitie ondersteunt dit initiatief.

De Stichting Tegen Haar Wil noemt de verbeterde controle en de andere maatregelen positief. Ontevreden is de stichting dat het ministerie niet voldoet aan het verzoek een onafhankelijk onderzoek te laten instellen naar mogelijke structurele fouten of persoonlijke nalatigheid in de Van Mesdagkliniek kort voor de moord op de Groningse studente. Volgens het ministerie is een dergelijk onderzoek overbodig, omdat intussen voldoende gegevens beschikbaar zijn over behandeling van de betreffende patiënt, de verlofregeling en de controle zoals die destijds plaats had.

**Betere controle
verlof seksuele
delinquenten**

Een tandarts die de borsten van een patiënte beroert, een keuringsarts die een vrouw langdurig vaginaal onderzoekt, een maatschappelijk werker die een relatie met een vrouwelijke cliënt begint, een arts die vrouwen voor een pilcontrole zich helemaal laat uitkleden. Seksueel misbruik door hulpverleners komt in alle beroepsgroepen voor. Langzamerhand wordt er ook meer over gesproken. Morgen is er in Ede een landelijke conferentie over dit onderwerp, waaraan driehonderd hulpverleners meedoen. Er zijn overigens nog steeds hulpverleners die seksueel contact met hun cliënte pogen te rechtvaardigen: „Daarbij krijgen ze in elk geval warmte.”

door Jet Bruinsma VK 7

Een huisarts had vier jaar lang een seksuele relatie met een patiënte. Ze had last van depressies, maar die bleven bestaan, ondanks de „behandeling” door de arts. Onlangs werd hij door het Medisch Tuchtcollege veroordeeld.

Een meisje van elf jaar werd regelmatig door de orthopeed onderzocht vanwege haar rugklachten. Dat zij zich voor dat onderzoek moest uitkleden en dat de dokter haar wervels bevoelde, vond ze logisch. Maar waarom hij achter haar kwam staan en haar tepels vastpakte, kon ze niet begrijpen.

Een fysiotherapeut werd steeds handtastelijker ten opzichte van een vrouwelijke cliënt. Toen ze daartegen bezwaar maakte, zei hij dat dat haar probleem was: ze was te verkrampd. Toen hij op een dag naast haar kwam liggen op de behandelafel, is ze weggegaan.

Enkele jaren geleden meldde 8 procent van een groep mannelijke hulpverleners in Nederland die meewerkten aan een wetenschappelijk onderzoek, dat zij één keer of vaker geslachtsge-meenschap hadden gehad met vrouwelijke patiënten of cliënten. Dat onderzoeksresultaat komt overeen met de uitkomsten van ander, grotendeels Amerikaans onderzoek.

Dat hulpverleners zich schuldig kunnen maken aan seksueel misbruik van cliënten, mag langzamerhand hardop, zij het behoedzaam en tactvol, worden gezegd. Het onderwerp raakt uit de taboe-sfeer. Vorig jaar mei publiceerden de geneeskundige hoofdinspecties voor volksgezondheid en de geestelijke

volksgezondheid een brochure over „Seksueel misbruik door hulpverleners”. De Riagg Noordhage in Den Haag kwam onlangs met aanbevelingen om seksueel misbruik te bestrijden. Datzelfde deden de gezamenlijke Riagg's in Amsterdam. Morgen doen bijna driehonderd hulpverleners mee aan een werkconferentie in Ede over seksueel misbruik.

Drs Evelyne Glaser, andragologe en voorheen werkzaam in de vrouwenhulpverlening, is verantwoordelijk voor de organisatie van het congres. „Seksueel misbruik door hulpverleners is nog een taboe-onderwerp”, zegt ze. „Maar we weten intussen dat het meer dan incidenteel voorkomt. Dat vinden we dermate zorgwekkend, dat we niet eerst willen wachten op een onderzoekscommissie die met harde cijfers komt. Ook nu al zijn er indicaties.

„Bij Tegen Haar Wil in Amsterdam komen per maand tien klachten over hulpverleners binnen. In 1987 werd aan meer dan 800 hulpverleners gevraagd of zij cliënten hadden die door een vorige hulpverlener seksueel waren misbruikt. Tweehonderd hulpverleners hadden in totaal met 400 van dergelijke cliënten te maken gehad. Wij beogen met deze conferentie te bereiken dat het onderwerp bespreekbaar wordt. Zo willen we voorkomen dat misbruik plaatsvindt. En we willen goede hulp bieden aan de slachtoffers.”

De term hulpverlener dekt veel verschillende beroepen: huisartsen, fysiotherapeuten, maatschappelijk werkers,

tandartsen, psychotherapeuten, enzovoort. De werkconferentie is voor hen bedoeld. Glaser: „Je kunt niet zeggen: die of die beroepsgroep, dat zijn de boosdoeners. Elke hulpverlener moet zich realiseren dat het in principe kan gebeuren.” De gevallen van misbruik die bekend zijn geworden, duiden daar ook op. De tandarts die zijn arm achter de patiënte in de stoel legt en haar borsten aanraakt. De keuringsarts die een vrouw langdurig vaginaal onderzoekt. De maatschappelijk werker die een relatie met een vrouwelijke cliënt begint en die na een tijdje verbreekt omdat hij een andere vriendin heeft gevonden. De arts die vrouwen die voor pilcontrole komen, zich helemaal laat uitkleden.

Seksueel misbruik in de hulpverlening gebeurt bijna altijd door mannelijke hulpverleners (in 92 procent van de gevallen) ten opzichte van een vrouwelijke cliënt of patiënt. Uit Amerikaans onderzoek komt naar voren dat 20 procent van alle hulpverleners meent dat seksueel contact positief kan zijn in de behandeling. Dat gegeven wordt treffend geïllustreerd door de uitspraak van een anonieme Nederlandse hulpverlener: „Is het niet erger als cliënten koel en kil behandeld worden, als je het vergelijkt met seksueel contact? Daarbij krijgen ze in elk geval warmte.” Maar de misbruikte vrouwen zien dat anders: 90 procent heeft het contact als negatief ervaren en er schade door ondervonden.

Glaser benadrukt hoe belangrijk het is dat een cliënt weet dat seksuele gedragingen niet thuishoren in de hulpverlening. Maar dan nog is het niet gemakkelijk voor een cliënte om te melden dat haar hulpverlener zich schuldig heeft gemaakt aan ongewenste intimiteiten of seksueel contact. „Het is soms heel ingewikkeld, omdat ze dat contact misschien wel degelijk wenste op dat moment. Maar het is aan de hulpverlener om daar niet op in te gaan. De positie van hulpverlener en cliënte is zo ongelijk: zij is afhankelijk.”

Nel van Alkemade, als projectleider vrouwenhulpverlening werkzaam bij de Haagse Riagg Noordhage, heeft ook een scherp oog voor de moeilijke positie van vrouwen die verliefd worden op hun therapeut. „Verliefdheid is vaak een onderdeel van de therapie. De vrouw krijgt opeens de aandacht die ze nooit heeft gekregen. Met name vrouwen die een lage dunk van zichzelf hebben, soms als kind mishandeld zijn, heb-

ben veel behoefte aan aandacht. Zij voelen zich geïllustreerd als de therapeut uit al zijn cliënten haar uitkiest. Het gaat niet aan om dan te zeggen: kijk, die therapeut wordt door zijn cliënte verleid.” Evelyne Glaser is niet erg onder de indruk van de 20 procent die seksueel contact in de hulpverlening in bepaalde gevallen als positief beschouwt. „Als een hulpverlener al vindt dat seksueel contact therapeutisch verantwoord is, is het wel raar dat daar zelden of nooit over gesproken wordt. Niet met collega's en niet met de supervisor (een deskundige „praatpaal” voor hulpverleners, j.b.). Men is vaak heel creatief in het verzinnen van redelijk klinkende verklaringen.”

Glaser geeft voorbeelden. „Tegen de

Afhankelijke patiënte klaagt niet gauw over gedrag hulpverlener

cliënte die veronderstelt dat haar therapeut wel met alle vrouwen uit zijn praktijk naar bed zal gaan, wordt gezegd: 'Nee, om jou geef ik echt.' Een vrouw krijgt te horen dat zij zich moet uitkleden om haar schaamte te overwinnen. Soms is er sprake van almachtige gevoelens bij de hulpverlener. Ook al heeft een vrouw alleen maar slechte ervaringen met sex, bij hem zal het anders zijn; hij zal haar positieve ervaringen kunnen bezorgen.”

Met enige verbazing stelt ze vast dat maar weinig beroepsverenigingen van hulpverleners in hun beroepscode een bepaling hebben opgenomen die seksueel misbruik verbiedt. Alleen de leden van de Nederlandse Vereniging van Psychotherapeuten (NVP), het Nederlands Instituut van Psychologen (NIP), de Nederlandse Vereniging voor Gedragstherapie en de fysiotherapeuten hebben zo'n code ondertekend.

Bij die code heeft de Riagg Noordhage aansluiting gezocht. Sinds halverwege dit jaar hebben alle hulpverleners van deze instelling een aanvullend arbeidscontract ter ondertekening voorgelegd gekregen, waarin staat dat zij zich zullen houden aan de NVP-code. De meesten van de tachtig behandelaren hebben getekend, vertelt Piet van Goozen, de directeur. Enkel hebben contact opgenomen met hun vakbond, en een klei-

Tuchtcolleges straffen medici steeds strenger voor seksueel misbruik

Door onze redacteur PETY DE VRIES

EDE, 8 dec. — „De medische tuchtcolleges zijn de laatste jaren scherper gaan veroordelen, juist op het gebied van seksuele misstappen.” Prof. mr. J.H. Hubben, hoogleraar gezondheidsrecht te Nijmegen en raadsheer bij het Gerechtshof te Arnhem, zei dit vandaag in Ede in een lezing tijdens een conferentie over seksueel misbruik door hulpverleners. Met steun van hoofdinspecteur volksgezondheid W.J.C. van Gestel doet hij onderzoek naar ongepubliceerde beslissingen van de tuchtcolleges. Van alle besluiten komt slechts tien procent in de openbaarheid.

„Het is nogal wat materiaal”, zegt Hubben. „Er worden zo'n 500 uitspraken per jaar gedaan. We zijn nu klaar met uitspraken over anesthesisten en psychiaters vanaf 1970.” Op de conferentie citeerde hij veel voorbeelden van veroordelingen van psychiaters, maar dat is niet omdat deze groep zoveel meer wandaden bedrijft dan hun vakbroeders. „Die indruk wil ik wegnemen”, aldus Hubben. „Toevallig hebben wij deze beroepsgroep helemaal bekeken, dus kan ik daar wat meer over zeggen. Het is een verschijnsel dat je in de hele gezondheidszorg tegenkomt. Alleen bij apothekers nauwelijks, die komen misschien wat minder in de gelegenheid.”

Voorbeelden van recente zaken: twee huisartsen die dit jaar wegens seksuele contacten met patiënten door de tuchtcolleges van respectievelijk Zwolle en Groningen voor één jaar de medische bevoegdheid is ontnomen. Of de Haagse gynaecoloog, ook voor één jaar geschorst, omdat hij gemeenschap had met een patiënte en

haar vervolgens tegen haar zin onder narcose aborteerde om de gevolgen van zijn daad ongedaan te maken.

Dat het beleid van de tuchtcolleges de laatste tijd scherper is geworden concludeert Hubben uit het feit dat in de laatste drie jaar meer psychiaters zijn veroordeeld wegens ongewenste lichamelijke intimiteiten dan in de twintig jaar daarvoor in totaal. De aantallen zijn overigens niet hoog: vier veroordelingen in de periode 1965-1986, en zes daarna. Er wordt niet alleen vaker veroordeeld, maar ook scherper. Hubben: „In de periode voor '86 werd er één keer een waarschuwing gegeven en drie keer werd een schorsing bepaald van twee weken tot een maand. In de zaken van na '86 is één psychiater de bevoegdheid voor het leven ontzegd, er is een keer een boete van 10.000 gulden opgelegd en er waren drie schorsingen van drie maanden tot een jaar. Twee weken, of desnoods een maand, stelt niets voor, dan ga je gewoon even met vakantie, maar met een schorsing van drie maanden of meer word je echt in je beroepsuitoefening aangetast.”

Verontschuldigingen dat de patiënte zich zo aan haar arts vastklampte of zelf avances maakte, worden niet door de tuchtcolleges geaccepteerd, zegt Hubben. Een psychiater die door een patiënte bij haar thuis werd uitgenodigd en daar niet op inging, maar later wel seksueel contact met haar had in de behandelkamer „omdat zij daar baat bij zou hebben”, werd ook veroordeeld: „De vaste lijn in al die uitspraken die ik tot nu toe gezien heb is dat seksueel

contact, maar ook andere lichamelijke intimiteiten met patiënten, altijd worden afgewezen. Ook als de arts zelf verliefd wordt, geldt dat niet als excuus. In dat geval moet hij de behandeling afbreken, en, als beide partijen dat willen, de relatie op persoonlijke voet voortzetten”.

Klassejustitie

Is er overigens niet, doordat het tuchtcollege — dus een groep van vakbroeders — over deze gevallen oordeelt, sprake van klassejustitie? De Haagse gynaecoloog bijvoorbeeld zou zich voor zijn wandaden toch eerder voor de strafrechter moeten verantwoorden? Hubben: „Medisch tuchtrecht en strafwetgeving kunnen hier naast elkaar bestaan, ze vervullen elk een eigen functie. Maar er is een grote leemte in onze strafwetgeving. Het wetboek van strafrecht stelt weliswaar seksueel contact tussen hulpverleners en volwassen patiënten strafbaar, maar alleen als het gaat om opgenomen patiënten. Patiënten die poliklinisch worden behandeld, en dat gebeurt de laatste jaren steeds meer, vallen hierbuiten. Het is toch te gek dat dezelfde seksuele daad in dezelfde behandelkamer wel onder het wetboek van strafrecht valt als iemand opgenomen is, maar niet als er sprake is van een poliklinische behandeling”.

In de Tweede Kamer ligt al een jaar een voorstel tot een wijziging in het wetboek van strafrecht die dit opmerkelijke verschil ongedaan moet maken. Hubben: „Het wordt tijd dat de Kamer dit wijzigingsvoorstel nu eindelijk eens behandelt. Hetzelfde geldt voor het wetsvoorstel Beroepen in de Gezondheidszorg (BIG), met een voorgeschiedenis van al zo'n twintig jaar. Die wet zal het medisch tuchtrecht, dat nu alleen nog geldt voor artsen, apothekers, verloskundigen en tandartsen, verruimen voor veel meer groepen hulpverleners op het gebied van de gezondheidszorg en het maatschappelijk werk. En dat is hard nodig.”

ne minderheid heeft uit verontwaardiging „nog niet” getekend. Het zegt iets over de gevoeligheid van de materie.

Om de kwaliteit van de vrouwenhulpverlening te verbeteren heeft de Haagse Riagg maatregelen voorgesteld ter bestrijding van seksueel misbruik bij hulpverlening. Het aanvullend arbeidscontract is daarvan een onderdeel. De beschikbaarheid van een brochure voor de cliënten en een adres waar vrouwen met hun klachten terecht kunnen, is een andere maatregel.

De conferentie van morgen zal moeten uitwijzen hoe seksueel misbruik door hulpverleners het beste kan worden aangepakt. Eenvoudig zal dat niet zijn, want cliënten voelen er doorgaans niets voor om hun hulpverlener aan te klagen. Van Alkemade: „In eerste instantie willen vrouwen het vaak niet vertellen. Ze vinden het sneu voor de hulpverlener. Of ze zien zichzelf als oorzaak: zij zijn immers zelf verliefd geworden? Als er klachten over een vorige hulpverlener zijn, moet de cliënte ermee instemmen dat het gemeld wordt. Er zou een vertrouwenspersoon moeten zijn bij wie klachten anoniem worden gemeld.”

Maar niet alleen de cliënt zwijgt, ook de hulpverlener zelf spreekt niet gemakkelijk over zijn verliefdheid ten opzichte van een cliënt. Van Alkemade: „Tot voor kort was je een trut als je erover begon tegen collega's. Het wordt onder collega's ook dikwijls gebagatelliseerd. Daarmee laat je niet alleen het slachtoffer in de kou staan, maar ook de hulpverlener. Het is ook moeilijk om je eigen seksuele gevoelens aan de orde te stellen. Dat heb je in je opleiding niet geleerd.”

Van Goozen beseft dat Noordhage zijn nek heeft uitgestoken met de maatregelen ter bestrijding van seksueel misbruik: „Het is een heel précair onderwerp. Als je het aan de orde stelt, laad je de verdenking op je dat het in jouw instelling een berezooi is.” Maar hij houdt vast aan zijn uitgangspunt. „Seksueel misbruik is niet toegestaan. Ik zie het als een beroepsfout. Maar je moet per geval bekijken wat je gaat doen. Als je kunt aantonen dat iemand op een morbide manier bezig is geweest, gaat hij eruit. Maar als het nu een heel goede hulpverlener betreft? Of iemand met weinig ervaring, die erkent dat hij te ver is gegaan? Het is ontzettend tricky.”

misbruik als „beroepsfout”

Signalement / Piet Vroon

Oordelen

VK 2

Dezer dagen laat het gerechtshof in Arnhem het doek vallen over de Maurikse zaak op het gebied van seksueel misbruik. Ik heb wat twijfels.

Stel dat u een hart beluistert of de naald van een pick-up bekijkt. U kunt dan twee fouten maken. De ene houdt in dat u niets hoort en ziet. Dat kan een cardioloog geld kosten of een grammofoonplaat verwoesten. De tweede fout is dat u ten onrechte een afwijking constateert. Dat leidt tot onnodig dotteren en de zinloze aanschaf van een naald. Over de processen die deze fouten doen ontstaan, bestaat een goede theorie, die zegt dat het niet mogelijk is beide typen vergissingen te vermijden. Voor het recht geldt dat ook. Een slachtoffer krijgt in het ene geval geen „genoegdoening”. In het andere gaan onschuldigen achter de tralies. Dat laatste dreigde te gebeuren in en om de Bolderkar en Oude Pekela. Gelukkig bleek dat flauwekul in de wereld was geholpen. Ook in de Maurikse zaak kan zo iets aan de hand zijn.

1. De vriend van een ziekenverzorgster maakt een eind aan de relatie. Het meisje raakt in een staat van verwarring. Zij komt terecht in een opvanghuis. Een begeleidster schrijft een lang verhaal over seksueel misbruik door een enorm aantal mannen en zelfs dieren. Dat was voldoende reden om een stuk of tien mensen op te pakken en te verhoren. Wegens gebrek aan bewijs werd een aantal vrijgelaten.

2. Een debiele man biecht op en wordt veroordeeld. Hij kan het een en ander gedaan hebben, maar dat hij bekende, verbaast me niet. Je moet stevig in de schoenen staan om verhooren te doorstaan; wankelen van geest handhaven zich door te menen dat anderen doorgaans gelijk hebben.

3. Het meisje wordt verhoord. Zij doet niet veel meer dan schudden en knikken. Een seksuoloog zegt dat haar uitingen overeenstemmen met de in het opvanghuis geschreven verklaring. Deze „consistentie” is volgens hem een teken dat de waarheid wordt gesproken. Daar schrik ik van. Laat mensen naar een tafereel kijken en je krijgt ten dele verschillende verhalen. Bovendien verandert het relaas een beetje als je opnieuw in je geheugen moet gaan graven. Onze herinneringen zijn van nature inconsistent: een enorm verslag dat tot in de details blijft kloppen, maakt me twijfelmoedig.

4. Volgens de stukken lijdt het meisje aan anorexia nervosa, zij wil zichzelf lichamelijk beschadigen, zij heeft depressies en zelfmoordgedachten. De

seksuoloog zegt dat lijdsters aan anorexia nervosa bijna altijd seksueel zijn misbruikt. Bijna altijd is volgens mijn gegevens vijf percent van de gevallen. Afgezien daarvan is het meisje, als zij een normaal postuur heeft, geen anorexiet: zij schrijft in een brief dat zij 54 kilo weegt.

5. Een psycholoog brengt een rapport uit over een van de verdachten. Er staat in dat deze beschikt over „primitieve stootkracht”, wat dat ook moge zijn. Die conclusie wordt onder meer getrokken op grond van de test van Wartegg, volgens de vakpers een waardeeloos ding. Bovendien zegt het feit dat iemand op dit moment een bepaald kenmerk heeft, niets over de vraag welk concreet gedrag ooit is vertoond. Om dat laatste gaat het.

6. Het meisje kan in een slechte staat zijn geraakt door seksueel misbruik. Mogelijkheid twee is een combinatie van wanhoop en rancune wegens de verlaten door haar vrijer. Mogelijkheid drie is dat zij depressief werd omdat een groot aantal vrouwen in haar familie dat is of is geweest. Depressiviteit is in sterke mate erfelijk bepaald. Kiest u maar.

7. Wie zeer somber is, construeert of verzint vaak een droevige levensgeschiedenis. Dat is geen liegen, maar een niet of nauwelijks bewuste vorm van geheugenvervalsing.

8. Een zuster van het meisje verklaart dat zij eveneens vaak is verkracht. Vreemde handelingen zouden zijn begonnen toen zij net een jaar oud was, en zij zou woordelijke herinneringen bewaren aan gesprekken. Dat is bij mijn weten onmogelijk op die leeftijd.

9. Het slachtoffer wordt verpleegd, maar schrijft in een brief dat zij nog regelmatig in Utrecht is verkracht. Hoe kan dat? Zij zou bovendien getuige hebben moeten zijn van vrijages van haar genoemde zuster, die eveneens wegens ernstige stoornissen wordt behandeld. Hoe kan dat?

Als mensen een beetje getikt of debiel zijn en een misdrijf hebben begaan, worden zij vaak ontoerekeningsvatbaar genoemd, ofwel niet serieus genomen. Als iemand zwaar gestoord is, buitengewoon vreemde dingen zegt en indirecte verklaringen aflegt, denkt men heel anders. Nu ik dit nalees, ben ik niet bang meer. Ik ben doodsbang. Voor deskundigen die zoveel dingen zo zeker weten, voor de wetgever die zegt dat een rechter geen twintig tentamens over menselijk gedrag hoeft te doen, en voor het feit dat in Nederland geen enkel boek over dwalingen te vinden is.

Veroordelingen van vijf tot drie jaar in Maurikse incestzaak

Door een onzer redacteurs NRC

ARNHEM, 7 dec. — Twee broers en de buurman van een nu 23-jarige vrouw uit Maurik zijn vanochtend door het gerechtshof in Arnhem veroordeeld tot gevangenisstraffen van vijf, vier en drie jaar wegens veelvuldig en langdurig seksueel misbruik van de vrouw.

Het vonnis in deze zogeheten Maurikse incestzaak is bijna identiek aan een eerdere uitspraak van de rechtbank. De procureur-generaal had in deze meest gerucht-makende incestzaak die in Nederland ooit tot vervolging heeft geleid, twee keer negen en vier jaar gevangenisstraf geëist.

Volgens het hof hebben de verdachten in ernstige mate misbruik gemaakt van hun machtspositie ten aanzien van de toen minderjarige vrouw. „Zij is op grove en gewelddadige wijze seksueel misbruikt en vernederd als ware zij een willoos en rechteloos object dat naar believen kan worden gebruikt.”

Het slachtoffer heeft twee jaar geleden aangifte gedaan van vele honderden, meest bizarre seksuele handelingen waartoe een tiental familieleden en kennissen haar zouden hebben gedwongen. De vrouw was door de gebeurtenissen zo getraumatiseerd dat zij feiten die haar door een hulpverlenster werden voorgehouden alleen door knikjes of hummetjes kon bevestigen of ontkennen. De advocaten van de verdachten meenden dat om deze reden de aangifte niet genoeg bewijskracht kon worden toegekend.

Het gerechtshof noemt de aangifte van het slachtoffer „uiterst geloofwaardig”. Het hof wijst erop dat de vrouw al voor de aangifte met kennissen over de feiten had gesproken. Een neef van het

slachtoffer is door de rechtbank vorig jaar tot een gevangenisstraf van enkele maanden veroordeeld nadat hij zestig verkrachtingen had bekend.

Het verzoek van advocaat Veldhuijzen de misbruikte vrouw psychiatrisch te laten onderzoeken gelet op de erfelijke psychische ontsparingen die zich volgens de raadsman in de vrouwelijke tak van de familie voordoen, werd door het hof afgewezen. Het hof verwacht niet dat een dergelijk onderzoek nieuw licht op de feiten zal werpen. Bovendien vinden de raadsheeren dat de rust van het slachtoffer door een nieuw onderzoek geweld wordt aangedaan.

De suggestie van de door advocaat Bovens ingeschakelde psycholoog prof. dr. P. Vroon, dat het slachtoffer het hele verhaal wellicht heeft verzonnen uit wraak voor een mislukte jeugdliefde kende het hof geen enkele waarde toe. Vroon debatteerde voor het hof met seksuoloog prof. J. Frenken, die de verklaringen van het slachtoffer „onverkort geloofwaardig” noemde.

Het gerechtshof zegt lagere straffen te hebben opgelegd dan waren geëist omdat gebleken is dat het slachtoffer zich verantwoordelijk voelt voor de gevolgen van de aangifte voor de familie. Ook het „bestraffende” effect dat uitgegaan is van de belangstelling van de media wordt door het hof als een strafverminderende omstandigheid in acht genomen.

Vroons validiteit vk 9

In zijn rubriek Signalement van zaterdag 2 december uit Vroon, naar mijn mening terecht, kritiek weer op een onderzoeksmethodiek van een seksuoloog. Van de negen punten die hij behandelt, is er echter één een vreemde eend in de bijt, en bovendien ongenueanceerd. In punt vijf geeft hij namelijk aan, dat in een rapport van een psycholoog een conclusie over een van de verdachten is gebaseerd op onder meer de Wartegg-test. Volgens de vakpers een waardeloos ding, aldus Vroon.

Voor Vroon zal het niet onbekend zijn dat vele tests die in een diagnostisch onderzoek worden gebruikt een geringe betrouwbaarheid en/of validiteit bezitten. Ondanks dit gegeven is het toch nog mogelijk om verantwoorde en betrouwbare uitspraken te doen over de onderzochte, wanneer de diagnosticus zich laat leiden door wetenschappelijke regels. Een belangrijke regel in dit verband is onder andere dat wanneer bepaalde eigenschappen van de persoon in tests zich manifesteren, de kans gering is dat dit op toeval berust.

Voorts stelt Vroon dat een bepaald kenmerk op dit moment niets zegt over de vraag welk concreet gedrag ooit is vertoond. In deze uitspraak verliest Vroon mijns inziens de realiteit uit het oog en veegt hij met een absolute opmerking vrijwel alle justitiële gedragsrapportage van tafel. Een relativerende opmerking was hierbij wel op zijn plaats geweest. Het gaat mij te ver dat ik hem moet uitleggen, dat gedrag wordt bepaald door — stabiele — persoonskenmerken en/of omgevingsfactoren.

Wanneer Vroon tot slot schrijft dat hij angstig wordt van het gegeven, dat rechters met een gebrekkige kennis over menselijk gedrag moeten oordelen over verdachten, dan is het juist voor een gedragsdeskundige desgevraagd de taak en verantwoordelijkheid om hen zo volledig mogelijk te informeren. Mocht Vroon in de toekomst weer worden opgeroepen als getuige-deskundige, dan dient hij de waarheid te spreken en niets dan de waarheid.

SILVOLDE

M. Z. Pyrek
orthopedagoog

Veroordeelden Maurikse zaak gaan in cassatie

(Van onze verslaggever)

ARNHEM/UTRECHT — De drie verdachten in de Maurikse incestzaak zijn in cassatie gegaan tegen hun veroordeling anderhalve week geleden.

Het Arnhemse gerechtshof veroordeelde hen tot respectievelijk vijf, vier en drie jaar. Hoofdmotief voor de cassatie is, dat het gerechtshof in zijn bewijsconstatering niet de verklaringen van de getuige-deskundigen heeft meegewogen.

20-12
Dagblad Kennemerland

Adviescentrum: Foutje in zaak Heldringstichting

TR 12-12

Van een onzer verslaggeefsters
AMSTERDAM – De neef van de ex-predikant-directeur van de Heldringstichtingen in Zetten is een beetje geërgd. Volgens het jongerenadviescentrum AID in Nijmegen zou zijn oom, de vader van de psychiater die wordt verdacht van seksueel misbruik van vele cliënten, vóór 1974 ook een aantal meisjes hebben misbruikt toen hij predikant-directeur was van de Heldringstichtingen.

„Dat lijkt me onmogelijk, mijn oom is in 1960 overleden.“

Tiny Delissen van het jongerenadviescentrum, die het persbericht het land instuurde, geeft toe dat er een foutje is gemaakt. „Ik wist niet dat de man al dood is. Maar hoe dan ook, de klachten blijven recht overeind staan. Er zijn vijf vrouwen die ons belden dat ze in de periode 1953-'54 seksueel zijn misbruikt door de predikant-directeur.“

Het is allemaal wat ongelukkig overgekomen, denkt Delissen. „We noemden 1974 omdat in dat jaar de inmiddels aangehouden zoon-psychiater bij de stichting kwam werken. Voor die tijd blijken er dus ook vrouwen seksueel te zijn misbruikt door zijn vader.“

Was het niet beter geweest om de aantijgingen eerst uit te zoeken en niet zomaar af te gaan op een paar telefoontjes? „Iedere keer wanneer er over Zetten wordt geschreven krijgen wij weer telefoontjes van vrouwen die ooit zijn misbruikt. En nu gaan er dus ook vrouwen bellen die zeggen door de predikant-directeur te zijn misbruikt. Als de rijkspolitie hoort dat de vrouwen inmiddels de vijftig zijn gepasseerd en het delict dus allang is verjaard, dan worden ze naar ons verwezen. Maar wij weten ook niet wat we voor deze vrouwen kunnen doen. We zijn een jongerenadviescentrum en hebben natuurlijk geen ervaring in het opvangen van deze vrouwen.“

Na de aanhouding van de ex-psychiater-directeur belden dertig vrouwen naar het AID. Daarvan vertelden 22 vrouwen door de ex-directeur te zijn misbruikt, drie door andere mensen binnen de Helderingsstichting en vijf door de inmiddels overleden vader van de ex-directeur.

Om de verwarring nog groter te maken vertelt Delissen dat de laatste vijf hoofdzakelijk lichamelijk zijn mishandeld door de predikant-di-

recteur. Het lijkt de neef onwaarschijnlijk dat zijn oom de pupillen indertijd iets gedaan zou kunnen hebben, omdat 'hij niet met de meisjes in aanraking kwam'. Ook een ex-personeelslid van de Helderingsstichtingen reageerde op het mogelijk seksueel misbruik van de inmiddels overleden predikant-directeur. „Wanneer de predikant met de meisjes sprak was daar altijd iemand bij.“

„Er moet hulp komen voor deze vrouwen, dat is de enige reden waarom we de zaak in de publiciteit hebben gebracht“, zegt Delissen. Met het Sinai-centrum in Amersfoort, dat oorlogsslachtoffers behandelt, heeft Delissen afgesproken dat alle vrouwen naar Riaggs en maatschappelijk werkers worden doorverwezen. Bij ernstige gevallen is het Sinai-centrum bereid om vrouwen te behandelen.

Nu ook beschuldigingen tegen vader van directeur meisjestehuis in Zetten

TR 11-12

Van een onzer verslaggevers
NIJMEGEN – Volgens het Jongeren advies centrum AID in Nijmegen heeft ook de vader van de ex-directeur van de Helderingsstichtingen in Zetten zich vergrepen aan meisjes die in deze inrichtingen verbleven. De man was tot 1973 als predikant en directeur aan de Helderingsstichtingen verbonden.

De ontslagen directeur, een 59-jarige psychiater uit Nijmegen, wordt ervan verdacht gedurende een reeks van jaren meisjes seksueel misbruikt te hebben. Op 14 maart dient tegen hem een strafzaak voor de Arnhemse rechtbank.

Een maand geleden heeft een aantal oud-bewoonsters al een kort geding tegen de psychiater gewonnen, waarin zij een voorschot eisten op een schadeclaim van negen ton. Op basis van de verklaringen tijdens deze zaak, zei de Arnhemse rechtbankpresident dat het 'waarschijnlijk' is dat de ex-directeur regelmatig pupillen misbruikte, 'tot herhaalde verkrachting toe'. Het jongeren-

centrum AID zegt in de laatste maanden van vijf vrouwen tussen de 35 en 60 jaar telefoontjes ontvangen te hebben, waarin de vader van de ex-directeur alsmede een religieuze die eveneens aan de Helderingsstichtingen verbonden was, worden beschuldigd. De vrouwen getuigden tot in detail van seksueel misbruik, lichamelijke mishandeling en geestelijke onderdrukking. De algemeen coördinator van het AID, Tiny Delissen, twijfelt niet aan de betrouwbaarheid van de verklaringen.

Bij de rijkspolitie in Nijmegen, die het onderzoek tegen de ex-directeur heeft gedaan, zijn destijds geen meldingen binnengekomen van vrouwen die de vader van de psychiater beschuldigden. De meldingen kwamen bij het jongerenadviescentrum binnen omdat die instelling in het verleden nauw heeft samengewerkt met de Belangenvereniging Minderjarigen (BM). De BM stelde de situatie in Zetten al jaren geleden aan de kaak, onder meer in twee zwartboeken over de Helderingsstichtingen.

GEDACHTEN OP DINSDAGOGHTEND

De goede relaties van psychiater F.

VN 2/12

Als een doofpot tot de rand is gevuld en geen mantel dikker blijkt dan de mantel der liefde wordt het lastig om één schuldige aan te wijzen. Misschien dat dit aspect aan de orde komt als de Arnhemse rechtbank volgende week woensdag 6 december de zaak behandelt tegen psychiater Theo F., de ex-directeur van de Helderingsstichtingen in Zetten die pupillen jarenlang zou hebben misbruikt. Het eerste zwartboek waarin de praktijken van de zenuwarts werden aangeklaagd, dateert uit 1975. Daarna doken voortdurend nieuwe getuigenissen op over de ongewenste intimiteiten van F. Toch duurde het tot december vorig jaar voordat het bestuur besloot om F. op grond van nieuwe klachten te schorsen. In maart van dit jaar werd hij gearresteerd, maar hij moest na drie maanden voorarrest worden vrijgelaten omdat op de uitgebrachte dagvaarding een stempeltje ontbrak.

De vraag ligt voor de hand: hoe is het mogelijk dat het ministerie van Justitie (waaronder 'Zetten' ressorteert) en het bestuur van de inrichting niet veel eerder een onderzoek instelden naar het functioneren van de in opspraak geraakte psychiater? In plaats daarvan werden zijn bevoegdheden geleidelijk uitgebreid. In 1979 maakte de psychiater promotie. Voortaan was hij bovendien algemeen behandelingsdirecteur van de Vereniging der Helderingsstichtingen, waartoe zowel een orthopedagogisch instituut als een jeugdpsychiatrisch centrum behoren. In die positie was hij bijna oppermachtig.

Dokter F. had zich – alle opwinding rondom zijn persoon ten spijt – ontwikkeld tot spil van een netwerk van stichtingen, verenigingen en niet te vergeten: goede relaties. Hij verkeerde op uitstekende voet met voorzitter W. Bakker van de stichtingen, in het dagelijks leven commissaris van politie te Arnhem. Eendrachtig werd naar constructies gezocht die het kapitale vermogen van de in 1848 opgerichte Vereniging der Helderingsstichtingen moesten veilig stellen. Zo werd op de valreep van 1980 alert ingespeeld op de aangekondigde herziening van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten. Voortaan zouden instellingen eigen middelen moeten

aanspreken voordat ze gebruik konden maken van verschillende subsidieregelingen. Geen nood: per 31 december 1980 werden de vermogenswaarden overgeheveld naar een ijlings opgerichte stichting Fundatie der Helderingsstichtingen. De rijke vereniging is op papier ineens een straatarme vereniging; de subsidies zijn veilig gesteld.

De schrijfster Annie Bijnoord (ex-Zetten-pupil, die over haar kinderbeschermingsverleden de roman *Krassen* schreef) kent meer voorbeelden van dergelijke vindingsrijkheid. Veelzeggend is een notitie van dokter F. boven de notulen Directievorming d.d. 26 november 1987, waarin werd voorgesteld het jeugdpsychiatrisch centrum De Lingewal in Zetten tijdelijk te laten fuseren met het gelijksoortige instituut De Edehorst in Ede. Na verloop van tijd zou De Lingewal opnieuw, maar dan 'economisch versterkt' bij de Helderingsstichtingen worden gevoegd. Een geniaal plan, vond F., die schreef: 'Zie deze kriebels zoals een roofvogel ze zou zien uit de lucht, als de camouflage die het ei aan het oog onttrekt.'

Intrigerend zijn ook de notulen van de vergadering van 20 juli 1988, waarin werd gesproken over de Gelderse Stichting, die onder het bestuur van de Vereniging der Helderingsstichtingen zou komen. Besloten werd de naam van dokter F. – die alles met het plan te maken had – uit de structuurroep weg te laten 'omdat deze naam in de context van de bedoeling van het overleg een te sterk accent zou kunnen krijgen'. Tactische manoeuvres moesten critici op een afstand houden. Ongemerkt werd de toch al aanwezige kloof tussen de defensief optredende inrichting en de boze buitenwereld steeds groter. Zo ontstond een klimaat waarin onrechtmatigheden haastig werden gladgestreken.

In de bestuurskamer van de Helderingsstichtingen hangt het portret van de grondlegger, ds Ottho Helderling. Zijn lijfspreuk was: 'De waarheid boeit, bindt en overwint ieder tot wien zij louter, eenvoudig en krachtig komt.' Maar daar hebben zijn 'nazaten' zich niet veel aan gelegen laten liggen.

RK

Eerder misbruik in Zetten in jaren '50

NIJMEGEN, 12 dec. — De meldingen die onlangs bij het Jongerenadviescentrum AID in Nijmegen zijn binnengekomen over misbruik van ex-pupillen door de vader van de voormalige directeur-psychiater van het orthopedagogisch en jeugdpsychiatrisch centrum van de Helderingsstichtingen in Zetten, zijn afkomstig van vijf vrouwen die halverwege de jaren vijftig in de inrichting verbleven. Dit zegt het Jongerenadviescentrum in reactie op de mededeling dat de man, die als predikant en directeur aan de inrichting was verbonden, in 1960 is overleden. Eerder liet het Jongerenadviescentrum weten dat dit misbruik voor '73 heeft plaatsgehad.

DE SEKSUELE TERREUR IN DE ZETTENSE INRICHTING

HET SCHRIKBEWIND

VAN EEN

PSYCHIATER

Jarenlange acties tegen een psychiater van een inrichting voor meisjes in Zetten resulteerden alleen maar in zijn promotie. Eindelijk, na veertien jaar, vindt men gehoor. De man moet zich nu verantwoorden voor aanranding, ontucht en verkrachting. Een ongelooflijke zaak uit de Betuwe.

P. VAN DER EIJK

GT 1

Soms leken het verhalen uit een concentratiekamp. Het woord *beul* viel en een van de slachtoffers leed volgens een psychiater nog steeds aan een soort *kyndroom*. Vanaf de rij waar de vrouwen zaten die het allemaal hadden meegemaakt klonk nu en dan een onderdrukte smik. Het betrof niet meer dan een kort gesprek, enkele weken geleden tegen de voormalige directeur annex psychiater F. van de instelling voor 'moeilijk opvoedbare' meisjes in Zetten, in de Betuwe. Toen ging het alleen nog maar om een schadevergoeding, een civielrechtelijke zaak dus. Volgende week, 6 december, zal F. zich in Arnhem voor de strafrechter moeten verantwoorden. De aanklacht luidt: ontucht met en aanranding en verkrachting van vele meisjes, pupillen van de inrichting, en dit over verloop van vele jaren. Een bizarre, ongelooflijke zaak.

De advocaten van de vrouwen schetsten een beeld van machiswellust, seksueel misbruik en terreur van een duur en een omvang die men in het toch zo aangeharke en overzichtsrijke Nederland niet voor mogelijk zou houden, al helemaal niet in een grote inrichting. Het ging om jonge meisjes die veelal van de ene inrichting naar de andere waren gesleept, die soms uit huis waren weggenomen vanwege incest door vader en andere familieleden en die nu, volgens henzelf en hun advocaten, in de Helderingsstichting te

deze maand het kort geding tegen hem aanspannen niet hem zonder enige terughoudendheid van het allereerste te beichten en deeld zal worden. Ook de president van de rechtbank die uitspraak deed in het kort geding oordeelde *het vrijwel zeker te achten* dat F. schuldig zal blijken. Vandaar ook en inging op de eis van de vrouwen, aan ieder van wie de psychiater (voorlopig) 1500 gulden zal moeten betalen.

Er is kortom in Nederland niemand meer te vinden die de directeur nog de hand boven het hoofd wil en durft te houden. "Dat komt", zegt een van de advocaten van de vrouwen die een eis tot schadevergoeding hebben ingesteld, *mr. Gabi van Driem*, "doordat er, los van elkaar, zoveel aanklachten tegen hem zijn ingebracht. Aan het waarheidsgehalte van die verhalen hoeft niet getwijfeld te worden. Daarvoor komen de bijzonderheden teveel met elkaar overeen."

ZWARTBOEK

Het begon allemaal al lang geleden. De *Belevingsvereniging Minderjarigen* gaf in 1974 een zwartboek uit (*Zetten, zat, gezellen*) waarin een stroom van de ernstigste beschuldigingen tegen de inrichting werd gepubliceerd. Vooral de psychiater-directeur F. ('de wandelende angst'), woonachtig op het terrein van inrichting, in een huis naam droeg, werd daarin afgeschilderd als de kwaaië pier, als een meedogenloze man die verantwoordelijk was voor een beleid dat werd gedragen op wat op terreur leek: de meisjes werden om het minste voortdurend in isoleerkamertjes en -afdelingen opgesloten, ze werden onder de medicijnen gestopt en in maar al te vaak voorkomende acute situaties, of wat daarvoor gehouden werd, *plaatgespoten*.

De opvoeding was gebaseerd op wettenschappelijke inzichten ontleend aan Pavlov en Skinner: straf en beloning. Maar de werkelijkheid was dat er een liefdeloos beleid werd gevoerd, waarbij afstandelijkheid het uitgangspunt was. Het ging om 'moeilijk opvoedbare meisjes', later gencanceerd tot 'meisjes in een moeilijk opvoedbare situatie', waarmee werd aangegeven dat zij, hoe onaangepast vaak ook, niet zozeer daaraan schuld hadden. Zij kwamen veelal uit wat toen nog a-sociale gezinnen werden genoemd, waar incest geen zeldzaamheid was. Het ging om meisjes die vaak in andere instellingen niet te handhaven waren geweest en Zetten werd dan ook gezien als een soort eindstation, een opbergplaats voor jongeren met wie niemand raad wist. Dat de leiding er het gemakkelijk had durfde dan ook niemand te zeggen. Maar de oplossingen voor de problemen gingen alle perken te buiten, ook dat was wel duidelijk.

Niet dat het schokkende rapport onder tafel werd gewerkt. Er kwam veel publiciteit, en een publieke discussie, maar niet alles werd geloofd. *De Telegraaf*, toch altijd belust op een reël, koos van de weermotstuit de kant van de inrichting. De jongelui van

'HAAR LEVEN HEEFT VAAK AAN EEN ZIJDEN DRAADJE GEHANGEN'

Als meisje werd deze vrouw in 1973 in de psychiatrische afdeling van de Helderingsstichting opgenomen. Tijdens haar eerste gesprek met de psychiater in diens spreekkamer moest zij in detail vertellen wat haar vader met haar gedaan had, toen hij haar verkrachtte. Hij wist dat het meisje door haar vader, broer en zwager verkracht was. Juist van deze ne die al zo enorm beschuldig was heeft hij op walgelijke wijze misbruik gemaakt. Nadat zij haar verhaal verteld had zei de psychiater dat zij dit alles had verzonnen.

Tijdens dat gesprek was de deur van de spreekkamer op slot. Zij moest zich geheel ontkleden — hetgeen niet gebruikelijk is bij een therapeutisch gesprek met een psychiater. Terwijl hij haar onderzocht ging hij verder met vragen stellen over wat haar vader deed met haar had gedaan. Hij streelde haar overal tijdens dit onderzoek, zeggend dat zij dat lekker vond. Ook bij het inwendig onderzoek dat hij deed zei hij dat zij dat lekker vond. Enkele dagen later kwam hij in haar kamer en gaf hij haar tabletjes en een injectie. De deur ging op slot. Opnieuw ging hij vragen stellen over haar ervaringen met haar vader en vroeg hij of deze haar wel eens had vasgebonden. Daarna bond hij haar vast. Voordat ze de injectie kreeg had ze zich moeten ontkleden. De man heeft haar vervolgens verkracht. Hij kwam in haar klaar. Daarna heeft zij geruime tijd in de isoleer gezeten.

Ze vertelde haar moeder wat haar was overkomen. Die is toen naar de psychiater toegestapt die haar wijsmaakte dat haar dochter totaal gek was. Hierna werd het meisje niet meer ongesteld. In de isoleer dwong de psychiater haar hem met de mond af te zuigen. Onderwijl sprak hij steeds met haar over wat haar vader met haar had gedaan. Opnieuw verkrachtte hij haar. In die isoleer cel is op een gegeven ogenblik ene zusster Frida gekomen die tegen het meisje zei dat ze iets bij haar weg kwam halen dat haar vader daar gemaakt had. Zij is toen geboortet. Na de injectie die deze zusster haar gaf is zij buiten bewustzijn geraakt. Hoe de abortus precies heeft plaatsgevonden weet zij niet.

Nadat zij weer bijkwam heeft zij gedurende lange tijd erg veel bloed verloten. Zij was aan beide zijden verlamd. Na enige tijd is zij overgebracht naar het Wilhelmina Gasthuis in Amsterdam. Alles wat de psychiater met haar had gedaan vertelde ze aan de zusters in het WG maar deze deden niets. Men keek haar aan alsof men wilde zeggen: *ach ja meisje, dat alles verzin je. Arm kind, je bent door je vader verkracht en die verkrachting projecteer je op de psychiater*. Men wist niet wat men met haar moest. Het was onmogelijk dat het meisje zwanger was van haar vader want voordat ze in Zetten werd opgenomen was zij een aantal maanden op de afdeling psychiatrie van het WG opgenomen geweest. In de periode na haar ontslag uit Zetten is zij al haar ellendige ervaringen door elkaar voor haar geestesoog gaan zien: de verkrachting door haar vader, die door haar broer, vermengd met de verkrachting door de psychiater. Die beelden waren voor haar zo erg dat zij zichzelf is gaan pijnigen om de

beelden kwijt te raken. Zij is naalden in haar lichaam gaan steken, zo diep en zo vaak dat zij hevige pijn leed. In de loop der jaren heeft zij talrijke operaties moeten ondergaan om de naalden uit haar lichaam te laten verwijderen. Zij had ze namelijk recht naar beneden gestoken. Vorig jaar werden de laatste naalden onder volledige narcose verwijderd. Aan verschillende (met name genoemde) personen heeft zij in het verleden over de verkrachting door de psychiater verteld, in 1976 al met name genoemde psychiater die haar behandelde. Door herhaalde zelfmoordpogingen heeft haar leven vaak aan een zijden draadje gehangen."

(Mr. Gabi van Driem in het kort geding tegen de directeur-psychiater inzake een eis tot schadevergoeding)

Verslag DT 1

de Belangenvereniging Minderjarigen, langharig en opstandig als ze waren, konden van deze krant per definitie geen gelijk hebben. Vandaar dat er verhalen versche- nen over ouders die beweerden dat het ver- blijf in Zetten juist zo goed uitpakte voor hun kind.

De verhalen in de andere media gingen voornamelijk over de intimidatie en de strenge straffen: het isoleren, de koude douches, de medicijnen. Over de seksuele elementen uit het zwartboek werd op een enkele uitzondering na gezweven. Maar er werd wel melding van gemaakt. De veront- schuldiging dat het seksuele element in Zet- ten niet bekend was, kan dan ook niet juist zijn: er was kennelijk weerstand om het op te pikken.

Deskundigen verklaren het nu, zo blijkt ons, uit de vergelijking die wordt gemaakt met de houding van veel moeders die ver- klaren nooit iets van incest door hun man gemerkt te hebben, al speelde het zich dan bijna onder hun ogen af. Ook in dat geval rijst de vraag: wist men het niet of wilde men het niet weten?

Dat erover gepubliceerd werd blijkt bij voorbeeld uit een verhaal in de Nieuwe Re- vu uit 1974. 'Cobie L. vertelt dat F. haar verzoekt naakt en met gesloten ogen door zijn studeervertrek te wandelen. Daarna stelde hij allemaal stomme vragen. Of ik te- vreden was over mijn borsten en of ik wel- eens gemeenschap had gehad met een jon- gen en wat er toen door me heen ging.' Er waren meer meisjes die dit soort verhalen konden vertellen, zo werd gezegd. De psy- chiatr ontkende het niet tegenover het blad. Dat naakt laten lopen had volgens hem geen enkele betekenis. 'Elke neuro- loog kan vertellen dat het hier om een even- wichtsoefening gaat', loog hij.

Was zo'n gebeurtenis op zich nog vrij onschuldig, ze had toch minstens aanlei- ding kunnen worden tot argwaan en verder onderzoek. Evenmin werd veel aandacht herhaalde vragen over masturbatiegewoon- ten van de meisjes, waarmee de Groene Amsterdammer kwam. Verdriet, in het ka- der van de seksuele revolutie, gezien als therapie of wilde men het liever niet weten?

VERBUJSTING EN VERWARRING

Wie het van het begin af aan heeft gevolgd en nu toch ook verbijstard is over de aan- klachten is Tiny Delisse, algemeen coördi- nator van het Jongeren Advies Centrum in Nijmegen. Vanaf de jaren zeventig hebben zich zo'n 130 meisjes gemeld die uit Zetten waren weggevoerd en met hun verhalen kwamen. Maar over het seksuele misbruik zoals dat nu wordt verteld kreeg hij niets te horen. Delisse wijst dit aan het taboe dat toen nog op dit soort zaken lag, zoals ook blijkt uit het feit dat het grote probleem van de incest pas recentelijk naar buiten kwam. Delisse: "We hebben de signalen die van hun uitzonderlijk gedrag uitgingen niet opgepikt als afkomstig van seksueel misbruik. Bij een diepte-onderzoek was dit toch misschien wel naar voren gekomen. Maar we hebben het toen laten liggen. Misschien zijn wij wel tekortgeschoten".

Na alle publiciteit en na kritische vragen in de Tweede Kamer benoemde de toenmalige staatssecretaris Zeevalking een commissie van deskundigen, die een onderzoek instel- de naar het reilen en zellen van de inrich- ting in Zetten. Voorzitter daarvan was dr. J.H. Dijkhuis, ook nu nog hoogleraar in de psychotherapie in Utrecht. Zijn rapport waren op verschillende feiten in Zetten. Zo waren isolatie en andere maatregelen niet gebruikt ter opvoeding maar als straf, ter betuigeling van de wanorde. Maar het rap- port leidde in geen enkel opzicht tot het tot de orde roepen van de leiding. Integendeel, de verantwoordelijke directeur F. werd la- ter zelfs benoemd tot algemeen directeur.

Dijkhuis, nu gevraagd hoe het kon dat het seksuele element in dat langdurige on- derzoek helemaal niet naar boven is geko- men, zegt vooral niet te begrijpen waarom de pupillen er indertijd niet mee zijn geko- men. "Wij hebben alle partijen gehoord, ook de meisjes en ze konden in volle vrij- heid alles vertellen. Ze hebben er met geen woord over gerept."

Hij zegt: "Hoe wrang het ook klinkt, het is theoretisch interessant na te gaan hoe het kan dat in een tijdsbestek van vijftien jaar deze seksuele handelingen nu wel ter sprake worden gebracht en toen niet: durf- de men dat niet of werd er toen een andere,

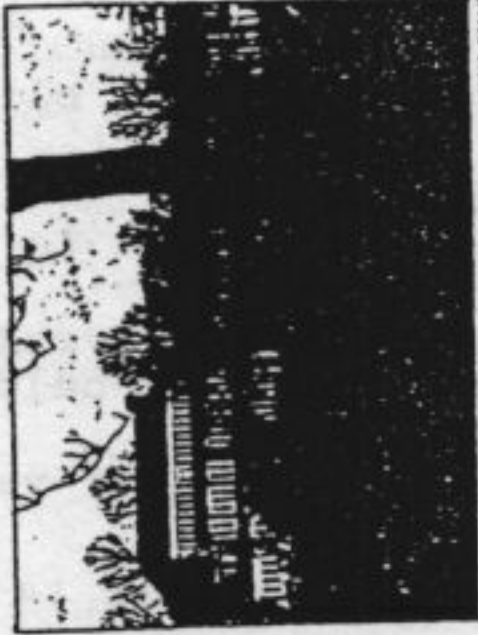
'MEDEPLICHTIGHEID VAN PERSONEEL' HEEFT NIET KUNNEN ONTBREKEN'

Dese vrouw is door verdachte regelmis- tig seksueel mis- bruikt. Dit bestond uit be- tasten, het maken van sek- suële opmerkingen en het gebruiken van schutting- taai, gedwongen masturba- tie en één keer het inbre- ngen van het handvat van een handspeel in haar va- gina. Ook heeft de psychi- ater een verkrachting na- gespeeld, zogenaamd, en dit met een videocamera vastgelegd. Tussen het meisje en de dokter ont- stond een worsteling waar- bij zij met een zakmes in de pols en bovenbenen is ge- smeden. Bovendien werd haar een tand door de lip en een bloedneus geslagen. Na afloop heeft de dokter het bloed afgeveegd en moest zij gaan douchen al- vorens naar de groep terug te gaan.

Om het meisje in zijn macht te krijgen en zijn seksuele perversiteiten op haar te kunnen botvieren, werd zij onder de medicij- nen gestopt, geïsoleerd en vastgebonden, vernederd en door middel van het be-

Nu, veertien jaar later, heeft zij een gedeelte van de moeijelikheden en pro- blemen overwonnen. Maar nog altijd ondervindt zij moeijelikheden bij het aan- gaan van relaties en heeft zij allerlei angsten. Zo durft zij niet in kleine ruimtes met gesloten deu- ren. Soms kent zij een te- rugval en voelt zij zich de- pressief.

(Mr. Karin Spaargaren in het kort geding tegen de directeur-psychiater inzake een eis tot schadevergoeding)

PIET BLOK

minder ernstige betekenis aan gehecht?" — Waarom heeft de commissie geen aandacht besteed aan de aanwijzingen voor de belangstelling van de psychiater voor seksuele aspecten, zoals uit het zwartboek en de Nieuwe Revu bekend kon zijn?

Dijkhuis kan zich niet herinneren dat de commissie daarover heeft gesproken. "Wanneer het om therapie zou zijn gegaan zou dat daar, gezien alle omstandigheden, zeer onwenselijk zijn geweest."

Dr. W. ter Horst, oud-hoogleraar in de orthopedagogiek in Leiden, oud-adjunct-directeur van de instelling in Zetten en tot voor enkele dagen nog bestuurslid ("mijn aftreden heeft niets met deze zaak te ma- ken") is volkomen in verwarring geraakt door de recente berichten over F. "Ik weet echt niet wat ervan te denken: ik wil het niet geloven, maar tegelijk kan ik het niet niet-geloven. Daarvoor zijn ook voor mij de aanwijzingen te sterk. Ik zit er vreselijk mee want ik ben vijftientwintig jaar heel

'HAAR SMART IS DOMWEG MET GEEN PEN TE BESCHRIJVEN'

A is zeer jong meisje, twaalf jaar, is deze vrouw in Zetten gekomen. Zij verbleef er bijna vier jaar. Toen zij in Zetten aankwam was ze nog maagd. Eerst werd zij door de psychiater ge- dwongen tot een inwendig onderzoek terwijl zij on- vies en stribbelde tegen. Daarop werd ze aan de onderzoektafel vastgebou- den. Ze moest toen van de psychiater in zijn bijzijn masturberen. De eerste keer weigerde ze dat. Ze werd met pillen gekal- meerd totdat ze zich over- gaf en op commando tot masturbatie overging.

De directeur-psychiater heeft haar talloze malen verkracht, vaginaal zowel als anaal. Zij herinnert zich dat dit, na enige tijd, elke keer gebeurde wan- neer zij op zijn spreekka- mer werd ontboden. Ook heeft hij haar alvorens voorwerpen in de vagina gestopt. Dit veroorzaakte zeer veel pijn. Het ging om ij- zeren voorwerpen, ouder- wetse attributen. Een ervan leek volgens het meisje op een spiegel aan een stok. Zij herinnert zich ook dat hij eens een speculum (on- derzoekspeegel) in haar va- gina stak en tegelijk in haar anus een ander voor-

werp. Behalve de steeds te- rugkerende verkrachting werd zij ook gedwongen hem te pijpen, terwijl hij schuttingtaai tegen haar sprak en haar dwong zijn zaad door te slikken.

Eenmaal heeft zij pillen gekregen om menstruatie op te wekken. Zij was toen over tijd en blijkaar zwanger. Eenmaal is een moeder gestoken waardoor een abortus werd opge- wekt. Vervolgens werd zij verkracht waardoor een bloeding, gepaard gaande met veel krampen werd veroorzaakt. Zij was toen ongeveer dertien jaar oud.

Ook in andere ruimtes dan de spreekkamer is het meisje door verdachte ver- kracht en tot fellatio ge- dwongen. Een keer werd zij op een matras vastge- bonden alvorens hij zich aan haar vergreep. Later heeft het meisje uit woede en verbittering die matras in brand gestoken. De psy- chiatr schroomde niet haar te pijnigen door wasknijpers op tepels en schaamlippen te plaatsen. De schade die zij heeft ge- leden en nog steeds lijdt is onbeschrijflijk groot. Eigenlijk is zij niet meer echt te helpen. Het leven heeft voor haar nauwelijks meer enige betekenis. De zelfmoordpogingen die zij

close met hem geweest. We hebben langdu- rig samengewerkt en vier keer zijn we met de beide families op vakantie geweest. Nooit in al die jaren heb ik een onvertogen woord uit zijn mond horen komen, ook niet in seksuele zin. En dan nu al die ver- schrikkelijke dingen. Ik weet er geen weg mee."

Het is duidelijk: Ter Horst zit in een le- vensgroot loyaliteitsconflict. Hij kan er niet omheen te erkennen dat een goede vriend hopeloos in de fout is gegaan.

"De vroegere klachten waren allemaal anoniem of van horen zeggen. Daar kon- den we niets mee. Toidat we vorig jaar een brief uit Engeland kregen, van een oud- bewoonster, met beschuldigingen van sek- suële vergrijpen. Ongeveer tegelijk kwa- men er nog andere. Toen konden we er niet meer omheen." De inspectie werd inge- licht, daarna de justitie en het bestuur zag aanleiding genoeg om de psychiater eerst te schorsen en hem toen, met toestemming van de kantonrechter, te ontslaan. Hij werd gearresteerd. Inmiddels heeft de offi- cier van justitie een keus gemaakt uit de stroom van beschuldigingen en die de psy- chiatr ten laste gelegd.

Ter Horst heeft intussen enkele meisjes gesproken. "De verhalen die ik te horen kreeg waren zo authentiek, zo emotioneel beladen, dat ik niet meer kan geloven dat ze niet waar zouden zijn. Anderzijds spreek ik een meisje, een echte raddraaier uit die tijd, dat zegt: ik was er overal bij betrok- ken, ik had het moeten weten, maar ik heb nooit iets gehoord of meegemaakt. Van- daar dat ik zeg: de stukjes van de puzzel vallen voor mij niet in elkaar."

VOORHOEDE

Tenslotte Annego Strumphler, indertijd als groepleider in Zetten werkzaam. Zij ver- zette zich tegen het harde, liefdeloze regime en werd ontslagen. Later demonstreerde ze tegen de toestanden in de instelling en tegen het beleid van de psychiater door in hon- gerstaking te gaan op het Binnenhof.

Ze wil zich even losmaken van de be- schuldigingen van seksueel geweld. "Wat me het meest bezighoudt is het volgende. Er zijn nu vrouwen die aanklachten hebben durven en willen doen tegen F. Ze hebben zelfs een schadevergoeding gekregen. Maar dit is nog een weerbare voorhoede. Wat is er gebeurd met al die honderden andere meisjes die nog veel kwetsbaarder en on- machtiger uit Zetten te voorschijn zijn ge- komen? Er zijn er inmiddels ongetwijfeld overleden aan de heroïne of andere narig- heid. Maar die nog leven, hoe zijn die er- aan toe? En hebben zij geen recht op scha- devergoeding?"

Advocaat Gabi van Driem: "We zitten eraan te denken ook de stichting zelf aan te pakken voor schadevergoeding. En dan nog iets: het kan haast niet anders of ook andere personeelsleden moeten van het sek- suële misbruik hebben geweten of erbij be- trokken zijn geweest. We gaan dit onder- zoeken".

DE Tijd, 1-12-89

„Snelle Jelle, een door Van Gils geschreven boek over een voetballer, mag zich in een gretige aandacht van de jongens verheugen. Bij de meisjes scoren we met de Bianca-serie. We vinden het niet verbazingwekkend, want het zijn boeken over jongelui die het een en ander beleven en op avontuur durven gaan. Zware maatschappelijke problemen behandelen onze uitgaven nauwelijks. De gescheiden moeder of de pedofiele grootvader tref je bij ons niet aan.”

← UIT: INTERVIEW MET F. FRIELING

VK? VAN MITG. KLUITMAN (O.A. PIETJE BELL / DIK TROM)

BIN ICH BISEXUEEL?

LARS, 14: Ich glaube, daß ich bisexuell bin. Schwul kann ich nicht sein, da ich schon mit Mädchen gegangen bin. Bei manchen habe ich auch was empfunden (Petting!). Aber jetzt habe ich mich in einen Jungen aus meiner neuen Klasse (ich bin sitzengeblieben) unsterblich verliebt. Er ist auch mit mir befreundet, ist aber bestimmt nicht schwul. Er schwärmt mir nämlich immer von einem Mädchen vor. Ich weiß nicht, was ich tun soll. Denn reden kann ich mit ihm unmöglich darüber. Ich bin aber echt verzweifelt.

Man kann bei Dir gewiß nicht von „Bisexualität“ reden, weil Du körperlich und seelisch noch nicht so weit entwickelt bist, daß Du in irgendeiner Richtung festgelegt bist. Du bist mit 14 Jahren am Anfang Deiner psychosexuellen Entwicklung. Viele Jugendliche Deines Alters fühlen sich gleichzeitig von Jungen und Mädchen erotisch angezogen. Manche Jungen (und Mädchen) haben homosexuelle Kontakte, andere verlieben sich – so wie Dir es momentan geht – in einen vom gleichen Geschlecht und sind total verwirrt und unglücklich, weil sie Angst haben, nicht so zu werden, wie es unsere Gesellschaft leider immer noch verlangt:

“DRAVD 107 / SEPT. '89

GAY & KINDHOERTJES

BRUSSEL - Vanuit Nederland zou dagelijks een minibus met een tiental kinderen naar Brussel komen. De jongetjes zouden als kindhoertjes geld verdienen in pedofiele milieus in Brussel en op het Centraal Station. Dat zegt de Brusselse organisatie 'Le Mouvement du Nid'. De organisatie baseert zich op een uitspraak van een Brusselse politicommissaris. Harde bewijzen zijn er niet, aldus Francine Meerts van Le Mouvement. Het gaat om hardnekkige geruchten. De jongste prostituee die op het Centraal Station van de hoofdstad is signaleerd, wordt op niet ouder dan negen jaar geschat. De organisatie constateert verder dat niet alleen Nederlandse kinderen, maar ook jochies uit Brussel zelf (en dan met name jongetjes uit de migrantenlanden), zich in de prostitutie hebben gestort. Vermoed wordt dat hun ouders de kinderen hiertoe aanzetten. Zij zouden het geld dat de jongetjes verdienen gebruiken om luxueuze artikelen te kopen.

Mein Freund knutscht mit einem Jungen

In den letzten großen Ferien war ich in einem Jugendlager. Sofort fiel mir ein süßer Junge auf. Am selben Abend lernten wir uns näher kennen. Am Anfang schien er sich nicht sehr für mich zu interessieren, auch nicht für andere Mädchen in der Gruppe. Ich hielt ihn damals für schüchtern, denn er war immer mit ein und demselben Jungen zusammen. Als ich ihn zum Eisessen einlud, sagte er begeistert ja. Von da an sahen wir uns immer öfter und verstanden uns gut. Er gab mir seine Adresse, weil er auch nach dem Lager mit mir in Kontakt bleiben wollte. Es kam dann zu Zärtlichkeiten, allerdings nie in der Öffentlichkeit. Wenn wir im Lager waren, tat er so, als würden wir uns nur flüchtig kennen. Ich spielte dieses Spiel bis zum vorletzten Abend mit. Als die meisten schon in ihren Zelten waren, wollte ich endlich wissen, woran ich war. Ich ging also zu dem Zeitpunkt, das er mit dem anderen Jungen teilte, machte den Reißverschluss auf und glaubte meinen Augen nicht zu trauen, als ich die beiden eng umschlungen beim Küssen sah. Das war zuviel für mich. Völlig entsetzt lief ich davon. Am nächsten Morgen war Abreise. Er hat sich nicht einmal von mir verabschiedet. Seitdem habe ich nichts

mehr von ihm gehört. Kann es sein, daß er schwul ist? Ich habe ihn doch so lieb gehabt. *Yvonne, 17, Hoo*

Dr.-Sommer-Team: Seine Veranlagung ist noch nicht festgelegt

Rein homosexuell ist der Junge bestimmt nicht. Schließlich war eure Beziehung nicht nur rein kameradschaftlich. Auch seine Freundschaft zu dem Jungen brauchst Du nicht überbewerten. In eurem Alter sind die sexuellen Neigungen noch nicht eindeutig festgelegt. Homosexuelle Kontakte sind bei Jugendlichen relativ häufig. Trotzdem gehen die meisten später wieder sexuelle Beziehungen zum anderen Geschlecht ein. Seine Veranlagung läßt sich also nicht festlegen. Aber Du hast seine Adresse. Schreib ihm doch, wie Du Dich gefühlt hast, als Du ihn mit seinem Freund erwischt hast. Bestimmt hat er sich damals geschämt und sich deshalb nicht von Dir verabschiedet. Und verheimliche ihm nicht, daß Du ihn nach wie vor gern hast, auch wenn Du vermutest, daß er schwul ist. An seiner Antwort wirst Du sehen, ob noch was zu retten ist.

GEZONDEN INGEZONDEN INGEZONDEN INGEZONDEN

PEDOFILIE; KINDERLOKKEN OF KINDERLIEFDE?
Een open brief

UIT: SCHOOLBLAD PABO HAARLEM

Nog niet zo heel lang geleden ontdekte ik dat er in mijn naaste omgeving zo iets bestond als pedofilie. Een vriend van mij kwam met de bekentenis over de brug diepgaande gevoelens te koesteren voor kinderen, iets wat ik op het eerste gehoor nogal pijnlijk vond, omdat er een enorme angst heerst voor sexueel misbruik van kinderen. Pedofilie is een heel groot woord, en juist vanwege die angst begrijp ik waarom het inderdaad een heel pijnlijk onderwerp is. Ik vond het best moeilijk er met die vriend over te praten, maar ik ben me er toch mee gaan bezighouden omdat ik ontdekt heb dat er een verschil is tussen pedofilie en kindermisbruik. En dat veel mensen, net zoals ik, er veel te weinig vanaf weten als ze ermee geconfronteerd worden.

Nou zitten we hier op school met z'n allen bezig te zijn met kinderen, uiteindelijk hebben wij ook allemaal onze eigen manier om van kinderen te houden, dus daarom heb ik besloten via de schoolkrant een ingang te zoeken om het eens onder de aandacht te brengen.

Het is inmiddels een bekend triest feit dat er veel wordt rongesold met kinderen, op allerlei manieren. Incest, kinderporno, je wordt er niet goed van. De laatste jaren wordt hier eindelijk aandacht aan besteed, waar ik heel blij om ben, want het heeft mij doen realiseren dat dit soort dingen dichterbij zijn dan ik eerst dacht.

Maar hoe zit dat met pedofilie? En de eerste vraag die in mij rees was eigenlijk: een pedofiel, wat is dat?

Om een antwoord te krijgen op die vraag, en op andere vragen waar ik mee rondliep, heb ik de vereniging MARTIJN opgebeld. MARTIJN is uitgever van het blad "O.K.", een blad voor ouder-kind relaties. De vereniging is belangenbehartiger van

pedofielen, het doel is "het bespreekbaar maken, en wettelijke en maatschappelijke acceptatie, van pedofilie te bevorderen." Een niet zo eenvoudige klus.

MARTIJN: een pedofiel is iemand voor wie omgang met kinderen een bijzonder belangrijke plaats in het leven inneemt, op erotisch, zowel als op welk ander gebied dan ook.

Volgens de vereniging zijn er pedofielen die getrouwd zijn, pedofielen die wel sexuele relaties met kinderen hebben en pedofielen die dat niet hebben, pedofielen die van jongens houden of juist van meisjes, en in zo'n verscheidenheid van personen zitten zoals overal, ook pedofielen die kinderen misbruiken.

Het gebeurt dus wel. Maar het gebeurt in deze groep, net zoals in een heleboel andere groepen. Pedofilie en sexueel misbruik horen niet per definitie bij elkaar.

En Ewout van 16 dan? In een interview over de relatie met Marcel (30 jr) met hem in de O.K. van september-oktober '89 wordt hem de vraag gesteld, neemt seks een belangrijke plaats in jullie vriendschap in? Ewout: "Tja... ik weet het niet. Voor mij niet... ik vind het niet zo geweldig..., maar Marcel vindt het wel noodzakelijk, volgens mij! (lacht)"

Is dit misbruik? Of gewoon een mening? Ik weet het niet. Ik sluit het idee dat er tussen volwassene en jongere (of kind) van een relatie best sprake kan zijn, in welke vorm dan ook, beslist niet uit. Maar het is het spelen, het knuffelen en het vrijen waar hem de schoen wringt. Niet alleen rust er op seksualiteit met kinderen een taboe, men is er terecht ook heel voorzichtig mee. Er zijn niet voor niets hele strenge regels, omdat als er inderdaad sprake is van misbruik, de schade die wordt aangericht ontstellend groot is.

Maar kun je een jongen als Ewout wel een slachtoffer noemen? En zo ja, waarvan? Van het feit dat zijn vriend 14 jaar ouder is? Of van het feit dat hij minderjarig is? De jongen zegt heel duidelijk blij te zijn dat hij Marcel kent, en best bij Marcel zou willen wonen. En hier houdt dan het ons altijd voorgeschotelde verhaal van de kinderlokker op. Want Ewout doet het vrijwillig! En hij vindt het leuk om met Marcel om te gaan.

Maar wordt Ewout dan niet straks het slachtoffer, als hij geen jongetje meer is, maar een jonge volwassene?

MARTIJN: Eigenlijk is het zo dat meestal het kind de volwassene laat zitten, vooral op seksueel gebied. Heel vaak groeit er een vriendschap uit voort, die soms jaren stand houdt. Er wordt dus niet noodzakelijk gedwongen of misbruikt, hoe vreemd het ook klinkt, er zijn "normale" relaties tussen volwassenen en kinderen, in veel gevallen zelfs met toestemming van de ouders.

Maar afgezien van de ouders, de media en de omgeving, is er ook nog de wet. En wat zegt die wetgeving? Artikel 247 van het Wetboek van Strafrecht is hier vrij duidelijk over: het plegen

van ontuchtige handelingen met of het verleiden van personen onder de 16 jaar is verboden. De maximale vrijheidsstraf is 6 jaar. Nu sataat de zedenwetgeving al een hele tijd ter discussie, maar vooralsnog houdt men vast aan de regels die achterhaald zijn, en vaak niet echt genuanceerd oordeel vellen over hele moeilijke en vaak persoonlijke situaties.

Dat betekent dat de pedofiel open kaart kan spelen, dat hij op verantwoorde wijze met het kind om kan gaan, dat hij contact kan hebben met de ouders, en dat hij toch gestraft kan worden, omdat de wetgeving dat zo bepaalt. Is dat wel eerlijk? Is het niet tijd dat de hele zedenwetgeving wordt herzien, en dat het onderscheid tussen seksueel misbruik en pedofilie wordt duidelijk gemaakt?

Dit artikel is niet geschreven door een expert op dit gebied, noch ga ik dagelijks met dit probleem om. Ik heb het geschreven omdat het me opviel dat er nog veel onbegrip en vooroordelen over bestaan. Graag zou ik uit zoveel mogelijk hoeken reacties krijgen, en ik hoop in ieder geval dat er over nagedacht wordt, want zeker in het onderwijs is de kans zeer groot dat je er op een dag tegenaan loopt. Ik heb ook niemand willen shockeren of voor het hoofd willen stoten, en als ik dat toch heb gedaan spijt me dat zeer. Maar ik hoop dat men iets genuanceerder hierover gaat nadenken, want er zijn veel slachtoffers van seksueel misbruik, maar ook slachtoffers van valse beschuldigingen of onbegrip.

Ineke, 1a.

Reactie op open brief over pedofilie

Schoolblad PABO Haarlem

De reden om juist in de schoolkrant van een PABO een stukje over pedofilie te plaatsen is, in mijn ogen, een goede. "Nou zitten we hier op school met z'n allen bezig te zijn met kinderen, uiteindelijk hebben we allemaal onze manier om van kinderen te houden." Juist jullie - over een paar jaar sta je voor de klas - zouden je wat meer in het onderwerp moeten (kunnen) verdiepen. Dit staat in schril contrast met de constatering dat op PABO's (en andere scholen waar je leert met mensen te werken) zo weinig over pedofilie bekend is en gedacht wordt. Heeft dat te maken met de manier waarop we onze informatie krijgen en verwerken? Een korte uiteenzetting over onder welke omstandigheden maatschappelijk en politiek een mening over kindersexualiteit gevormd wordt.

De zedenwetgeving is achterhaald. Dat is een constatering die ook in de politiek grond heeft gekregen. Toch blijft het ergens hangen. Waar is dat? Allereerst een paar voorbeelden.

- 1) *Enige tijd geleden kwam een stelling uit de Senaat van de Verenigde Staten in het nieuws, waarin gezegd werd dat het grootste deel van de kinderporno uit Nederland en Denemarken kwam. Daartoe zijn later in onderzoeken geen bewijzen aangeleverd.*
- 2) *Twee jaar nadat een jongetje tijdens sex-spelletjes een stokje in zijn anus had gekregen, werden er zandbakken uitgegraven, op zoek naar een gouden kistje, met een kinderhartje erin. Ik sla dan de vele (subjectieve) ondervragingen van kinderen over. Kinderen werden ondervraagd totdat ze op een gegeven moment kwamen met verhalen over meegeweest zijn, autoritten (20 verschillende kleuren auto's), felle lichten en ten slotte satanische praktijken. Toen in de drie zandbakken niets werd gevonden, luidde de conclusie dat het gouden kistje vast in een andere zandbak moest liggen. (Oude Pekela)*
- 3) *Van de 244 gevallen van bezit van kinderporno in een Amerikaanse staat, waren 240 gevallen uitgelokt door agenten die zich voordeden als verkopers van het materiaal. In de statistieken blijven het echter 244 gevallen.*

De reactie

Deze voorbeelden zijn een vergeten deel van ons maatschappelijk kader. Zoals alle dagelijkse dingen die we beleven, onze mening vormen, zo doet het ontbreken van informatie dat ook. Neem het eerste voorbeeld. De opmerking op zich vormde belangrijk nieuws. Een uitlating als deze kan rekenen op ruime aandacht in het 8 uur journaal. Dat later geen bewijzen worden gevonden voor de stelling, is geen nieuws. Hetzelfde geldt voor de twee andere voorbeelden. De aankondiging van het nieuws zorgt voor verdere onrust. Oude Pekela is nog wel het beste voorbeeld van nieuws, waarin de media zich heeft laten leiden door de hysterie van de bevolking. Voor het geval Oude Pekela zijn nog nooit bewijzen gevonden. (Er zijn inderdaad wel slachtoffers. Waarvan?)

De Politiek

De losse flodder van de senaat heeft zijn gevolgen. Het werd de Nederlandse politiek duidelijk gemaakt, dat de (relatieve) vrijheid waarmee hier gekeken wordt/werd naar pedofilie, niet geaccepteerd werd. Bang als de partijen zijn wordt de angstpolitiek, die ingezet is door de Verenigde Staten, doorgevoerd en komen de standpunten van de VS steeds duidelijker in het beleid door. (Dat de Verenigde Staten op zich landen zijn, die bol staan van frustratie, angst en dubbele moraal, hoef ik je niet uit te leggen. Zij exporteren hun cultuur via bijv. TV-programma's. De gevolgen hiervan zien we niet of nauwelijks.) Het is aan de christelijke politieke partijen te danken, dat de staat zich nog steeds opwerpt als onze zedenmeester. De Christelijke partijen blijken de gevraagde emancipatie niet te kunnen tolereren. Daarom denk de staat nog steeds, dat mensen niet zelf kunnen uitmaken of ze met iemand het bed in willen. Tegelijkertijd gebruiken de socialisten de seksuele vrijheid als politiek wisselgeld en blijken de liberalen conservatief te zijn. Ofwel: de politiek wil zijn handen niet branden aan een zaak die zo gevoelig ligt. Is dat niet in de hele samenleving aan de hand?

Heksenjacht

Het ontbreken van de feitelijke informatie vormt ons. Daarom is het nodig om de juiste feiten eerst juist te interpreteren, voordat we een oordeel vellen. We hebben dat niet gedaan en daarom is het oordeel niet juist. In Nederland groeit de angst. Er is een tij op komst waarin een nieuwe heksenjacht zich kan nestelen. Gebrek aan informatie en handelen uit angst voor het onbekende zijn dingen die de komende heksenjacht gelijk zou hebben met alle heksenjachten die we in ons verleden kunnen zien. Uiteindelijk bleken die volslagen luchtballonnen. Met onze instelling bewijzen we onszelf absoluut geen dienst. Ik zou jullie de vraag willen stellen of het bij jou gaat om niet weten, of niet willen weten. Als je meer informatie wilt, kun je terecht bij de verschillende werkgroepen, die in ons land actief zijn. -HJ-

Door onze redacteur
ELS FLIPSEN NRC

Recht op scheiding ter discussie

AMSTERDAM, 2 dec. — Echtscheiding is een maatschappelijk kwaad en in de huidige praktijk worden de rechten van weerloze kinderen geschonden, vindt de Limburgse hoogleraar dr. H.F.M. Crombag. Omdat er volgens hem aanwijzingen zijn dat jonge kinderen er langer en erger onder lijden dan hun ouders, zou moeten worden overwogen of het recht op echtscheiding in die gevallen dient te worden beperkt.

Crombag poneerde deze stelling gisteren op een studiedag van juristen en psychologen over 'Het recht of het belang van het kind'. Crombag ging niet zover dat hij echtscheiding wil verbieden als er minderjarige kinderen zijn (in tweederde van de echtscheidingen). Wel pleit hij voor onderzoek naar gezinnen waarvan de ouders alleen bij elkaar blijven omwille van de kinderen en naar echtparen die echtscheiding hebben overwogen, maar daarvan hebben afgezien.

Dr. C.G.M. van Wamelen, verbonden aan de Erasmusuniversiteit in Rotterdam, noemde zo'n onderzoek leerzaam, maar wees erop dat de belangen van een kind bij voortzetting van een huwelijk in de wet niet aan de orde komen. „Dat hoeft ook niet, want

een slecht huwelijk betekent een slechte gezinssituatie en dat is slecht voor het kind.”

Bij een echtscheidingsverbod zou volgens haar ook een verbod moeten komen op gescheiden leven van de echtelieden, anders heeft het geen effect. De uitzonderingen die Crombag suggereerde, voor ouders die hun kinderen mishandelen of misbruiken, drugs gebruiken of alcoholist zijn, bracht Van Wamelen tot een waarschuwing: „Welke onfrisse praktijken zullen ouders bedenken om in aanmerking te komen voor een echtscheiding?”

De grootste problemen voor kinderen na een scheiding zijn volgens Van Wamelen onzekerheid door gebrek aan informatie en het ontbreken van contact met de betrokken ouder. „Vrijwel alle door mij ondervraagde kinderen willen contact houden met de andere ouder. Ze houden van de ouder, ze willen hem of haar blijven zien, weten hoe het gaat.” De kinderen vonden dat vanzelfsprekend en noemden de vraag daarnaar 'ronduit stom, maf of belachelijk'.

Het recht op omgang wordt erkend, maar in de praktijk komt er

vaak weinig van terecht. Een kind zou zich daarom zelf tot de rechter moeten kunnen richten. Dat minderjarigen hun belangen niet kunnen behartigen vindt Van Wamelen geen steekhoudend argument. Een kind kan met behulp van een advocaat de rechter best duidelijk maken dat het ongelukkig is met een stiefvader en liever bij de eigen vader wil wonen.

Over een ander tegenargument, dat het niet bevorderlijk is voor de verhouding in het gezin, zei Van Wamelen: „Dat houdt in dat we net doen of er niks aan de hand is”. Jarenlang wordt er alleen maar gepraat over de rechten van minderjarigen en het is de vraag, aldus Van Wamelen, of dat komt door onwil of onverschilligheid. „Negentig jaar kindbescherming is niet in staat gebleken kinderen te beschermen tegen volwassenen die het vooral goed met zichzelf menen. We hebben nog tien jaar de tijd om de eeuw van het kind, die begon met het recht op bescherming, af te sluiten met het meer omvattende recht van het kind op belangenbehartiging.”

Volgens de psycholoog drs. H. Koopman zijn nadelige effecten

bij kinderen vooral het gevolg van onzekerheid. Kinderen zullen wel altijd proberen ouders bij elkaar te houden, omdat ze een grote hekel hebben aan elke verandering, maar toch zijn ze 'beter af bij één ouder die zich prettig voelt dan bij twee die zich niet prettig voelen'.

De onzekerheid begint al in de jaren van strijd en spanning die aan de echtscheiding voorafgaan. Dat voelen de meeste kinderen haarscherp aan, aldus Koopman. Heel vaak denken ze dat zij de oorzaak zijn van de ruzies en daarom moet hen duidelijk worden gemaakt dat dat niet zo is. „Kinderen moeten begrijpen wat er gebeurt en waarom.” Dat geldt ook, aldus Koopman, als het gaat om de vertrekkende ouder. Kinderen voelen zich dan in de steek gelaten en denken dat het uit is met de ouderliefde.

Ook Koopman is voorstander van een betere rechtspositie van kinderen. „Het is in wezen toch raar dat beide ouders elk een advocaat hebben, terwijl de zwakste partij, het kind, het zonder advocaat moet doen die voor zijn belangen opkomt.”

Kinderen van twaalf jaar af mogen in veel gevallen zelf aan de kinderrechtter vertellen wat zij willen. Volgens Koopman ontbreekt het daarbij echter aan goede informatie, waardoor misverstanden ontstaan. Ze noemt als voorbeeld een meisje van veertien, dat zich afvraagt of haar vader wel goed wijs is, 'want wie daagt nu zijn eigen kinderen voor de rechter?'.

De Bredase kinderrechtter mr. P.A.J.Th. van Teeffelen zei het eens te zijn met Koopman dat er veel verbeteringen mogelijk zijn bij het horen van kinderen. „Maar dat valt niet mee in een organisatie die eerder bureaucratisch dan kindgericht is.” Van Teeffelen vindt ook dat een kind zelf naar de kinderrechtter moet kunnen stappen als het bijvoorbeeld de andere ouder niet mag bezoeken, maar pas nadat een bemiddelingspoging door de Raad voor de Kinderbescherming niets heeft opgeleverd en de Raad zelf niet naar de rechter wil.

Als in een echtscheidingsprocedure de Raad voor de Kinderbescherming moet adviseren wat 'in het belang van het kind is', wordt

niet zelden een gesprek met het kind vermeden. Mr.dr.s. A.J. van Montfoort van de kinderbescherming in Rotterdam wees er gisteren op dat de maatschappelijk werkers van de kinderbescherming daarvoor niet zijn opgeleid en daarom aarzelen. Sommigen vinden het voor een kind een te zware belasting, zeker als het door de ouder bij wie het woont, sterk onder druk wordt gezet. Aan de andere kant erkent Van Montfoort dat een te sterke neiging de minderjarige te beschermen kan leiden tot 'bevoogding en betutteling en daarmee tot bedekte dwang voor eigen bestwil'.

De Utrechtse kinderrechtter A.C. Quik-Schuijt oordeelde dat omgang met de andere ouder problemen zal blijven geven („Het wordt vaak als verraad gezien”) zolang het regelen van een echtscheiding aan de rechter is opgedragen. Scheiden moet net als trouwen voor de burgerlijke stand kunnen, anders blijft echtscheiding in de taboesfeer hangen, aldus Quik.

Prof.mr. J.E. Doek, voorzitter van de Vereniging voor Familie- en Jeugdrecht, wees er tot slot op dat de term omgangsrecht kinderen niet veel zegt. „Buiten spelen met vriendjes wordt niet gezien als de uitoefening van het omgangsrecht.”

Ja, ik wil (een kind)

Het gezin is de hoeksteen van de samenleving. Maar steeds meer deskundigen sluipen om die steen heen, krabben eraan, beitelen erop of leggen een splintertje onder de microscoop. Vorige week was dat de Limburgse hoogleraar H.F.M. Crombag, die op een studiedag met het idee kwam het recht op echtscheiding te beperken. Omdat gebleken is dat jonge kinderen bijzonder lijden onder een scheiding en daar nog lang nadelige gevolgen van ondervinden, zouden ouders op een of andere manier gedwongen moeten worden bij elkaar te blijven tot die kinderen een jaar of twaalf zijn.

Op die stelling volgde een uitgebreide discussie. Lijden jonge kinderen minder als de ouders bij elkaar blijven in een permanente ruziesfeer? Hoe voorkom je dat ouders die dus bij elkaar moeten blijven toch stiekem niet meer van dezelfde tafel en hetzelfde bed gebruik maken? Als er een gedeeltelijk echtscheidingsverbod zou komen, wat voor rauwe dingen zullen ouders dan bedenken om toch voor een scheiding in aanmerking te komen?

Al die juristen en psychologen die aan de discussie deelnamen hebben, op grond van hun ervaring, recht van spreken: ouders kunnen een ramp voor kinderen zijn. De dossiers over mishandeling, misbruik, drugs en domheid hoeven daar niet eens voor open.

Dat neemt niet weg dat het gezin de hoeksteen van de samenleving is. De stelling van professor Crombag (hij is

hoogleraar in de gedrags- en maatschappijwetenschappelijke bestudering van het recht) lijkt een poging dat gezin een beetje te restaureren: denk erom, als je kinderen neemt kun je de eerste twaalf jaar maar moeilijk van elkaar af. Onder die omstandigheden zullen er, de praktijk wijst het uit, maar weinig vrouwen zijn die zeggen: 'Als ik niet mag scheiden, zou ik niet eens kinderen nemen!' Waar Crombag op mikt is het gezonde verstand: *laten we nou rustig een paar afspraken maken, onze ruzie wat indammen en aan de kinderen denken.* Alsof in een beetje gezin die overwegingen niet vanzelf voorkomen en vervolgens onuitvoerbaar blijken. En dat allemaal nog afgezien van de praktische bezwaren, het beroep op onderwijzers om op te letten of pa en moe er nog wel zijn, enzovoort.

Steeds meer wetenschappers krabben aan de fundamenten van de samenleving, dus de hoeksteen, dus aan het gezin. Op het moment dat het kind er is beginnen de problemen, en dus ook de stellingen en de discussies. De bijdrage van Crombag en de daarop gevolgde discussie vertonen nog alle trekken van een vingeroefening, van het heel in de verte roeren van de krijgstrommels.

Maar alle tekenen wijzen erop dat het over een tijdje serieus wordt: het moment waarop de eerste deskundige een balletje opgooit over de beperking van het recht op trouwen.

RF

Kinderen zijn tegen verbod op scheiden

'Het is nu tenminste weer rustig in huis'

UN
9-12

(Van de redactie
Dwarsligger)

UTRECHT — Het zou verboden moeten worden dat ouders gaan scheiden als er nog kinderen onder de 12 jaar in huis wonen, vindt Hans Crombag (54). Hij geeft les aan de Maastrichtse universiteit. Volgens Crombag hebben kinderen nog heel lang last van de echtscheiding. „Ik ben er heilig van overtuigd dat jonge kinderen liever bij hun beide ouders blijven wonen en de spanningen in huis op de koop toenemen”, zegt Hans Crombag.

„Onzin”, zeggen vijf leerlingen van brugklas 1B van het Niels Stensen College in Utrecht. Zij hebben, net als vijf andere leerlingen in hun klas, gescheiden ouders. „Mijn ouders zijn gescheiden toen ik 1 jaar was. Stel je

voor dat ze voor mij elf jaar hadden moeten wachten. Dat kan toch niet?”, zegt Julliette Diemel (12).

Bas van Riet (12) vraagt zich af of Crombag zelf met echtscheiding te maken heeft gehad. „Hoe kan hij nou weten wat kinderen er van vinden?”. Bas moeten even nadenken hoe lang het geleden is dat zijn vader en moeder uit elkaar zijn gegaan. Twee jaar, zegt hij tenslotte. „Ik heb geen last van de scheiding. Waarom moeten ouders bij elkaar blijven als ze het samen niet meer kunnen vinden?”. Bas z'n vader woont een straat verderop, dus hij kan hem geregeld zien. „Bij verjaardagen komt hij ook altijd even langs”, zegt hij.

Roos Vrins (12) heeft een goed contact met zowel haar vader als haar moeder.

„Mijn ouders zijn vijf jaar geleden gescheiden. Mijn broer woont bij mijn vader en ik bij mijn moeder. Kerstmis en zo vieren we wel met z'n allen. Ze hebben dus gelukkig geen ruzie. Dan maakt het niks uit dat ze uit elkaar zijn. Soms vindt iemand dat ik zielig ben, maar dat is helemaal niet zo”.

„Ik vind het heel stom wat die man beweert”, zegt Peter Verpoort een beetje boos. „Mijn ouders konden gewoon niet bij elkaar blijven. Mijn vader was heel erg ziek en daarom ging het niet meer. Ze zijn zes jaar geleden gescheiden. Mijn moeder heeft een vriend en ik heb er twee zusjes bij. Het is best leuk thuis. Als m'n vader niet ziek was geworden, waren ze niet gescheiden. Ik weet niet hoe het dan was geweest”.

„Het kan een opluchting zijn als je vader en moeder gaan scheiden” zegt Linda van Nieuwenburg (13). Haar ouders zijn sinds een jaar uit elkaar. „Als ik boven huiswerk zat te maken, kon ik alle ruzies horen. Je pro-

beert dan toch te luisteren wat ze zeggen. Dat is ook niet goed voor je concentratie. Nu is het tenminste rustig in huis en dat is veel prettiger”.

Vind jij dat ouders bij elkaar

moeten blijven tot de kinderen 12 jaar zijn? Of moeten ouders dat zelf weten? Denken ouders bij een echtscheiding aan wat de kinderen willen? Zijn jouw vader en moeder uit elkaar? Schrijf Dwarsligger!

MAAIKE HELDER

Celstraf ^{VK 16}

ALS JE een klein professoortje bent of een dwerg in CDA-land, dan is er maar één manier om op te vallen. Je moet je mondje heel wijd opensperren, en iets gek roepen.

Vorige week was er zo'n wijd bekje. Het riep dat mensen die getrouwd waren niet mochten scheiden vóór hun kinderen twaalf jaar oud waren.

Ik ben niet getrouwd, en ik heb of ben geen kind. Dus ik ben geen partij in deze kwestie.

Natuurlijk, mijnheertje wiens naam ik maar niet noem, natuurlijk mogen mensen met kinderen onder de twaalf niet scheiden. Maak daar maar onder de achttien van. En scheiden is niet het enige wat die ouders niet mogen. Ze mogen ook niet onder de tram komen als hun kindjes nog onder de achttien zijn. En ze mogen niet naar vieze films kijken op de televisie, zolang er kinderen van onder de achttien zijn. En ze mogen niet homoseksueel worden.

Achttien jaar opgesloten, en daarna ter beschikking van de regering gesteld, dat lijkt me de minimumstraf op het sluiten van een huwelijk.

Zal dat geen afschrikwekkende werking hebben? Zou het CDA het huwelijk willen kwijtraken? Nee, natuurlijk niet. Het moet ook mensen die nog niet getrouwd zijn, of die in hun huwelijk geen kinderen gekregen hebben, niet zo gemakkelijk gemaakt worden. Dat zou niet eerlijk zijn. Mag een kinderloos paar wel scheiden? Nee, want dat paar zou nog best een kind hebben kunnen krijgen. Heeft dat kind geen recht op zijn geboorte en op een ongescheiden ouderpaar?

Zal de smoes dan niet worden: „Maar ik weet niemand om mee te trouwen?” Dat kan de staat niet toestaan. De staat zal voor een huwelijkspartner zorgen, en erop toezien dat er binnen redelijke tijd een kind wordt geworpen, en dat er daarna achttien jaar niet gescheiden, gestorven of gekgeworden wordt.

En nog is het geluk van onze kinderen niet compleet.

Het zal ook per wet verboden moeten worden dat er, zolang ze geen achttien jaar oud zijn, huizen afbranden, verkeersongelukken gebeuren, koffie en sigaretten worden geconsumeerd, of met minder dan twee woorden wordt gesproken. De staat zal alle kinderen gelukkig maken, of ze willen of niet.

En wat doen we met weerspannige ouders die stiekem uit elkaar willen? Daarvoor krijgt elke burgemeester een aantal handboeien, die bij de sluiting van het huwelijk om de rechterhand van de vrouw en de linkerhand van de man worden gekloeken.

Gezinsleven ^{VK 13}

Kinderen hebben recht op een gezinsleven en daarom zou het ouders verboden moeten worden te scheiden voordat hun kinderen twaalf jaar zijn, zo meent prof. dr H. Crombach, (Volkskrant, 2 december).

Ik vermoed dat Crombach met zijn recht op gezinsleven bedoelt dat kinderen recht hebben op een enigszins gelukkige jeugd, zonder al te veel problemen, in een gezin met de beide ouders. Maar niet een gezin waar ouders elkaar het leven zuur maken, waar ruzie aan de orde van de dag is, waar alleen plaats is voor de problemen van de ouders en geen aandacht voor het kind. Ook dat heet „gezin”.

Alle kinderen hebben recht op een gezinsleven, zegt Crombach, en daarom pleit hij voor een wet dat ouders met kinderen onder de twaalf jaar niet mogen scheiden. Maar staat een volledig gezin, getrouwde ouders, te allen tijde borg voor dat recht? Ik denk dat dit recht in sommige gevallen beter tot zijn recht komt in een onvolledig gezin met gezinsleven, dan in een volledig gezin waar geen sprake meer is van een gezinsleven.

Recht op een normaal gezinsleven is helaas niet bij de wet vast te leggen, want geluk, vrede en rust zijn nu eenmaal niet in wetten te vangen.

En dat tegenwoordig door sommige ouders „wat frivoool” gebruik gemaakt wordt van het recht van echtscheiding, zoals Crombach het zegt, daar geloof ik niet in. De meeste echtscheidingen gaan gepaard met veel verdriet en pijn en daar is niets frivools aan. En het enkele echtpaar dat misschien uit elkaar gaat zonder dat ze echt geprobeerd hebben hun relatie te redden, daar kunnen we geen wet voor maken. Tegen dat soort uitzonderingen zijn geen wetten bestand.

Het is moeilijk en verdrietig als ouders gaan scheiden, en dat heb ik ook zeker ervaren. Maar als mijn ouders bij elkaar waren gebleven was het nog een grotere ramp geworden. Na de scheiding is er bij ons tenminste rust gekomen en was er beduidend meer sprake van een gezinsleven dan voor de scheiding. En hadden mijn ouders ons dat „recht op gezinsleven” moeten onthouden tot na ons twaalfde? Alleen om een wet die het „recht op gezinsleven” vastlegt.

Ik geloof dat het in het belang van het kind is dat een dergelijke wet er niet komt!

AMSTERDAM Mirjam Schiethart

Scheiden

VK 16

Een tabelletje. We gaan uit van een huwde, niet rokende mensen. Getrouwen die een pakje sigaretten per dag of meer roken, lopen een bijna twee maal zo groot risico op vrij jonge leeftijd te sterven. Opmerkelijk is dat hetzelfde geldt voor opgebroken niet-rokers. De sterftecijfers zijn ten opzichte van hen nog eens bijna verdubbeld bij gescheiden rokers. Er is dus iets aan de hand met gezondheid en echtscheiding. Over dat laatste is commotie ontstaan. De Maastrichtse hoogleraar H. Crombach zou een verbod op echtscheiding hebben aanbevolen voor mensen die kinderen hebben jonger dan twaalf jaar. Hij heeft daarover samen met W. Elzinga een stuk geschreven onder de titel „Niet waar de kinderen bij zijn”.

Echtscheiding was vroeger verboden door de kerk, door de wet, of opbreken was onmogelijk wegens financiële perikelen. Na 1960 is de zaak uit de hand gelopen. Het hoogtepunt werd bereikt in 1984. Dat geld een rol speelt, kan naar voren komen uit een tussensprint in 1965, het jaar waarin de Algemene Bijstandswet van kracht werd.

Onderzoek heeft laten zien dat scheiding samengaat met een verslechterde lichamelijke afweer, een vrij grote kans op psychische stoornissen, alcoholmisbruik, zelfdodingen, ongevallen en ander ongerief. Ook op langere termijn is de levensverwachting van gescheidenen relatief slecht. Denkbaar is natuurlijk dat relatieproblemen en echtscheiding mede door een verslechterde gezondheid worden veroorzaakt. Regel is echter dat het omgekeerde het geval is.

Ook kinderen vinden zo'n verwikkeling verre van aangenaam. Driekwart is tegen het besluit van hun ouders gekant. Na verloop van tijd daalt dat percentage gelukkig sterk en ook de echtelieden hebben dan meestal geen spijt. Niettemin zouden veel kinderen door echtscheiding geestelijk beschadigd worden. Hun verdriet heeft doorgaans te maken met het verlies van dagelijks contact met de vader. Het maakt daarbij nauwelijks verschil of zij met hem overweg konden of niet. Aan de kant van de vaders zouden vaak depressies voorkomen, eveneens wegens afwezigheid van de kinderen. Aansluitend leggen de auteurs een verband met verdragen waaruit blijkt dat een kind recht heeft op leven in een fatsoenlijk functionerend gezin. Dat die bepaling er is, hoeft ons niet te verbazen.

De combinatie van de verdragen en feiten over emotionele gezondheid brengt Crombach en Elzinga ertoe zich de vraag te stellen of echtscheiding niet

uitgesteld zou moeten worden totdat de kinderen wat ouder zijn. Dat kan ik me voorstellen, maar wat ik niet goed begrijp is het volgende citaat, dat tevens een belangrijke tegenwerping bevat: „Al eerder hadden andere onderzoekers gevonden dat kinderen die deel uitmaken van een intact, maar door sterke conflicten verscheurd gezin, slechter zijn aangepast dan kinderen in een normaal functionerend een-oudergezin.” Hoe moet je het probleem dan oplossen? Als een situatie onhoudbaar is en de echtelieden niet meer in staat zijn een redelijke sfeer te scheppen, heeft dat een slechte invloed op zichzelf en op hun kinderen, maar de consequentie zou niet mogen worden getrokken.

Een juridische constructie waar de auteurs met enige mildheid over oordelen, is het co-ouderschap dat in Nederland sinds 1984 mogelijk is. Samen de ouderlijke macht behouden, vooronderstelt volgens de rechter dat de ouders na de scheiding goed met elkaar overweg kunnen (wat vaak niet zo is). Co-ouderschap zou vaak tot gevolg hebben dat de contacten met de kinderen beter zijn. Hoe het één precies tot het ander leidt, zie ik overigens niet in. In ieder geval is vastgesteld dat de voormalige echtelieden bij co-ouderschap weinig conflicten hebben waarvoor de hulp van de rechter wordt ingeroepen. Het vriendelijke oordeel dat de schrijvers ook op grond daarvan over co-ouderschap hebben, kan echter berusten op een misverstand. Het is mogelijk dat de ouders wel degelijk problemen hebben, maar dat zij niet gauw naar de rechter stappen uit vrees dat deze alsnog tot voogdij zal besluiten.

Alles samen genomen, wordt in het stuk inderdaad de gedachte geopperd dat echtscheiding soms onmogelijk zou moeten worden gemaakt. Als evenargument wijzen de schrijvers op het afnemende aantal scheidingen. Dat kan veroorzaakt zijn door een daling van de eisen die men sinds kort aan een relatie stelt, wat misschien in de hand is gewerkt door de ellende om ons heen. De auteurs doen in dat verband een suggestie waarmee ik het eens ben. De situatie wordt gelijkwaardiger als beide partijen werk buitenshuis hebben en verantwoordelijkheden delen.

Minder blij ben ik met de opmerking dat echtscheiding nogal eens is verbonden met een „klakkeloze wijze” waarop wij „de rechten van weerloze kinderen achteloos schenden”. Hier overspelen de auteurs hun hand. Zulke opmerkingen sporen niet met de ellende die mensen bij echtscheiding treft en die in het begin van hun stuk, terecht, wordt beschreven.

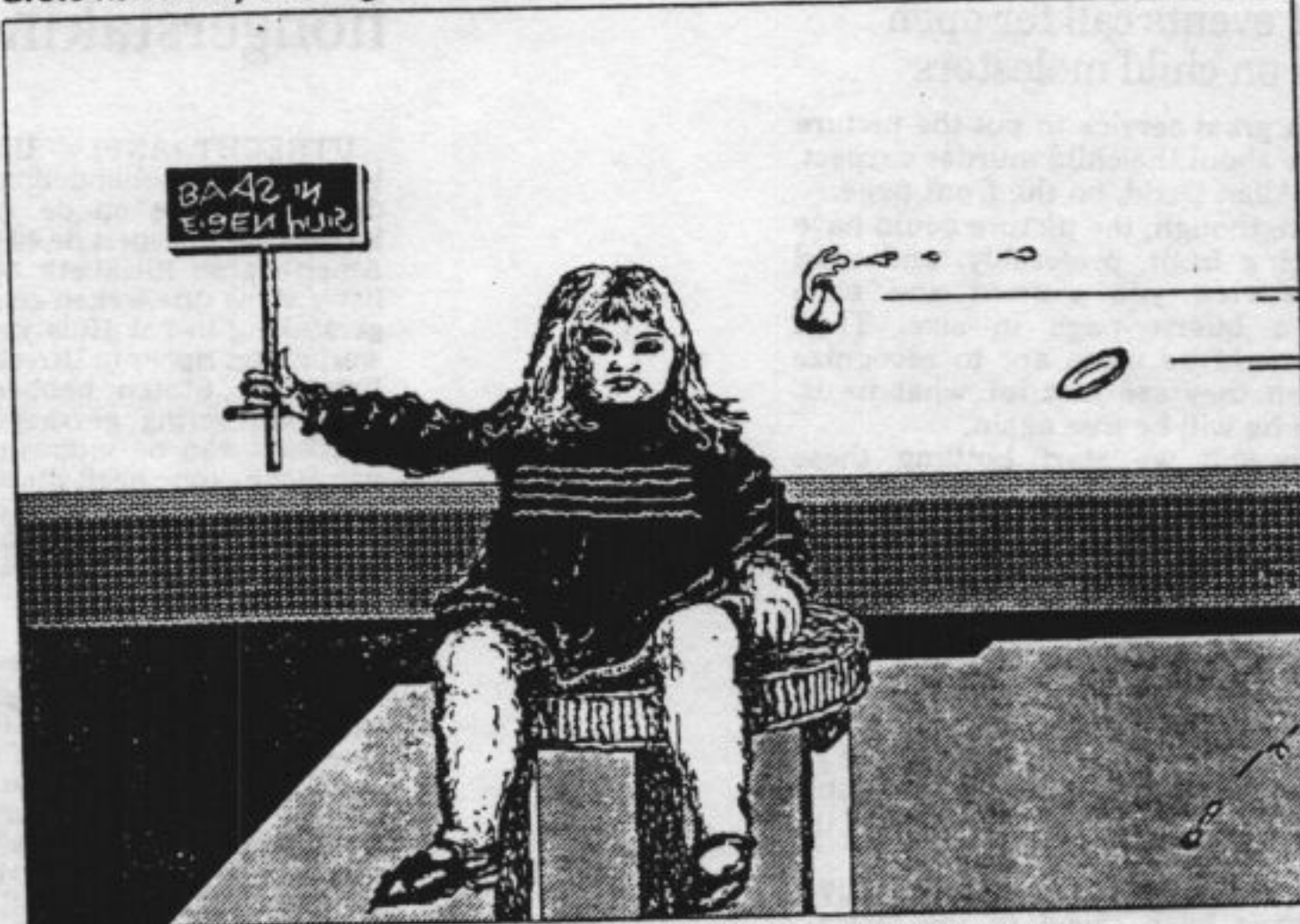
AW **GOUPUNT**

Porcelain

De Limburgse hoogleraar H. Crombach zei vrijdag jl. in de VU: „Ouders met kinderen jonger dan twaalf jaar zou het verboden moeten worden om te scheiden. Het recht van een kind op gezinsleven, vastgelegd in artikel acht van het Verdrag voor de Rechten van de Mens, wordt in Nederland jaarlijks bij dertigduizend kinderen aange-tast. Voor dat recht moet de wens van de ouders om zonder elkaar verder te gaan, wijken.” Slaat Crombach de spijker op de kop? Op het eerste gezicht lijkt het een verademing om eindelijk eens de stem te horen van iemand die in de bres springt voor dat geknechte kabouter-volkje, dat misbruikte achter-gestelde onderdrukte ge-

koioneerde benedenmaatse deel van onze burgerij. Geen stemrecht, geen medezeggenschapsraad, geen vertegenwoordigers in het parlement. Zelfs het kleedgeld dat van overheidswege periodiek wordt verstrekt, blijft aan de strijkstok hangen, wordt ingepikt door een onderdrukken-de bovenlaag die er meestal de Grolsch-voorraad mee aanvult of er een siergrill voor de Volkswagen Golf mee bekostigt. Terwijl zestigplussers zich nog plegen te ververen tegen beledigende kwalificaties als 'vergrijzing' of 'opaatje', is leeftijdsdiscriminatie voor twaalfminners een volkomen legale traditie. Een slavenbe-staan vol verplichtingen waar-bij alle rechten met voeten worden getreden. Dat is de natuurlijke kinder-status. Te zwak is het kind om zich tegen de overheersing van het gezinshoofd en diens secundant te verzetten en in maatschappelijk opzicht is zijn positie analoog aan die van de huis-hond & huiskat: slechts bij zichtbare en ernstige sympto-men van ondervoeding of mis-handeling grijpt hare majesteit de Staat naar het verbandtrom-meltje. Geen wonder dat kleine Kim-metje tijdens de echtschei-dingshousse maar al te gemak-

Grote risico's bij naleving van artikel 8

kkelijk naar het offerblok wordt verwezen: pappie (of mam-mie) wil zijn vrijheid terug en er staan Kim, die juist bindin-gen wil, geen middelen ter be-schikking om zich tegen het dreigende schisma te verzet-

ten. Een verbod dus op echt-scheidingen, zoals Crombach voorstelt? C. van Wamelen van de Eras-musuniversiteit gaf vrijdag jl. in de VU het voordehand lig-gende antwoord: nee dus,

want wat heb je aan artikel acht van het Verdrag voor de Rechten van de Mens als je moet functioneren in een ge-zin dat is gebaseerd op haat. En als u het mij vraagt, loopt Kim in zo'n geforceerde situa-

tie zelfs grote risico's: het ser-viesgoed zal niet langer uitsluitend van gezinshoofd naar se-condant en vice versa worden geworpen, maar ook zal er zo nu en dan enig porcelain op het kraakbeenschedeltje van de twaalfminner uiteen spat-ten. Want in kwesties van vrijheid en onderdrukking zijn de emoties heftig en elk obstakel, kraakbenig of niet, krijgt de volle laag. Daarom heb ik een beter voor-stel. Schaf niet de echtschei-ding af maar het huwelijk. Maak samenlevingscontracten voor ieder die in groepsverband wenst te leven. Volwas-senen en jongeren hebben ongeveer dezelfde rechten. Zo'n contract is slechts vijf jaar gel-dig. Besluit men babies in de groep op te nemen dan bindt men zich voor ten minste vijf-tien jaar. Tijdens de duur van het contract is overspel verbo-den, alsook het werpen met aardewerk. Zonder consensus worden geen beslissingen ge-nomen. Je moet wel weten waaraan je begint, want overtreding van de groepsregels wordt bestraft met een stevig pak slaag, resp. opsluiting in het kolenhok. Kim en de huis-hond waren daaraan gewend. Pappie en mammie echter niet.

Arno van Dijk

(Ru vrecht) U had 7-12

SICKENING CRIMES 11/19/89

Toward tougher handling of sexual predators

SEATTLE TIMES

THE news reports have become sickeningly familiar. Among the latest: The 29-year-old man caught after trying to kidnap a 6-year-old boy in Southwest Washington, the same man now charged with attacking and murdering three other children, has a long history of crimes and sexual deviancy.

In fact, Westley Allan Dodd once described himself as "predatory and uncontrollable," a law-enforcement official reports. He accosted boys. Yet Dodd was free, living in Vancouver, roaming about in society, when two boys were stabbed to death in a Vancouver park in September and a third little boy was taken from a Portland playground and killed.

In each previous arrest, the charge that could be brought against Dodd was insufficient to keep him jailed for long; a period of court-mandated counseling didn't work. That's typical of too many criminals who appear in the news nowadays, involved in violent crime.

It's good to know that help is on its way. The state Task Force on Community Protection has done an admirable job of taking testimony about predatory criminals and has been shaping some major reforms of the state's criminal-justice and juvenile-justice systems.

One key recommendation is a new process of civil commitment when an offender is about to be released from jail or prison, but is seen to be unfit to be at large. Had that process been available two years ago, Dodd might never have been walking the streets of Southwest Washington communities, preying on children.

Tomorrow, the organization Friends of Diane will demonstrate in Olympia, urging that a special session of the Legislature be called to change the laws dealing with violent, sexual, predatory offenders. That's an indication of citizen passions and the insistence that action occur as quickly as possible.

In the absence of new law, though, courts today, when sentencing those convicted of such crimes, must — more than ever before — fully consider the potential to reoffend. On Tuesday one such case comes before Pierce County Superior Court Judge Donald Thompson in Tacoma.

Richard N. Evans has been convicted of a brutal rape of a Seattle woman lawyer at her Capitol Hill apartment earlier this year. In a Times article Oct. 29, the victim graphically described the cruelty of the crime.

Now 29, Evans has been in trouble with the law — mostly robberies and rapes — since he was 10. He'd been out of prison only hours before the attack on the Seattle woman. He might receive a sentence of as little as 14 years, and could be released earlier, unless an extraordinary sentence is imposed.

Tuesday's sentencing should be watched as an indication that the courts are listening to citizen outrage over such crimes and to public demands that the most dangerous predators need to be kept off the street. The Evans case cries out for an extraordinary sentence.

Recent events call for open season on child molesters

It is a great service to put the picture and news about the child murder suspect, Westley Allan Dodd, on the front page.

I wish, though, the picture could have been facing front, preferably, and used with the view you showed and each picture a quarter-page in size. Then people would be more apt to recognize him when they see him for what he is. For sure he will be free again.

When will we start bottling these deadly perverts, or otherwise incapacitating them? It is long past due. Why should the innocent be murdered and society treated as though this terrible plague of perverts can't be dealt with?

If the detectives were allowed to shoot them as soon as they apprehend them — sans trial, if the cops are reasonably sure they have the guilty party, I bet, after six or eight such executions, perverts would be as hard to find as gold nuggets in the street.

Just think how many children's lives would have been saved in the last six months.

We need open season on child molesters.

Seattle P-1

22-11
Alice Paul
Leavenworth

A6 Seattle Post-Intelligencer, Wednesday, November 29, 1989 *

Sex offender reg

What the report recommends

Major recommendations of the Governor's Task Force on Community Protection:

■ **Establish a civil commitment system** for sexually violent offenders who would remain indefinitely in the custody of the Department of Social and Health Services. A jury verdict to commit an offender would be required. The offender could be released only if therapists determine it is unlikely the offender will commit further sex offenses and a court agrees.

■ **Lengthen sentences for sex crimes**, particularly for repeat offenders. The standard sentence for second-degree, forcible rape, for example, is now 2½ years and would be increased to 5 years.

■ **Reclassify a number of Class B felony sex crimes**, which carry a 10-year maximum sentence, to Class A felony status. That would allow judges to hand down life sentences for such crimes as second-degree rape of a child and first-degree child molestation.

■ **Allow 15-year-olds** who commit Class A sex crimes to be tried as adults. A 16-year-old who commits a less serious Class B sex offense also could be tried as an adult.

■ **Allow Class A sex offenders** to have their sentences reduced by only 15 percent for "good time," in contrast to the current law allowing a one-third reduction.

■ **Extend post-prison supervision** of sex offenders and place stricter controls on offenders in outpatient community treatment.

■ **Require convicted sex offenders to register** with the Washington State Patrol and the sheriff of the county in which the offender takes up residence. Sheriffs who publicly warn of the presence of a sex offender in a community would be immune from legal liability.

■ **Create a special criminal finding** of sexual motivation that could be applied to felonies such as burglary and assault. That finding could be used as a basis for exceptional sentences, civil commitment and sex-offender registration.

■ **Emphasize expanding treatment services** for juvenile offenders and youthful victims of sexual assault to stop the cycle of abuse. Many sex offenders were themselves child victims of sexual abuse who never received treatment.

■ **Create a competitive grant program** that provides local communities money to improve services to victims of sexual assault.

UN 21/12, VESTPAG. Amerikaanse om kind in hongerstaking

UTRECHT (ANP) — Uit protest tegen de behandeling door de Nederlandse en de Amerikaanse justitie voert de 40-jarige Amerikaanse Elizabeth McCallister sinds drie weken een hongerstaking in het Huis van Bewaring Het Spoor in Utrecht. De Verenigde Staten hebben om haar uitlevering gevraagd. De advocaat van de vrouw, mr. J. van Bennekom, heeft dit woensdag bekend gemaakt. Volgens directeur Van Wiekere van Het Spoor maakt de Amerikaanse het goed.

McCallister wordt in de Verenigde Staten beschuldigd van „child stealing”. Zij heeft met haar dochttertje het land verlaten tegen de wil van haar voormalige echtgenoot. Bij afwezigheid van de vrouw heeft een Amerikaanse rechter de voogdij over het kind, die eerst bij beide ouders berustte, in januari 1988 aan de man toegewezen.

OP PAGINA 13:
Man zou kind seksueel hebben misbruikt.

Man zou kind seksueel hebben misbruikt

(Vervolg van pagina 1)
UTRECHT (ANP) — Omdat de Amerikaanse hongerstaakster McCallister weigerde haar dochter naar de vader te laten terugkeren is er in april van dit jaar een arrestatiebevel tegen haar uitgevaardigd.

De vrouw beschuldigt haar ex-man ervan het meisje seksueel te hebben misbruikt. In de procedure over de omgangsregeling heeft een klinisch psycholoog volgens mr. Van Bennekom bevestigd dat „iets dergelijks” gedurende enige tijd was voorgevallen. Niettemin achtte de rechter het in het belang van het kind dat er een omgangsregeling kwam.

Ook daarna zou de vader zijn dochttertje hebben misbruikt. Voor mevrouw McCallister was dat de reden om met haar kind het land heeft verlaten. Op verzoek van de Amerikaanse justitie werd zij op 1 november in Amsterdam gearresteerd. Kort daarna heeft de Amsterdamse kinderplichtie het meisje aan haar vader overgedragen. Volgens mr. Van Bennekom gebeurde dat „tegen nadrukkelijke afspraken in”.

Van onze verslaggeefster **VK**
DEN HAAG — In de ene video, *Een Wereld Van Verschil*, zien we hoe een meisje, op aandrang van haar tirannieke zus, er de sokken in zet om nou eindelijk zelf ook eens een vriend te krijgen. Niet dat kinderachtige, van alleen maar een hartsvriendin hebben.

„Pa, ik kom vanavond niet thuis eten hoor”, zegt ze vanuit een telefooncel. Door de ruit zien we haar nieuwe vriend, met motorfiets. „Want ik blijf mij m'n vriendin eten namelijk.” Even later zie je de nieuwe verkering bezegeld worden met gezoen.

De andere video, *Net Dat Ene Moment*, is doortastender. De automonteur wacht zijn nieuwe vriendin, leerlinge van een kappersschool, op. Ze laten zijn auto — onderwijl zoenend — wassen in een wassalon, en als vanzelfsprekend valt het besluit om bij hem thuis verder te vrijen.

Maar op de drempel wordt het meisje toch door twijfel bevangen. De broer van een leraar op school is pas geleden doodgegaan aan Aids, en het meisje staat te twijfelen of ze nu wel of niet met de jongen naar bed moet gaan, zonder condoom. „Wat is er nou?”, vraagt de jongen. „Wil je een con-

Verzuiilde lespakketten over Aids zijn bruikbaar op alle scholen

doom? Of wil je naar huis?”

In de Aidsvoorlichting aan scholieren is de verzuiling van het onderwijs zichtbaar. Donderdag presenteerden vier onderwijskoepels — de katholieke, de openbare, de protestants-christelijke en de algemeen-bijzondere — samen met het Landelijk Centrum voor Gezondheidsvoorlichting Onderwijs (GVO) en de gemeente Rotterdam drie nieuwe pakketten lesmateriaal — een videofilm, een handleiding en lesboeken — voor op school.

Een Wereld van Verschil is de korte versie van de IKON-televisieserie *Kanjers*. Daarnaast is er *Ziek Van De Liefde*, gemaakt door de Stichting voor seksueel overdraagbare aandoeningen SOA. En dan is er nog *Net Dat Ene Moment*, gemaakt door de gemeente Rotterdam.

De noodzaak van nieuw, ander voorlichtingsmateriaal over sex en Aids

werd vooral bij de confessionele onderwijskoepels gevoeld toen de Nederlandse Onderwijs Televisie (NOT) vorig najaar met een Aids-voorlichtingsfilm kwam die volgens velen „te expliciet” was. *Aids, het komt je niet aanwaaien* heette die film.

Taalgebruik

De bisschoppen keerden zich bijvoorbeeld tegen de film omdat die de indruk zou wekken dat gebruik van condooms de methode is om Aids te voorkomen. Het protestantse volksdeel vond dat de film suggereerde dat je wel bijna achterlijk bent, als je op je zestiende nog niet met iemand naar bed bent geweest. Die suggestie zou jongeren ten onrechte onzeker maken. En bovendien waren het taalgebruik („neuken”) en de beelden te hard.

Sindsdien liet het GVO door Amster-

damse onderzoekers nagaan hoe het eigenlijk staat met Aidsvoorlichting op middelbare scholen. Ook die onderzoeksresultaten werden donderdagmiddag gepresenteerd.

Op lno's en havo's wordt het meest aan seksuele- en Aidsvoorlichting gedaan: 92 resp. 94 procent van de onderzochte scholen zorgt daarvoor. Op vwo-scholen, mavo's en ander lager beroepsonderwijs gebeurt er minder: daar cirkelen de percentages rond de 85. De docenten die de voorlichting geven klagen vrijwel allemaal dat ze onvoldoende over Aids weten, en dat de school ook eigenlijk geen beleid heeft.

Meer verschil maakt het, tot welke zuil een school hoort. Rooms-katholieke en algemeen-bijzondere scholen doen het meest aan seksuele- en Aidsvoorlichting (91 en 92 procent van de onderzochte scholen), openbare scho-

len doen er iets minder aan (88 procent) en protestants-christelijke scholen beduidend minder: maar 79 procent. Volgens E. Komdeur, voorzitter van de protestants-christelijke schoolraad, is dat lagere percentage „niet verontrustend. In de protestants-christelijke wereld heerst vrij sterk de opvatting dat seksuele- en Aidsvoorlichting een taak is voor de ouders. Wij als koepelorganisatie geven ook geen advies aan de school, welk voorlichtingsmateriaal ze moeten gebruiken. Dat moet de school zelf besluiten. We vinden alleen dat er materiaal moet zijn dat aansluit op protestantse waarden.”

Aidsvoorlichting aan scholieren moet niet los staan van voorlichting over relaties, gevoelens en „hoe je met elkaar omgaat”, vinden vooral de confessionele onderwijskoepels. Vandaar dat je in *Een Wereld Van Verschil* pas in les vier wordt gewezen op het bestaan van Aids, en in les vijf leert wat het is om Aids te hebben. Geen medisch-biologisch potjeslatijn over virusen, of reducerende adviezen over het gebruik van condooms. De drie nieuwe lespakketten, daar zijn alle koepels het over eens, zijn bruikbaar op alle scholen.

Leerkrachten snakken naar lesmateriaal en cursussen over aids

VR
1-12

Van onze onderwijsredactie
DEN HAAG — Leerkrachten in het voortgezet onderwijs hebben grote behoefte aan lesmateriaal over aids. De helft van de docenten die aids-voorlichting geven, ervaart het gebrek aan kennis over de ziekte als een groot probleem. Ze willen er graag cursussen over volgen.

De Stichting centrum voor onderwijsonderzoek heeft gisteren in Den Haag de resultaten van een onderzoek bekend gemaakt. Op bijna negentig procent van de scholen wordt seksuele vorming en aids-

voorlichting gegeven. Maar de helft van de docenten meent dat hun scholen op dit punt geen duidelijk beleid voeren.

Daardoor is de voorlichting soms afhankelijk van één docent. En worden de leerlingen die geen biologie in het vakkenpakket hebben soms niet bereikt.

Aids-voorlichting moet daarom worden opgenomen in het schoolwerkplan. En scholen moeten de verschillende taken van de voorlichting (medisch, preventief, maatschappelijk) duidelijk verdelen over de docenten, zo vindt het Landelijk centrum gezondheidsvoorlichting en opvoeding.

Samen met de vier onderwijskoepels presenteerde het centrum gisteren de jongste activiteiten in de aids-voorlichting. De onderwijscoördinator van het centrum, P. Wijnsma prees deze samenwerking. „Als dit overleg reeds vorig jaar had bestaan, hadden wellicht de problemen met het aids-materiaal van de Nederlandse onderwijs-televisie voorkomen kunnen worden”, denkt Wijnsma.

Het tijdschrift 'Aids, het komt je niet aanwaaien' werd vorig jaar in protestants-christelijke en katholieke kringen aanstootgevend gevonden. Niet alleen door het taalgebruik en de plaatjes, maar vooral door de suggestie dat het normaal is dat veertienjarigen regelmatig met iemand naar bed gaan.

Kanjers

Het christelijk pedagogisch studiecentrum presenteerde gisteren het lespakket 'Een wereld verschil', gebaseerd op de Ikon-televisieserie *Kanjers*. De voorzitter van de Nederlands protestants christelijke schoolraad, E. Komdeur, sprak er zijn waardering over uit. Maar ook het nieuwe lespakket 'Ziek van de liefde' van de Stichting seksueel overdraagbare aandoeningen kreeg zijn goedkeuring, ook al is dit pakket niet expliciet op basis van christelijke normen en waarden gemaakt.

Het Landelijk centrum meldde dat dit jaar veertig cursussen over aids zijn gegeven aan docenten. Dat is twee keer zoveel als in de rest van dit decennium. Ook blijkt uit het gepresenteerde onderzoek dat ouders nauwelijks worden ingeschakeld bij de seksuele vorming en aids-voorlichting op school. Op dit moment wordt daarom gewerkt aan voorlichtingsmateriaal en cursussen voor ouders.

JUNIOR

Jongeren maken eigen voorlichtingsfilm

Een film maken over jongeren en sex is niet mis, maar dan ook nog alle hoofd- en bijrollen vervullen is helemaal spannend! De leden van jeugdhuis 'Hartenaas' uit Overijse durfden de grote uitdaging aan en produceerden met eigen, bescheiden middelen de voorlichtingsfilm 'Niks vergeten'. De jongeren hopen dat andere jeugdhuisen de film zullen bekijken en erover praten.

Kilimanjaro maakte een reportage over kinderen in het circusleven. Deze jongeren trekken van land naar land en van stad tot stad en krijgen nauwelijks onderwijs. Net als voor schipperskinderen bestaan er wel circusscholen in diverse landen, maar de circus-kinderen moeten dan voor lange tijd bij hun ouders vandaan. Al vroeg leren zij te goochelen met afwezigheidsbriefjes en passen de grote verdwijntruuk toe. De presidentsverkiezingen in Chili van aanstaande donderdag vormen onder Chileense jongeren het gesprek van de dag. Veel jongeren kennen Chili alleen onder het strenge regime van diktator Pinochet, die zestien jaar lang de macht uitoefende. Een aantal Chileense jongeren van de politiek geïnspireerde theatergroep 'Ad Mapu' vertelt over hun ervaringen en verwachtingen.

Als laatste gaat Kilimanjaro mee met beroepsbokser Franky naar een belangrijk kamp, waar rake klappen vallen.

— Kilimanjaro, BRT 1 18.30

13 DECEMBER 1989. — D.M.

Sex en spruitjes

Seksuele opvoeding in de jaren vijftig

PHEME, POSTFEMINISTISCH TIJDSCHRIFT
NR 10, WINTER 1989

De vijftigste jaren gelden als de duistere tijd van vóór de seksuele revolutie. Toch lieten de deskundigen toen hun licht schijnen over de manier waarop kinderen begeleid moesten worden in hun seksuele ontwikkeling. Chris Kuypers en Judith van Stipriaan analyseren de opvoedingsadviezen in drie verschillende tijdschriften.

Als de seksuele opvoeding onderwerp van gesprek is, worden er vaak grapjes gemaakt over de stuntelige manier waarop onze ouders de seksualiteit aan de orde stelden. Opvallend is dat dit in meerdere generaties voorkomt. Onze ouders lachten om hun ouders, wij lachen om de onze en straks zullen onze kinderen zich over ons vermaaken. Opvattingen over wat kinderen van seksualiteit behoren te weten, veranderen voortdurend. Waarom en hoe moet seksuele voorlichting aan kinderen gegeven worden? Wat zijn de gevolgen voor het kind als dit niet gebeurt? Welke rol spelen de ouders? Aan de hand van deze vragen hebben we drie tijdschriften uit de periode 1945-1960 onderzocht, te weten *Moeder*, *Ons Gezin* en *Verstandig Ouderschap*. Aan de hand hiervan schetsen we een beeld van de opvattingen zoals die in de jaren vijftig heersten. De drie tijdschriften weerspiegelen,

ren, tot de vrouw als echtgenote en moeder. De leden van de 'moederkring' krijgen in vraag- en antwoordrubrieken de ruimte om zich te richten tot de redactie.

Het blad *Ons Gezin* neemt deze naam aan in 1946, maar bestond al sinds 1934 onder de titel *Huishouding Nu*. Met de naamsverandering wil de redactie aangeven: "... dat wij de medewerking van de mannen wensen. Een huisvrouw kan veel gemakkelijker iets verbeteren, wanneer de man ervan op de hoogte is en er zijn steun aan geeft. Dus *Ons Gezin* is de uitdrukking van een samenwerking om het Nederlandse Gezin op peil te houden."²

Deugden

Ons Gezin werd uitgegeven door de redactie van de Commissie inzake Huishoudelijke Voorlichting en Gezinsleiding van het Ministerie van Sociale Zaken. In dit blad vinden we, net zoals in *Moeder*, informatie over het huishouden en de opvoeding. Aan de orde komen: gezonde en goedkope voeding, voordelig en hygiënisch schoonmaken, kleding herstellen, woning inrichten en het opvoeden van kinderen. Dit alles verlevendigd met een kort verhaal en een knutselplaat voor de kleintjes. Professor Heere ver-

PHEME nr. 10 winter 1989

woordt het belang hiervan als volgt: "Het gezin is immers de kleinste eenheid, waaruit de samenleving wordt opgebouwd. Is de sfeer in het gezin goed, dan is er hoop, dat deze medegenomen wordt de maatschappij in. In het gezin leert het kind allerlei deugden, waarop ook de goede samenleving gebouwd is: saamhorigheid, samenwerking, eerlijkheid, trouw, verantwoordelijkheidsgevoel, gehoorzamen en leiden.(...) In het gezin moet geleerd worden, dat inkomsten en uitgaven tegenover elkaar staan; dat er zuinig moet worden omgesprongen met wat moeizaam verdiend is; dat onnutte uitgaven vermijden en deugdelijke kleding en voeding gekocht moeten worden."³

Verstandig ouderschap

In *Verstandig Ouderschap* is het niet het gezin maar de seksualiteit die centraal staat. *Verstandig Ouderschap* is de voorloper van het nu nog steeds bestaande *Sekstant*, ledenblad van De Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming. Het verscheen vanaf 1928 en werd de leden van de Nieuw-Maltheuise Bond gratis toegezonden. Deze bond 'ter bevordering der bewustte regeling van het kindertal' (1881) verdwijnt in 1946. De NVSH komt ervoor in de plaats. Het blad verschijnt, behoudens een pauze in de oorlogsjaren als het blad verboden is, maandelijks. In 1967 verandert de naam in *Sekstant*. In *Verstandig Ouderschap* acht men: "... een gezond en dus bevredigend geslachtsleven noodzakelijk voor de volledige ontplooiing van de menselijke persoonlijkheid en de erkenning van het recht op een bevredigend geslachtsleven voor elk mens, een vereiste voor het tot stand komen van een betere samenleving, om daar toe te geraken is onder meer bewuste beheersing der conceptie nodig."⁴ De NVSH was de belangrijkste leverancier van voorbehoedsmiddelen in die tijd. Het ledental groeide, mede hierdoor, van 17.478 leden in 1946 naar vijfduizend in 1950 tot zeshonderd in 1955. Niet het gezin maar de seksualiteit was het aandachtspunt. Het gezin speelt wel een belangrijke rol in het

overbrengen van de 'juiste' seksuele moraal. In het tegengaan van het morele verval van na de oorlog stond de opvoeding van kinderen centraal. Het was vooral de taak van de moeder haar kinderen de goede waarden en normen bij te brengen. Seksualiteit, zo blijkt uit de tijdschriften, neemt binnen de opvoeding een speciale plaats in. De vraag: "Voorkomt men door 'voorlichting' seksuele uitpattingen of is het beter kinderen onwetend te laten", loopt als een rode draad door de verschillende jaargangen. De auteurs in *Ons Gezin* en *Moeder* zijn ambivalent op dit punt. Dit hangt samen met de wijze waarop men seksualiteit beschouwt. Seksualiteit wordt beschreven als 'de hoogste vorm van geluk', 'een liefdesdaad' of 'de diepste bevrediging van zinnen en ziel'. Buiten het huwelijk is seksualiteit echter absoluut ontoelaatbaar. Is men (nog) niet getrouwd, dan moet er

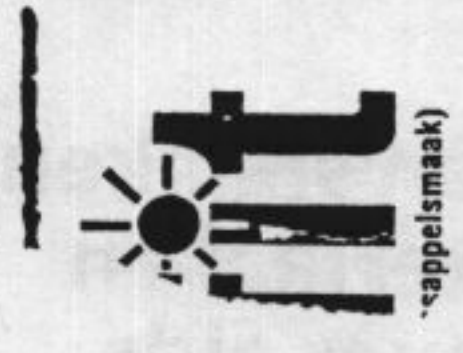
alles aan gedaan worden om seksuele impulsen onder controle te houden. Het toegeven aan deze seksuele impulsen betekent voor deze bladen 'het zich laten overheersen door dierlijke instincten'. Aan kinderen moet het 'mooie' van seksualiteit bijgebracht worden. Ze moeten echter tegelijkertijd beschermd worden tegen de 'passie', het 'instinctieve'. Om nu hun kinderen te leren zich te beheersen, moeten de ouders appelleren aan hun 'natuurlijke schaamte'. In *Moeder* en *Ons Gezin* wordt verondersteld dat ieder mens bij de geboorte een soort innerlijke rem heeft moegekegen, die hem ervan zal weerhouden in onbeperkte lustbevrediging uit te barsten. "De schaamte is één van de waardevolste gevoelens van de mens. Zij helpt goede gewoontes te vormen want dankzij het schaamtegevoel is de mens in staat zich te beheersen, ook als hevige aandriven hem teisterren."⁵

doe... om me heen... Die weet het wel... Appriferen thuis met CRACKFREE... heeft alle functies als nieuw!

oplossing... die... van het... Her... bij het... volmaakt... zonder... 'Lust... meer van... CRACKFREE... appri...

Prof. Dr. WATERINK

Hoe vertellen we het onze kinderen

SEXUELE VOORLICHTING

"Een boek om dankbaar voor te zijn"
"Uitstekende voorlichting"
"Verdielt een ereplaats onder de boeken over seksuele voorlichting"
"Een voortreffelijk boek"
"Een heestelijke gids"

Ons Gezin
Correspondentiaal
Ned. Bibliografie
Schoot en Heil
Hervormd Weekblad

3e DRUK; GEB. f 8.50
VERKRIJGBAAR IN DE BOEKHANDEL
N.V. GEBR. ZOMER & KEUNINGS UITG. MIJ. WAGENINGEN

"Eid" vast!
eren in de...
il. Geef ze nu...
Twee theelepeltjes...
leid en geef...
heid...
heidsvitaminen...
zonder moeite in...
rop met...
sk. Heerlijk...
ift nu!

f. 3.75

Aanbesteding

Uitgeverij S.H.E.M.E. nr. 10

In *Verstandig Ouderschap* ziet men schaamte juist als iets dat bestreden moet worden. Centraal staat dat seksualiteit lustgevend is. De adviezen in dit blad zijn ontleend aan psycho-analytische inzichten over de ontwikkeling van een eigen seksualiteit. Sexuele opvoeding moet gericht zijn op het bevredigend kunnen beleven van die eigen seksualiteit. Schuld- en schaamtegevoelens moeten juist afgeleerd worden.

Open en eerlijk

Voor *Moeder* en *Ons Gezin* zou het schaamtegevoel het mogelijk maken om tegen kinderen (en anderen) over seksualiteit te spreken, zonder dat de kans op grove taal en te vergaande experimenten te groot wordt. Er moet open over seksualiteit gesproken worden om het kind in te lichten over de 'liefdesdaad' en ze te waarschuwen tegen de gevaren. In de bladen blijft een voortdurende tegenstrijdigheid tussen open en geheim bestaan.

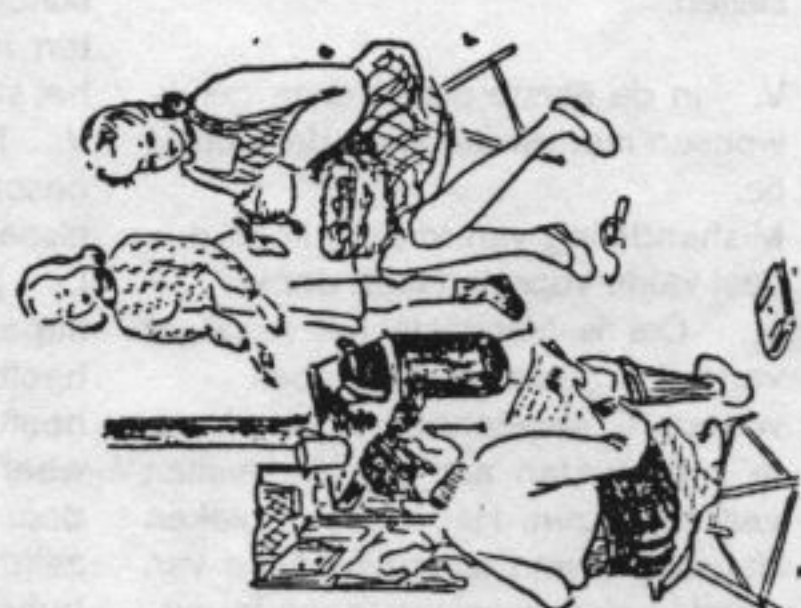
Van kinderen onder de tien wordt verondersteld dat ze nog a-seksueel zijn en 'gewoon' tegemoet getreden kunnen worden. Het jonge kind heeft nog geen seksuele bijbedoelingen. "In ieder geval gaat u geen enkele vraag uit de weg. U begint met een eenvoudig antwoord. Is het kind niet tevreden, ga dan dieper op de zaak in, maar blijf altijd eerlijk", aldus E. Pereira d'Oliviera in *Moeder*. Deskundigen vinden het moeilijk om ouders te vertellen, hoe ze hun kinderen moeten voorlichten. Het voorbeeld dat Pereira d'Oliviera geeft van een 'eerlijk antwoord' is: "Als Robbie vraagt: 'Mama waarom is Loesje een meisje?', en u zegt heel verbaasd: 'Wel omdat ze rokjes aanheeft kerelije', dan is Rob volkomen tevreden."

Overdaad en verwennerij zijn voor een 'goede gezinsfeer' uit den boze. Zelfbeheersing is geboden op allerlei gebied. Professor Waterink, hoofdleerling in *Moeder*, hekelt in zijn voorlichtingsboek een toegeevende opvoedingshouding: "...het kind leert al jong te reageren op lustprikkels. Het gewone, het dagelijkse, wat voor gezonde mensen een vreugde is, kan zo'n kind niet meer waarderen (...). Het is altijd meer, sterker genot. Iedereen begrijpt

waar dit naartoe gaat als dit kind straks seksueel gaat rijpen". Waar dit naar toe zou gaan, kan kenmerklijk niet uitgesproken worden. Kinderen mogen de geneugtes van het leven in geen geval leren kennen. Men vreesst, lijkt ons, voor aantasting van de protestant-christelijke levenswijze, van hard werken, zuinig leven en gehoorzaam zijn.

Dekens

Zelfbevrediging wordt beschouwd als een te bestrijden kwaad. Het onderwerp komt in *Moeders' vragenrubriek* veelvuldig voor. In niet mis te verstaan woorden geeft professor Waterink aan hoe ouders moeten handelen om dit tegen te gaan. 'Met de handen boven de dekens' luidt zijn advies. Bovendien moeten kinderen afgeleid worden en niet te lang alleen in bed liggen. Voor de hardnekkige gevallen is het opvoedingsadvies meer omvattend: veel in de buitenlucht spelen (zandbak), voeding die zeer arm aan dierlijke eiwitten is en rijk aan groente en fruit, geen opwindende spelletjes en het kind weinig koesteren (niet op schoot nemen). Kortom een rustig maar beslissende opvoeding. Als dit alles dan nog niet helpt is er de ROK: een constructie van ijzerdraad waar het kind ingelegd wordt, zodat het niet bij zijn gelachtsdeel kan komen. Al deze protestants-christelijke maatregelen staan haaks op de, in deze kring gangbare, stelling dat kinderen

a-seksueel zijn. De medewerkers van *Verstandig Ouderschap* weerspreken deze stelling: al in de vroege kindertijd is er sprake van een eigen seksualiteit die ontwikkeld moet worden.

Met seksuele opvoeding moet al in de wieg begonnen worden. Belangrijk in de eerste jaren zijn met name de seksuele gevoelens van de ouders. Zij hebben zelf vaak, als gevolg van een traditionele opvoeding, nog onbewuste schaamtegevoelens ten opzichte van de seksualiteit. Deze worden dan automatisch op de kinderen overgebracht. *Verstandig Ouderschap* raadt een NVSH-cursus aan om hier iets te leren te doen. Het gaat er om een tolerantie, open houding te ontwikkelen. Kinderen moeten niet voorgelicht worden met verhalen over 'bloemertjes en bijtjes'. Het boekje *Mammie waar kom ik vandaan?* zou ouders uitkomst bieden.

Zelfbevrediging is iets dat past binnen de normale ontwikkeling van het kind. Juist het krampachtig afleren hiervan is schadelijk. Het spelen met het eigen lichaam zou vanzelf overgaan. Is er sprake van overdadige zelfbevrediging dan moet het kind extra gekoesterd en aangehaald worden. Blijkaar komt het dit tekort. De meningen binnen *Verstandig Ouderschap* blijken echter verdeeld. Een meer behoudende groep is voor maatregelen als afleiden, snel inslapen en vroeg opstaan want "Als het kind door gaat met onanie wordt het slap, moe en zenuwachtig. Het heeft weinig eetlust, is snel schrikachtig en heeft weinig aandacht voor school, sport en spel." Dit lokt een felle briefwisseling uit tussen voor en tegenstanders. De angst voor zelfbevrediging door kinderen blijkt hardnekkig.

Puberteit

De puberteit is de fase waarin het kind zich ontwikkelt tot volwassene. In de drie tijdschriften behandelt men de hiermee gepaard gaande 'lichamelijke rijping' en 'geestelijke ontwikkeling'. Volgens *Moeder* is dit het begin van de seksuele ontwikkeling. Het kind gaat zich nu langzaam aan lichamenlijk en geestelijk voorbereiden op de gelachtsdaad. Nu is het tijd voor

een gesprek. Ouders moeten omzichtig omgaan met de veranderingen, het vertrouwen van het kind winnen en de dialoog gaande houden. Vader praat met de zoon over de natte droom. Moeder informeert haar dochter over de menstruatie. De geslachten moeten nu bewust voorbereid worden op hun toekomstige rol, jongens als vader, meisjes als moeder. Wordt het meisje verteld over de menstruatie dan moet benadrukt worden dat iedere vrouw dit krijgt om moeder te worden. Dit maakt de menstruatie immers zo wondermooi, stelt Pereira d'Oliviera.

Slap

Zelfbevrediging blijft uit den boze. Nu dient men dit niet langer middels afleiding of tucht te bestrijden, maar gaat het om gebed en gesprek. "Vader mag gerust zeggen, dat je er niets van overkomt als je het een paar keer gedaan hebt, maar dat het toch in het algemeen beter is om het niet te doen, ook voor jezelf, zowel voor je lichamenlijk als geestelijke gezondheid. O, vader weet ook wel, dat je er niet zo maar ziek van wordt, maar vader weet ook, dat je je erg slap gaat voelen als je het geregeld doet." ¹⁰

Ouders moeten zelf over dit soort zaken beginnen. Ook meisjes doen aan zelfbevrediging sluit Waterink, al is dit minder zichtbaar. Moeder moet haar dochter hierover aanspreken. De vooruitstrevende groep in *Verstandig Ouderschap* ziet zelfbevrediging als heel gezond en natuurlijk. Het is één van de vele vormen van seksualiteit. Een opvatting die pas in de zestiger jaren gehoor zal vinden bij een groot publiek.

Ook wat betreft de onderlinge seksuele contacten onderscheidt zich een groep in *Verstandig Ouderschap* door dat ze dit, in tegenstelling tot de auteurs in andere bladen, niet radicaal afwijzen. De meer gematigde stroming vindt dat seksueel contact gebaard moet zijn op ware, volwassen leeftijd. Jongeren bezitten dit niet in voldoende mate. De meer vooruitstrevenden zijn echter van mening dat, mits er voldoende maatregelen tegen een zwangerschap genomen worden, er geen bezwaren zijn tegen sex tus-

sen pubers. Een enkeling acht het zelfs noodzakelijk om reeds op jonge leeftijd ervaring op te doen. In *Ons*

Gezin is men bang voor vroege en gedwongen huwelijken. "Zowel voor de ontwikkeling van iedere enkeling als voor het maatschappelijke leven is het van betekenis, dat jonge mensen na lichamenlijke rijping, over zoveel zelfbeheersing beschikken, dat ze in staat zijn af te wachten, tot ze geestelijk rijp zijn voor het huwelijk." ¹¹

Te vroeg trouwen, betekent onvoldoende voorbereid deelnemen aan het maatschappelijk leven. Wanneer men een te grote verantwoordelijkheid draagt op jonge leeftijd, verkleint men de kansen op het verbeteren van zijn maatschappelijke positie. Opmerkelijk is de wijze waarop men het belang benadrukt van een goede opleiding voor meisjes "...ontwikkeling van al haar vermogens is het beste middel tegen de zwakte, die de meisjes bevangt als ze alleen leven voor verliefdheid en verlovings". Men acht een onervaren moeder niet in staat haar kinderen een goede ontwikkeling mee te geven. Men pleit voor een oplichting met het oog op de verantwoordelijkheden van de vrouw als moeder.

Sex op drift

Duidelijk moge zijn dat de drie tijdschriften seksuele opvoeding en voorlichting noodzakelijk achten. Voor *Moeder* en *Ons Gezin* is dit nodig om het 'gevaarlijke' van seksualiteit te voorkomen. In *Verstandig Ouderschap* vindt men voorlichting belangrijk om juist meer van de seksualiteit te genieten. Ouders, met name moeders, worden beschuldigend aangesproken op wat er met hun kind mis kan gaan. Er is weinig begrip voor bezorgdheid en schrikreacties van ouders.

In de tijdschriften *Moeder* en *Ons Gezin* worden de ideeën zoals die in Nederland na de Tweede Wereldoorlog dominant waren weergegeven. Een christelijke levensovertuiging klinkt erin door. Seksuele driften, gevoelens die niet controleerbaar zouden zijn, moeten onderdrukt worden. Zelfbeheersing geldt als richtinggevend in de seksualiteit.

Het gezin moet, in de naoorlogse tijd, in ere hersteld worden. Dit opdat de mens die deugden leert waarop een goede samenleving gebouwd kan worden. Binnen *Verstandig Ouderschap* leeft het idee dat juist een gezond geslachtsleven noodzakelijk is voor de nieuwe, betere samenleving. De in-vloed van dit idee is in deze tijd nog marginaal. De liberalisering van de seksuele moraal in brede kringen van de bevolking, de seksuele revolutie, zou nog enige tijd op zich laten wachten.

Chris Kuypers / Judith van Stipriaan

Chris Kuypers en Judith van Stipriaan studeerden beiden ortho-pedagogiek. Dit artikel is een bewerking van hun doctoraalscriptie *Opvattingen over seksuele opvoeding tussen 1945 en 1970*

Noten:

1. J. Waterink in *Moeder*, maart 1947, p. 85.
2. redactie in *Ons Gezin*, jan./feb. 1946.
3. W.R. Heere in *Ons Gezin*, aug. 1947, p. 233.
4. *Verstandig Ouderschap*, mei 1946, p. 3.
5. C. van Andel-Ripke in *Ons Gezin*, maart 1954, p. 67.
6. E. Pereira d'Oliviera in *Moeder*, nov. 1948, p. 432.
7. Zie noot 6
8. J. Waterink, *Hoe vertellen we het onze kinderen?*, p. 27-28.
9. J.Z. Barnuch in *Verstandig Ouderschap*, mei 1952, p. 60.
10. J. Waterink, *Hoe vertellen we het onze kinderen?*
11. C. van Andel-Ripke in *Ons Gezin*, feb. 1946, p. 41.

Leerlingen lezen staatssecretaris de les

Door onze redactie onderwijs

NRCC
UTRECHT, 2 dec. — Staatssecretaris Wallage (onderwijs) krijgt er nog een hele kluit aan als hij zich wil houden aan alle beloften die hij in het verleden als Tweede-Kamerlid heeft gedaan. Zo mocht de bewindsman gisteren op een symposium over 'School en Medezeggenschap' in Utrecht onder meer de uitspraken komen uitleggen die hij vlak voor zijn verhuizing naar Zoetermeer in het blad *School en Medezeggenschap* had gedaan. Leerlingen zouden betrokken moeten worden bij de beoordeling van de lesvaardigheid van leerkrachten. Het Landelijk Actie Komitee Scholieren (LAKS), een belangenorganisatie van 100 leerlingenraden en 200 individuele leerlingen, bevond zich onder de belangstellende luisteraars van ouders, bestuurders, leerkrachten en leerlingen op het symposium.

Wallage kon voorlopig alleen uitgangspunten bieden, geen beleid. „Het onderwijs is een produkt waarvoor schoolbestuur, leiding, leerkrachten en leerlingen gezamenlijk verantwoordelijk zijn.” En: „Leerlingen zijn des-

kundiger dan schoolleiding en -bestuur bij het beantwoorden van de vraag of de lesstof in de klas goed overkomt”.

Wallage heeft daarom het LAKS uitgenodigd om te komen praten over vergroting van de medezeggenschap. Hij wil in het voorjaar de Kamer laten weten welke veranderingen in de Wet op de Medezeggenschap in het onderwijs nodig zijn.

Vriendelijkheid

Tijdens de lunch geeft LAKS-voorzitster Marit Maij (na eindexamen VWO nu eerste-jaars bestuurskunde in Leiden) aan in wat voor beleid de uitgangspunten van Wallage kunnen worden omgezet. Dat doet ze aan de hand van het model-leerlingenstatuut dat het LAKS heeft ontwikkeld en dat in het gesprek met Wallage ter sprake zal komen. Hierin staan de rechten en plichten van de leerling omschreven.

De leerlingen zouden onder meer een stem moeten krijgen in de beslissing of een nieuwe leerkracht na zijn proefperiode een vaste aanstelling krijgt. Maar ook na hun aanstelling zouden leraren

regelmatig door leerlingen uit medezeggenschaps- of leerlingenraad moeten worden beoordeeld. Maij: „Alleen de leerlingen kunnen goed vaststellen of leerlingen de lesstof van de leraar wel goed kunnen opnemen”. Daarnaast moet de 'leerlingvriendelijkheid' van de leraar in de beoordeling worden betrokken: de leerkracht moet zijn leerlingen serieus nemen door goed uit te leggen in plaats van ze het met hun boeken zelf te laten uitzoeken. Hoe streng de leerkracht bij proefwerken cijfert en hoeveel huiswerk hij meegeeft, rekent Maij niet tot de kwaliteitscontrole.

Natuurlijk kent de studente bestuurskunde de schampere reacties op de voorstellen van haar organisatie. Voor leraren, toch al door een overmatige werkdruk geplaagd, zouden ze nog meer stress opleveren. In de strijd tussen leraren en leraren krijgen de eersten er een wapen bij.

Maij schudt het hoofd. Volgens haar kunnen leerlingen hun rollen als lid van de klas en kwaliteitsbewaker van het onderwijs best scheiden. „Zij kunnen best een objectieve beoordeling van een leraar geven. Over het algemeen

bestaat er een heel behoorlijke consensus op school over welke leraar een boeman is en welke niet.” Evenmin is ze bevreesd dat leerlingen geen objectieve kwaliteitsbewakers zouden zijn omdat ze bijvoorbeeld de volgende dag een proefwerk bij de beoordeelde leerkracht moeten maken. „Je moet ervan uitgaan dat een leraar eerlijk cijfers geeft.”

Ook voor de leraren ziet Maij niet zoveel problemen. „Die zijn toch vol idealisme aan hun vak begonnen en willen toch graag weten wat de klas van hen verwacht?” Ze twijfelt even: „Misschien is dat wel idealistisch gedacht”.

Maij wil best toegeven dat het goed zou zijn als het LAKS met klachten over de lesvaardigheid bij de lerarenopleidingen aanklopte, in plaats van alleen bij de scholen. Maar dat kan volgens haar pas als de leden van haar organisatie grondige kennis over de lesvaardigheid van de leerkracht hebben opgedaan in de praktijk van de klas. Pas dan kan het LAKS wat abstractere kwaliteitscriteria ontwikkelen voor lerarenopleidingen. Het LAKS bestaat te kort om die kennis nu al in

huis te hebben, meent Maij. Toch moeten leerlingen ook nu al meer over de lesprestaties van de leraar te zeggen krijgen. Want: „Het gaat om gelijkwaardiger relaties op school”.

„Blaupraat" 9/1 - College Blancipol, Utrecht

LERARENMISHANDELING - ERNSTIG PROBLEEM

Lerarenmishandeling komt veel vaker voor dan u denkt. Dat is het resultaat van wetenschappelijk onderzoek.

Docenten in het voortgezet onderwijs worden veel vaker mishandeld dan de samenleving tot dusverre had vermoed.

Dat is het resultaat van een uitgebreid onderzoek waarop drs. Ruurd Leusink aanstaande vrijdag hoopt te promoveren aan de universiteit van Nijmegen. Wij zochten de jonge promovendus op in zijn riante werkkamer in de betonnen kolos te Zoetermeer om hem een paar vragen te stellen.

V. In de eerste plaats onze gelukwensen met uw aanstaande promotie.

Mishandeling van leraren komt dus veel vaker voor dan men denkt?

L. Dat is tenminste het resultaat van het uitgebreide onderzoek waarop ik aanstaande vrijdag hoop te promoveren aan de Universiteit van Nijmegen. Het is mij gebleken dat in het veld tenminste twee van de drie docenten wel eens is mishandeld, dan wel in aanraking is gekomen met geweld door leerlingen. En we mogen aannemen dat deze keiharde gegevens alleen nog maar het topje van de ijsberg zijn. Ik denk dat we hier staan voor wat een van de grote problemen van de moderne samenleving dreigt te worden.

V. Waar denkt u aan bij het begrip lerarenmishandeling?

L. Voornamelijk aan mishandeling van docenten. Dat kan variëren van regelrecht stompen en duwen en drukken tot de meest schrijnende vormen van geestelijke verwaarlozing. Er zijn gevallen bekend waar leraren werden gelaedeerd..

V. Pardon?

L. Gelaedeerd, gekwetst dus, door stompen, trekken aan jassen, eventueel met beschadiging van kleren, en duwen. En op de trappen van de school zien we soms zelfs het stoten met ellebogen, het trekken en het slaan met tassen.

V. Maar zijn dat niet allemaal heel onschuldige en toevallige gebeurtenissen?

L. U moet wel beseffen, wat voor impact dat op een docent heeft. Hij heeft een dag hard gewerkt, hij heeft uiterst korte pauzes, die vaak weer in beslag genomen worden door de problemen van precies diezelfde kinderen, hij heeft dringend behoefte aan aandacht en liefde en zorg, en wat krijgt hij? Ik herhaal: wat krijgt hij? Stompen en duwen. En dat terwijl de docent toch al op allerlei manieren een bedreigde minderheid in de maatschappij is geworden, het slachtoffer van bezuinigingsoperaties, van regelgeving en andere vervolgingen.

V. En psychisch geweld?

L. Het ergste is de verwaarlozing. De docent hunkert naar begrip, schreeuwt om aandacht in de meest letterlijke zin, maar er zijn hele klassen die niet eens naar hem

luisteren. Om dan nog maar niet te zwijgen van joelen en jouwen en...Dat is een van de grote drama's van het voortgezet onderwijs. En hoe komt dat? Dat is duidelijk: iedereen mag maar naar binnen in het voortgezet onderwijs, ook domme, luie, brutale kinderen, jeugdcriminelen van het ergste slag. Er zijn geen beletselen ingebouwd voor vandalen.

V. U bent onderwijs-ortholoog?

L. De onderwijs-orthologie, of liever onderwijs-socio-orthologie is een tak van wetenschap die in de meest ruime zin probeert door statistisch onderzoek de relatie tussen de mens en zijn omgeving op tafel te leggen. In het onderwijs. Op tafel in het onderwijs.

V. En hoe groot was uw steekproef?

L. Dat wil zeggen... je kunt natuurlijk in het wilde weg iedereen vragenlijsten laten invullen, maar daarmee ben je op een heilloze weg. Cijfers alleen zeggen niets. Ik heb gekozen voor een model van diepteonderzoek, dat wil zeggen een aantal mensen langdurig in de lengte en in de diepte ondervragen over hun belevenissen en ze de gelegenheid geven hun diepste emoties te exploreren. Alleen zo kun je de kwaliteit van het onderzoek garanderen.

V. En hoeveel waren dat er?

L. Zes. Ik kan de ernst van het probleem niet genoeg benadrukken, de wetenschappelijke wereld had er

wel een vermoeden van na het rapport Ockhuysen, maar we wisten niet dat het zo erg zou zijn. De overheid moet dan ook onmiddellijk ingrijpen met nieuw beleid, want anders zijn de gevolgen niet te overzien.

V. U wilt een centraal meldpunt instellen?

L. Ik wil een centraal meldpunt instellen, een landelijke organisatie met vertrouwensartsen en welzijnswerkers, die gevallen van mishandeling registreren. Bij voorkeur mensen die ook in het onderwijs hebben gewerkt. Maar vooral moeten we nader onderzoek doen, een breed opgezet onderzoek in de lengte, over een reeks van jaren, om nauwkeuriger de aard van het probleem vast te stellen. Ik denk aan de oprichting van een aparte afdeling van onderzoek aan dit ministerie, ik wil daarvoor zelf wel mijn diensten aanbieden zelfs.

V. U hebt, meen ik, zelf vroeger in het onderwijs gewerkt?

L. Ik ben een tijd docent maatschappijleer geweest, maar na driekwart jaar ben ik van baan veranderd. Door omstandigheden gedwongen. Maar ik heb dus ervaring in het onderwijs en ik weet waarover ik praat.

V. Dank u wel voor dit gesprek.

L. Graag gedaan. En past u bij het weggaan op de drempel, die is een beetje laag.

Dick Berents

PAN.
No 51
14-22
OEC

Met een speelgoedgeweertje in de aanslag staat Isabelle in haar nachtpo-
netje voor mij. Aandoenlijk, fragiel,
brutaal. Een meisje van vijf. Ik steek mijn
handen omhoog en ze begint te giechelen.
Dan trekt ze haar moeder mee naar haar ka-
mertje: de meneer van *Panorama* moet ook
haar nieuwe jurk zien en de lakschoentjes. En
ze wil ook nog vertellen over Sesamstraat en
David de Kabouter...

Met een verliefde blik kijken Emiel (32)
en Lizette (36) uit Schiedam naar hun doch-
ter, die net een paar weken thuis is na elf
maanden kindertehuis. Alsof ze nóg niet kun-
nen begrijpen dat Isabelle er na al die wilde
beschuldigingen van De Bolderkar nu echt
weer is.

"Dat jurkje is ook voor Kerstmis," zegt
Lizette met tranen in haar ogen. "Die zal dit
jaar heel bijzonder worden. Emotioneel ook.
Inmiddels weten we dat Emiel niet zal wor-
den vervolgd. De aanwijzingen voor schuld
zijn onvoldoende. Het afgelopen jaar hebben
we veel gevoelens onderdrukt. Per slot zaten
we met nog een kind. We moesten door. Je
had wat om voor te knokken. Ja, er zullen
straks heel wat emoties bovenkomen. Vorig
jaar kerst was natuurlijk verschrikkelijk. We
hadden wel een boom gekocht, voor Eduard-
je, maar we wilden niet thuis blijven. We zijn
bij mijn ouders geweest, we hebben het daar
alleen maar over Isabelle gehad. Vreselijk. Ik
heb hier heel wat traantjes liggen. We gaan
vlak voor kerst even een weekje weg om weer
aan elkaar te wennen. We zijn met z'n drieën
toch een stuk film kwijt van haar."

Een ware incestgolf

Het is ruim een jaar geleden dat de
Bolderkar-affaire in de publiciteit
kwam. In een halfjaar tijd werden
veertien kinderen van de ene dag op de ande-
re in kindertehuizen geplaatst nadat het me-
disch kleuterdagverblijf in Vlaardingen had
geconstateerd dat de peuters en kleuters door
hun vaders seksueel waren misbruikt. Tien
"Bolderkar-kinderen" en vier van hun
broertjes en zusjes. In een aantal andere ge-
vallen werd gekozen voor behandeling binnen
het gezin. Een ware incestgolf dus. Vaders,
moeders, opa's, oma's, familie en burens wa-
ren verbijsterd. En zijn dat nog steeds!

Juridisch is de affaire namelijk een enor-
me flop geworden. In slechts zeven gevallen
deed de Bolderkar uiteindelijk aangifte en
moest de officier van justitie in actie komen.
Daarvan werden drie zaken al snel gesepon-
neerd. Daar was strafrechtelijk kennelijk geen
soep van te koken. Tegen twee vaders die
drie maanden in voorarrest zaten, werd wel
een proces aangespannen. Maar beiden wer-
den vrijgesproken. In deze gevallen is het
openbaar ministerie in hoger beroep gegaan.
Een vader - Emiel dus - kreeg deze maand te
horen dat zijn zaak is geseponeerd. Blijft er
nog een vader over. Hij zal binnenkort alsnog
voor de rechter moeten verschijnen. De ande-
re vaders hoorden nooit meer wat van Justi-
tie. Inmiddels zijn verschillende advocaten be-
zig om schadevergoeding en/of smartegeld te
eisen. Een vader heeft al 25.000 gulden ont-
vangen.

Fouten en onzorgvuldigheden

Het door verontruste ouders aange-
vraagde politieonderzoek naar seksue-
el misbruik op De Bolderkar zelf of
tijdens de taxiriten naar en van school lever-
de ook niets op. In alle paniek hadden de
ouders zich allerlei rare voorvallen en verha-
len van hun kinderen herinnerd: van het tong-
zoenen van de eigen vader, het knijpen in
borsten, het van top tot teen afzoenen door
een begeleidster en 'vieze spelletjes' in de kel-
der van De Bolderkar. Als er al sprake was
van seksueel misbruik en het was niet thuis
gebeurd, waar dan wel? vroegen veel ouders
zich af.

Wel verscheen er een voor het Vlaar-
dingse kinderdagverblijf vernietigend rapport
van een commissie die was ingesteld door de
geneeskundige inspectie van de volksgezond-
heid voor Zuid-Holland. In dat rapport werd
gesproken over "gemaakte fouten" en "on-
zorgvuldigheden". Er bleek bij De Bolderkar
sprake van "te sterk focussen op seksuele kin-
der mishandeling en wel op seksuele kinder-
mishandeling in het gezin" en een "haast ge-
dreven te noemen nadruk" om de incest aan
te tonen. Slechts in twee gevallen was "de hy-
pothese seksueel misbruik" gerechtvaardigd.
De inspectie jeugdhulpverlening van het mi-
nisterie van WVC besloot daarop het toezicht

op De Bolderkar te verscherpen. Van alle
"bijzondere gebeurtenissen" op De Bolderkar
wenste de inspectie voortaan op de hoogte te
blijven. Van de zogenaamde poppenmethode
was trouwens al eerder door veel deskundigen
("boerenbedrog") geen spaan heel gelaten.

De kinderen vertoonden vreemd gedrag

In de loop van het jaar kwamen vijf kin-
deren weer thuis. De eerste al na zes we-
ken. Ze kwamen dus terug in het gezin
waarin ze eerder volgens de gealarmeerde
kinderbescherming die De Bolderkar altijd
bleef steunen, "met zedelijke en lichamelijke
ondergang" werden bedreigd. Negen kinderen
zitten nog steeds in kindertehuizen, maar vol-
gens de kinderrechtster die hen uit huis plaatste
mag je niet zeggen dat daar "dus" sprake is
van incest. Laat staan dat met een beschuldi-
gende vinger naar vaders kan worden gewe-
zen. Want ook de drie kinderen van de twee
vrijgesproken vaders behoren tot de groep
van negen.

Wat is er dan wel met die kinderen aan
de hand? Kinderrechtster Lo: "Die kinderen
aten slecht, sliepen slecht, hadden nachtmer-
ries, gaven over, plasten in hun bed, kortom,
vertoonden vreemd gedrag. Sommige kinde-
ren hebben inderdaad seksuele ervaringen die
niet passen bij hun leeftijd. Het was echter
fout van De Bolderkar om daar meteen een
incest-etiket op te plakken en de vaders te be-
schuldigen. Wat die kinderen precies hebben
meegemaakt zal altijd wel een groot vraagte-
ken blijven."

"Dag mama, tot vanavond"

Had De Bolderkar die vraagtekens ook
maar gezet. De betreffende ouders
vervloeken nog elke dag die beruchte
dertig centimeter grote poppen met geslachts-
delen en schaamhaar waarmee het Bolderkar-
team hun kinderen aan de praat probeerde te
krijgen.

Daarmee immers begon de nachtmerrie
waaruit ze nog steeds niet zijn ontwaakt. 's
Morgens nog hadden zij hun kroost uitge-
zwaaid, 's middags al werden de kinderen,
zonder dat zij dat wisten, in tehuizen ge-
plaatst en stonden er rechercheurs op de
stoep om de verdachten te horen. Veelal in
gezelschap van mensen van de kinderbescher-
ming die broertje of zusje ook maar meteen
kwamen ophalen.

Lizette: "Isabelle zat op De Bolderkar
omdat ze hyperactief was, af en toe onhandel-
baar. Om kwart over acht stapte ze die bewus-
te dag in een taxi: *Dag mama, tot vanavond*,
en tien minuten later stonden er drie reche-
rcheurs voor de deur. Ze wilden Emiel spreken
over ontuchtige handelingen met minderjari-
gen. Ik zei: *Jullie zijn niet goed bij je hoofd*."

Emiel: "Ik begreep het eigenlijk nog niet
zo. Ik dacht dat ik iemand moest aangeven of
zo. Dus ik ging gewoon mee."

Lizette: "Emiel werd afgevoerd en ver-
volgens zag ik vanuit het raam drie mensen
uit een auto stappen. De kinderbescherming.
Ik moest Eduard, die toen twee was, afstaan.
Dat kind schrok zich rot, klampte zich als een
aapje aan mij vast. Ik was zo over m'n toeren
dat ik dreigde uit het raam te springen als ze
hem aspakten. Dat deden ze dus maar niet.
Die middag hoorde ik van de kinderrechtster
dat Emiel werd verdacht van incest met beide
kinderen. Isabelle was inmiddels al naar het
kindertehuis ontvoerd."

Emiel: "Ik ben een paar keer verhoord
en heb twee dagen in een cel gezeten. Het is
nu een jaar later en ik heb pas eergisteren van
Justitie gehoord dat de zaak geseponeerd is.
Daarna zijn ze nog in de flat foto's komen
maken van het kinderbedje van Eduard, want
daarin zou het zich allemaal hebben afge-
speeld."

Lizette: "Ik heb nooit aan Emiel getwij-
feld. De kinderen liepen nog in luiers, en die
kan hij niet omdoen. Als hij met hen had ge-
rotzoooid, had ik het aan de luiers moeten
zien. Een paar dagen later mocht ik voor het
eerst bij Isabelle op bezoek. Ze vroeg meteen
naar papa. Ik zei: *Nee Isabelle, papa mag niet
komen, want die heeft wat ergs met je gedaan*.
Nee mama, zei ze, papa is altijd erg lief. Ze
ging heel sipperig in een hoekje zitten. Wat je
dan als moeder voelt..."

Emiel: "Die eerste avond thuis kwam de
reactie. Ik heb in het kamertje van Isabelle
een hele tijd met m'n kop tegen de muur ge-
slagen. De wanhoop die je voelt is niet te be-
schrijven."

Een schandaal op het spoor

Al snel sloeg Emiels wanhoop om in
vechtlust. Hij nam contact op met een
lotgenoot van wie hij toevallig de
naam had gehoord. Binnen enkele dagen
kwamen ze erachter dat er nog een vader met
een kind op De Bolderkar wegens incest was
opgepakt. Emiel vertrouwde het niet meer en
begon bij het kleuterdagverblijf te posten.
Ook hield hij taxichauffeurs aan die daar kin-
deren afleverden. Binnen een week kreeg hij
contact met nog meer ouderparen en toen be-
sefte Emiel een schandaal op het spoor te
zijn. Via zijn advocaat bracht hij de zaak be-
gin december 1988 in de publiciteit. De Bol-
derkar-affaire was een feit.

Mr. N. de Munnik, de advocaat van
Emiel: "Tussen april en november 1988 werd
ineens incest geconstateerd bij veertien kinde-
ren plus wat broertjes en zusjes. Terwijl er
maar zo'n veertig kinderen op die Bolderkar
zitten. Zo'n plotselinge golf leek mij te veel
van het goede. Later bleek dat het alles te
maken had met die poppen. Die waren kort

daarvoor daar binnengehaald nadat iemand in
Engeland een cursus van een week had ge-
volgd. Toen was er kennelijk geen kind meer
of er was wat mis mee.

Als je die stukken leest zie je dat er ook
andere testjes zijn gedaan, maar dat *het pop-
penspel is doorslaggevend geweest*. Daarbij is
door het team in het wilde weg geïnterpre-
teerd. Er is die kinderen te veel in de mond
gelegd. Ze hebben gepraat door de mond van
de hulpverleners. Kan ook niet anders: de
meeste kinderen waren vier jaar en hadden
bovendien een achterstand, anders zit je niet
op een medisch kleuterdagverblijf. Die kinde-
ren konden alleen maar knikken en schud-
den."

"Ik wilde zelfmoord plegen"

Voor Tinus van W. (35) uit Rotterdam
en Eric W. (28) uit Spijkenisse was
het een troost om te horen dat zij niet
de enigen waren die van incest werden be-
schuldigd. Maar het was wel een schrale
troost. Beiden zaten drie maanden in voorar-
rest en moesten zich daarna in een proces
verantwoorden.

Tinus van W.: "Het is vreselijk om in
zo'n rechtszaal te staan en die beschuldigin-
gen aan te horen: dat ik mijn penis in Sabri-
na's mond heb gestopt en met m'n vinger in
haar vagina en anus heb gezeten. Dat zou al-
lemaal zijn gebleken uit dat onderzoek met
die poppen. Ik schaamde me zo. Ik ben gek
op mijn kinderen en zou ze nooit met een
vinger aanraken."

Sabrina (4), die op De Bolderkar zit van-
wege een groeiachterstand, en Roland (1)
woonden bij de ex-vrouw van Tinus. Elk
weekend zag hij zijn kinderen. Het drama be-
gon toen zijn ex hysterisch huilend opbelde
om te zeggen dat de kinderen net door de po-
litie en kinderbescherming waren weggehaald.
Hij meldde zich bij de Schiedamse politie,
maar werd doorverwezen naar kinderrechtster
Lo. Van hem hoorde Tinus dat hij door De
Bolderkar werd verdacht van incest met zijn
beide kinderen. Terwijl zijn zontje nooit was
onderzocht. Kort daarna werd Tinus van huis
gehaald. Hij was de eerste vader die werd
gearresteerd. "Die eerste dagen heb ik in mijn
cel alleen maar liggen huilen. Ik heb nachten
niet geslapen. Ik was helemaal van de kaart,
wilde zelfmoord plegen. Mijn ex was ook ver-
hoord. Die heeft mij van alles beschuldigd.
Later heeft ze mij verteld dat ze dat alleen
maar had gedaan omdat haar was gezegd dat
ze anders de kinderen niet meer zou mogen
zien. Ze heeft het later ook allemaal weer
herroepen. Ik ben nog in hongerstaking ge-
gaan, maar daar ben ik mee opgehouden om-
dat mijn vader net een hartaanval had gekre-
gen en ik wilde voorkomen dat hij er nog een
overheen kreeg."

Porno kijken bij de ouders

Op 30 augustus 1988 begint het proces.
De resultaten van het poppenspel met
Sabrina staan centraal. Daaruit blijkt
volgens het team dat het meisje seksuele ken-
nis heeft die niet bij haar leeftijd past. Alle
sporen leiden naar de 'papa-pop'. Tinus' ad-
vocaat veegt de vloer aan met het onderzoek
van De Bolderkar. Met succes. Een week la-
ter wordt Tinus van W. vrijgesproken. Op 2
mei 1989 volgt de tweede vrijspraak. Ook in
de zaak Eric W. trekt de advocaat de deskun-

VERVOLG PAN no 51

digheid van De Bolderkar in twijfel. Mr. D. Vermaat die consequent minachtend spreekt over de 'Kolderbar': „De officier van justitie is er gewoon ingetuind; drs. Huppeldepup, dr. Huppeldepup, al die academische titels deden deskundigheid vermoeden. Hij had moeten zien dat het bewijs van De Kolderbar niet aan wetenschappelijke criteria voldeed, dat er sprake was van hobbyisme en zogenaamde, ik herhaal, zogenaamde deskundigheid. Ik vind dat een blunder die hem zwaar valt aan te rekenen. Hij had zelf onderzoek moeten doen en niet zomaar af moeten gaan op wat die lui van De Kolderbar vertelden. Dan had hij ontdekt dat de poppenmethode zeer omstreden is en dat die lui hadden verzuimd de gezinssituatie te bekijken. Als een kind thuis porno ziet, en dat is bij mijn cliënt toevallig gebeurd, dan kan er ook sprake zijn van seksuele kennis die niet bij de leeftijd van het kind past. Dan kun je wel zeggen dat zoiets stom is van die ouders, maar het gebeurt wel. Nee, ze waren bij De Kolderbar te veel gefixeerd op incest. Op een heel enge, sectarische manier. Ondanks die vrijspraak heeft ook Eric W. zijn dochter nog niet thuis. Eens in de zes weken mag hij haar bezoeken. Elke keer weer maakt hij die treurige rit naar het kindertehuis in de buurt om een uurtje met haar door te brengen. Hij gaat er kapot aan. „Ze vraagt nog vaak: *Papa, mag ik mee naar huis? Nee Elise, nog een paar nachties slapen. Maar papa, ik heb toch al een paar nachties geslapen?* Dan weet je niet meer wat je zeggen moet. We zeggen trouwens toch niet veel meer tegen elkaar. Elise is vaak heel stil. Staart wat voor zich uit. We spelen wat samen en ik neem natuurlijk altijd cadeautjes mee. Misschien is het wel goed dat ik maar een uurtje mag blijven. Dat kan ik nog net aan. Als ik langer bij Elise bleef, zou ik van binnen zo gaan koken dat ik haar zo zou oppakken en onder mijn arm meenemen.”

„Mam, ik heb niks gedaan”

Eric hoopt dat Elise binnenkort naar zijn broer en schoonzus mag. Daar woonde ze ook al samen met haar vader nadat Eric was gescheiden en Elise had toegewezen gekregen. Ze vormden een gelukkig gezin, tot De Bolderkar in actie kwam. Drie maanden zat hij in voorarrest. Helemaal over z'n toeren. Onder de valium om de migraine te onderdrukken. Murw door de medicijnen en de verhoren beken hij ten slotte dat hij aan zijn dochter had gezeten.

„Niks interesseerde me meer. Als ze me los hadden gelaten was ik zo van een flat gesprongen. Het enige dat ik had, mijn dochtertje, hadden ze van me afgenomen en niemand geloofde dat ik het dierbaarste wat ik in het leven heb nooit kwaad zou doen. Het was verschrikkelijk in die gevangenis. Ik zei maar dat ik voor inbraak zat, anders had ik natuurlijk geen leven gehad. Na drie maanden voorarrest was ik levend dood. Ik was niet eens agressief, net of mijn hersens stilstonden. Pas langzaam kwam het besef: *Eric, je moet je verdedigen, anders krijg je gevangenisstraf.*”

Eric: „Soms dacht ik dat ik gek werd. Ik heb in de gevangenis ook met een psychiater gesproken. Ik vertelde dat Elise 's nachts wel eens nachtmerries had en dat ik dan op haar billen moest tikken om haar wakker te maken. Dan ging ik haar troosten. *Maar nam u haar dan mee naar bed?* Ja, natuurlijk. *Zat u dan aan haar?* Ja, natuurlijk knuffelde ik

haar, wat moet je anders met een huilend kind? En of ik weleens bleef kijken als ze onder de douche stond. Ik zeg: Ja, natuurlijk, er kan met zo'n peuter toch van alles gebeuren? En zo'n man maar bedenkelijk kijken...”

De poppenmethode is omstreden

Kinderrechter Lo, de man die op verzoek van de kinderbescherming de dertien kinderen uit huis plaatste en zich daarbij baseerde op rapporten van De Bolderkar, kijkt met gemengde gevoelens terug op zijn beslissingen van ruim een jaar geleden. „Er zit iets fundamenteels fout bij De Bolderkar. Het rapport van de inspectie liegt er niet om. Achteraf had ik, denk ik, eerder moeten zeggen: Ho, zoveel gevallen in zo'n korte tijd, wat is er aan de hand? Als ik had geweten wat ik nu weet, had ik tegen De Bolderkar gezegd: Jullie moeten je huiswerk beter doen en neem contact op met de ouders. Het overleg met de ouders is heel slecht geweest.

Ik verwijt De Bolderkar ook dat ze niet hebben aangegeven dat de poppenmethode omstreden is. Als je iemand van incest beschuldigt, moet je goed beslagen ten ijs komen. En dat was De Bolderkar niet. Zonder die stellige bewering over incest hadden de kinderen ook niet zo onverhoeds uit huis gehaald hoeven worden.

Ik heb nu al ruim een jaar geen zaak meer gekregen via De Bolderkar. Maar als het weer gebeurt zal ik me wel tweemaal bedenken om nog eens zo snel te reageren. Ik zal nog meer achterdocht hebben, nog meer doorvragen. Niet meer dingen voor zoete koek slikken. Nee, dat klinkt niet als een compliment, zo is het ook niet bedoeld. Ik ben niet tevreden over De Bolderkar. Ik kan mij heel goed voorstellen dat de ouders boos en verontwaardigd zijn.”

„Ik voel me als een bom met een lange lont”

Boos en verontwaardigd? Razend en verbitterd zijn ze! Tinus van W.: „Na die vrijspraak is die hel natuurlijk niet voorbij. Ik heb er vrienden door verloren. Ook familieleden willen niks meer van mij weten. Ze denken toch: Die deskundigen liegen niet, er zal heus wel wat aan de hand zijn, ze hebben het alleen niet kunnen bewijzen. Ik ben erg verbitterd, ik zeg het eerlijk. Het heeft bijna een jaar geduurd voordat ik mijn kinderen weer mocht zien. Ze zitten in verschillende kindertehuizen. Vreselijk toch, dat ze kinderen niet alleen bij hun moeder weghalen, maar ook nog van elkaar scheiden? Hoe krijgen wij straks onze kinderen terug? De eerste keer dat ik mijn dochtertje bezocht sprong ze bijna over tafel heen toen ze me zag. Dat was zoiets prachtigs. Ze rende zo in m'n armen. Ik mag haar maar eens in de drie maanden zien. Mijn advocaat is nu bezig om een betere bezoeksregeling te bepleiten. Elke keer als ik kinderen zie ben ik in de put. De feestdagen? Ach...” Moedeloos haalt hij zijn schouders op.

Eric W.: „De Bolderkar heeft mijn leven verwoest. Ik denk constant aan Else. Zeker zo rond de feestdagen. Als ik kinderen van die leeftijd zie lopen kan ik me moeilijk goed houden. Ik ben verbitterd. Dat zoiets in ons land kan gebeuren. Ze hebben mij kapotge maakt. Ik heb bijna een jaar in de ziektewet gelopen. Ik ben pas weer begonnen. Ik werk in een rubberfabriek, maar het gaat niet goed met me. Elke morgen heb ik migraine, ben ik misselijk. Ik hyperventileer en ik slaap slecht. Ik hoor van mijn vriendin dat ik 's nachts schop en om me heen sla. Ik voel me als een bom met een lange lont. Eens ontplof ik, dat zit er in.”

Emiel: „Het is met geen pen te beschrijven wat er met ons is gebeurd. We kregen af en toe bezoek van een maatschappelijk werker van de kinderbescherming. Op een keer moest ik op m'n knieën voorover gebogen op de grond zitten. Lizette moest met een been op mij steunen. *Wie is er nu de baas?* vroeg hij. Daarna moesten we naast elkaar liggen en vroeg hij het weer. Uit rapporten van De Bolderkar bleek ook dat Lizette en ik relatieproblemen hadden. Dat ik zelfs psychiatrische hulp moest hebben. Maar ze hebben mij nooit gezien. Net zomin als Eduardje, die zou ook gruwelijk door mij mishandeld zijn. Waar halen ze het vandaan..?”

Later bleek dat het dus allemaal onzin was, maar al die tijd moesten wij dat ventje wel beschikbaar houden voor allerlei onderzoeken. Ook met Isabelle was zogenaamd veel mis. Iets aan haar heup en haar baarmoeder, kun je nagaan wat voor onderzoeken ze daar hebben gedaan zonder dat wij dat wisten. Dat bleek ook niet te kloppen. Maar dat het kind slecht hoorde en eigenlijk een bril nodig had, dat hadden ze niet ontdekt. Opvallend is wel dat het met Isabelle een stuk beter gaat nu ze van De Bolderkar af is. Ze zit nu op een gewone basisschool.

Wij zijn er trouwens wel van overtuigd dat er met die kinderen iets gebeurd moet zijn. Van veel ouders hoorde je dezelfde verhalen: kinderen slapen slecht, hadden het vaak over de dood, vaak overgeven, opeens niet meer zindelijk. We hebben ook tekenningen gezien van Isabelle en dan herkennen we daar wel degelijk penissen in waar iets uitkomt. Ze vertelt ook dat ze aan de plasser heeft gezeten van een man met een baard. Laatste liep ik met haar over straat en kromp ze helemaal in elkaar toen ze een taxi zag. Dus dat er wat gebeurd is, dat geloof ik wel, maar dat moet dan op De Bolderkar gebeurd zijn.

„Mama, mag ik mee naar huis?”

De strijdlust die Emiel uitstraalt is bij Dien (40) uit Spijkenisse ver te zoeken. Ze denkt de hele dag aan Bianca, belt nog weleens een andere moeder, maar heeft na anderhalf jaar leren berusten. „Ik mis haar elke dag, maar je leert ermee leven.” Sinds Bianca, zeven nu, van huis is, richt ze al haar zorg en genegenheid op haar twee jongens van vijftien en acht.

Vanaf de geboorte was Bianca haar zorgkind. Niet alleen was ze verontrustend traag met kruipen en lopen, ze had ook problemen met haar maag. Ze spuugde er vaak alles uit. Zelfs in bed lag ze in het wipstoeltje. Dan had ze minder last. Sliep ze ook beter. Op haar derde ging ze naar het medisch kleuterdagverblijf. Alles draaide in huize S. om Bianca.

Nu mag Dien haar dochter eens per vier weken in het kindertehuis bezoeken. Ze gaat altijd samen met haar man, die uit het poppenspel als de grote boosdoener te voorschijn kwam. „Ze is altijd heel enthousiast en vliegt zo in onze armen. En altijd vragen: *Mag ik mee naar huis?*” Ze bijt op haar lip.

Karel (45), haar man, zit zwiingend op de bank. Hij is niet zo'n prater, bovendien is alles na anderhalf jaar al gezegd. Hoeveel dagen en nachten hebben ze niet tegenover elkaar gezeten? Pratend over Bianca, De Bolderkar, de toekomst. En over die smerige telefoontjes van een man die precies kon beschrijven hoe Bianca eruitzag en wat hij met haar en andere kinderen had uitgespookt. Wat is er toch gebeurd? Is er wel wat gebeurd?

Een zwak punt blijft natuurlijk die 'bekentenis' op het politiebureau, waar hij samen met zijn vrouw in wanhoop naartoe is gegaan. Hij wilde vertellen dat hij was beschuldigd van incest en wilde weten wat hij daar nou mee aan moest. Dat was enkele dagen nadat een maatschappelijk werkster van De Bolderkar hun had verteld dat Karel Bianca seksueel had misbruikt en dat dat de reden was waarom hun dochter uit huis was gehaald. De politiemans was vriendelijk. Tot het moment dat hij contact opnam met De Bolderkar en Karel als een verdachte begon te behandelen. Zwaar onder druk gezet zegt Karel uiteindelijk in tranen: „Okay, als jullie het beweren, nou, dan heb ik er toch bovenop gelegen...” Karel heeft die verklaring later teruggenomen, maar hoe het verder moet weet hij niet. Wordt hij nou nog vervolgd of niet? Het lijkt wel of Justitie hem vergeten is, want hij hoorde nooit meer wat.

„Bianca was altijd zo gek op haar vader”

Dien: „Natuurlijk heb ik wel aan hem getwijfeld. Maar ik heb nooit iets gezien of gehoord. Ja, zegt De Bolderkar, *dan heb je slecht op je dochter gelet.* Maar ze was altijd zo vrolijk, ze zat zingend in de taxi, hoorden we van een taxichauffeur. Toch denk je als moeder steeds: *Hoe en wanneer moet hij het dan gedaan hebben?* Karel is chauffeur, hij komt laat thuis en gaat vroeg weer weg. 's Nachts dan? Maar elke moeder wordt toch bij de geringste kik wakker? En zouden de jongens het dan niet gemerkt hebben? En Bianca was altijd zo gek op haar vader. Als ze thuis kwam was het meteen: *Papa, papa, mij zag ze niet eens staan.*”

Tegen de maand december zien ze vreselijk op. Vlak voor kerst is Bianca ook nog jarig en straks zullen ze elkaar voor de tweede keer feliciteren zonder dat hun dochtertje bij hen is.

Dien: „Vorig jaar hebben we hier met z'n tweeën staan janken. Het was zo... Gelukkig mogen we een paar dagen voor haar verjaardag langskomen. Voor het eerst samen met de oma's. We gaan een videocamera huren, dan heb je toch nog wat van haar. En dan die kerstdagen. Ik heb vorig jaar pas op het laatste moment een boom gekocht. Dat deed ik voor de jongens. En dit jaar? We moeten verder voor de jongens. We zien wel hoe het loopt. Maar je kunt niet de hele dag gaan huilen. Dus wat doe je, je houdt je flink, je speelt de hele dag de clown.

Soms denk ik: *Had ze maar een ongeluk gehad, dan weet je zeker dat je haar kwijt bent.* Nu is ze ook uit ons midden weggerukt.”

PS. Zowel De Bolderkar als officier van justitie mr. Moraal hadden geen behoefte aan commentaar.

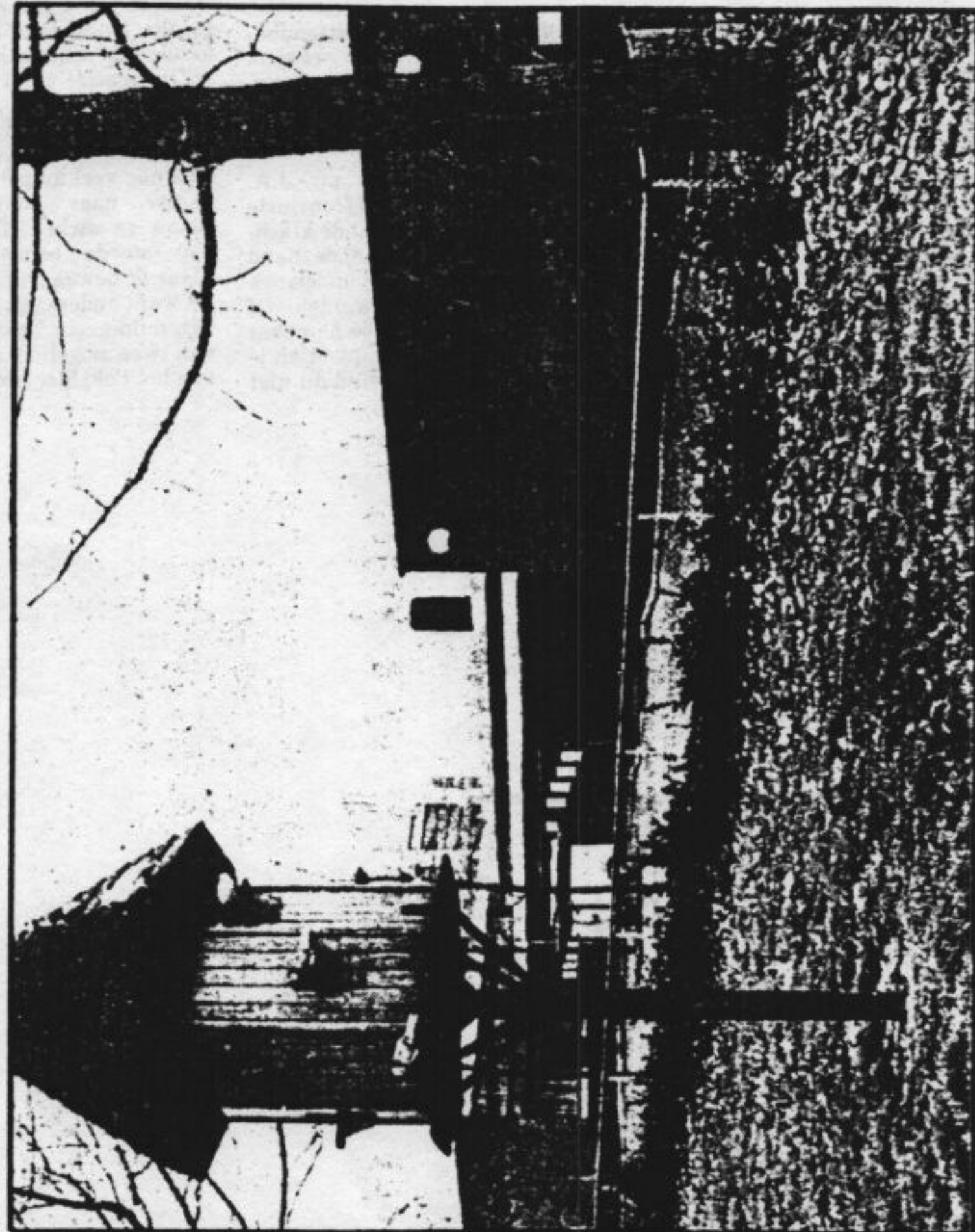

Medisch kinderdagverblijf lijkt voorzichtiger geworden

Waarheid over Bolderkar komt niet meer boven tafel

AC 21-12

Bolderkar ontoelaatbaar benaderd was. Haar tweejarige broertje, volgens De Bolderkar ook misbruikt, werd door hetzelfde instituut volkomen in orde bevonden.

Het medisch kinderdagverblijf De Bolderkar

VLAARDINGEN — De directeur van de Bolderkar: „Wij zijn er nog steeds van overtuigd dat onze handelwijze juist was. Onze bevindingen zijn door andere instanties bevestigd.”

Een beschuldigde vader: „Deze zaak krijgt een heel lang staartje. Ik blijf net zo lang procederen tot de directeur en de orthopedagoge van De Bolderkar van hun taken ontheven worden.”

De kinderrechter: „De zaak is in de publiciteit ten onrechte gepubliceerd als een incest-schandaal. In alle gevallen was er sprake van een heel scala aan problemen, waarvan incest lang niet altijd de ergste was.”

De moeder van een 'gewoon' Bolderkar-kind: „Vroeger las je in de rapporten over de kinderen verschrikkelijk veel over seks. Nu niets meer.”

De kinderrechter: „De hulpverleners zijn kopschuw geworden, dat hebben wij wel gemerkt, ja. Het is te hopen dat het een voorbijgaande trend is.”

De hoogleraar: „Voor de incestproblematiek bestaan geen mooie oplossingen. We staan midden in een mijnenveld, en zijn nog maar pas met z'n allen bezig om een weg te vinden.”

Feiten

De feiten liggen nog steeds niet klip en klaar op tafel, ook niet een jaar later. Is er wat met de kinderen gebeurd? Zo ja, wie hebben het dan gedaan? Vragen die alleen de kinderen kunnen beantwoorden op latere leeftijd, als zij er tenminste over kunnen praten.

Een ding valt onmiddellijk op. Sinds de publiciteitsgolf vorig jaar losbarstte, heeft De Bolderkar geen

aangifte meer gedaan bij de politie van seksueel misbruik. Ook zijn kinderen niet meer uit huis gehaald of onder toezicht gesteld. De conclusie van een aantal deskundigen dat De Bolderkar onzorgvuldig en overhaast te werk is gegaan, heeft het medisch kinderdagverblijf zich kennelijk aangetrokken.

Toch staat Bolderkar-directeur Jan Knijnenburg nog stevig in zijn

schoenen, ook een jaar later. Hij zegt: „Wij staan onverkort achter onze conclusies van destijds. Ook de Raad voor de Kinderbescherming zag er voldoende aanleiding in om tot actie over te gaan. De onderzoeksc commissie van WVC heeft eveneens bevestigd dat er in alle gevallen reden tot nader onderzoek was.”

Er lijken naast de waarheid waar

De Bolderkar zich aan vasthoudt, nog meer waarheden te bestaan.

Vader Hans, bij voorbeeld, liet zijn vijfjarig dochtertje uitgebreid onderzoeken in het Sophia Kinderziekenhuis. De artsen kwamen tot de uithuisplaatsing of arrestatie van de vader? Of is het soms beter het gezin bij elkaar te laten als het leert goed met het kind om te gaan, met alle risico dat de incest nog een tijd doorgaat? Dat is een vreselijke af-

Effecten

Blijven de feiten onduidelijk, de effecten van de Bolderkar-affaire zijn wel merkbaar. Hulpverlenend Nederland werd ruw dooreengeschild. De afschuwwekkende details die sommige misbruikte kinderen vertellen zijn altijd genegeerd. De Bolderkar-medewerkers hebben het onvoorstelbare op zijn minst voorstelbaar gemaakt. Er kwam ook een discussie op gang over de methoden die hulpverleners gebruiken om achter de waarheid te komen. En het ministerie van WVC heeft de richtlijnen nog eens aangescherpt.

„De hulpverleners zijn voorzichtigter geworden,” zegt officier van justitie J. Mooij. „Ze willen geen golf van kritiek over zich heen krijgen om misschien jaren later te worden gerehabiliteerd, als blijkt dat ze het bij het rechte eind hadden.”

Kinderrechter mr. C. Lo-Sin-Sjoe, die beslist of kinderen uit het gezin moeten of dat er een toezichtvoogd moet komen: „De zaak heeft iedereen aan het denken gezet. Ik denk dat we geleerd hebben niet meer meteen naar de politie te stappen. Dan ga je al uit van een conflictmodel en dat is in veel gevallen heilloos.”

Prof. dr. H. Baartman, bijzonder hoogleraar aan de Vrije Universiteit van Amsterdam en lid van de onderzoeksc commissie, ziet de dilemma's van hulpverleners nu scherper naar voren komen. „Wat is het eigenlijk precies het belang van het kind? Is het altijd goed direct een einde aan de incest te maken door uithuisplaatsing of arrestatie van de vader? Of is het soms beter het gezin bij elkaar te laten als het leert goed met het kind om te gaan, met alle risico dat de incest nog een tijd doorgaat? Dat is een vreselijke af-

Onbegrip

Evenals de hulpverleners likken ook de beschuldigde ouders hun wonden. Bij hen overheerst woede en onbegrip. Vader Hans, die zijn dochter acht weken moest missen, is nog steeds 'laaitend'. „Ik ga mijn recht halen, hoe moeilijk het ook is. Volkomen onterecht van zo iets beschuldigd worden, daar kan ik niet mee leven. Ik ben geestelijk kapot gemaakt en financieel geruineerd. Maar ik knok net zo lang door tot dat Knijnenburg en orthopedagoge Van Deutekom - zij is fervent voorstander van de omstreden poppenmethode - daar weg zijn. Dan pas krijg ik rust.”

De Vlaardingse recherche heeft de verhalen van de ouders, als zou één persoon binnen De Bolderkar het allemaal op zijn geweten hebben, onderzocht. Vertrouwen in dat onderzoek hebben de meeste ouders niet gehad.

Marianne is moeder van een zoontje waarbij de Bolderkar-staf geen misbruik vermoedde. Na de af-faire probeerde zij Marcel overge-plaatst te krijgen, omdat ook hij zich vreemd ging gedragen. Omdat zij echter nergens anders terecht kon, bezoekt het kind ook nu nog dagelijks De Bolderkar.

„Het is een heel onbevredigende situatie,” vertelt ze. „Maar ik heb gesteld dat mijn kind alleen contact mag hebben met die mensen waarin ik nog wel vertrouwen heb. Mijn les is dat je nooit mag verslappen. Je moet mensen op de vingers blijven kijken, al hebben ze nog zo knap gestudeerd en wel vijf titels voor hun naam.”

● ROB VAN STEK

● BEREND SCHILDER

Op 9 december vorig jaar schrok Nederland op van de Bolderkar-affaire. Het medisch kinderdagverblijf in Vlaardingen signaleerde een hoos van incest-gevallen, wel twaalf slachtoffertjes in zes maanden tijds. De Bolderkar haalde de Raad voor de Kinderbescherming er bij, die de zaken voorlegde aan de kinderrechter.

Tien kinderen werden uit huis geplaatst. Twee kinderen bleven thuis, maar onder toezicht. De Bolderkar gaf zes van de tien vaders aan bij de politie.

De ouders reageerden furieus. Sommigen beschuldigden De Bolderkar zelf van seksueel misbruik. Dat zouden de kinderen hebben verteld, zo hielden de ouders maandenlang vol. De justitie liet de Vlaardingse politie de beschuldigingen uitzoeken. Zonder resultaat. En nu?

Twee kinderen zijn weer thuis, acht nog niet. Twee kinderen staan niet langer onder toezicht.

Tegen twee vaders was geen bewijs. Twee vaders moesten misschien nog voor de rechter verschijnen. Twee vaders zijn vrijgesproken, daartegen is het OM in hoger beroep gegaan. Eén van de vrijgesproken vaders heeft 25.000 gulden schadevergoeding gekregen.

De Bolderkar heeft onzorgvuldig en overhaast gewerkt, zo concludeerde een onderzoeksc commissie. Niet dat De Bolderkar onzin uitkraamde, maar het kinderdagverblijf had wel zorgvuldiger verslagen kunnen maken van alle gesprekken met kinderen. Ook heeft De Bolderkar te veel op de poppenmethode vertrouwd, zonder overleg met andere deskundigen.

De waarheid zal pas boven water komen als de kleuters op latere leeftijd kunnen navertellen wat er precies is gebeurd.

Van een onzer verslaggevers

OUDE PEKELA — In Oude Pekela wordt door een aantal ouders van de kinderen, die enkele jaren geleden ernstig sexueel zouden zijn misbruikt, verschillend gereageerd op de uitspraak van het gerechtshof in Leeuwarden dat de politie niet alles in deze zaak tot de bodem heeft uitgeplozen. Sommige ouders vinden dat 'iedereen zijn of haar best heeft gedaan', anderen zien hun mening bevestigd. "Wij weten echt wat er is gebeurd. Maar als je dat beweert, wordt je al gauw massahysterie verweten. Dan vecht ik liever alleen voor mijn gezin en kan de rest mij gestolen worden," aldus een van de ouders.

De vijf ouderparen uit Oude Pekela wilden met de klaagschriftprocedure bereiken dat de zaak heropend zou worden. Maar een heropening van de zaak vindt het gerechtshof niet terecht. De ouders wilden vooral weten waarom de kinderen nooit met mogelijke daders zijn geconfronteerd en waarom de verklaringen van de kinderen als onbruikbaar bewijsmateriaal door de politie van tafel zijn geveegd. Volgens de ouders is vooral met aanwijzingen die zich richten tegen de toenmalige

'We weten wat er is gebeurd'

Oude Pekela verdeeld over uitspraak hof

verdachte B. en diens zoon uit Oude Pekela, te licht omgesprongen. Zo zou onder meer niet zijn onderzocht of de versnellingsbak van de auto van B's zoon was 'gescheurd', zoals de verdachte had gemeld. De politie stelde alleen vast dat de auto een paar weken op dezelfde plek had gestaan. Ook is niet nagegaan welke - door een uitzendbureau uitgezonden - bouwvakkers B.'s pand hebben verbouwd. Zij zouden wellicht meer hebben kunnen weten. Volgens het parket van justitie in Groningen had-

den daarvoor te veel uitzendbureaus benaderd moeten worden. Het pand van B. was door verschillende kinderen aangewezen als de lokatie waar ze naar toe zouden zijn gebracht.

Officier van Justitie mr. J.A. Blok stelt dat de hoofdconclusie van het onderzoek is dat de klachten van de ouders van de hand zijn geweest en dat het onderzoek niet heropend hoeft te worden. "Of je bent incompleet en je heropent de zaak, of je bent compleet en je heropent het niet. Ik vind dit niet

consequent." Blok vindt dat het onderzoek uitvoerig genoeg is geweest. "Je moet het niet tot in het absurde doortrekken." De aanwijzingen die vooral tegen B. en diens zoon waren gericht, noemt Blok 'meer juridisch dan feitelijk'.

Bewijzen

Eén van de ouders vindt de uitspraak van het gerechtshof niet belangrijk. "Ik weet dat iedereen z'n stinkende best heeft gedaan om bewijzen boven tafel te krijgen. En wat koop ik nou voor deze uitspraak van het hof? Alleen maar frustraties, zowel bij de politie als bij ons. Laat de zaak toch rusten." Hij geeft toe dat er waarschijnlijk wel fouten zijn gemaakt. Hij wijt dat aan 'het onbekende' aan deze zaak.

Zijn reactie staat haaks op die van een andere ouder. Zij waardeert de actie van de vijf ouderparen. Haar kinderen herinneren zich nog veel dingen, maar als er verder naar wordt gevraagd 'slaan ze dicht'. "Ze herkennen nog steeds bepaalde mensen. Maar ik bewaar nu liever de vrede, want anders gaat het ten koste van mijn gezin," aldus de moeder van twee mogelijke slachtoffertjes van het Pekelder sexschandaal.

N 1/1 N 14.12.89

Weekblad VN:

Politie liet steken vallen in Oude Pekela

Van een onzer verslaggevers

AMSTERDAM — Het Hof in Leeuwarden vindt dat de politie meer had kunnen doen in het onderzoek naar de porno-affaire in Oude Pekela. Toch zal het onderzoek niet worden heropend. Het weekblad Vrij Nederland citeert deze conclusie en het besluit uit een niet openbaar gemaakte beschikking van het gerechtshof.

Ouders hadden een klaagschriftprocedure aangespannen tegen het openbaar ministerie in Groningen, dat voortdurend verklaarde dat de onderste steen boven was gehaald in de kwestie Oude Pekela. De ouders twijfelden daaraan. Naar hun mening heeft de politie met bepaalde gegevens niets gedaan. Zij krijgen gelijk van het gerechtshof in Leeuwarden dat concludeert dat:

"... niet iedere voorstelbare mogelijkheid tot het vinden van welk spoor dan ook volledig is onderzocht". Het Hof ziet daar evenwel geen reden in het onderzoek alsnog te hervatten.

18-11-1989

Drie jaar voor ontucht

Van een onzer verslaggevers
DORDRECHT — Ontucht met minderjarige jongens is de 66-jarige J.J.L.H. uit Goudriaan op drie jaar gevangenisstraf, waarvan één jaar voorwaardelijk, komen te staan.

De Dordtse rechtbank veroordeelde hem daar gisteren toe. De officier van justitie had twee weken geleden drie jaar onvoorwaardelijk celstraf geëist.

Volgens de rechtbank was bewezen dat 'ome Jos' met jongens, die aan zijn zorgen toevertrouwd waren, herhaaldelijk ontucht gepleegd had. Voor het vervaardigen van kinderporno zag de rechtbank geen bewijs.

Voorwaardelijke celstraf voor plegen ontucht

AMSTERDAM/CASTRICUM — Het Amsterdams gerechtshof heeft de 48-jarige F. K. uit Nijmegen wegens ontucht veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van zes maanden plus 250 uur dienstverlening. Toen de man nog in Castricum woonde heeft hij met twee zontjes van een bevriend echtpaar seksueel contact gehad.

Tegen de man was negen maanden cel geëist. Procureur-generaal mr. J. de Bruin tilde twee weken geleden zwaar aan de zaak. Hij benadrukte dat de slachtoffers in deze zaak grote psychische schade hebben geleden. De ontucht had plaats toen de slachtoffers zes en acht jaar waren. Inmiddels zijn ze 26 en 28.

Dagblad
 Kennemerland
 15/12/89

Cel na misbruik van dochter voor draagmoederschap

ARNHEM, 5 dec. — De rechtbank in Arnhem heeft een 44-jarige man uit Grave een gevangenisstraf van twee jaar waarvan acht maanden voorwaardelijk opgelegd. De man heeft twee jaar lang seksueel contact gehad met zijn stiefdochter teneinde haar zwanger te maken. Het meisje, dat toen ongeveer veertien jaar moest fungeren als draagmoeder. De 38-jarige moeder van het slachtoffer kreeg een gevangenisstraf van een jaar, waarvan de helft voorwaardelijk.

Toen de echtelieden elkaar ontmoetten hadden zij beiden een mislukt huwelijk achter de rug. De vrouw had sterilisatie onder-

gaan, die niet meer ongedaan kon worden gemaakt. Omdat de man en de vrouw toch een kind wilden, kwamen zij op het idee de dochter als draagmoeder te laten fungeren.

De man had twee jaar lang tijdens vruchtbare periodes seksueel contact met het meisje. Toen dit niet uitmondde in zwangerschap ging hij toch door met het seksuele misbruik van zijn stiefdochter.

De rechtbank wees in de uitspraak de (stief-)dochter een smartegeld van 1.500 gulden toe. Het meisje is inmiddels in een pleeggezin geplaatst, maar heeft ernstige psychische problemen.

Verdachte in zedenzaak: 'Ik had 'n eerlijke relatie'

(Van onze verslaggever)

ALKMAAR — „Waarom zou ik me schamen voor een eerlijke relatie met een minderjarige? Ik kan er toch niets aan doen, dat er nog steeds een wet uit 1898 van kracht is." Dat zei een 62-jarige man gisteren bij de Alkmaarse rechtbank, nadat tegen hem wegens ontucht met jongens van beneden de zestien jaar achttien maanden gevangenisstraf was geëist, waarvan zes voorwaardelijk.

De uit Alkmaar afkomstige man noemde de eis idioot. Volgens de Alkmaarder ging het initiatief uit van de vermeende slachtoffers. „Als ik ze zou hebben overgehaald of ze ertoe zou hebben gedwongen, dan zou het anders liggen. Maar dat is nooit het geval geweest," aldus de man.

Eén van de slachtoffers kwam op zijn dertiende bij hem thuis wonen. De verdachte: „Hij beloofde me nog zo dat hij er nooit over zou spreken. Ik heb hem daar ook voor gewaarschuwd, want ik ben eerder veroordeeld. Waarom doet hij het dan toch? Dat begrijp ik echt niet."

Twee deskundigen van de NVSH, die op verzoek van de verdediging als getuige waren opgeroepen, onderschreven dat er een goede relatie tussen de verdachte en de jongen bestond. Officier van justitie E. Bueno: „Hoe weet u dat? Hebt u met de jongen gesproken?" Dat hadden de deskundigen niet. Hun oordeel bleek gebaseerd op eenzijdig door de verdachte verstrekte informatie.

Volgens één van de deskundigen is het niettemin niet ondenkbaar, dat de jongens geen bezwaar hadden. „Hun mening over de relatie kan 'onder sociale invloeden' zijn bijgesteld," aldus de NVSH-man. De plaatselijk 'coördinator jongeren-ouderenrelaties' van de NVSH dronk twee maal een kopje koffie bij de verdachte thuis en meende uit zijn bezoeken te mogen concluderen, dat het wel snor zat tussen de verdachte en de jongen.

Officier van justitie Bueno: „Ik ben niet onder de indruk van uw verhaal. Wie alleen een kopje koffie is wezen drinken, kan niet oordelen." Volgens de officier zijn de gevolgen voor de slachtoffers niet te voorzien, alle deskundigen ten spijt. Bueno: „Ik houd me aan de wet en niet overtuiging. Seksuele relaties tussen ouderen en jongeren zijn ongewenst. Of in gewoon Nederlands: Dit gedrag is niet normaal. In die opvatting ben ik gesterkt door mijn vele contacten met incestslachtoffers."

Volgens advocaat A. Hulsman hebben de vrijages op vrijwillige basis plaatsgevonden. Bovendien kunnen er zijns inziens vanwege de impotentie van zijn cliënt geen anale contacten zijn geweest. Hulsman gaf toe dat zijn cliënt makkelijk zwicht voor jonge jongens. Daarom bepleitte hij verplichte begeleiding en een straf gelijk aan het voorarrest.

De rechtbank doet op 2 januari uitspraak.

Katwijker(42) verdacht van ontucht met minderjarigen

KATWIJK — De politie heeft gisteravond een 42-jarige Katwijker in zijn woning aangehouden, die wordt verdacht van ontucht met minderjarigen. Dat is gebeurd na enkele recente aangiftes van ouders van in totaal drie jongens tussen de 12 en 16 jaar oud. De politie sluit niet uit dat er nog meer aangiftes zullen volgen, omdat de zaken zich over enkele jaren uitstrekten.

Er is in de woning van de Katwijker beslag gelegd op materiaal dat als bewijslast kan dienen. De politie wil daarover niet in detail treden, maar ontkent niet dat er ook videobanden bij zijn. Uit het onderzoek dat wordt ingesteld moet blijken, of het mogelijk om zelfgemaakte kinderpornofilms gaat.

vertrouwensrelatie met hem op. Hij hielp de jongens bij hun huiswerk en bood vertier in de vorm van spelautomaten. Na verloop van tijd kwam het tot ontuchtige handelingen.

De videobanden die de politie bij zijn aanhouding in beslag nam, zijn teruggeven. Zij bevatten geen belastend materiaal. Er werd wel pornolectuur aangetroffen. Gezinsleden van de man die tijdens het onderzoek zijn verhoord, zeiden nooit iets te hebben geweten van de ontuchtige handelingen.

Katwijker (42) bekend ontucht met zes jongens

zijn een half tot twee jaar door de man misbruikt.

De jongens bezochten de man vrijwel dagelijks en bouwden een

Lezers schrijven

Zedenzaak AC 5-1-1990

Het rechtbankverslag over de zaak tegen een van sex met pubers verdachte man (NHD, 20 december) geeft ons als getuigen in deze zaak aanleiding tot enkele kritische opmerkingen.

Dat de verslaggever, die geacht wordt objectief weer te geven, zich volledig conformeert aan het oordeel van de officier van justitie mr. Bueno, kan men nog een journalistieke keus noemen. Ook al gaf de officier blijk van forse vooringenomenheid jegens de verdachte, die hij acht jaar geleden in Leeuwarden al eens aan een zware veroordeling hielp. Ook al vormde de inbreng van deze officier een schrille dissonant in een proces, waar verder iedereen blijk gaf van begrip of zelfs waardering voor de verdachte.

Wat voor ons echter onverteerbaar is, is de bewering van uw verslaggever dat wij als getuigen alleen op mededelingen van de verdachte zouden zijn afgegaan. Dit is volstrekt onwaar: wij hebben getuigd vanuit onze specifieke kennis van zaken over zulke relaties, de begeleiding van betrokkenen en voorkennis van het volledige justitiële dossier ter zake. Eén van ons, de getuige-deskundige, had nimmer enig contact met de verdachte en zag hem ter zitting voor het eerst.

Kern van de zaak is, dat wij vanuit onze informatie en deskundigheid de belastende verklaringen op enkele wezenlijke punten ongelooftwaardig achtten; daarom ervan uitgingen dat het hier om vrijwillige contacten gaat; vanuit de wetenschap aantoonde dat geestelijke schade uit dergelijke contacten in 50 jaar wereldwijde research nooit is aangetoond. Alle onderzoekers beamen het cruciale onderscheid tussen afgedwongen en vrijwillige sex bij minderjarigen, gelet op psychische gevolgen. De officier en de verslaggever negeren dat, en houden zich liever aan de wet, die overigens uit 1886 dateert.

R.H. LEEK
 Drs. G.T.A. GOSLINGA
 NVSH
 Alkmaar

NASCHRIFT REDACTIE: Aan de orde is de in het verslag geciteerde vraag van de officier hoe de getuigen zo zeker wisten dat tussen de verdachte en de jongen een goede relatie bestond. Het verslag: 'Hoe weet u dat? Hebt u met de jongen gesproken? Dat hadden de deskundigen niet.' Waarna verslaggever noteert: 'Hun oordeel bleek gebaseerd op eenzijdig door de verdachte verstrekte informatie'. Dit is o.i. een zakelijke vaststelling, namelijk van het feit dat één der getuigen 'twee maal een kopje koffie bij de verdachte thuis was gaan drinken' en zijn oordeel over de relatie daarop baseerde.

Lezers schrijven

Deskundig AC 11-1

Uit de ingezonden brief van R. Leek en drs. G. Goslinga in de krant van 5 januari leid ik af dat zij sex tussen een volwassene en een puber normaal vinden, als het maar op basis van vrijwilligheid gebeurt. Het is toch bijna niet voor te stellen dat er zulke gedachten bestaan. Ik zet dan ook een groot vraagteken bij de deskundigheid van deze NVSH-mensen en ik ben blij dat er een officier van justitie is die met gezond verstand de wet hanteert, al is die dan uit 1886.

A. VOLGER-WIT
 Sint Pancras

KATWIJK — De 42-jarige Katwijker die kortgeleden is aangehouden wegens ontucht met minderjarigen, heeft bekend sinds 1985 zes jongens tussen 12 en 17 jaar seksueel te hebben misbruikt. De Katwijkse politie heeft het onderzoek in deze zaak inmiddels afgesloten. De man zit in voorlopige hechtenis in het huis van bewaring in Den Haag.

De bekentenis komt overeen met het aantal aangiftes dat door ouders is gedaan. Het gaat om één jongen uit Noordwijk en vijf uit Katwijk, allen uit verschillende gezinnen. Zij

Vier Britten bedreven zonder dwang seks met minderjarige jongens

Officier eist cel voor kinderporno

6 dec.

TEL ?

door Milco Aarts

AMSTERDAM, woensdag

Vier Britse mannen in de leeftijd van 30 tot 42 hoorden gisteren voor de Amsterdamse rechtbank straffen eisen van 8 maanden tot 2 jaar voor het bedrijven van seks met minderjarige jongens en het bezitten, maken en verspreiden van video's met kinderporno. Op de straffen zouden de zes maanden voorlopige hechtenis in mindering moeten worden gebracht.

Officier van justitie mr. C.J.M. Goes hield bij het vaststellen van de strafmaten onder andere rekening met het feit dat er bij geen van de seksuele contacten sprake is geweest van enige vorm van dwang. Ook kwam niet vast te staan dat de video's in grote getalen op de illegale markt zijn gebracht.

„Ik wil geen indianenverhalen houden over een groot ondergronds circuit, want dan zou ik deze zaak overtrekken,” motiveerde mr. Goes zijn strafeisen. „Maar de ernst van deze zaak is groter dan de verdachten willen of kunnen zien. Natuurlijk is het niets nieuws dat volwassenen van kinderen houden. Daar kun je allerlei theorieën op na houden, maar kinderen moeten zonder inmenging van buitenaf rustig hun seksualiteit kunnen ontdekken. Wat hier is gebeurd, is een verenging van hun keuze. De wetgever kiest hier voor de belangen van minderjarigen en dat lijkt me een juiste keuze.”

Omvangrijk

De omvangrijke kinderporno-affaire kwam in juli van dit jaar aan het licht toen de politie op twee adressen in Amsterdam een inval deed. In twee etages van een pand aan de Nieuwendijk werd een grote hoeveelheid video's met kinderporno en video-apparatuur in beslag genomen. De bewoners, de 40-jarige F.J.O. en de 42-jarige D.B. werden aangehouden. Op dezelfde dag nam de poli-

tie bij een inval in een woning aan de Kuiperstraat de Britten J.A.B. (40) en M.E. (30) in hechtenis. In totaal nam justitie in beide huizen zo'n 900 videobanden, tien video-recorders, camera's, kopieerapparatuur, studio-materiaal en seksboekjes in beslag.

Hoewel Goes er vanuit zei te gaan dat er geen dwang was gebruikt, vond hij wel dat de naar schatting tien betrokken jongens — in de leeftijd van 11 tot 15 jaar — met lokkertjes tot hun daden waren bewogen. De officier van justitie: „Het begint met een spelletje. Kinderen die worden uitgenodigd om op een computer te komen spelen. Wat vinden kinderen van nu nou leuker dan computerspelletjes? Ze vertellen het verhaal aan hun vriendjes: Bij die meneer kun je op de computer terecht. Dan wordt er een seksboekje tevoorschijn gehaald, daarna een videotje gedraaid.”

Uiteindelijk leidden de spelletjes van eind 1988 tot 11 juli 1989 tot vele seksuele contacten tussen de jongetjes, zowel onderling als met de mannen. Een deel van de activiteiten werd op video vastgelegd. Een van de jongens, Rudie, toen de affaire speelde 13 jaar oud, verklaarde tegenover de politie: Na drie keer daar te zijn geweest, werd er een pornofilm gedraaid. Je mag je wel aftrekken, zei de 42-jarige verdachte D.B., die zelf het voorbeeld gaf.

Na afloop kreeg Rudie f 25. Geld blijkt uit alle verklaringen een doorslaggevende drijfveer voor de jongens te zijn geweest. Later werd Rudie gevraagd mee te spelen in pornofilms waarin hij samen met andere jongeren sex moest bedrijven. Rudies verklaring: „We moesten likken, zuigen en neuken en met een vibrator werken.” Het leverde hem naar eigen zeggen f 160 op.

Alle verdachten ontkenden dat de banden zouden zijn gemaakt voor de handel. „In dat geval zouden we de films zeker niet in onze eigen appartementen hebben opgenomen en ook zelf niet in beeld zijn gekomen,” zei de 40-jarige J.A.B. De films waren voor eigen gebruik en werden in vertrouwen tussen het viertal verdeeld.

Toch zijn acht van de ongeveer 15 video's door een Amerikaan met de naam Richard mee naar de Verenigde Staten genomen. J.A.B. was met Richard in contact gekomen en kreeg van hem de opdracht de video's te maken. Volgens verschillende verklaringen zou het hier gaan om een man die een hoge positie bij de NAVO vervult, maar verder dan stekeltjeshaar, dikke buik en een opvallend horloge ging de omschrijving niet.

Bij de bepaling van zijn strafeis hield mr. Goes rekening met de verminderde toerekeningsvatbaarheid van de 42-jarige J.A.B. Volgens psychiatrische rapporten is de geestelijke toestand van deze man direct gekoppeld aan zowel zijn verleden als zijn fysieke uiterlijk. B. bleef als gevolg van een veelvuldig gebruik van medicijnen steken in zijn groei en kreeg een lichaam dat „nogal afwijkt van het gangbare,” aldus rechtbankpresident mr. Bauduin over de man die nauwelijks kan lopen omdat zijn beenspieren „de structuur van gelei” hebben.

Al eerder onderging B. als gevolg van eerdere veroordelingen wegens ontucht een shock-therapie. Ook zou hij op vroege leeftijd door een jongen zijn misbruikt. De eis voor hem betrof 18 maanden cel.

De 30-jarige M.E., die zal worden uitgewezen aan Denemarken vanwege onder meer ontucht met een 6-jarig jongetje, deed onlangs in zijn cel een zoveelste mislukte poging tot zelfmoord. E. die al vele veroordelingen op zijn naam heeft staan wegens ontuchtige handelingen, zei zichzelf nu „uit te hongeren”. E.: „Ik kan in Nederland geen hulp krijgen, in Denemarken zullen ze me doorsturen naar Engeland en daar bestaat geen hulp. Deze poging zal lukken, ik zal nu wel creperen.”

Uitspraak: Dinsdag 19 december.

‘Dader slachtoffer bij kinderporno’

door VIOLET COTTERELL

Par. 6/12

AMSTERDAM — Wie zijn de echte slachtoffers, de groep pedofielen die hun seksuele geaardheid niet mogen uitleven of de minderjarige jongens die hen steeds voor geld opzoeken?

Die vraag kwam gisteren aan de orde bij de Amsterdamse rechtbank in het proces tegen vier Engelsen die van ontucht met tien minderjarige jongens worden beschuldigd. Ook zijn video-opnamen gemaakt en verspreid.

Drie verdachten zijn in Engeland diverse keren veroordeeld wegens ontucht waarvoor zij aversie-therapieën hadden ondergaan: er worden plaatjes getoond en zodra een man in beeld komt, wordt een elektrische schok gegeven. Naar hun land willen de mannen per se niet terug. Wegens het mildere klimaat kwamen ze naar Nederland.

Maar als ze veroordeeld worden, moeten ze waarschijnlijk toch terug. De vierde verdachte wil terug naar Denemarken waar hij is gaan wonen, ook al wacht hem daar een proces wegens ontucht met een zesjarig jongetje.

Volgens een van de verdachten is hun circuit het topje van een ijsberg. De porno-opnamen werden gemaakt in de huiskamers van de 40-jarige F. J. O. en de 42-jarige D. B. boven een sexshop aan de Nieuwendijk. De jongens kregen 25 tot 250 gulden.

Politiemensen waren onder de indruk geweest van de opgenomen perversiteiten. Zo moesten de jongens aan zelfbevrediging doen, anale gemeenschap hebben, op elkaar plussen en zogenaamd met poep (in werkelijkheid chocoladepasta) besmeerde boterhammen open. Bij huiszoekingen werden enkele honderden verstopte pornobanden gevonden.

Volgens de verdachten zijn de banden alleen gekopieerd voor privé gebruik in kleine kring. Maar er is ook een hooggeplaatste Amerikaan geweest die 'iets bij de NAVO' zou zijn, die tien banden had laten maken en meegenomen naar Amerika. Zijn identiteit is volgens

de officier van justitie, mr. C. J. M. Goes, niet bekend.

Goes zegt dat deze zaak niet illustratief is voor de beschuldigingen die de Amerikanen enkele jaren geleden hebben geuit, dat in Nederland veel kinderporno wordt vervaardigd en geëxporteerd. Toch twijfelde hij aan het beweerde eigen gebruik. De politie vermoedt, gezien titels als Perverted Bliss, de aftiteling en de slotwoorden The End op de banden, dat ruimere verspreiding de bedoeling was.

Spelletjes

De jongens zeggen dat ze eerst werden gelokt met computerspelletjes. Later werden het sexspelletjes en daarna video-opnamen. Er was 'een dynamiek gaande waar ze zich niet meer van los konden maken', zei Goes.

De jongens vonden de sex niet leuk maar kwamen toch terug om het geld. Enkelen van hen waren verslaafd aan gokken. In de gokhallen tippen ze elkaar over het pedofielen circuit. Pornobanden zijn belangrijk voor dit circuit, omdat ze nergens te koop zijn.

D. B. zei dat pedofielen kunnen kiezen tussen stiekeme sex met minderjarigen of het sublimeren van hun behoefte. Hij had dit laatste gedaan door bij de padvinders te gaan werken, maar hield dat niet vol. Schadelijk voor de jongens is het niet, meende hij, zolang het geen verkrachting is. De leeftijdsgrens van zestien jaar voor ontucht is volgens hem te hoog.

J. B. is als kind door een 16-jarige jongen verkracht; hij is sterk verminderd toerekeningsvatbaar. M. E. werd op zijn zevende jaar door zijn oom misbruikt en op zijn achttiende door zijn moeder verkracht. Hij heeft vele veroordelingen wegens ontucht en daaropvolgende zelfmoordpogingen achter de rug. O. ontkent de beschuldigingen maar geeft wel toe een verhouding te hebben gehad met een jonge jongen.

De officier van justitie tilde er zwaar aan dat kinderen tussen 11 en 16 jaar zijn gebruikt op een leeftijd dat ze hun eigen seksuele identiteit nog niet kennen. Hij eiste twee jaar tegen O. en D. B. elk; achttien maanden waarvan vijf voorwaardelijk tegen J.B. en acht maanden tegen M. E. „Bij de keuze tussen mensen met deze geaardheid en de belangen van kinderen, kiest de wetgever terecht voor de kinderen.”

Maar de advocaten zagen de 'kinderen' als volgroeiende jongens die precies weten hoe ze aan geld moeten komen van de groep pedofielen. „Ze zijn hun hele leven lang opgejaagd. Wie heeft wie nu eigenlijk gebruikt?” vroegen zij. „Zij zitten in de bak, maar de jongens gaan gewoon weer op pad.”

Uitspraak 19 december.

zie ook volgende blz.

Celstraffen vier Britten wegens jongens-porno

AMSTERDAM (ANP) - De Amsterdamse rechtbank heeft vier Britten in de leeftijd van 30 tot 42 jaar veroordeeld tot celstraffen van een half jaar tot vijftien maanden wegens het plegen van ontucht met jongens in de leeftijd van 12 tot 16 jaar.

Drie van de vier Britten maakten tien videofilms met de jongens. De rechtbank verweet de drie dat ze wisten dat er grote belangstelling bestaat voor recente kinderpornofilms. In Amsterdam waren de films meerdere malen gekopieerd één van de drie mannen, terwijl de vierde verschillende videobanden naar Denemarken had gesmokkeld. Na zijn straf in Nederland moet hij nog terecht staan in Denemarken voor ontucht met een zesjarige.

Het viertal had ruim tien jongens gelokt met computerspelletjes en geld om ze vervolgens met geld te verleiden tot seksuele handelingen en het acteren in de films. De jongens moesten elkaar aftrekken en pijpen en doen alsof ze elkaars poep opaten en in elkaars mond plasten.

De rechtbank verweet de vier dat ze de seksuele gevoelens van jonge jongens in de war hadden gebracht door ze voor veel geld over te halen tot seks met andere jongens en oudere mannen. Ook hebben ze de jongens door hun voortdurend wisselende contacten in gevaar gebracht.

LD Wo 20-12-89

Jongetjes

Waarom werden in het artikel 'Britten in cel' (Het Parool van 20 december) knapen van twaalf tot zestien jaar 'jongetjes' genoemd? En waarom is de term 'ontucht' gebruikt? Was er sprake van ónvrijwillige seksuele handelingen tussen de jongens en de mannen? Duivendrecht T. VAN MEURS

Parool 27 dec

Aangehouden voor ontucht

MAASSLUIS — Een 49-jarige man en zijn 59-jarige vriendin, beiden uit Maassluis, zijn gearresteerd op verdenking van ontucht met vijf minderjarige jongens.

„De jongens beschouwden de man en vrouw als goede kennissen”, aldus de politie. De verdachten hebben een beken-tenis afgelegd.

A.D. 12-12-89

A.D.

DONDERDAG 21 DECEMBER 1989

Veroordeling seksuele delicten sterk gestegen

DEN HAAG (ANP) — Het aantal veroordelingen wegens seksuele delicten is de afgelopen jaren sterk toegenomen. In 1980 was dat aantal 614 en in 1982 571 en vorig jaar 887. Ten opzichte van 1980 bedroeg de stijging 44 procent, wat vooral is veroorzaakt door een verdubbeling van het aantal veroordelingen in verband met kinderverkrachting, ontucht met minderjarigen en incest. Dat aantal was vorig jaar 397 tegenover 195 in 1980.

Het totale aantal veroordelingen is met ruim 4 procent toegenomen tot 73.168 per jaar.

Man (26) bekent ontucht met kinderen

Van een onzer verslaggevers
ASSEN — De Rijkspolitie in Drenthe heeft maandag de 26-jarige B.P.H. uit Hollandscheveld aangehouden. De man wordt ervan verdacht de afgelopen tien jaar vele malen ernstige seksuele

delicten te hebben gepleegd met tal van kinderen tussen de negen en dertien jaar oud. De Rijkspolitie heeft dit gisteren bekend gemaakt.

De slachtoffertjes waren voor het merendeel jongens. Het gaat

om kinderen uit Hollandscheveld, Nieuw-Buinen en Stadskanaal. Er zijn tot nu toe zes aangiften bij de politie binnengekomen, maar H. heeft veel meer feiten bekend.

De man is gisteren voorgeleid aan de rechter-commissaris die

verlenging van het voorarrest en psychiatrische observatie heeft bevolen. Een paar jaar geleden is H. ook al in contact geweest met Justitie naar aanleiding van een zedendelict. Hij heeft toen contact met de reclassering gehad.

Ny/N 14.12.89

Nieuwsblad van het Noorden • woensdag 6 december 1989

Van onze justitieverslaggever
LEEUWARDEN — Tegen haar klasseleraar had een 13-jarig meisje verteld wat haar oom haar seksueel had misdaan. De leraar had alles op papier gezet en dat leverde een 30 pagina's tellende aanklacht op. "Geloof u dat een meisje van 13 zoiets kan verzinnen?" vroeg procureur-generaal mr. D.W. Steenhuis gisteren aan de 53-jarige M.K. uit Klazienaveen. Toen K. dat beaamde zei hij: "Je moet wel een behoorlijk geperverteerde geest hebben om dat te geloven." Voor het gerechtshof in Leeuwarden eiste mr. Steenhuis gisteren tegen K. een gevangenisstraf van 2,5 jaar, waarvan zes maanden voorwaardelijk.

De voormalige carnavalsprins van de Kanaaldempers uit Klazienaveen is in mei van dit jaar door de rechtbank in Assen vrijgesproken van het plegen van on-

Wegens verkrachting nichtjes

Weer twee jaar geëist tegen carnavalsprins

tucht met en verkrachting van twee nichtjes van 13 en 16 jaar oud. K. heeft altijd ontkend en de rechtbank achtte de beschuldigingen van de officier van Justitie niet bewezen.

Voor de procureur-generaal bestaat er evenwel geen twi-fel. De verklaringen van vier vrouwen die zeggen door K. seksueel te zijn benaderd en de verklaringen van zijn beide nichtjes gevoegd bij de 'ongeloofwaardige ontken-

ning', vindt Steenhuis meer dan voldoende voor een veroordeling.

K. bleef gisteren hardnekkig de aantijgingen ontkennen. Volgens hem zijn die een gevolg van roddel en achterklap van een aantal families in het dorp. Met name de beheerder van het dorps-huis zou hem een loer hebben willen draaien. Deze heeft volgens K. de ouders van de beide meisjes tegen hem opgezet, waarop deze hun dochters hebben geprest belasten-

de verklaringen over hem af te leggen.

Raadsman mr. W.M. Bierens zei dat veel verklaringen in het proces-verbaal van horen zeggen zijn. Het ondersteunende bewijs vindt Bierens zo 'flinterdun', dat daarop geen veroordeling mag volgen. Dat zijn cliënt door sommigen in een kwaad daglicht is gesteld komt volgens mr. Bierens doordat in een kleine dorpsgemeenschap als Klazienaveen liefde en haat heel dicht bij elkaar liggen. "Zo heeft men een uitstekende verhouding, zo ligt alles uit elkaar."

Volgens mr. Bierens staat een groot deel van het dorp nog achter K., wat blijkt uit het feit dat hij nog steeds voorzitter is van de buurtvereniging 't Hoekje. "Welke uitspraak er ook komt, het zal nog lang onrustig blijven in Klazienaveen," voorspelde Bierens.

Schengen

Verdrag geeft volgens juristen politie en justitie te veel bevoegdheden

Advocaten doen laatste aanval op Akkoord van

Van onze verslaggever **VKB**
AMSTERDAM — Met de toetreding tot het Aanvullend Akkoord van Schengen stort Nederland zich in een slangenkuil. Op de rechten van de mens zal ingrijpend worden gekort. De rechtsbescherming voor de burgers van de vijf Schengen-landen (West-Duitsland, Frankrijk en de Beneluxlanden) is in de protocollen van het verdrag volstrekt onvolgende.

Zo verwoordt de Amsterdamse advocaat mr W. van Bennekom de kritiek van de Nederlandse advocaten op de voorstellen die binnenkort worden verbonden als aanvulling aan het in 1985 gesloten verdrag. Van Bennekom is voorzitter van een commissie van de Orde van Advocaten en de Vereniging Sociale Advokatuur Nederland (VSAN) die onlangs een afwijzend rapport uitbracht over de juridische gevolgen van Schengen.

Ook een commissie van juristen verbonden aan de universiteiten van Utrecht, Nijmegen en Amsterdam woog de Schengen-protocollen en oordeelde dat die onaanvaardbaar zijn. Beide commissies hebben hun conclusies meegedeeld aan de Tweede Kamer.

Het verdrag was eigenlijk alleen maar bedoeld als grondslag voor het afschaffen van de controles aan de gemeenschappelijke grenzen. Maar wat een economisch verdrag had moeten zijn ter bevordering van het vrije verkeer van personen en goederen, werd een overeenkomst die op ingrijpende

wijze de bevoegdheid van de politie in de verdragslanden verruimt en de mensenrechten beknot, aldus de advocaten.

In de rapporten wordt gesteld dat de afgelopen vier jaar aan het parlement wezenlijke informatie is onthouden over het verloop van de onderhandelingen tussen regeringen over Schengen.

In het rapport van de Orde van Advocaten en de VSAN, getiteld „Het gat van Schengen”, wordt niet alleen kritiek geuit op de inhoud van de voorstellen maar ook op de wijze van totstandkoming van de protocollen. „Alles is in het geheim voorbereid. De democratische legitimatie ontbreekt. Er wordt over de gevolgen van het verdrag gesproken zonder dat het parlement en

burgers die zich op het grondgebied van een van de Schengenlanden bevinden”, luidde de boodschap die wordt uitgedragen met de bedoeling nog invloed uit te oefenen op de leden van de Tweede Kamer.

De commissie van de advocaten heeft zich als het ware moeten bezondigen aan spionage om de teksten van de protocollen in handen te kunnen krijgen. Concept-teksten circuleerden slechts onder embargo in kleine kring. Zelfs voor de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de Vluchtelingen, die uit het Schengen-overleg werd geweerd, werden de voorstellen geheim gehouden.

De commissie vindt de geheimzinnigheid waarmee de operatie is omgeven bedenkelijk, omdat Nederland „op het punt staat op verschillende terreinen die de fundamentele rechten van de mens raken, een belangrijk stuk soevereiniteit uit handen te geven”. De gebruikelijke parlementaire en buitenparlementaire controle op het besluitvormingsproces heeft volgens de advocaten niet behoorlijk kunnen werken. De commissie is bovendien bang dat de Schengen-akkoorden straks als voorbeeld zullen gaan dienen voor alle EG-landen.

Hoewel volgens de Grondwet „de regering verdragen sluit” is het volgens Van Bennekom een Nederlandse traditie dat het parlement wordt geraadpleegd als het gaat om verdragen die ingrijpen in de rechten van de burgers. De advocatenorganisaties dringen erop aan dat de Kamer uitstel vraagt van ondertekening van het verdrag van Schengen en meer inhoudelijke infor-

matie eist over de staartjes van het in 1985 gesloten akkoord.

Aanvaarding van de voorstellen betekent dat politie en justitie veel nieuwe bevoegdheden krijgen. In het strafrecht wordt het zwaartepunt van internationale samenwerking bij de politie gelegd. De commissie vindt dat de rechterlijke macht daarbij meer controlemogelijkheden moet hebben. Een voorbeeld van die vergaande politiebevoegdheid is het observeren van verdachten over de grenzen heen, weliswaar met toestemming van hogere autoriteiten, maar in geval van spoedeisendheid mag die toestemming achteraf worden gevraagd.

Ook mag de politie verdachten tot tien kilometer over de grens heen achtervolgen en wordt door de politie over en weer informatie uitgewisseld over personen van wie nog slechts wordt vermoed dat zij strafbare feiten zullen begaan. Dat botst met de Nederlandse regel dat iemand pas verdacht is als er een redelijk vermoeden van schuld aan het plegen van een strafbaar feit bestaat.

„Stel dat iemand in Amsterdam ooit behoorde tot een kraakbeweging. Die informatie zal dan worden opgenomen in de computer van het Schengen Informatie Systeem (SIS). De — voormalige — kraker gaat op vakantie in Duitsland. Hoewel hij in het geheel niet met rede verdacht kan worden van een strafbaar feit of zelfs maar van het voornemen daartoe, kan de Duitse justitie dan alle mogelijke dwangmiddelen toepassen die in het Duitse strafverdragsrecht mogelijk zijn. Opgenomen zijn in het informatiesysteem wordt verheven tot grond voor verdenking”, aldus deken Spigt. „Er wordt een enor-

me wissel getrokken op de goede trouw van de politie in de partnerstaten.”

In het rapport melden de advocaten: „Het klassieke strafvorderlijke model, waarin de bevoegdheden van de overheid in een weloverwogen evenwicht staan met de rechten van de verdachte, is geheel losgelaten. De ontwikkeling tendert naar een overheersende *crime control*-benadering ten koste van een behoorlijke rechtsgang.”

Als Schengen doorgaat, wordt ook de rechtspositie van vreemdelingen en asielzoekers ernstig aangetast. Een asielzoeker wordt volgens de advocaten de keuze ontnomen in welk land hij zijn asielaanvraag wil indienen. Volgens het

„Democratische legitimatie ontbreekt”

groepen van belanghebbenden, zoals de advocatuur, over teksten beschikken”, aldus de deken van de Orde van Advocaten, mr L. Spigt.

Op diens Amsterdamse kantoor werden dinsdagmiddag alle zeilen bijgezet om een laatste offensief te voeren tegen het Akkoord van Schengen. „Het verdrag ontbeert individuele rechtsbescherming. Het betekent een concentratie van macht voor de overheden en een verzwakking van de positie van de

„Verdrag ontbeert individuele rechtsbescherming”

rapport van de commissie dreigt het Nederlandse vluchtelingenbeleid daardoor een keurslijf te worden opgedrongen dat te nauw is.

De Nederlandse rechtsontwikkeling van de afgelopen tientallen jaren zal voor een goed deel teniet worden gedaan. Bovendien bevat het Akkoord van Schengen geen vrijwaringsclausule die verbiedt te handelen in strijd met het Vluchtelingenverdrag. „Dat is een grof schandaal”, aldus mr T. Hoogen-

boom, lid van de commissie van de orde en de VSAN.

Het opheffen van de controles aan de grens van Nederland zal, bij handhaving van een restrictief vreemdelingenbeleid, ertoe leiden dat het binnenlands toezicht op vreemdelingen wordt verscherpt. Dit bergt het gevaar in zich dat meer dan nu de controle selectief naar ethnische kenmerken zal plaatsvinden.

Van Bennekom: „Wij maken er ons als advocaten zo druk over, omdat het zich laat aanzien dat voor talloze rechtzoekenden geen adequate rechtshulpverlening mogelijk is. In het verdrag zitten elementen waardoor wij ons werk niet meer kunnen doen. Het geeft geen bevoegde rechter aan, geen forum waarbij je kunt klagen over eventuele onrechtmatigheden. De justitiële wordt dolgedraaid.”

Als Schengen in weerwil van de op de voorstellen geuite kritiek in volle omvang wordt goedgekeurd, zal de Orde van Advocaten bij het rijk aankloppen voor een extra budget. Advocaten zullen meer grensoverschrijdende rechtshulp moeten bieden. Als een Nederlandse burger aan de Spaans-Franse grens in de wielen wordt gereden door de Franse politie, bestaat de mogelijkheid dat hij daar of in Nederland voor de rechter moet verschijnen.

Deken Spigt: „Er wordt door Nederland 150 miljoen gulden uitgetrokken voor realisering van het akkoord van Schengen, maar geen gulden voor rechtshulp. Er is een vaste afspraak met het rijk dat nieuwe maatregelen die invloed hebben op de rechtshulp, worden vertaald in nieuw budget. Daar zullen we de minister van Justitie aan herinneren.”

Nederlandse Juristen: grensakkoord te mager

Door onze redacteur **MR**
Mr. F. KUITENBROUWER

AMSTERDAM, 4 dec. — Het vrije verkeer van personen en goederen krijgt niet behoorlijk gestalte in het concept-akkoord over afschaffing van de controles aan de binnengrenzen waarover West-Duitsland, Frankrijk en de Benelux-landen het medio vorige maand in Bonn eens werden. Wel betekenen de „compensatoire maatregelen” die het voorgenomen akkoord verbindt aan de beoogde liberalisering van het grensverkeer, een aanmerkelijke verslechtering van de rechtspositie van burgers en vreemdelingen.

Dit zeggen juristen van de universiteiten van Amsterdam, Nijmegen en Utrecht in een commentaar op het concept dat woensdag in besloten overleg wordt besproken met de Tweede Kamer. Het is de bedoeling dat het aanvullend akkoord medio deze maand wordt getekend door de vijf landen. De definitieve verdragstekst staat overigens nog niet helemaal vast.

De juristen noemen het vooral een veeg teken dat allerlei nieuwe instanties in het leven worden geroepen die zich grotendeels onttrekken aan parlementaire en rechterlijke controle, zoals een Uitvoerend comité en contactambtenaren op het gebied van grensbewaking, douane en politie. De advocatuur wordt daarentegen nagenoeg geheel vergeten. Onlangs heeft een gezamenlijke commissie van de Nederlandse Orde van Advocaten en de Vereniging Sociale Advokatuur Ne-

derland een kritisch rapport uitgebracht over wat zij noemt „het gat van Schengen”. Daarin wordt de geheimzinnigheid gehekeld die de totstandkoming van het aanvullend akkoord omgeeft. De commissie noemde het democratische gehalte van de besluitvorming „beslist onvoldoende”.

Tot de concrete knelpunten die het commentaar nu signaleert, behoort dat de onderlinge justitiële samenwerking op het gebied van de directe belastingen niet is geregeld. „Luxemburg heeft met andere woorden zijn witwasfunctie voor drugs- en andere criminele gelden het Schengengebied weten binnen te sluiten”. Wat het drugsbeleid betreft wordt een herhaling van de Dost-zaak tussen de Bondsrepubliek en Nederland (waarbij West-Duitsland de berechting van een Nederlandse hasj-verkoper nog eens dunnetjes over deed) niet uitgesloten geacht.

Weliswaar erkennen alle partijen het verbod van een dubbele berechting voor hetzelfde feit, maar de bewoordingen van het concept stellen met name de Bondsrepubliek en Frankrijk in staat zich op dit punt de nodige bevoegdheden voor te behouden.

Een gezamenlijk visumbeleid — door minister Korthals Altes van justitie vorig jaar november in een rede in Lunteren betiteld als een hoofvoorwaarde voor daadwerkelijke deelname aan Schengen — is volgens het commentaar van de juristen niet tot stand gebracht. Wel komt het Schengengebied aan de buitenkant „potdicht” te zitten.

Sturen Schengen-tekst vooral politiek gebaar

Door een onzer redacteurs **NKC**

DEN HAAG, 4 dec. — De vertrouwelijke toezending van de 130 artikelen verdragstekst bij het akkoord van Schengen aan de Tweede Kamer vandaag is vooral een politiek gebaar van de nieuwe staatssecretarissen Kosto en Dankert. Een poging om krediet op te bouwen voor een van het vorige kabinet geërfde verdragstekst waar zij slechts één keer zelf over konden onderhandelen. Bij die gelegenheid slaagden zij er bovendien niet in om de Kamerbrede wens behalve de asielprocedures ook de asielnormen te harmoniseren, gehonoreerd te krijgen.

De Kamer is namelijk slecht te spreken over de aanvullende overeenkomst bij het Verdrag van Schengen. Van Voorst tot Voorst en Korte-van Hemel beperkten zich tot het sturen van summiere „geannoteerde agenda's” van het internationale bewindslidenover-

leg aan de Kamer. Bij de openbare commissie-vergaderingen vertelden zij de Kamerleden dan waar het globaal over ging, maar veel inzicht in de consequenties van „Schengen” gaven zij niet. Intussen circuleerden bij een aantal Kamerleden wel concept-teksten, waaruit bleek dat er vergaande veranderingen voor de Nederlandse rechtsstaat dreigden. Woensdag krijgt de Kamer de gelegenheid vertrouwelijk over de verdragstekst met Dankert en Kosto te spreken. Op die manier wordt de Kamer tevens een beetje medeplichtig gemaakt aan de ondertekening waar Kosto en Dankert straks op 18 december vermoedelijk niet aan kunnen ontkomen. Daarna wordt de verdragstekst openbaar en zal het parlement kunnen beslissen of Nederland de overeenkomst ook zal ratificeren. Gebeurt dat niet dan blijft „Schengen” een dode letter.

Van onze correspondent **VK 12**
BRUSSEL — Het Belgische ochtendblad De Morgen publiceert vandaag de volledige tekst van de uitvoeringsovereenkomst van het Aanvullend Akkoord van Schengen. Het is de tekst die in Nederland door de staatssecretarissen Kosto van Justitie en Dankert van Buitenlandse Zaken nog steeds niet is gepubliceerd. Hieronder volgt een greep uit het omstreden Schengen-verdrag.

In de eerste twintig artikelen worden voornamelijk definities gegeven van de precieze oegmerken van de vijf Schengen-landen en van de begrippen die worden gehanteerd. De artikelen twintig tot en met zesentwintig gaan over het vreemdelingenbeleid. Artikel 23 gaat met name over vreemdelingen, die het Schengengebied zijn binnengekomen.

Artikel 23

1. De vreemdeling die niet of niet meer voldoet aan de op het grondgebied van een der overeenkomstsluitende partijen geldende voorwaarden inzake kort verblijf, dient in beginsel het het grondgebied onverwijld te verlaten.
 2. Wanneer een vreemdeling over een geldige verblijfstitel of tijdelijke verblijfsinstemming van een andere overeenkomstsluitende partij beschikt, dient hij zich onverwijld naar het grondgebied van die overeenkomstsluitende partij te begeven.
 3. Indien het vrijwillige vertrek van de vreemdeling niet plaats vindt of indien het vermoeden bestaat dat dit

Greep uit akkoord van Schengen

vertrek niet zal plaatsvinden of indien het inmiddellijke vertrek van de vreemdeling om redenen van om openbare orde of nationale veiligheid geboden is, dient de vreemdeling overeenkomstig de internationale wetgeving van die partij neergelegde voorwaarden te worden verwijderd van het grondgebied van de overeenkomstsluitende partij waar hij werd aangehouden. Indien verwijdering ingevolge de wet niet is toegestaan kan die partij de betrokken vreemdeling verblijf toestaan.

4. Deze verwijdering kan geschieden naar het land van herkomst van de vreemdeling of naar enig ander land waar diens toelating mogelijk is in het bijzonder ingevolge de relevante bepalingen van de door de overeenkomstsluitende partijen gesloten terugnameovereenkomsten.
 5. Het bepaalde in lid 4 doet geen afbreuk aan de nationale bepalingen inzake het asielrecht, de bepalingen van het Verdrag van Genève van 28 juli 1951 betreffende de status van vluchtelingen zoals gewijzigd bij het Protocol van New York van 31 januari 1967 alsmede het bepaalde in lid twee en artikel 33 lid van deze overeenkomst.

Artikel 25

1. Wanneer een overeenkomstsluitende partij overweegt een verblijfstitel af te geven aan een ter fine van weigering gesignaleerde vreemdeling, treedt zij vooraf in overleg met signalerende

overeenkomstsluitende partij en houdt zij rekening met belangen van deze partij. De verblijfstitel wordt slechts om ernstige redenen in het bijzonder uit humanitaire overwegingen of ingevolge internationale verplichtingen afgegeven. Wanneer de titel wordt afgegeven gaat de signalerende overeenkomstsluitende partij over tot intrekking van de signalering, doch kan zij de vreemdeling op haar nationale signaleringslijst opnemen.

Artikel 29

1. De overeenkomstsluitende partijen verbinden zich ertoe elk door een vreemdeling op het grondgebied van een der overeenkomstsluitende partijen ingediend asielverzoek in behandeling te nemen.

2. Deze verplichting leidt er niet toe dat in alle gevallen die overeenkomstsluitende partij de asielzoeker de binnenkomst of het verblijf op haar grondgebied moet toestaan. Iedere overeenkomstsluitende partij behoudt het recht om asielzoekers op grond van haar nationaal recht en met inachtneming van haar internationale verplichtingen de toegang te weigeren of hen te verwijderen naar een derde staat.

3. Voor het in behandeling nemen van een asielverzoek is uitsluitend een overeenkomstsluitende partij verantwoordelijk. Ongeacht de overeenkomstsluitende partij tot wie de vreemdeling zijn asielverzoek richt, de verantwoordelijke wordt op grond van in artikel 30 neergelegde criteria bepaald.

Deze zeven criteria gaan over welk land in welke omstandigheden verantwoordelijk is voor de verwerking van de asielaanvraag. De uitvoering van deze criteria maakt het ook in het algemeen moeilijk dat een asielzoeker in verschillende landen een verblijfsvergunning aanvraagt. In artikel 31 wordt bepaald dat het mogelijk is binnen een termijn van zes maanden in een andere verdragsluitende lidstaat asiel aan te vragen. Als de vergunning toch wordt afgewezen, dan dient de asielzoeker terug te gaan naar het land waar hij het eerst is aangekomen.

Uit het hoofdstuk Politie en Veiligheid:
 Artikel 40, lid 3 gaat over grensoverschrijdende observatie en bepaalt in punt c en verder:
 c. de observerende ambtenaren dienen te allen tijde in staat te zijn hun officiële functie aan te tonen.
 b. de observerende ambtenaren mogen tijdens de observatie hun dienstwapen meevoeren, tenzij de aangezochte overeenkomstsluitende partij daartegen uitdrukkelijk bezwaar heeft gemaakt. Het gebruik ervan is uitsluitend in geval van noodweer toegestaan,
 e. het binnentreden van woningen en

het betreden van andere niet voor het publiek toegankelijke plaatsen is niet toegestaan

f. de observerende ambtenaren zijn niet bevoegd de te observeren persoon staande te houden of aan te houden.
 g. de autoriteiten van de overeenkomstsluitende partij op wier grondgebied de observatie plaatsvindt zijn gerechtigd te verlangen dat van elk optreden verslag wordt gedaan; de persoonlijke verschijning van de observerende ambtenaren kan worden verlangd.

● Artikel 41 gaat over het achtervolgingsrecht na zware misdrijven en bevat de volgende voorwaarden:
 c. het binnentreden van woningen alsmede het betreden van andere niet voor het publiek toegankelijke plaatsen en van openbare gebouwen is niet toegestaan.

d. de achtervolgende ambtenaren dienen als zodanig uiterlijk direct herkenbaar te zijn, hetzij door middel van het dragen van een uniform of een armband hetzij door middel van aan het voertuig aangebrachte voorzieningen. Het is hun niet toegestaan in burgerkleding met gebruikmaking van een niet als zodanig herkenbaar politievoertuig op te treden. De achtervolgende ambtenaren dienen te allen tijden in staat te zijn hun officiële functie aan te tonen.
 e. de achtervolgende ambtenaren mogen hun dienstwapen meevoeren. Het

gebruik ervan is uitsluitend in geval van noodweer toegestaan.

● Artikel 72 gaat over verdovende middelen en lijkt het einde te zijn voor de Amsterdamse coffeshops.

1. De overeenkomstsluitende partijen verbinden zich ertoe met betrekking tot de onmiddellijke en middelrijke aflevering van verdovende middelen en psychotrope stoffen van enige aard, cannabis inbegrepen, alsmede met betrekking tot het bezit van deze middelen of stoffen ter fine van aflevering of uitvoer, met in achtneming van alle verdragen van de VN, alle noodzakelijke maatregelen treffen welke met het oog op het tegengaan van de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen vereist zijn.

● Hoofdstuk 4 gaat over de instelling van het Schengen-informatiesysteem, een databank met tal van politionele gegevens, die dan toegankelijk zijn voor opsporingsambtenaren, maar ook voor douaniers en de vreemdelingendiensten. Vreemdelingen worden in het systeem geregistreerd. Maar ook gestolen auto's, verdwenen vuurwapens, gestolen documenten en identificeerbaar geld. De nationale regels voor de bescherming van privacy zijn van toepassing. Het recht van eenieder om kennis te nemen van de in het Schengensysteem opgeslagen gegevens wordt geregeld in artikel 110 en geldt voorzover het nationale recht daarin voorziet. Om de drie jaar moet getoetst worden of de gegevens nog bewaard moeten blijven.

Grensverdrag opgeschort na initiatief Kohl

Door een onzer redacteurs **NCC**

DEN HAAG, 14 dec. — Het kabinet zal het verdrag van Schengen morgen niet tekenen. Premier Lubbers deelde de Kamer vanochtend mee dat hij zal voldoen aan een verzoek hiertoe van de Westduitse bondskanselier Kohl in verband met de ontwikkelingen in de DDR.

Lubbers schrijft de Kamer vanochtend „benaderd te zijn met de mededeling” van Kohl dat de Bondsrepubliek niet zal tekenen. Ook is Lubbers door Kohl verzocht in de eerste helft van 1990 — „kan het zijn zo snel mogelijk” — overeenstemming tussen de lidstaten te verkrijgen. Nederland wordt binnenkort periodiek voorzitter van het Schengen-overleg.

In Brussel is gisteravond politiek overleg gevoerd tussen de Benelux, Frankrijk en West-Duitsland over de resterende geschilpunten. Daarbij is volgens Lubbers overeenstemming bereikt over de mogelijkheid voor de lidstaten om inlichtingen te krijgen over Luxemburgse bankrekeningen. Lubbers dreigde begin deze week nog dat Nederland niet zou tekenen als Luxemburg niet zou terugkomen op het standpunt dat het groothertogdom een absoluut bankgeheim kent.

In Brussel is gisteravond wel overeenstemming bereikt over een tekst waarin de justitiële sa-

menwerking bij fiscale delicten is vastgelegd, alleen nog niet over de „status, respectievelijk plaats van deze tekst in het verdrag”. Nederland staat alleen in haar opvatting dat deze tekst „hoe dan ook onderdeel moet uitmaken van het verdrag”, aldus Lubbers.

Over de harmonisatie van het asielbeleid, voor de Tweede Kamer een zwaarwegend punt, is volgens de premier afgesproken „dit beginsel inderdaad in het kader van Schengen overeen te komen”. In de huidige verdragtekst is nog alleen sprake van harmonisatie van de procedures. De ontwikkelingen in de DDR, waardoor niet duidelijk is wat straks de

oostgrens van het Schengen-gebied zal zijn, is voor Lubbers echter het moeilijke punt. Daarover is in Brussel „geen toereikende oplossing gevonden”.

Het initiatief om niet te tekenen legt premier Lubbers in de brief aan de Kamer nadrukkelijk bij Kohl.

Pag. 3: Vervolg/Geen besluit is ook een besluit

Door onze redacteur **Mr. B.C.L. WAANDERS** **VK**

DEN HAAG, 14 dec. — Het niet nemen van een beslissing is ook een beslissing, zal de Nederlandse regering vandaag hebben gedacht bij het besluit tot opschorting van de ondertekening van 'Schengen', waarvoor bondskanselier Kohl blijkbaar een mooi alibi heeft verschaft. Rondom het Akkoord van Schengen en een aanvullend akkoord is veel te doen geweest zonder dat wij beschikten over de desbetreffende teksten. Premier Lubbers had het gisteravond in de Tweede Kamer over een „mogelijk” verdrag, waarover in Brussel besprekingen gaande waren, en over de vraag of de regering harerzijds ermee instemt, alsmede over de positie van het parlement en de voor parlementaire behandeling „vrij te geven teksten”.

Inmiddels is de Nederlandse regering door bondskanselier Kohl min of meer uit de brand geholpen, althans voorlopig. Was

Vervolg van pag. 1 **NRC 19**

CDA-woordvoerder De Hoop Scheffer zegt in een eerste reactie vanmiddag „geen rol voor de Kamer” te zien bij de beslissing wel of niet een verdrag te tekenen. Wel merkt hij op dat de problemen die bondskanselier Kohl nu als bezwarend noemt, ook door de CDA-fractie in het mondeling overleg met het kabinet naar voren zijn gebracht.

VVD-woordvoerder Weisglas hoopt dat er „zo snel mogelijk” een Schengen-akkoord komt, acht tekenen-of-niet eveneens een exclusieve verantwoordelijkheid van het kabinet. Hij merkt „met enige ironie” op dat de „opvattingen van andere lidstaten kennelijk van meer gewicht waren dan die van de Kamer”.

PvdA-woordvoerder Van Traa is ingenomen met het uitstel, waar zijn partij op heeft aangedrongen. Hij zegt „een deel van de problemen” die de PvdA met Schengen had terug te vinden in de brief van de premier. Van Traa hoopt nu „op een betere ver-

dragtekst” waarover in de openbaarheid gesproken kan worden, temeer daar Lubbers in zijn brief belangrijke elementen uit het verdrag zelf al „parafraseert”.

D66-woordvoerder Wolffensperger acht uitstel „prima” en precies wat zijn partij heeft gewild. Hij wil dat het uitstel wordt benut om de Kamer duidelijk te maken wat precies de consequenties van het akkoord zijn voor het nationale beleid. Ook moet er in die tijd een modus worden gevonden waardoor Kamer en kabinet inhoudelijk de verdragsartikelen kunnen bespreken waarbij de mogelijkheid op onderdelen opnieuw te onderhandelen open is.

Het Nederlandse Centrum Buitenlanders zegt verheugd te zijn over het uitstel. Het NCB wil dat er „niet langer bilaterale of multilaterale akkoorden worden gesloten over personenverkeer of asielbeleid. Vanaf nu moet de Europese commissie zijn verantwoordelijkheid nemen en constructieve voorstellen aan het Europese parlement voorleggen”.

Opschorting Schengen: geen besluit is ook een beslissing

de standpuntbepaling van regeringswege wel positief uitgevallen dan zou, alvorens morgen tot ondertekening van regeringswege zou worden overgegaan, alsnog een Kamerdebat kunnen plaatshebben. In zo'n debat had de Kamer de regering kunnen verzoeken niet tot ondertekening over te gaan, een verzoek dat de regering theoretisch naast zich zou kunnen leggen, al zou zij dan later wel, dus achteraf, door het parlement ter verantwoording kunnen zijn geroepen.

Volgens artikel 90 van de grondwet bevordert de regering de ontwikkeling van de internationale rechtsorde. Het artikel bevat een taakstelling voor de regering, maar zou geen specifieke bevoegdheidsafbakening tussen parlement en regering betekenen, zo bleek bij de Kamerdebatten voor-

afgaande aan de grondwetsherziening van 1983. Destijds werd evenwel van regeringszijde betoogd dat de verdragsluitende bevoegdheid aan de regering toekomt, terwijl het parlement „slechts” het goedkeuringsrecht bezit. Uit het genoemde grondwetsartikel zou intussen niet mogen worden afgeleid dat het bijzondere grondwettelijke grenzen zou stellen aan de bevoegdheden van de Staten-Generaal; ook voor het buitenlandse beleid is de ministeriële verantwoordelijkheid zonder voorbehoud van kracht.

Was de regering inderdaad tot ondertekening van 'Schengen' overgegaan en had zij daarover verantwoording jegens het parlement afgelegd dan zou te zijner tijd een wetsvoorstel tot goedkeuring van het verdrag aan het par-

lement zijn voorgelegd, waarbij de tekst uiteraard zou worden vrijgegeven. Het parlement zou dan tot aanneming of verwerping kunnen overgaan. Een bekend voorbeeld uit onze parlementaire geschiedenis is nog steeds de verwerking van een tussen Nederland en België in de jaren '20 ondertekend verdrag, dat in 1927 door onze Eerste Kamer werd verworpen.

Eigenlijk is de vertrouwelijkheid van een verdragstekst, waarover regeringen nog niet zijn „uitonderhandeld” wel enigszins begrijpelijk, zeker gezien de subtiel aard van internationale relaties. Met enige goede wil kan een vergelijking worden getrokken ten opzichte van „gewone” wetsvoorstellen, waarvan de tekst nog niet formeel bekend is zolang zij nog niet door de regering bij de Tweede Kamer zijn ingediend. Ook hier kan de Kamer evenwel een preventief stokje steken en de regering vragen niet tot indiening van een wetsvoorstel op een bepaald gebied over te gaan.

LEVENSLANG JONGEN

Een moederskindje. Gek op verkleedpartijen. Maar van meisjesnaakt moest hij niets hebben. Een onderdrukte homo? 'The decent thing' was wat Baden-Powell in het leven nastreefde. Meer dan 500 miljoen jongens hebben het spel gespeeld waarvoor hij de regels bedacht — of had gepikt. Padvinderij. Militaristisch? Net zoiets als de Hitlerjugend? 's Werelds befaamde jeugdleider zag een fusie wel zitten.

door Henk Strabbing **VK 16**

DE BIJBEL IS HET MEEST verkochte boek van deze eeuw. Dat de koran op de tweede plaats komt, is misschien minder bekend, maar het ligt evenzeer voor de hand. Het derde? Dat is, en ook al weer sinds vele jaren, *Scouting for Boys* van Lord Robert Stephenson Smyth Baden-Powell of Gilwell. Dit boek behelst, zeg maar: de geloofsregels van de padvinderij. Meer dan 500 miljoen jongelieden hebben het Spel van Verkennen gespeeld, sedert Baden-Powell begin deze eeuw zijn ideeën in clubvorm goot. Veel is er in het verleden geschreven over de padvinderij, maar naar verhouding weinig over de grondlegger zelf. Bij zijn (lange) leven voelde Baden-Powell niets voor een omvattende biografie, hoewel hij enkele hagiografische geschriften toestond. Want ijdle was hij wel. Had hij immers het padvindersmotto *Be Prepared* niet op zijn eigen initialen BP geënt? Waarom 's werelds befaamde jeugdleider niet zo'n trek had in een diepgaande persoonsstudie wordt duidelijk in de kortelings verschenen turf (670 pagina's) van een biografie door de Engelsman Tim Jeal, simpel getiteld: *Baden-Powell*. BP was prompt van zijn voetstuk getuimeld, indien Jeal zijn boek in de jaren dertig had kunnen schrijven. Nu niet meer. De wereld staat inmiddels toleranter tegenover bepaalde waarheden die vroeger beter niet aan het licht konden komen. Sommigen vonden en vinden de Chief Scout een charlatan. Jan Vrijman keek nog onlangs in NRC Handelsblad in treurigheid terug op zijn eigen vooroorlogse padvinderstijd, een beweging geleid door „oude mannen met blote knieën”. P.G. Wodehouse maakte al in 1909 een satire op de padvinderij, getiteld *How Clarence Saved England*. Clarence Chugwater kon, zo zegt Wodehouse, volgens padvindersregel 8 „lachen en fluiten tegelijk (en alleen degenen die dit hebben geprobeerd, weten hoe moeilijk het is)”. Het „Dyb, dyb, dyb! Wij dob, dob, dob!” werd veelvuldiger door buitenstaanders-vol-wanbegrip geroepen dan door de padvinders zelf, liefst gevolgd door toevoegingen als: „We gooien een ei tegen je kop”. Een andere, overbekende persiflage: „Akela, wij doen geen pest!” Grappen te over. Maar BP zelf was zeker geen charlatan, concludeert Tim Jeal. Hij eindigt zijn boek met een daverend slotakkoord in majeur: „Ondanks al zijn obsessies en dwangmatigheden blijft Baden-Powell een opwindende, gecompliceerde en levensgrote figuur die, zoals een van zijn naaste medewerkers zei, 'een enorme hoeveelheid goeds in de wereld' heeft gedaan.” Gecompliceerd, dat vooral. Baden-Powell was al boven de vijftig toen hij vijf keer achtereen vijf dames (de oudste was 22) voorstelde met hem te trouwen, nadat zijn dominerende moeder voor deze daad eindelijk het licht op groen had gezet. En alle vijf keer leek Stephe (spreek uit: Stievie; pas later werd hij voor de buitenwereld Sir/Lord Robert) zeer opgelucht dat hij een blauwtje liep. Hij was een moederskindje. Of beter: hij moet aanvankelijk zwaar geleden hebben onder moeders formidabele — Jeal zegt zelfs: afschrikwekkende — aanwezigheid. Zijn vader ging al dood toen Stephe nog te jong was om dat te beseffen. Vóór Stephe waren er drie jongens geboren in het gezin van dominee/geleerde Baden Powell (Baden was de voornaam; later zou moeder die voor zichzelf en al haar kinderen annexeren tot de deftig-dubbele achternaam). Twee meisjes stierven kort achtereen. De moeder verlangde dol naar een nieuwe dochter. Maar het werd Robert Stephenson, genoemd naar een peetvader, die weer de zoon was van de befaamde stoomloc-uitvinder.

Kort na Stephe werd Agnes geboren. Dit enige meisje in het al snel vaderloze gezin kreeg een overmaat aan aandacht. Stephe probeerde daarvan mee te profiteren door veel met Agnes en haar poppen te spelen. Zijn voorkeur voor verkleedpartijen en *skirt dancing* moet toen al zijn ontstaan, aldus BP later. Toen de moeder ooit door een onderwijzeres werd gevraagd waarom al haar kinderen zo goed waren, zei ze in alle ernst: „Omdat elk kind in zich de *spirit* heeft om mijn wil te doen.” Ze eiste ook ronduit geld van haar volwassen kinderen, omdat ze in de stijl wenste te blijven leven die ze altijd gewend was geweest. Aanstane echtgenotes werden door haar vooral op de mee te leveren huwelijkschat beoordeeld. Volgens biograaf Tim Jeal probeerde BP zijn hele leven lang 'the decent thing' te doen. Daarbij lette hij er angstvallig op zijn meerderen (lees met Freud: zijn moeder) te behagen en ook nog aan reputatie te winnen. Gecomplieerd? Zeker. Maar opwindend? Levensgroot? Op studiegebied was BP geen hoogvlieger. Op school was hij, zegt Jeal, populair, maar

echte vrienden zou hij er niet maken. Al zeer jong formuleerde hij *Wetten Voor Mij Wanneer Ik Oud Ben*: „Ik zal de arme mensen zo rijk maken als wij zijn, en zij behoren het recht te hebben zo gelukkig te zijn als wij zijn. Je moet tot God bidden wanneer je maar kunt, maar je kunt niet goed zijn door alleen maar te bidden, je moet ook erg hard proberen goed te zijn.” Het zo begeerde Oxford bereikte hij niet. Het was aan de uitgebreide sociale contacten van (alweer) zijn moeder te danken dat hij officier werd in het Britse leger. Stephe werd naar het toenmalige Brits-Indië gestuurd. Daar ontmoette hij Kenneth McLaren, die hij vanwege zijn jongensachtig uiterlijk stelselmatig *Boy of The Boy* noemde. In een brief noemde Stephe hem ooit „mijn beste vriend ter wereld”. Jeals boek toont foto's van de onafscheidelijke twee: als polospelers, voor hun gezamenlijke huis met de Indische bedienden, samen in toneelstukjes. Biograaf Jeal komt een beetje potsierlijk tot de slotsom: „Het beschikbare bewijs leidt onverbiddelek tot de conclusie dat BP een onderdrukte homoseksueel was.” Maar Jeal vindt daar een toelichting bij nodig, alsof zijn onderwerp anno 1989 alsnog in bescherming moet worden genomen: „Ik heb het vermoeden dat veel meer mannen van zijn generatie, die soortgelijk waren geconditioneerd en opgevoed, homoseksuele neigingen hadden dan vandaag de dag algemeen wordt aangenomen.” BP hield ervan naar blote jongens te kijken; meisjesnaakt vond hij weerzinwekkend. Maar, zo stipuleert de biograaf met iets dat op een zucht van verlichting lijkt: er is geen enkele aanwijzing te vinden dat BP zijn homoseksualiteit ooit vleselijk praktiseerde. BP wilde wel eeuwig een jongen blijven. Daarom verzette hij zich aanvankelijk hevig tegen zijn moeder besloot dat ook voor haar Stephe de tijd gekomen was om te trouwen. Maar eerst zou hij nog een nationale held worden. In de Boerenoorlog werd hij naar Zuid-Afrika gestuurd. Inmiddels tot kolonel opgeklimmen, kon hij zijn eigen staf samenstellen. Opvallend lid: Kenneth 'The Boy' McLaren. De oorlog verliep voor de Britten weinig voorspoedig. Te midden van alle rampspoedige berichten was het 'wapenfeit' van Baden-Powell voor het thuisfront reden om te juichen. Zuiver militair stelde de kwestie niets voor. In oktober 1899 werd BP met een groep van 1200 zwak getrainde blanke vrijwilligers ingesloten door een overmacht van Boeren in het plaatsje Mafeking. Er woonden 1800 blanken in Mafeking (onder wie 600 vrouwen en kinderen) en 7500 zwarten. In mei 1900 werd Mafeking ontzet. Na ruim 200 dagen.

Het beleg werd in het vaderland ademloos gevolgd omdat liefst vier Britse dagbladcorrespondenten zich hadden laten insluiten in het stadje. Desondanks konden ze hun artikelen overseinen. Het beleg van Mafeking ging als een *soap opera* door Engeland. De naam van Baden-Powell lag op ieders lip.

Later zou ongenadige kritiek over BP worden uitgestort: hij zou zich bewust en onnodig in Mafeking hebben laten insluiten om de showman te kunnen uithangen en — ernstiger — hij zou zwarten hebben laten verhongeren om de blanken meer voedsel te kunnen verstrekken.

Jeal weerlegt beide beschuldigingen vanuit de dagboek aantekeningen van getuigen. Het beleg was vooral te wijten aan de incompetentie van BP's meerderen en het uithongeren is onjuist: de commandant van Mafeking richtte zelfs gaarkeuken in waar de zwarten gratis voedsel (meestal soep) konden krijgen.

Terug in Engeland werd de Held van Mafeking benoemd tot inspecteur-generaal van de cavalerie, een functie waarvoor BP zichzelf overigens geheel ongeschikt achtte. Hij kon, naar zijn zeggen, nauwelijks meer paardrijden omdat hij van een schietongeluk een moeilijk been had overgehouden. Bovendien was zijn kennis van strategie en militaire geschiedenis bij gebrek aan naventante opleiding strikt onvoldoende.

In die tijd was hij al druk doende met plannen voor een jongensbeweging. Misschien kreeg hij het idee omdat al onmiddellijk na Mafeking in zowel Zuid-Afrika als Engeland jongensclubs naar hem waren genoemd. Bovendien had BP zich in Mafeking al uitgebreid van jongens bediend; een speciaal door hem gevormd kadettenkorps fungeerde daar als spionnen en boodschappers.

Opvallend is dat Baden-Powell zelf, eenmaal terug in het moederland, liefst niet meer aan Mafeking herinnerd wilde worden. Hij wees zelfs een bod van 5000 pond — men herinnert zich zijn nog steeds veeleisende moeder — af om zijn relaas van Mafeking op te schrijven. Zijn wens was „de valse publiciteit van dit alles te laten afsterven.” Na de Boerenoorlog moet BP flink hebben nagedacht over de symptomen van Brittannië's nationale neergang. In 1904

vroeg hij zich in de *Eton College Chronicle* daaromtrent af: „Waar halen de Jappen hun patriotisme vandaan?” Begin bij de jeugd, dacht Baden-Powell. Hij begon erover te filosoferen en te schrijven.

In 1907 besloot hij zijn inmiddels bedachte *Scheme* uit te proberen. Daartoe nodigde de held van Mafeking 23 jongens tussen de dertien en zestien jaar uit voor een opvoedkundige kampeerpunt. Zo ging het, aldus biograaf Jeal: „Bij het aanbreken van de dag kwam BP zijn tent uit, waarop dezelfde Union Jack wapperde die hij op zijn hoofdkwartier in Mafeking had gebruikt. Gekleed in shorts tot even over de knie, golfkousen, een jagershoed en een oud shirt dat hij in Zuid-Afrika had gedragen, wekte hij de jongens met een aantal stoten op een Afrikaanse koedoe-hoorn. Daarop kwamen zij hun tenten uit voor een snel glas melk en beschuit. Dan was er een half uur lichamelijke oefening. Vervolgens gebed en het hisen van de vlag, gevolgd door het ontbijt om acht uur. Daarna waren er *scouting practices*, *games* en zwemmen tot de lunch, gevolgd door nog meer sluipen en spoorzoeken tot de thee. Het tempo liep dan iets terug, maar sommige *camp games* en een verplichte *rub down* en omkleden moesten nog gebeuren voor het diner om acht uur.”

Die *rub down* was een typische BP-gewoonte. Hijzelf placht zich — het was bijna een obsessie — elke dag van kop tot teen te wassen, wat in die tijd op zijn minst ongebruikelijk was. BP wilde die gewoonte ook zijn Boy Scouts bijbrengen. Maar misschien was het gewoon voyeurisme? BP en 'Boy' McLaren, die er ook hier weer bij was, zorgden ervoor geen enkele activiteit te lang te laten duren voor de jongens. De dingen werden liefst met uitgebreide voorbeelden uitgelegd bij het kampvuur. „Een formele les leidt ertoe dat de jongens vervaeld raken”, noteerde BP. Hij moet een groot verhalenverteller bij het kampvuur zijn geweest. De jongens hingen aan zijn lippen; de man had natuurlijk best wat meegemaakt. Bovendien kon hij smakelijk fantaseren. Het boek *My Adventures As A Spy* van 1916 blijkt, aldus Jeal, die er BP's dagboeken en andere aantekeningen op heeft nageslagen, uit pure

verzinsels te bestaan. Scouting werd ogenblikkelijk een succes en sloeg snel over naar het buitenland. In 1910 verliet Baden-Powell het leger — hij was inmiddels luitenant-generaal — om zich geheel aan de beweging te wijden. Te goed om bepaalde dingen van anderen te pikken was BP overigens niet. Vrijwel alles wat padvinders deden en doen met hout is

afkomstig van de Woodcraft Indians van de Amerikaan Ernest Seton met wie BP een tijdlang correspondeerde.

Baden-Powell presenteerde Scouting als strikt anti-militaristisch. Toch was een van de allereerste beschuldigingen dat het om een para-militaire organisatie ging, die de Britse jeugd moest voorbereiden op de verdediging van het Britse imperium. De soldaat BP vond dat een militaire training ook prima eerste-klas burgers zou kunnen opleveren. De deugden van de soldaat en de burger waren in BP's ogen dezelfde. „Be Prepared”, schreef BP, „om voor je land te sterven als dat nodig zou zijn...” Hij legde dat uit met: „We moeten allemaal eens sterven; een paar jaar meer of minder betekent niet veel in de geschiedenis van de wereld, maar het is een grote zaak als we, door een jaar of twee eerder te sterven dan we anders door ziekte zouden doen, kunnen helpen de vlag of ons land van de ondergang te redden.”

Vervolgens sloeg de self-made pedagoog Baden-Powell toe met raadgevingen over de kwestie waar hij zelf in zijn leven het meest mee moet hebben gezeten: sex. De eerste versie van zijn instructies voor leiders deed de drukker — verbijsterd over zoveel schandelijke openheid — de pers stoppen toen hij de volgende passage las: „Jullie weten allen wat het betekent van tijd tot tijd een plezierig gevoel in je *private parts* te hebben en daar komt dan de neiging om ze met de hand of anderszins te bewerken. Het is in het bijzonder waarschijnlijk dat dit gebeurt wanneer je een *dirty picture* ziet...” En het resultaat van het misbruiken van jezelf is altijd — let wel: altijd — dat de jongen na een tijd zwak en nerveus en verlegen wordt. Hij krijgt hoofdpijn en waarschijnlijk hartkloppingen, en als hij er te lang mee doorgaat, wordt hij gek en idioot.

„Een zeer groot aantal krankzinnigen in onze gestichten hebben zichzelf gek gemaakt door zich over te geven aan dit kwaad, hoewel ze eens gevoelige, opgewekte jongens waren zoals jullie allemaal.”

„Het nut van je geslachtsdelen is niet om ermee te spelen als je nog een jongen bent, maar om kinderen te krijgen als je volwassen en getrouwd bent. Maar als je ze misbruikt terwijl je jong bent, dan zul je ze niet meer kunnen gebruiken wanneer je een man bent; ze zullen dan niet meer werken.”

„Denk er ook aan dat verscheidene vreselijke ziektes voortkomen uit het toegeven aan je verlangens — speciaal die het binnenste van iemands mond doet wegrotten, hun neuzen, ogen, etc.” Baden-Powell ging inmiddels zozeer op in zijn beweging, dat hij de aansporingen van zijn langzamerhand zeer ongeruste moeder negeerde nu toch eindelijk te trouwen. Tot zijn vijfenvijftigste. Toen vond hij tijdens een scheepsreis naar Zuid-Amerika de zeer jeugdige Olave Soames. Hem trof dat ze zich gedroeg als... een jongen (zijzelf gebruikt het woord *tomboy*). Ze deed aan alle deksporten mee en placht meer tennisspelen achtereen aan te kunnen dan de meeste mannen aan boord.

Toch probeerde hij aanvankelijk ook aan haar te ontsnappen door op het cruciale moment te schrijven dat hij haar niet zou kunnen onderhouden. Dat was ronduit gelogen, want zijn legerpensioen plus de inkomsten uit de diverse steeds populairder wordende publikaties leverden een klein vermogen op. Zijn hele leven had Stephe zich 'te jong' gevoeld, was te druk geweest of had simpelweg geweigerd aan trouwen te denken. Toch had hij eigenlijk jaren naar een geschikte, vooral jeugdige partner gezocht. Het succes lag voor het grijpen. En nu? Stephe was simpelweg in paniek geraakt.

Olave, zo doortastend als Stephe zich eigenlijk maar kon wens, pikte het slappe excuus niet. Op een boze sommatie van vader Soames verscheen hij derhalve ter verlovings. Geheel niet geamuseerd was overigens moeder Baden-Powell die de karige bruidsschat ontoereikend achtte. Ze kwam dan ook niet naar de

huwelijksluiting. Uit de lijst van aanwezigen bij de trouwerij blijkt alweer dat BP weinig echte vrienden bezat. Boy McLaren zag hij helemaal niet meer. Die was al enkele jaren eerder gehuwd, tot BP's ontzetting.

Het huwelijk van Stephe en Olave was, zo concludeert de biograaf, gelukkig maar weinig hartstochtelijk. BP was ervan overtuigd dat vleselijke gemeenschap slechts diende ter voortplanting. Seksuele aantrekkingskracht duurde, zo zag hij het, slechts een paar maanden tijdens de puberteit. Jongens kregen dan *girlitis*, iets zoals mazelen — vervelend en van voorbijgaande aard. Als je verder alleen maar aan sex hoefde te doen als reproductieve plicht, dan hoefde hij, Baden-Powell, zichzelf er ook geen zorgen over te maken dat hij niet wilde. Er kwamen drie kinderen. In deze (voortplantings)tijd werd Stephe gekweld door heftige hoofdpijn. Na de geboorte van de jongste dochter besloot hij in zijn eentje op het balkon te gaan slapen.

Miraculeuze wijze verdwenen de hoofdpijnen op zijn. Hij hield deze wijze van overnachten twintig jaar vol. Voor het slapen zou het echtpaar zich elke avond geheel gekleed in elkaars armen leggen in een fauteuil. Olave ontwikkelde zich gaandeweg tot een surrogaat-moeder. Ze schreef eens tijdens een ziekte van BP: „Het is fantastisch hem te verplegen.” BP's zuster Agnes — zijn prilste speelkameraad — stortte zich op het meisjespendant van de Boy Scouts, de *Girl Guides*, maar werd daar na enkele jaren door de toenemend ambitieuze Olave uitgebondourd.

Het echtpaar zou tot aan beider dood aan het hoofd van de padvindsbeweging blijven staan. Olave overleefde haar echtgenoot meer dan 35 jaar. Na een 'opstand' in de subtop van de scouting-leiding had Baden-Powell al vroeg besloten dat er beslist geen democratische bestuursvorm voor de beweging mocht komen. Want die zou ertoe kunnen leiden dat hijzelf van zijn macht zou kunnen worden ontheven om als een soort constitutioneel monarch verder te functioneren. Daarom maakte BP van het hoofdbestuur van de beweging een ongekozen orgaan; het ging om mannen 'van stand' die liefst geen tijd hadden om meer dan één vergadering per jaar bij te wonen. Deze geïnventariseerde groep koos op haar beurt weer een klein uitvoerend comité, waarvan de leden tevoren door BP zelf waren uitgezocht. Hij hield dus nauwgezet alle touwtjes in handen. Stephe toonde zich opgetogen toen Mussolini en Hitler voor hun fascistische jeugdorganisaties *Badilla* en *Hitlerjugend* leentjebuur bij hem speelden. Minder enthousiast was hij over de twee miljoen Rode Pioniers in de Sovjet-Unie, die eveneens werden opgevoed met regels, rechtstreeks van *Be Prepared* afkomstig: „Wees bereid voor de strijd van de werkende klasse.”

In 1937, toen Hitlers bedoelingen toch al merkwaardig duidelijk werden, schreef BP nog onverdroten: „Ik denk dat wij, zeker in de Britse scouting-beweging, iets zouden moeten doen om vriendschap te sluiten met de Hitlerjugend.” Hij deed zelfs voorstellen in de richting van een fusie. In oktober 1939 — de Tweede Wereldoorlog was zojuist begonnen — leende BP een exemplaar van Hitlers *Mein Kampf* en schreef in zijn dagboek: „De hele dag *Mein Kampf* liggen lezen. Een schitterend boek, met goede ideeën over opvoeding, gezondheid, propaganda, organisatie, etc. — en idealen die Hitler zelf niet praktiseert.” Die 'goede ideeën' waren niet zo verwonderlijk, want Hitler schijnt indertijd weer door BP te zijn beïnvloed. Dat ging trouwens over en weer, want BP, zo vond biograaf Jeal uit, had al in 1933 uit *Mein Kampf* geciteerd, zonder zich daarvan bewust te zijn (hij had het over een „manifest, onlangs in Duitsland gepubliceerd”).

Baden-Powell was in de vooroorlogse tijd een *appeaser* geweest met Chamberlain. Maar de eerlijkheid gebiedt te zeggen dat hij in zijn allerlaatste levensjaren niets (meer) in Hitler zag. Desondanks kwam hij vlak voor zijn dood nog een keer terug op zijn rol in het Zuidafrikaanse Mafeking. Hij zei daar het grote genoegen te hebben gemaakt „een soort Hitler te zijn geweest, vrij van het ingrijpen door superieuren”. De laatste jaren van zijn leven woonde Baden-Powell in Kenia en maakte zich in toenemende mate kwaad over het afschieten van wild, terwijl hij vroeger een hartstochtelijk jager was geweest. Hij stierf in 1941, 84 jaar oud. Hij had geprobeerd zijn jeugd eindeloos te verlengen, en daar zijn levensdoel van gemaakt. Baden-Powell had bovendien „zoveel jongelui door onze karakterfabriek laten gaan als maar mogelijk was”.

Tim Jeal: Baden-Powell.
Hutchinson, import Consul Books; f 65,95.
ISBN 0 09 170670.

Antropologie. 'Vrije liefde' van Samoa-meisjes was een grap

Beroemde antropologe Mead werd misleid

(Sydney, Reuter)

De Samoa-vrouwen hebben gelogen over hun sexleven, en de beroemde Amerikaanse antropologe Margaret Mead, een pionier op haar terrein, heeft deze leugens voor waar aangenomen. Mead baseerde haar beroemde boek *Coming of Age in Samoa* (verschenen in 1928) op uitspraken van Samoa-meisjes zoals Fa'apua Fa'amu, maar volgens professor Derek Freeman van de Australische National University vertelde deze sleutelinformant destijds alleen maar grappen toen ze beweerde dat zij en de andere meisjes 's nachts stiekem naar buiten slopen om met een resem jonge mannen een potje te vrijen. In het decembernummer van de

'American Anthropologist' laat Freeman Fa'apua aan het woord: "We hebben inderdaad gezegd dat we 's nachts op pad gingen met de jongens. Mead had niet door dat we eigenlijk fantazeerden en was waarschijnlijk onder de indruk van onze verhalen." Volgens Freeman bewijst het interview met de ondertussen tachtigjarige Fa'amu dat "Mead fout zat toen ze beweerde dat vrije liefde bij de Samoa-adolescenten in de jaren twintig tot de gewone gang van zaken behoorde."

"Nu blijkt dat de Samoa-meisjes haar juist het tegengestelde vertelden van wat in werkelijkheid gebeurde, en Mead nam de verhalen voor waar aan zonder ze grondig te controleren," zegt Freeman. Mead gebruikte

dit onderzoek als sleutelstuk in haar bewijsovervoering dat de persoonlijkheid en het gedrag van een individu bepaald worden door zijn cultuur en niet door de biologie.

Maar Volgens Freeman keek Mead alleen naar de feiten die deze stelling ondersteunden en liet ze gegevens die haar stelling ontkrachten links liggen.

Freeman, die de stellingen van Mead reeds in twijfel trok in zijn boek *Margaret Mead and Samoa, The Making and Unmaking of an Anthropological Myth*, zal wel opnieuw op een storm van kritiek kunnen rekenen. Mead, die in '78 overleed, heeft immers een sterke reputatie bij een zeer groot publiek. Het pleidooi van Mead tegen de seksuele onder-

drukking werd door veel jongeren in de jaren '60 en '70 in praktijk omgezet.

De bewonderaars van Mead vergeven haar de kleine fouten die ze als jonge antropologe heeft gemaakt. De bijdrage die ze vijf decennia lang leverde blijft volgens haar fans omvangrijk. "Het feit dat een paar meisjes haar hebben geplaagd met grappen betekent niet dat al haar werk waardeeloos wordt," zegt antropologe Wendy Cowling van de Macquarie University. Volgens Cowling wordt elke antropoloog die een vreemde cultuur bestudeert gekonfronteerd met het probleem dat hij maar een beperkt en vervormd deel van het totale beeld kan zien.

Een jongen loopt binnen met foto's van Goed Verkeerd, de uitgebreide tentoonstelling over de Nederlandse homo-geschiedenis die in Amsterdam met gepomp is. „Ik hoef ze niet te zien, we nemen ze niet mee,” zegt eindredacteur Arjen Broekhuizen bits. Want wat zie je op die tentoonstelling? Ruim aandacht voor een pedo-blaadje als *Marrijn* en — ooit van gehoord? — het christelijke *Vrouw en Vrijheid*. Maar de *Gay Krant*, het grootste homoblad van Europa, na *The Advocate* zelfs het grootste ter wereld? Vermeld met een logootje, anders niet. Je verzorgt nota bene internationale mailings voor zo'n expositie, besteedt er van tevoren maar liefst vier keer aandacht aan, en wat zie je? „We worden genegeerd.”

INTERVIEW MET

REDACTIE GAY-KRANT

KERST - HP

Wegwerpkinderen

Eind september ontving de toenmalige minister Mr. F. Korthals Altes van Justitie het eerste exemplaar van het symposiumverslag over 'Sexuele exploitatie van kinderen/kinderhandel, hier en in de derde wereld'. Hiermee gaf de ex-minister blijk van het belang dat de Nederlandse regering eraan hecht om de problematiek van het seksueel misbruik van kinderen serieus te behandelen.

Op het symposium, dat in april vorig jaar werd georganiseerd door de Stichting Educatief Centrum Kind - Derde Wereld, sprak de Noorse journalist Alf Anderson over de bevindingen die hij opdeed bij het samenstellen van de film-documentaire 'Throw-away children'. De film werd uiteindelijk een schokkend relaas over de georganiseerde kinderprostitutie, vooral ook in de westerse wereld. Tijdens de overhandiging van het symposiumverslag in de Grote Kerk in Den Haag was Alf Anderson ook aanwezig. Zijn nieuwste film, 'Let's talk about it', beleefde z'n wereldpremière.

Laten we er over praten

Alf Anderson werkte als journalist bij het grootste Noorse avondblad 'Ofteposten' toen hij samen met twee collega-journalisten enkele artikelen over kinderprostitutie schreef. Hij werd benaderd door de Noorse minister van Justitie en maakte in opdracht van haar de film 'Throw-away children', zodat zij de problematiek in EEG-verband en bij de VN onder de aandacht zou kunnen brengen.

Alf Anderson: "Throw-away children is in 15 landen vertoond. De film sloeg in als een bom. In Noorwegen kwamen na de uitzending 1.000 telefoontjes binnen van misbruikte kinderen en van volwassenen, die vroeger het slachtoffer zijn geweest van incest of pedofilie. In Zweden dachten ze dat het een typisch Noors probleem was, maar daar kregen ze 11.000 telefonische reacties op de uitzending."

Volgens Anderson is het misbruik van kinderen een verschijnsel, dat overal ter wereld voorkomt. Volgens officiële getallen is 8 tot 15% van alle kinderen wel op één of andere manier het slachtoffer van seksueel misbruik.

Vieze man

"Throw-away children was een negatieve film. Het was een documentaire-film die het probleem liet zien. Het gaf geen antwoorden. Daarop zijn we aangevallen. Je moet echter eerst accepteren dat je een probleem hebt, voordat je oplossingen kunt aandragen. Het onder-

werp is zo afschuwelijk dat bijna niemand wil erkennen dat het bestaat. De mensen denken dat het geruchten zijn. In de film komt ook de affaire Oude Pekela aan bod. Ik heb daar gepraat met Dr. Mik (kinderpsycholoog) en met de ouders. Het bewijs was zo overtuigend, dat het onmogelijk is dat het niet zou zijn gebeurd. Een politie-agent zei het zo: 'Bij moord heb je een duidelijk slachtoffer, een lijk met eventueel een kogel in het lichaam, het gaat er alleen nog om de dader te vinden. Aan een kind dat misbruikt is zie je vaak helemaal niets.'

80% van alle seksuele misbruik van kinderen vindt plaats door bekende volwassenen: familie, vrienden of bureu

"De film 'Let's talk about it' is een educatieve film. Hoe kun je kinderen helpen die seksueel misbruikt zijn en hoe kun je erachter komen. Het onderwerp mag geen hysterie oproepen, omdat ouders dan zo bang zouden kunnen worden dat ze hun eigen kind niet meer aan durven raken."

De film laat onder andere zien hoe aanpeuters wordt geleerd dat het lichaam van henzelf is. Als kinderen zich bewust zijn van dat zelfbeschikkingsrecht, zal het moeilijk zijn voor pedofielen om hun contacten geheim te houden. Volgens Anderson moet vooral het beeld van de vieze man achter de boom niet teveel worden benadrukt. "80 Procent van alle seksuele misbruik van kinderen vindt plaats door bekende volwassenen. Familie, vrienden of bureu."

Anderson stelde al in zijn toespraak tijdens het symposium vorig jaar dat naar zijn mening seksuele handelingen met kinderen sowieso afkeurenswaardig zijn, ondanks het feit dat kinderen ook seksueel genot kennen en de relatie niet altijd gewelddadig hoeft te zijn. "Seksueel misbruik van kinderen is namelijk beroving van het 'kindzijn'. Nergens zijn wij het bewijs tegengekomen dat

22 | Unicef Nieuws, december 1989

Redactie:
Jan Eggink, Ineke Evenblij, Sylvia Falk, Louk E. Roest Crolius, Herman Leuvenink, Bert van Ruitenbeek (bureauredactie en productie), Herman Rolles (eindredactie)
Verder werken mee aan dit nummer:
Judith Evans - Mieke van Hooft - M.R. Luiken - Inge van 't Vlie - Rietje Smit - Anke Swarts - Diane Weather - Janny Marseille (correctie)
Basis lay-out:
Martijn Reeser gvn
Directie:
Drs. B.H.A. van der Wolf
Technische verzorging:
Hofstad Druktechniek bv
Bijzondere:
Nederlands Comité Unicef
Postbus 85857, 2508 CN Den Haag
Bankstraat 128, tel. 070-350 16 00
Giro 7515

Meningen in dit blad vertegenwoordigen niet noodzakelijk de opinie van Unicef maar zijn voor rekening van de auteurs.

Overname van de inhoud, bij voorkeur met bronvermelding, wordt aanbevolen.
Abonnement minimaal f 12,— per jaar.

verschijnt tweemaandelijks

unicef NIEUWS

Door onze redacteur
KEES VERSTEEGH

DEN BOSCH, 14 dec. — „Een vertrouwenspersoon? Alleen de naam al! Die doet denken aan geheimhouding, slot op de deur, belangenbehartiging. Alsof er iets heel ernstigs aan de hand zou zijn.”

A. Nieuwenbroek, de schrijver van het kort geleden verschenen 'Leerlingbegeleiding en gezin', is niet enthousiast wanneer het instituut vertrouwenspersoon ter sprake komt. De rechtszaak tegen het Mondriaanlyceum in Amsterdam, dat een moeder weigerde opening van zaken te geven over haar weggelopen dochter, stemt hem niet vreugdevol.

Een vertrouwenspersoon is een leerkracht die een deel van zijn werktijd gebruikt om leerlingen die grote, veelal emotionele problemen hebben op te vangen. Een aantal Nederlandse scholen heeft zo'n vertrouwenspersoon. Het gemeentebestuur van Amsterdam wil het instituut voor alle openbare scholen voor voortgezet onderwijs invoeren.

Nieuwenbroek, werkzaam bij het Katholiek Pedagogisch Centrum in Den Bosch, ziet hiervoor geen reden. Leerlingbegeleiders, een heel wat minder geheimzinnige term en een al veel wijderbreider verspreid, doen het werk van 'de vertrouwenspersoon' immers ook? Ze vangen kinderen

Vertrouwenspersoon loopt risico taak van de ouder over te nemen

op die in een tijd van eenoudergezinnen, echtscheidingen en tweeverdieners emotioneel in de knoop raken en daardoor op school slechter presteren. Had in 1975 nog tien procent van de scholen in het voortgezet onderwijs een leerlingbegeleider, tegenwoordig is dat meer dan zestig procent.

Nieuwenbroek vreest dat in het geval van een vertrouwenspersoon de school zich achter de leerling gaat opstellen. „Ouders hebben een deel van hun opvoedingsverantwoordelijkheid aan de school gedelegeerd. Maar de school kan geen plaatsvervangende vader of moeder worden.” Contact tussen school en ouders blijft van het grootste belang.

Zelfmoordpoging

In de praktijk van de vertrouwenspersoon schort het daar nogal eens aan. Nieuwenbroek noemt het Mondriaanlyceum als voorbeeld. Een van de leerlingen daar had haar voornemen om van huis weg te lopen van te voren kenbaar

gemaakt aan de vertrouwensdocente van de school. Ze dreigde met zelfmoord als de docente haar ouders op de hoogte zou stellen. Die deed dat dan ook niet, waarop de moeder een kort gedrag tegen de school aanspande.

„Dat de vertrouwenspersoon onder druk van de zelfmoorddreiging niet veel aan de moeder heeft willen vertellen, kan Nieuwenbroek bilijken. „Maar het Mondriaan had de moeder kunnen laten weten dat de school een ook voor haar aanvaardbare oplossing wilde vinden. Nu is de gebeurtenis verzand in een verdedigingsspelletje. Moest het Mondriaan nu wel of niet de verblijfplaats van de leerling vertellen?”

Behalve door een gebrekkig contact zijn er ook andere manieren waarop een vertrouwenspersoon, maar ook een leerlingbegeleider ouders van zich kan vervreemden. Wat is verleidelijker voor een in vertrouwen genomen leraar dan met het slachtoffer van bijvoorbeeld incest mee te schelden op de dader? Maar de leerling, die vaak ondanks alles toch

weer naar huis terug moet, is daar volgens Nieuwenbroek niet mee gebaat.

„Een leerlingbegeleider moet proberen bescherming te bieden. Tegelijkertijd zal hij afstand dienen te houden door zijn normen en waarden tijdelijk in de koelkast te zetten.” Zeker voor een leraar, die immers deel uitmaakt van een instelling die in normen en waarden haar legitimatie vindt, is dat bijzonder lastig. Bovendien willen de normen van gezin en school in het geval van allochtone leerlingen wel eens behoorlijk uiteenlopen.

Toch vindt Nieuwenbroek dit alles geen reden om als school niet aan leerlingbegeleiding te beginnen en die over te laten aan meer 'waardevrije', professionele hulpverleningsinstanties. Nieuwenbroek: „Je kunt als een kind op school in huilen uitbarst niet eenvoudig zeggen: ga maar naar het RIAGG.” Alleen moet de leerlingbegeleider niet de therapeut gaan uithangen. De deskundigheid daarvoor ontbreekt, en de school is er niet voor.

„Een leerlingbegeleider kan het probleem van de leerling boven water halen, het voor het kind benoemen. Na deze diagnose moet hij de leerling en vaak ook zichzelf duidelijk maken dat zijn taak stopt zodra er therapie nodig is. Hij kan dan slechts mogelijkheden suggereren, waarvan de leerling er één kiest.”

Vertrouwenspersoon NRC

De reactie van A. Nieuwenbroek op een uitspraak van het Amsterdamse gerechtshof (NRC Handelsblad, 14 december) doet geen recht aan het belang van de zaak waar het om gaat. Of een leraar nu vertrouwenspersoon of leerlingbegeleider heet, van belang is dat de rechter heeft erkend dat een leraar die door een leerling in vertrouwen wordt genomen, over de inhoud van de in vertrouwen gegeven boodschap en daarop gebaseerde hulp, een zwijgrecht heeft, ook tegenover ouders. De loyaliteit van de leerlingbegeleider wordt daarbij terecht aan de kant van de leerling geplaatst; bovendien wordt ook het eigen recht op leven van de leerling gerespecteerd.

Deze uitspraak is voor elke leerlingbegeleider van belang, omdat deze zich van dit moment af in voorkomende gevallen kan beroepen op jurisprudentie. Misschien waren er in het onderhavige geval ook andere mogelijkheden geweest. Maar voor het in deze uitspraak vastgelegde principe is dat niet relevant. Relevant is, dat het beroepsgeheim van de leerlingbegeleider is erkend.

Prof. dr. N. Deen, bijz. hoogl. leerlingbegeleiding, Rijksuniversiteit Utrecht.

LICHAAMSTAAL

NAT WINTER 89
Kleding vertelt iets over de maatschappelijke klasse, waartoe we willen behoren. Daarnaast speelt de lichaamstaal. Aan houding en gebaar kun je zien, hoe iemand zich voelt. Maat-

schappelijke klasse kun je met kleding afleggen, maar je blote houding blijft aangeven hoe je je voelt. Seksualiteit wat zich in houding en gebaar kan uiten, is tot nu toe in artikelen weinig aan bod gekomen. Op naturalistenterreinen speelt seksualiteit slechts een kleine rol. Vrouwen noch mannen dagen uit, het spel is subtiel. Volwassenen weten, cq hebben geleerd, dat voor dit gevoel een tijd en plaats is. Zij weten welke houding en welk gebaar kan uitdagen. Nooit zag ik bv. een volwassene een handstand spreidstand maken. Mijn vraag: Mijn dochtertje is een leuke spontane meid van acht jaar. Daarnaast is ze volgens de "klassieke term" een echt meisje, aanhankelijk en bevallig. Bloot gedraagt ze zich vrij en vrolijk, dol op gymnastiek en ballet. Oefent in het grasveld tussen de bloemen handstand en koprol, een lust voor het oog. Echter ik, (niet naturalistisch grootgebracht) betrap me op het gevoel dat een aantal houdingen eigenlijk niet kunnen, dat ze aanstoot kunnen geven, dat ik haar zou moeten leren, haar knietjes bij elkaar te houden. Omdat ze op deze manier mensen in verlegenheid zou kunnen brengen, maar daarmee ontnem je zo'n kind wel haar vrije gevoel. Herkennen anderen dit probleem en hoe ga je daarmee om? Bestaat er op het gebied van lichaamstaal/seksualiteit en kinderen literatuur? Graag reacties.

Ine Elzinga, Jac. van Ruysdaelplein 161, 2162 BE Lisse, tel. 02521-15463

Hoge Raad komt terug op omgangsregel

(Van een verslaggeefster)
DEN HAAG - De Hoge Raad is teruggekomen op zijn standpunt dat tussen een biologische vader en zijn kind een familieband bestaat puur door het feit van het biologische ouderschap. Dit betekent dat het voor ongehuwde vaders moeilijker wordt een omgangsregeling te krijgen met hun kind.

In zijn opmerkelijke uitspraak past de Hoge Raad zich aan een uitspraak van het Europese Hof. Dat bepaalde in juni 1988 dat het bestaan van een familieband (vie familiale) tussen vader en kind afhangt van de relatie tussen vader en moeder, bij voorbeeld een wet, tig huwelijk. Ook kan door latere gebeurtenissen de familieband tussen vader en kind verloren gaan, aldus het Europese Hof. In een aantal gevallen hebben biologische vaders een beroep gedaan op het recht op familieleven zoals gegarandeerd wordt in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens.

Met de twee voorwaarden van het Europese Hof is de sinds februari 1985 gehanteerde regel van de Hoge Raad onverenigbaar, zegt het hoogste rechtscollege in een recent arrest van 10 november. Tot nu heeft de Hoge Raad die regel in vier zaken toegepast, de laatste keer in mei 1986.

Het betrof in het huidige geval het verzoek van een vader om een omgangsregeling met zijn nu zevenjarig kind. Vader en moeder waren niet getrouwd geweest en hadden ook niet samengewoond. In het eerste levensjaar van het kind heeft de vader geen contact met hem gehad. Daarna wel, volgens de vader vaker dan volgens de moeder. Die is intussen getrouwd en haar echtgenoot heeft het kind erkend.

De biologische vader vroeg de kinderrechtster een omgangsregeling voor één middag in de week. De rechter verklaarde de vader onvankelijk evenals het hof. Om een omgangsregeling te krijgen, moet de vragende eerst onvankelijk worden verklaard, dat wil zeggen dat hij recht heeft op zijn verzoek. De moeder ging in cassatie.

Van Thijn boos op Frederick Forsyth

door EDITH VAN ZALINGE

AMSTERDAM - Tussen burgemeester Ed van Thijn en de bekende Engelse schrijver Frederick Forsyth is een pikante briefwisseling ontstaan over een uiterst negatieve passage over Amsterdam in het boek *The negotiator*. In deze thriller wordt Amsterdam omschreven als Europa's hoofdstad voor drugsdealers, terroristen en producenten van kinderporno. Deze uitspraken zijn bij de burgemeester zo verkeerd gevallen dat hij meteen in de pen is geklommen om bij de schrijver zijn beklag te doen. Van Thijn: „Ik ben echt een groot fan van Forsyth, maar ik vond deze uitspraken over Amsterdam zo diep treurig dat ik de schrijver wilde laten weten dat hij volkomen ten onrechte zulke beledigende uitspraken over mijn mooie stad doet.”

De schrijver toont zich in zijn antwoord aan de burgemeester bepaald niet onder de indruk. Integendeel, hij meldt de burgemeester droogjes dat hij over bronnen en aanwijzingen beschikt waaruit overduidelijk blijkt dat zijn beweringen wel degelijk hout snijden. „Ik ben bang dat het bewijs dat uw mooie en leuke stad al sinds enkele jaren is overgenomen door een aantal gewetenloze en slechte mensen dat misbruik maakt van de burgerrechten waar Nederland traditioneel voor op de bres staat, redelijkerwijs niet weerlegd kan worden,” aldus Forsyth.

Van Thijn is hier niet gelukkig mee. „Het hier niet bij laten zitten” verordonneert hij zijn ambtenaren dan ook in een handgeschreven krabbeltje.

Scotland Yard

Hij heeft Forsyths repliek in handen gesteld van hoofdcommissaris Nordholt. „Forsyth zegt in zijn brief dat hij informatie heeft gekregen van mensen van Scotland Yard. Het lijkt me heel zinnig die dan toch eens uit te leggen hoe de werkelijkheid in elkaar steekt,” aldus Van Thijn. Bovendien heeft hij de schrijver uitgenodigd het hedendaagse Amsterdam met eigen ogen te komen bekijken.

In de brief aan Forsyth wijst de burgemeester erop dat zijn beweringen over Amsterdam niet alleen onjuist, maar in de context waarin ze staan ook on-

nodig zijn. Amsterdam is 'gelukkig' nooit de hoofdstad voor al het door Forsyth genoemde kwaad geweest. De laatste tijd zijn we zelfs zeer succesvol geweest bij het bestrijden van ons negatieve imago op het gebied van de handel in hard drugs, meldt hij de schrijver.

Van Thijn: „Voor zover ik weet komen terrorisme en kinderporno in deze stad niet voor. Wat de hard drugs betreft heeft Amsterdam een unieke positie, omdat we weten hoe we met de verslaafden moeten omgaan zonder dat het aantal stijgt.” Forsyth meldt de burgemeester op zijn beurt echter dat hij bij het verzamelen van informatie over Amsterdam zeer zorgvuldig te werk is gegaan. „De opmerking in mijn boek dat de stad wordt gebruikt door uiterst ongewenste elementen in de Europese samenleving is niet gebaseerd op vooroordelen,” aldus de schrijver.

IRA

Hij zegt dat zijn informatie afkomstig is van politie-officieren die er niet aan twifelen dat de IRA, 'die mannen, vrouwen en kinderen van Britse nationaliteit in Duitsland heeft vermoord', vanuit Nederland en zo goed als zeker vanuit Amsterdam opereert. De aanhouding deze week van een IRA-activist in de hoofdstad, maakt het betoog van Forsyth er niet zwakker op.

Waar het om de kinderpornografie gaat is Scotland Yard er volgens Forsyth ook vrijwel zeker van dat 'deze vulligheid afkomstig is uit Amsterdam'. Vervelend genoeg voor Van Thijn: vorige week nog diende voor de rechtbank in Amsterdam een omvangrijke kinderpornozaak.

Maar ook de kranten spreken wat de auteur betreft klare taal. Hij wijst op het onderschepen van een gigantische lading voor Amsterdam bestemde soft drugs, enkele dagen voordat hij de brief schreef.

Zijn boek gaat over de gijzeling van de zoon van de Amerikaanse president. Op jacht naar de daders komen de onderzoekers ook in Nederland terecht, wat Forsyth tot zijn uitlatingen over Amsterdam brengt.

„Het is echt heel jammer, het is een fascinerend boek dat helaas wordt ontsierd door de abominabele uitspraken over Amsterdam,” aldus Van Thijn.

'School mocht moeder informatie weigeren'

Door onze redactie onderwijs

NRC
AMSTERDAM, 14 dec. — Het Pjet Mondriaanlyceum in Amsterdam heeft redelijk gehandeld door te weigeren aan een moeder opening van zaken te geven over haar weggelopen dochter Sita, leerling van de school. Dat heeft het Amsterdamse gerechtshof vanmorgen bepaald in een zaak die de moeder van Sita had aangespannen tegen de gemeente Amsterdam, het bevoegd gezag van de openbare school.

Dit voorjaar had Sita een gesprek met de vertrouwensdocente van haar school, bij wie leerlingen met grote emotionele problemen thuis of op school kunnen aankloppen. Zij gaf te kennen niet meer naar huis terug te willen, en dreigde met zelfmoord als haar moeder van haar verblijfplaats op de hoogte zou worden gebracht. De docente weigerde de moeder daarop informatie over de verblijfplaats van haar dochter. Die begon een procedure tegen de gemeente waarin ze deze informatie eiste.

Het Hof overwoog onder meer dat de school een deel van de verplichting tot opvoeding en verzorging van Sita op zich heeft genomen toen Sita bij het Mondriaan werd ingeschreven. Deze verplichting moet met inachtneming van de rechten en bevoegdheden van de minderjarige Sita worden uitgeoefend, „alsmede met inachtneming van de behoefte van minderjarigen zich naar eigen inzicht te ontplooiën”.

Volgens het Hof betekent dit dat de school nimmer in strijd met het belang van de minderjarige mag handelen. De zelfmoorddreiging heeft naar de mening van het Hof voldoende aannemelijk gemaakt dat de vertrouwensdocente in strijd met het belang van Sita zou hebben gehandeld als zij de moeder had geïnformeerd.